

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

โดย
นายวรุฒิ วชิรวรกุลชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปริญญาตรีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL TOURISM MODEL AND ACTIVITIES ON
THAI MUSLIM FOOD CULTURE

By

MR. Worawut WACHIRAWORAGUNCHAI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)

Department of Education Foundations

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
โดย	วรวิมล วชิรวงศ์ชัย
สาขาวิชา	พัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาดุซฎีกิบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนำชู

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุซฎีกิบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณวีร์ บุญคุ้ม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตตานนท์ แนวแห่งธรรม)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณิธิดา เหล่าพวงศักดิ์)

57260907 : พัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาคุชฎีบัณฑิต

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้, วัฒนธรรมอาหารมุสลิม, กิจกรรมการท่องเที่ยว

นาย วรุฒิ วชิรกุลชัย: การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. นพพร จันทรนาชู

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และ สภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 2) พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 3) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา ตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยว 420 คน ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการอาหาร กลุ่มคณะกรรมการตลาดเจริญกรุง 103 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม รวม 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ทฤษฎีฐานราก และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.พฤติกรรมนักท่องเที่ยวและสภาพการณ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และมีอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต การต้อนรับที่ดีและอาหารท้องถิ่น 2.รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมประกอบด้วย 1) การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว 2) การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร 3) การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 5) การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 6) การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 3) ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ 4) การสนับสนุนจากภายนอก และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยผ่านการรับรองรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3.กิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนการให้ความรู้ ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน อาหารและอาหารฮาลาล 2) การอธิบายและสาธิตวิธีการทำอาหารฮาลาล 3) การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารฮาลาล 4.แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว ชุมชนควรเตรียมความพร้อม สร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมและมีเป้าหมาย 2) ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ชุมชนควรพัฒนาบุคลากรเพื่อถ่ายทอดและออกแบบการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 3) ด้านการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ชุมชนควรสืบค้นวัฒนธรรมอาหาร และจัดหาผู้รู้ในชุมชนมาถ่ายทอดเพื่อพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนาประเภทของอาหาร บรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดไปยังนักท่องเที่ยว 5) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนสร้างเครือข่ายความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวอาหารฮาลาล 6) ด้านการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อาหาร

57260907 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : EDUCATIONAL TOURISM, MUSLIM FOOD CULTURE, TOURISM ACTIVITIES

MR. WORAWUT WACHIRAWORAGUNCHAI : THE DEVELOPMENT OF
EDUCATIONAL TOURISM MODEL AND ACTIVITIES ON THAI MUSLIM FOOD CULTURE
THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR NOPPORN CHANTARANAMCHOO, Ed.D.

The aim of this research is three-fold: 1) to investigate tourism behavior and state of educational tourism on food culture; 2) to develop an educational tourism model on Thai Muslim food culture; 3) to develop educational tourism activities on Thai Muslim food culture; and 4) to explore guidelines to develop educational tourism on Thai Muslim food culture. It employed a research and development methodology and included a sample of 420 tourists. Altogether 48 key informants include tourists, cooks, the committee members of Charoenkrung 103 market, officers from public agencies and tourism agencies, and experts of tourism management and Muslim food. Data collecting instruments were questionnaire, in-depth interview guideline and focus group guideline. Quantitative analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation; and qualitative analysis involved grounded theory and content analysis.

Research results revealed the followings. 1. Tourist behavior and state of educational tourism suggests that the tourists preferred to engage in activities of tourism sites that create experience, learning, participation, and have identity of tourism site about traditions, culture, way of life, good hospitality, and local foods. 2. Educational tourism model on Thai Muslim food culture comprises: 1) Set-up of community organization for tourism management; 2) Learning culture through foods; 3) Establishment of tourism identity through local foods; 4) development of tourism products; 5) application of knowledge from local wisdom; and 6) learning through tourism activities. The success conditions comprise: 1) participation; 2) fair distribution of benefits; 3) creative group leaders; 4) external support; and 5) learning exchange through model affirmed by experts. 3. Tourism activities include: 1) Educating steps on history of community, food and Halal foods; 2) Explaining and demonstrating how to prepare Halal foods; and 3) Allowing tourists to try cooking Halal foods. 4. Guidelines for developing educational tourism include: 1) Setting up community organization for tourism management: preparing community, and establish common agreement on management of participatory and purposive tourism; 2) Learning culture through foods: Community should develop staffs to educate and design food culture learning; 3) Creating tourism identity through foods: Community should inquire into food culture and recruit knowers to transfer such knowledge for developing tourism identity; 4) Development of tourism products: Community should develop food categories and packaging as a tool for marketing communication to tourists; 5) Application of knowledge from local wisdom: Community should establish knowledge network on management of Halal food Tourism; and 6) Learning through tourism activities: Community should develop tourism activities to support food education activities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วง สมบูรณ์ไปด้วยความเรียบร้อย เพราะความเมตตาของอัลเลาะห์ (ซ.บ.) และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนาชู อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ ดร.รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด และขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวีร์ บุญคุ้ม ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.พรรณธิดา เหล่าพวงศักดิ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย และการยืนยันผลการศึกษา รวมถึงขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่ พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เจ้าหน้าที่ขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่าน รวมถึงผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่สละเวลาอันมีค่าให้ความ ความอนุเคราะห์ข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี รวมถึงเพื่อน นักศึกษาพัฒนศึกษา รุ่น 5 และรุ่น 6 ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ผู้วิจัยขอขอบคุณ และ ซาบซึ้งกับมิตรภาพอันดีครั้งนี้เป็นอย่างจริงใจ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกนถน บางท่าไม้ ที่คอยให้กำลังใจ และให้ คำปรึกษาที่ดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ที่ให้คำแนะนำสำหรับหัวข้อ งานวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา ที่ให้คำปรึกษา และแนะนำ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณทรงยุทธ อนันตสุข ที่ให้คำปรึกษา และสนับสนุน ด้านเวลาในการทำงานวิจัยอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยขอขอบคุณ แม่ทัศนีย์ วชิรวรกุลชัย ที่ช่วยดูแล คุณพ่อ ที่ป่วย แทนผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว และทุกคนรอบข้าง ที่เป็นกำลังใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้ทุนอุดหนุนการ วิจัยระดับบัณฑิตศึกษาประจำปี 2561

วารุณี วชิรวรกุลชัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	6
3. ขอบเขตการวิจัย.....	6
4. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	13
1. ความหมายของการท่องเที่ยว.....	13
2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว.....	14
3. ประเภทของการท่องเที่ยว.....	15
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	18
5. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	21
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้.....	26
1. ความหมายของการเรียนรู้.....	26

2. องค์ประกอบและกระบวนการของการเรียนรู้.....	27
3. การสร้างมูลค่าของอาหารผ่านการท่องเที่ยว.....	29
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาดท่องเที่ยว.....	29
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมาการท่องเที่ยว.....	38
1. ความหมายของกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	38
2. ประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยว.....	39
3. องค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	40
4. ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	41
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	42
1. ความหมายของรูปแบบ.....	42
2. องค์ประกอบของรูปแบบ.....	43
3. ประเภทของรูปแบบ.....	43
6. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารมุสลิม.....	46
1. หลักการข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม.....	46
2. แนวทางการบริโภคอาหารตามวัฒนธรรมอิสลาม.....	47
3. อาหารของชาวไทยมุสลิม.....	48
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
1. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	51
2. งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	53
3. งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และอาหาร.....	55
4. งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิม การท่องเที่ยวฮาลาล และวัฒนธรรมอาหารมุสลิม.....	57
8. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยว.....	59
1. สิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว.....	59

2. อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น.....	60
3. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว.....	60
4. ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว.....	61
5. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน.....	61
6. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้.....	62
7. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว.....	62
8. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว.....	63
9. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิม.....	65
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	67
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหาร.....	72
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	79
ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	84
ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	90
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	93
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	93
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	108
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	114
ส่วนที่ 1 การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	114
ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	138
ส่วนที่ 3 การตรวจสอบร่างรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ไทยมุสลิม.....	172

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	178
ส่วนที่ 1 การดำเนินการพัฒนากิจกรรมและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	179
ส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	185
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินปรับปรุงรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	200
ส่วนที่ 1 ผลการนำเสนอการวิพากษ์รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้	200
ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	211
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	218
1. สรุปผลการวิจัย	219
2. อภิปรายผล.....	230
3. ข้อเสนอแนะ	238
1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้.....	238
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	239
รายการอ้างอิง.....	240
ภาคผนวก	248
ภาคผนวก ก คู่มือการใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	249
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	262
ภาคผนวก ค ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์.....	300
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก.....	312
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	315

ภาคผนวก ฉ หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 317

ภาคผนวก ช ภาพการลงพื้นที่ 319

ประวัติผู้เขียน 326

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงโมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภคเข้ากับการตลาด.....	31
ตารางที่ 2 สรุปส่วนประสมการตลาดในมุมมองธุรกิจ 7Ps' และส่วนประสมทางการตลาด อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในมุมมองของลูกค้า 7C's	34
ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้.....	94
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหารของผู้ตอบแบบสอบถาม	95
ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว.....	98
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว.....	99
ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านราคา.....	99
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว.....	100
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	101
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาด การท่องเที่ยว ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว	101
ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการ ตลาดการท่องเที่ยว ด้านกระบวนการ.....	102
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาด การท่องเที่ยว ด้านข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม.....	103
ตารางที่ 13 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว	104

ตารางที่ 14	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านราคาอาหาร ในแหล่งท่องเที่ยว.....	104
ตารางที่ 15	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านสถานที่ท่องเที่ยว.....	105
ตารางที่ 16	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	106
ตารางที่ 17	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว.....	106
ตารางที่ 18	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านกระบวนการ.....	107
ตารางที่ 19	แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านสภาพแวดล้อม การท่องเที่ยว.....	108
ตารางที่ 20	สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเขียว.....	134
ตารางที่ 21	สรุปองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	167
ตารางที่ 22	ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อ องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	172
ตารางที่ 23	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และศาสนาที่นับถือ	187
ตารางที่ 24	ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม.....	188
ตารางที่ 25	สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม.....	216

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ.....	44
ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย	71
ภาพที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย	92
ภาพที่ 4 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	171
ภาพที่ 5 สรุปกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	184
ภาพที่ 6 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	199

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาจาก
สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2561

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวได้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของของประเทศ และโลกเป็นวงกว้าง เพราะ การท่องเที่ยวครอบคลุมธุรกิจหลายประเภท ทั้งที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวโดยตรง และเกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวทางอ้อมก่อให้เกิดรายได้ สามารถแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าของประเทศ มีการเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษี มีการกระจายรายได้ของประชากรภายในประเทศ เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ มีการหมุนเวียนเงินตราให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อการได้มาของ ส่วนแบ่งทางการตลาดของการท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนด กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเอง ภารกิจด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นภารกิจที่ถูกผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ (กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา, 2558) จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้การท่องเที่ยวของโลก เจริญเติบโต ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง

จากการคาดการณ์ของการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) การเติบโตของการท่องเที่ยวโลกในช่วง ปี พ.ศ. 2559 (ข้อมูลถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2559) พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ที่ร้อยละ 3.7 โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังประเทศกลุ่มเศรษฐกิจประเทศพัฒนาแล้ว (Advance Economies) ร้อยละ 4.8 สูงกว่าการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังประเทศ กลุ่มเศรษฐกิจประเทศเกิดใหม่ (Emerging Economies) ที่มีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 2.3 โดยภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมากที่สุด ด้วยอัตราการเติบโตของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 9.4 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) จากการที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการภูมิภาคนี้เป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ ประเทศในภูมิภาคนี้เร่งพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศของตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเทศไทย

สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวของไทยในช่วง ปี พ.ศ. 2559 ตลอดทั้งปีมีนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.86 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทาง

ท่องเที่ยวภายในประเทศขยายตัวร้อยละ 6.49 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 2.51 ล้านล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) ส่งผลให้ประเทศไทยโดยกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬาได้จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย ปี พ.ศ. 2558-2560 ซึ่งถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในระยะ 2-3 ปีถัดจากนี้ไป โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “รากฐานการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพอย่างมีดุลยภาพและยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายดังนี้ 1.ในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 2.5 ล้านล้านบาท และเป็นแหล่งกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น 2.สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชุมชนมีความเข้มแข็ง 3.ทุกภาคส่วนมีจิตสำนึกในการพัฒนาโดยคำนึงถึงความสมดุลและยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) จากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของประเทศไทยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างรายได้อย่างมากมาย และสามารถกระจายรายได้ไปสู่ธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ผลกระทบจากการท่องเที่ยวส่งผลถึงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ จากผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้กลายเป็นสาระสำคัญที่ทำให้ประเทศไทย และทุก ๆ ประเทศร่วมกันหาทางออก เพื่อให้การท่องเที่ยวคงอยู่ต่อไป

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ได้ถูกนำมาทำให้มีบทบาทในการสร้างรายได้ และพัฒนาเศรษฐกิจให้กับประเทศทั่วโลก โดยรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการปรับเปลี่ยนการท่องเที่ยวไปจากรูปแบบเดิม โดยมีการมุ่งเน้นการเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม ท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมจากชุมชนท้องถิ่น ดังที่ Richards & Wilson (2006) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับชุมชนท้องถิ่น และเพิ่มประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวจากชุมชน รวมถึงเป็นการต่อยอดให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชนเกิดการกระจายรายได้ในชุมชน ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวได้เพราะได้สร้างความสมดุลตามองค์ประกอบของความยั่งยืนทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยว และสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยที่ชุมชนยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยการนำการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาบูรณาการกับพื้นที่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดความยั่งยืนกับพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างแท้จริง (UNEP & UNWTO, 2005) ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมจะเอื้อประโยชน์ให้เกิดการอนุรักษ์อย่างชัดเจน และเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการผ่านการสร้างกระบวนการกลุ่ม ให้มาร่วมกันคิดร่วมกันทำ เมื่อเกิดการจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย และกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้วัฒนธรรมทางด้านอาหารมาเป็นจุดขาย และมีการนำองค์ความรู้ทางด้านอาหารของคนในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม นำวัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experience) ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่ใช้อาหารเป็นจุดขายนั้นควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เนื่องจากอาหารของท้องถิ่นซึ่งเป็นภาพรวมอาหารของประเทศนั้นมีศักยภาพสูงทำให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดอย่างยั่งยืน (Du Rand & Heath, 2006) นอกจากนี้ อาหารยังทำให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงจูงใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ Everett & Aitchison (2008) ได้กล่าวหาว่าอาหารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของประสบการณ์การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวค้นหากจากการเดินทาง และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ Kivela & Crofts (2006) พบว่า ประสบการณ์ และการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร วิถีชีวิตของคนในชุมชนของแต่ละท้องถิ่นได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านที่เด่นชัดรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น จากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญกับอาหารโดยเฉพาะอาหารประจำท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ภูมิปัญญา รวมถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่เพียงแต่ในต่างประเทศ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในประเทศไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังให้ความสำคัญกับอาหารท้องถิ่น ดังที่ กนกกานต์ วีระกุล และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม และวัฒนธรรมอาหาร รวมถึงผลิตภัณฑ์ OTOP ทุกภาคของประเทศไทย สรุปว่า อาหารท้องถิ่นเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของทุกภาคในประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์ เป็นแหล่งวัฒนธรรมอาหารที่สำคัญ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว มีการนำอาหารท้องถิ่นมาเป็นจุดขาย มีการนำองค์ความรู้ทางด้านอาหารของคนในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร ด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านที่เด่นชัด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านอาหาร ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อาหารให้มีความยั่งยืน ดังที่ พรรณี สวนเพลง และคณะ (2556) พบว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารมีโอกาสที่จะเติบโตบนจุดแข็งทางด้านวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถสร้างเป็นจุดขาย ประกอบกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

นอกจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่ออาหารท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวอาหาร (Food tourism) ยังมีส่วนสำคัญในการทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น

โดยเกิดการกระจายรายได้ไปยังแหล่งวัตถุดิบ เกิดการสร้างงานทำให้คนในชุมชนมีรายได้ ดังที่ John Thomas (2015) พบว่า การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับอาหารท้องถิ่นที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ควรจะเป็นการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น ประชากรในท้องถิ่น ผู้ผลิตอาหารท้องถิ่น และวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ซัพพลายเออร์ โรงแรม นักท่องเที่ยว และรัฐบาล เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ของการท่องเที่ยวสามารถลดการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ลดปัญหาความยากจนและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Tourism) ที่เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นผลประโยชน์เพื่อชุมชน มีกระบวนการที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อดำเนินการวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง และการนำรายได้มาสู่ชุมชนโดยมีการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนอย่างยุติธรรม อย่างไรก็ตามผู้ที่มีส่วนร่วมหลักในกระบวนการพัฒนา และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนอกจากส่วนของชุมชนแล้ว ยังมี ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และนักท่องเที่ยวเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ และไม่มีค่าใช้จ่ายคือการบอกต่อของนักท่องเที่ยว (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัตว์, 2553) อาหารมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงการได้ทำความรู้จักอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอาหารท้องถิ่น การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารยังมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีการกระจายรายได้ มีการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญา โดยชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบกับโอกาสจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น และประเทศไทยมีวัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่นเป็นที่ชื่นชอบ และเป็นที่ยู่งักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีวัฒนธรรมที่ดงามมาแต่โบราณ มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ เป็นศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาค มีการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ จึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างกัน หนึ่งในวัฒนธรรมที่หลากหลายนั้น คือ วัฒนธรรมมุสลิม (ผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่ามุสลิม) ในปัจจุบันชาวมุสลิมที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ที่มีบรรพบุรุษเป็นมาลาญหรือมาเลย์ เป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุด ชาวมุสลิมในประเทศไทยจะมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากหลายแห่ง ได้แก่ มุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากเปอร์เซีย มุสลิมเชื้อสายชวา มุสลิมเชื้อสายมาจากจาม เขมร มุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากเอเชียใต้ เช่น จากอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ อัฟกานิสถาน และพวกสุดท้ายเป็นมุสลิมที่สืบเชื้อสายมาจากจีน ไม่ว่าจะมามีบรรพบุรุษมาจากเชื้อสายใด ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะมีวัฒนธรรมเหมือนกัน คือวัฒนธรรมที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอาน ฉะนั้น คำว่าอิสลามจึงมีความหมายกว้างขวางไม่ใช่เพียงแค่ศาสนา สำหรับมุสลิมแล้วถือว่าอิสลามเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต (จรัล มะลูลีม, 2547) อาหารของชาวมุสลิม

จะผูกพันกับหลักการของศาสนาอิสลาม เป็นไปตามข้อกำหนดของศาสนาที่เรียกว่าอาหารฮาลาล ข้อกำหนดของอาหารฮาลาล ตามหลักการของศาสนาอิสลาม ได้มีข้อกำหนดถึงสิ่งที่จะนำมาประกอบอาหาร เช่น เนื้อสัตว์ พืชผัก ส่วนผสมของอาหาร การทำความสะอาดวัตถุดิบ ภาชนะที่นำมาประกอบอาหาร ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของหลักการของอิสลาม ในส่วนของอาหารวัฒนธรรมมุสลิม มีอาหารหลายอย่าง ที่ผ่านการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษจากอดีตสู่ปัจจุบัน และมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมแต่ยังคงรักษารสชาติ และรูปแบบการปรุงอาหาร รวมถึงการรับประทานที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน อาหารวัฒนธรรมมุสลิมจะนิยมรับประทานในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมทางวัฒนธรรมรวมถึงประเพณีต่าง ๆ เช่น ข้าวหมกเป็นอาหารยอดนิยมของชาวมุสลิมชนิดหนึ่ง มีทั้งข้าวหมกเนื้อ ไก่ แพะ ปลา หรือจะเป็นแกงมัสมั่นเป็นการต้มเคี่ยวเนื้อสัตว์กับเครื่องเทศกลิ่นหอมรสชาติร้อนแรง จนเนื้อนุ่ม และชุ่มเครื่องแกง มะตะบะ เป็นแผ่นแป้งสาเลี้ออดกับเนย มีไส้เค็มและหวาน ถ้าเป็นไส้เค็มจะทานกับอจาต เป็นต้น ซึ่งอาหารเหล่านี้จะมีการจัดเลี้ยงในงานพิธีต่าง ๆ และมีจัดจำหน่ายในร้านขายอาหารของชาวมุสลิม จะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมมีวัฒนธรรมอาหารของตัวเองที่เด่นชัด และมีความหลากหลายของอาหาร รวมถึงเรื่องราวความเป็นมา ความศรัทธา และภูมิปัญญา ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอาหารของชาวมุสลิมได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนับได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ที่แตกต่างด้านการนับถือศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจ และนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ รวมถึงเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในอาเซียนหรือมุสลิมทั่วโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และยังสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่ได้นำการท่องเที่ยวมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสังคมโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสินค้า และบริการที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และวิถีของชุมชน อีกทั้งยังสนับสนุนการท่องเที่ยวของกลุ่มมุสลิม ประกอบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลดีต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากชุมชนในประเทศไทยมีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวคือ มีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่หลากหลาย โดยเฉพาะชุมชนมุสลิม ประกอบกับการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น มีความชัดเจน ดังนั้น โอกาสที่ชุมชนจะเลือกการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมีโอกาสเป็นไปได้สูง อีกทั้งการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปภาคเกษตรกรรม เกิดการจ้างงาน จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าชุมชนมุสลิมมีศักยภาพ และความพร้อมที่จะพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมด้านอาหาร เพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนมุสลิมอื่น ๆ ได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับชุมชนของตนเอง และยังเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิมให้กับนักท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อให้เกิดการนำไปปรับ และประยุกต์ใช้ ได้จริงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิมในประเทศไทย เนื่องจากชุมชนมุสลิมมีอัตลักษณ์ ที่แตกต่างออกไปจากชุมชนอื่น ๆ โดยเฉพาะทางด้านวัฒนธรรมอาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และประสบการณ์ ดังนั้นการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน มุสลิมอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหาร
- 2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
- 2.3 เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
- 2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D) มีขอบเขตการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัยดังนี้

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและสภาพการณ์ การจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตเนื้อหาในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ พฤติกรรมการท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร สภาพการณ์ดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหาร

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกพื้นที่ใช้ทำการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 โดย คัดเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง มีอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว และมีการจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ได้แก่

1. ตลาดสามชุก ตำบลสามชุก อำเภอสสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ตลาดน้ำดอนหวาย ตำบลบางระทึก อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

4. ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตด้านประชากร ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก

1. ประชากร (Population) คือนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่ภาคกลาง และพื้นที่ภาคตะวันตกไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

2. ตัวอย่าง (Samples) คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้ง 4 แห่ง ขนาดของตัวอย่าง (sample size) นักท่องเที่ยว 400 คน ได้จากการคาดคะเน จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารเกิน 1 ครั้ง จำนวน 10 คน ได้มาจากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Selective)

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D₁) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ และบ้านน้ำเขียว

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) จากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นต้นแบบ จำนวน 2 แห่ง

ขอบเขตด้านพื้นที่ ในขั้นตอนที่ 2 พื้นที่ใช้เก็บข้อมูล มีหลักเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นโดยชุมชน และมีอาหารท้องถิ่นจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวรวมถึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ในการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2. บ้านน้ำเขียว สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิถีชีวิตวัฒนธรรม ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ดังนี้

1. ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว คือ ผู้ผลิตอาหารหรือขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยว

2. ผู้นำชุมชนหรือประธานกลุ่มท่องเที่ยว และคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว และมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ปี
3. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปี กับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน
4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
  2. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
- ขอบเขตด้านเนื้อหา** พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และทดลองจัดกิจกรรมขึ้นในชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ
- ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ ชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

หลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ทดลอง คือ ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักการของศาสนาอิสลาม และเป็นชุมชนที่เก่าแก่มิมีปัญหาด้านอาหารของมุสลิม และเป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันของคนสองศาสนา คือ คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม

ตัวอย่าง ในขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ใช้แบบสอบถาม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อประเมินผลลัพธ์ของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 12 คน ใช้การสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อ ประเมินผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบ พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ได้แก่ คนในชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม จำนวน 10 คน ใช้การสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เลือกอย่างเจาะจง แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย มีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 22 คน ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มคณะกรรมการตลาดริมคลอง สวนหลวง 1 และคนในชุมชน ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม และกลุ่มผู้นำทางศาสนาอิสลาม
2. กลุ่มคณะกรรมการที่มีหน้าที่บริหารจัดการตลาดริมคลองสวนหลวง 1
3. กลุ่มผู้ประกอบการเอกชนในด้านการผลิตอาหารหรือขายอาหารมุสลิมในชุมชน

3.4 ขั้นตอนที่ 4 (Development : D₂) การประเมินปรับปรุงรูปแบบ และกิจกรรม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินปรับปรุงรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขอบเขตด้านเนื้อหา เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในพื้นที่ชุมชนมุสลิม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในขั้นตอนที่ 4 เพื่อใช้ในการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่เลือกอย่างเจาะจง จำนวน 20 คน ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตบางคอแหลมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)
3. คณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
4. กลุ่มผู้ประกอบการเอกชนในด้านการผลิตอาหารหรือขายอาหารมุสลิม
5. ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม
6. นักท่องเที่ยวที่เคยท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพการณ์ท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่มีในแหล่งท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว อาหารในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้เมื่อได้เข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม หมายถึง การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ของคนในชุมชนมุสลิม ผ่านอาหารโดยการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้น

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้จากสิ่งที่ทำให้เกิดการรับรู้ในบริการท่องเที่ยว โดยวิธีการเรียนรู้เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของ

พื้นที่ ด้วยวิธีการที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เช่น การเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม หมายถึง อาหารที่มีลักษณะเฉพาะที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมทางด้านอาหารของชาวไทยมุสลิม โดยลักษณะที่สำคัญของอาหารไทยมุสลิม มี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก อาหารของกลุ่มคนเชื้อชาติต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น อาหาร เปอร์เซีย อินเดีย ปากีสถาน จีน เวียดนาม มาลายู อินโดนีเซีย มาผสม และปรับให้เข้าวิถีการเป็นอยู่ในประเทศไทย อาจจะมีการดัดแปลงวัตถุดิบให้สอดคล้องหรือหาได้ในพื้นที่ หรือรสชาติของอาหาร ลักษณะที่สอง อาหารไทยมุสลิมจะยึดถือตามกฎ ข้อบังคับของศาสนาอิสลามในส่วนของข้อกำหนดที่อนุญาตให้มุสลิมทานอาหารนั้นได้ ซึ่งอาหารไทยมุสลิมจะประกอบด้วยสองลักษณะนี้

กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่ตั้งตาคูนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว โดยสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และได้รับความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวอาจจัดให้สอดคล้องกับงานเทศกาล ประเพณี หรือเทศกาลที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่ดึงดูดของท้องถิ่น หรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว

ส่วนประสมการตลาด หมายถึง วัฒนธรรม และอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ราคาของอาหารท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยว ร้านขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยว การทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้และเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมอาหารในแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กระบวนการของกิจกรรมการท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.ราคาผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว 3.สถานที่จัดจำหน่าย 4.การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว 5.บุคลากรทางการท่องเที่ยว 6.กระบวนการ และ 7.สภาพแวดล้อม

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวมีความสวยงามหรือเรื่องราวความเป็นมา มีชื่อเสียง มีกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงอาหารไทยมุสลิม ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ และแตกต่างจากที่อื่น ๆ มีแหล่งจำหน่ายอาหาร และของฝาก รวมถึงการบริการการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสะดวก และปลอดภัย

ราคาผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว หมายถึง จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวยินดีที่จะจ่ายเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ (อาหารในแหล่งท่องเที่ยว)

สถานที่จัดจำหน่าย หมายถึง การจัดพื้นที่ร้านค้าหรือสถานที่จำหน่ายอาหาร ให้มีความสะดวก ปลอดภัย และตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลากหลายช่องทาง การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวประกอบด้วยส่วนประสม 4 ประการ ได้แก่ 1.การโฆษณาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.การให้ข่าว และการประชาสัมพันธ์ถึงข้อมูลหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว 3.การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และ 4.การให้บริการให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้บุคคล

บุคลากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวที่มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีของคนในชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว รวมถึงผู้ที่ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

กระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนการขายอาหารหรือการให้บริการด้านที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ลำดับขั้นตอนของกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงผู้ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการประสิทธิภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยว

สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่พื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวหรือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึง ความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว อัธยาศัยของคนในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดร้านค้าเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมกรการท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวที่แสดงออกในด้านความต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมมุสลิม และรับบริการจากการท่องเที่ยว โดยแบ่งระยะของการค้นหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนที่จะเดินทางท่องเที่ยวมีสิ่งใดที่คำนึงถึงในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว และเดินทางท่องเที่ยวอย่างไร ขณะกำลังท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยว และใช้เวลาอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวมากน้อยอย่างไร และระยะหลังจากมีการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวได้อะไรจากแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวต้องการอะไรจากแหล่งท่องเที่ยว

แรงจูงใจในแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวหรือมีความต้องการที่จะท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 1.ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูด ความสนใจของนักท่องเที่ยว 2.อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น 3.วิถีชีวิตรวมถึงประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ 4.กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว และ 5.สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น หมายถึง ความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว และบ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น เช่น วิธีการทำอาหาร รสชาติของอาหาร อาหาร ประเพณีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ เทคโนโลยีที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ของชุมชน โบราณสถาน/วัตถุ วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้คนในชุมชนนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ รวมถึงมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่มาจากการท่องเที่ยวร่วมกัน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลงานวิจัยนี้ทำให้ทราบถึงข้อมูลของสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอาหาร รวมถึงการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ได้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อนำเสนอให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้นำไปปรับใช้ในชุมชนอื่นต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามหัวข้อและรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการตลาดท่องเที่ยว
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาารูปแบบ
6. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารมุสลิม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายที่กว้าง เพราะไม่ได้หมายถึงการพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนานเพียงแค่นั้น การเดินทางเพื่อประชุม สัมมนา เพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการติดต่อธุรกิจ การเยี่ยมญาติ นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวถูกมองได้หลายแง่มุม หรือหลายมิติ และเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอื่น ๆ จึงทำให้คำจำกัดความหรือความหมายของการท่องเที่ยว มีความหลากหลาย ดังนี้

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีไว้เพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ความเครียดจากการดำเนินชีวิต หรือการทำงาน จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้คำนิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยว ดังนี้

อิทธิวัตร ศรีสมบัตร์ (2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางไปสู่สถานที่ต่าง ๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการศึกษา เพื่อการแลกเปลี่ยนทางศิลปวัฒนธรรม การประชุม การแสดง

และอื่น ๆ การท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการดึงดูดใจ และต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยว และผู้มาเยือน

ส่วน ฌปักษ์ เจริญผล (2554: 13) กล่าวว่าการท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปยังแหล่งที่ให้ความสบายใจ มีสิ่งดึงดูดใจให้เยี่ยมชมหรือร่วมกิจกรรม โดยเดินทางด้วยความสมัครใจเป็นการชั่วคราวที่ไม่ได้มุ่งเพื่อการประกอบอาชีพ แต่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

นอกจากนี้ McIntosh and Goleidner C.R (1990: 5-6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ว่าเป็นกระบวนการนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาซึ่งเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวเป็นผลรวมของปรากฏการณ์ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวกับธุรกิจ และบริการ รวมถึงรัฐบาล คนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

สรุปว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังแหล่งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการเปลี่ยนบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เพื่อความสุข ความสนุกเพลิดเพลิน หรือเป็นสถานที่เพื่อค้นหาประสบการณ์ และเรียนรู้สภาพสังคมที่แตกต่าง เพื่อทำการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณี หรือเป็นการประชุมสัมมนารวมถึงสถานที่ทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ โดยวัตถุประสงค์ของการเดินทางนั้นต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจของผู้เดินทาง ไม่ใช่การถูกบังคับ โดยเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราวไม่ได้ไปตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวนี้มีความสำคัญมากสำหรับแหล่งท่องเที่ยว มีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้

Vodeb & Rudez (2010) กล่าวว่าโดยทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะมีองค์ประกอบพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ สาธารณูปโภค การบริการ สถานที่ตั้ง และเรื่องราวความเป็นมา

สอดคล้องกับ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2556:56) กล่าวว่าการศึกษาองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ (3A's) ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (attraction) ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มจะมีความสนใจที่แตกต่างกันไป

2. เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (accessibility) คือ ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

อีกทั้งต้องมีที่จอดรถ หรือสถานีรถไฟ ท่าเรือ หรือท่าอากาศยาน เพื่อให้ธุรกิจการขนส่งสามารถนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก และปลอดภัย

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องมีไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับความสะดวกสบาย จนเกิดความประทับใจ และทำให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะอยู่ในแหล่งท่องเที่ยววนานขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวหมายถึง สิ่งที่รองรับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบาย และปลอดภัย โดยปกติสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเหล่านี้รัฐบาลเป็นผู้จัดหา และพัฒนาเพื่อบริการประชาชนของตนเองแล้วถือเป็นผลพลอยได้ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ฉันทิช วรณถนอม (2552) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้ องค์ประกอบการท่องเที่ยวหรือองค์ประกอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีด้วยกันอย่างน้อย 6 ประการได้แก่

1. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน
2. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการทางการท่องเที่ยว
4. นโยบายสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของภาครัฐ ทั้งทางตรงและทางอ้อม
5. องค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจภาคบริการที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยว และเพื่อการบริการแก่นักท่องเที่ยว
6. เจ้าบ้านหรือคนในชุมชนท้องถิ่น

สรุปว่า องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวนั้น ได้แก่สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสะดวกสบาย ความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการนำหลักการตลาดมาใช้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และสุดท้ายคือนักท่องเที่ยว องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ประเภทของการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556: 24-27) ได้กล่าวถึงประเภทของการท่องเที่ยวสรุปเป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามสภาพภูมิศาสตร์การเดินทาง แบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.1 การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) เป็นการเดินทางไปสถานที่ต่างไปจากประเทศของตนใช้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ

1.2 การท่องเที่ยวในประเทศ (Internal Tourism) เป็นการเดินทางไปสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศของตน การเดินทางประเภทนี้ต้องมีสิ่งจูงใจหลายอย่าง เช่น ความสวยงามงามของภูมิประเทศ ความสะดวกสบายในการเดินทาง หรือมีสิ่งจูงใจโดยเฉพาะสถานที่นั้น เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

2. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทย่อย ๆ คือ

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (Leisure Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนและหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อไปติดต่อธุรกิจ มีระยะเวลา 2-3 วัน เพื่อแทรกให้ไปเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) สำหรับการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษยังแบ่งออกเป็น 4 ประเภทย่อย ๆ ดังนี้

2.3.1 การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวมุ่งพักผ่อนหย่อนใจ ชื่นชม และศึกษาในแหล่งธรรมชาติ

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวมุ่งให้ความรู้ ความภาคภูมิใจ ที่มุ่งเน้นเสนอลักษณะวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม

2.3.3 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา และบันเทิง (Sport and Entertainment Tourism)

2.3.4 การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ และประชุมสัมมนา (Business and Convention) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ว่างจากการติดต่อธุรกิจหรือสัมมนา อาจเป็นการทัศนศึกษาหรือไม่เป็นก็ได้

3. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามลักษณะการเดินทาง สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่

3.1 การท่องเที่ยวแบบกลุ่มเหมาจ่าย (Group Inclusive Tourism -GIT) เป็นการท่องเที่ยวที่ธุรกิจขายรายการนำเที่ยวเบ็ดเสร็จให้กับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ

3.2 การท่องเที่ยวแบบส่วนตัวอิสระ (Foreign Individual Tourism-FIT) เป็นการวางแผนการท่องเที่ยวด้วยตัวเองทุกอย่าง หรือใช้บริการของธุรกิจนำเที่ยวในการอำนวยความสะดวกบางอย่าง

4. การแบ่งการท่องเที่ยวตามการตลาด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

4.1 การท่องเที่ยวตลาดหรูหร (Elite Market Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้จ่าย
ในราคาสูง

4.2 การท่องเที่ยวตลาดมวลชน (Mass Market Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีบริการ
การท่องเที่ยวแบบพื้น ๆ ในราคาถูก

5. การแบ่งประเภทการท่องเที่ยวตามการจัดการ สามารถแบ่งได้ 2 ประเภทย่อย คือ

5.1 การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่
มุ่งเน้นความพึงพอใจ และปริมาณนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากร
ท่องเที่ยว

5.2 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นการมุ่งเน้นการจัดการ
อย่างดีเยี่ยม ดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว และธุรกิจท่องเที่ยว มีการปรับปรุงคุณภาพและผลกำไร
อย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกันให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม
มีนักท่องเที่ยวมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อ
สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด สำหรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ยังสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

5.2.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาระบบนิเวศ
การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

5.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิง
ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวงานประเพณี การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพวัฒนธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ ราณี อธิชัยกุล (2557: 3-4) ได้พิจารณาประเภทของการท่องเที่ยวแบ่งตาม
วัตถุประสงค์ของการเดินทางไว้ 3 ประเภทหลัก สรุปได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน (Leisure Travel) เป็นการท่องเที่ยว
เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจจากสภาพชีวิตประจำวัน ด้วยการเดินทางไปพักผ่อนหรือหาความสุขในแหล่ง
ท่องเที่ยว รวมถึงการไปเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย สำหรับนักท่องเที่ยวประเภทนี้นิยมซื้อรายการ
นำเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยว เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลงกว่า และได้พบเพื่อนจากการเดินทางเป็นหมู่คณะ
ปัจจุบันนักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการเดินทางที่เป็นอิสระมากขึ้น และนิยมจัดรายการท่องเที่ยว
ตามอัธยาศัย (Foreign Independent Traveler : FIT) โดยมีความต้องการผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
ที่มีความหลากหลาย และแตกต่างกัน

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ (Business Travel) เป็นการท่องเที่ยวที่เป็น
วัตถุประสงค์ของงาน แต่ก็ยังเป็นประเภทของการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ เนื่องจากการเดินทางของ
นักธุรกิจสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางเป็นจำนวนมาก

3. การท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ (Special Interest Travel) เป็นการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจเฉพาะด้าน หรือตามแบบแผนดำเนินชีวิต (Lifestyle)

สรุปว่า ประเภทของการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทของการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อไปพักผ่อน การท่องเที่ยวที่ไม่ใช่จุดประสงค์เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวเป็นหลัก และการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อต้องการที่จะเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสนใจที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเรียนรู้เฉพาะด้าน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนับเป็นลักษณะหนึ่งของการใช้ทุนทางประวัติศาสตร์สังคม วัฒนธรรมและประเพณีนำมาเพิ่มมูลค่า ผลิตเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และตอบสนองนักท่องเที่ยวให้เข้ามาชมความงามและความตื่นตาตื่นใจ เกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่

มีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ดังนี้

ราณี อธิชัยกุล (2557: 285) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายหรือแรงจูงใจเพื่อชม เข้าร่วมกิจกรรม ศึกษาหรือเรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณ โบราณวัตถุ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปะแขนงต่าง ๆ มรดกทางภูมิปัญญา หรือเทศกาลประเพณีท้องถิ่น เพื่อความเพลิดเพลินหรือเพิ่มพูนทักษะส่วนบุคคลที่อาจแตกต่างกันไปแต่ละคน แต่ละสถานที่ เยี่ยมชม ตามความสนใจของแต่ละคน

นอกจากนี้ Sigala & Leslie (2005) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยว ที่เน้นไปที่ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา รวมถึงมีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย พิพิธภัณฑสถาน การแสดง แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ วิถีชีวิต พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น

สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการนำทุนที่มีอยู่ของท้องถิ่นได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญา นำมาสร้างเป็นสินค้า และบริการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสประสบการณ์ที่แปลกใหม่ออกไปจากเดิม

4.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556: 288-290) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมี 6 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการ คือ

1.1 ประวัติศาสตร์ และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏให้เห็น

1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง
 ชากปรักหักพัง

- 1.4 ศิลปะ ทัศนกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และการแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
- 1.7 ภาษาและวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
- 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการทำอาหาร
- 1.9 ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ
- 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อม และระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนเป็นกำไรสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวคุณภาพได้รับรู้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ชุมชนยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

4.2 ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556: 292-293) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภทย่อย ๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว โดยได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ และโบราณคดีในท้องถิ่นบนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม

2. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานศิลปวัฒนธรรมและงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นจัดขึ้นเพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ และศึกษาความเชื่อการยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ อีกทั้งได้รับความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคม และวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม

3. การท่องเที่ยวเชิงวิถีชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีอัตลักษณ์พิเศษโดดเด่น เพื่อให้ได้รับความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้าน อีกทั้งความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม

4. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport Tourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดรายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬา ได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา ในขณะที่เดียวกันก็ได้ท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางรายการกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางสภาพแวดล้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Health Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การนวดตัว นวดฝ่าเท้า การอบสมุนไพร การประคบสมุนไพร การฝึกกายบริหาร การฝึกสมาธิ เป็นต้น เป็นการเสริมสร้างสุขภาพ และคุณภาพชีวิตของนักท่องเที่ยว บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยการท่องเที่ยวประเภทนี้ชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

6. การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism) Hall and Shaples (2003: 9-11) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอาหารไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวในถิ่นซึ่งผลิตอาหาร ชมเทศกาลอาหาร

ทดลองชิมอาหาร ตลอดจนพบปะพูดคุยกับผู้ปรุงอาหาร เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

การท่องเที่ยวเชิงอาหารมีชื่อเรียกอยู่หลายชื่อด้วยกัน เช่น Gourmet Tourism, Gastronomy Tourism และ Cuisine Tourism จะถูกใช้แทนความหมายของการท่องเที่ยวเมื่อไปท่องเที่ยวยังสถานที่ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ร้านอาหาร ตลาดสดขายอาหาร หรือสถานที่หรือโรงงานผลิตอาหารในท้องถิ่น นอกจากนี้ คำว่า Culinary Tourism มีความหมายว่า มีกิจกรรมร่วมกับกระบวนการผลิตอาหารโดยไม่จำกัดแค่การชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น มีกิจกรรมต่อเนื่องได้แก่ ทดลองทำอาหารเพื่อที่จะชิมอาหารท้องถิ่นด้วย ฝีมือการทำของตัวเอง (Hall and Shaples, 2003: 11)

สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวไปยังสถานที่ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับเรียนรู้ทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิต อีกทั้งยังได้เข้าร่วมกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวได้จัดขึ้น รวมถึงการได้ทดลองทานอาหารที่สะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่น และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

5. แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism)

พิมพ์รี ไรจน์รุ่งสัจด์ (2553) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง คนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และมีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดจากการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีจุดขายที่หลากหลาย เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต การอนุรักษ์ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบเพื่อสร้างความยั่งยืนให้แก่ลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ส่วน ประมาณ เทพสงเคราะห์ (2557) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ทางสังคมของตนเองสู่การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทุกบริบท และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือพัฒนาชุมชน

นอกจากนี้ Robinson and Wiltshier (2011: 88) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าการท่องเที่ยวชุมชน หรือการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ มีคนในชุมชนเป็นเจ้าของ และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อคนในชุมชน โดยผ่านความเห็นชอบร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการท่องเที่ยว การพัฒนา การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในท้องถิ่น

สรุปว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนหรือคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรทางการด้านการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการอนุรักษ์ เป็นสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังเป็นผู้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยผ่านความเห็นชอบของคนในชุมชน นอกจากทางการท่องเที่ยวยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล และรักษา ประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

5.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบดังนี้

บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2559: 198) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีวิถีการใช้ชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์
2. องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน ได้แก่ การที่ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจกัน มีผู้ที่มีความรู้หรือทักษะในเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา โดยต้องเป็นการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน
3. องค์ประกอบด้านการจัดการ ได้แก่ การที่ชุมชนมีกฎระเบียบข้อบังคับจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนร่วมคิด และจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง หรือผ่านองค์กรที่สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้คนในชุมชนยังแบ่งผลประโยชน์กันอย่างเป็นธรรม และมีกองทุนของชุมชนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน
4. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ได้แก่ การที่ชุมชนมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาเยือน และต้องเป็นการสร้างสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของคนในชุมชน และผู้มาเยือน

จากความหมาย และองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน สิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวมีความเข้มแข็งขึ้น และทำให้การท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี

5.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน Tosun & Timothy (2003) กล่าวว่า เหตุผล 7 ประการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวหรือจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการดำเนินการ การวางแผน และตั้งกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในหลาย ๆ ด้าน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เพิ่มพูนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยให้นักวางแผนทางการท่องเที่ยวตัดสินใจหรือวางแผน การท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ไปยังชุมชนอย่างทั่วถึง

6. การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้ความต้องการของชุมชนสำเร็จได้

7. การมีส่วนร่วมของชุมชนทำให้เกิดกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังที่

พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจด์ (2553) กล่าวถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการที่จะนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมว่าโดยทั่วไปผู้ที่มีส่วนร่วมหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น มี 4 ภาคส่วน คือ

1. ชุมชน (Community)
2. ผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น รัฐ (Decision maker)
3. ภาคธุรกิจ (Business operator)
4. นักท่องเที่ยว (Visitor)

ทุกภาคส่วนที่กล่าวมาควรได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงร่วมกันคิดหาแนวทาง แก้ปัญหา นอกจากนี้ ตัวชี้วัดในการประเมินความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชนนั้นมีทั้งสิ้น 6 ตัวชี้วัดหลัก คือ

1. การมีส่วนร่วม และได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เนื่องจากการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ไม่สามารถขาดชุมชนได้ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการ โดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวที่ชัดเจน ชุมชนต้องสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ การสนับสนุนนั้น จะเต็มใจได้ต้องมาในรูปแบบที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีส่วนวางแผน ให้ความคิดเห็นหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนของพวกเขาเอง

2. ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนต้องกระจายสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม กล่าวคือ การกระจายผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ทุกคนในชุมชนควรรับ

โอกาสเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เช่นรายได้ที่ชุมชนได้รับการยกระดับมาตรฐานชีวิต การจัดการความยากจน หรือการมีการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในชุมชน

3. การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปอย่างมีระบบ มีการจัดการที่ดี เช่น มีกระบวนการที่ดีมีระบบ มีการวางแผนการจัดการที่ดี มีการตลาดที่ดี ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วควรที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนไปอย่างช้า ๆ และอย่างรอบคอบ เพื่อชุมชนจะได้มีเวลาปรับตัวในการเรียนรู้ และแก้ไขผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างทันที่

4. ควรที่จะมีความร่วมมือ และการสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน

5. ชุมชนต้องมีอัตลักษณ์หรือจุดเด่นหรือทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหลักของชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่นประเพณีวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมา ชุมชนต้องค้นหาให้เจอและอนุรักษ์สิ่งนั้นไว้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวในชุมชนต้องมีการพิจารณาเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมด้วย

นอกจากนี้ วิธีการเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยวิธีการที่จะนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ควรที่จะเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดในสภาวะแวดล้อมของชุมชนนั้น ๆ รวมถึงพิจารณาบุคลากรที่มีอยู่ และงบประมาณที่มี ตัวอย่างเช่น

1. การประชุม
2. การสัมภาษณ์โดยรวม
3. สัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มคน
4. การจัดนิทรรศการแก่สาธารณชน
5. การตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา
6. การจัดประชุมผ่านสื่อเพื่อขอความคิดเห็น
7. การเขียนโครงการเสนอเพื่อให้พิจารณา
8. การหาข้อมูลทางโทรศัพท์ และเก็บข้อมูลภาคสนาม
9. การเปิดขอความเห็นจากประชาคม
10. การจัดสัมมนาหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ
11. การแสดงความคิดเห็นของคนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ
12. การร่างภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจ
13. การมีภาพวาด และภาพถ่ายให้เป็นตัวอย่าง

ส่วน Nepal (2007, อ้างถึงใน บุญยสฤษฎ์ อนุชชุช, 2559: 202) กล่าวถึงกระบวนการที่ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยจัดเป็นลำดับขั้นตอน มีดังนี้

1. ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงพื้นที่โดยศึกษาร่วมกับชุมชน
  2. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน เพื่อสร้างความไว้วางใจ และเพื่อเลือกพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  3. เตรียมความพร้อมชุมชน โดยการประเมินสถานะชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อประเมินศักยภาพข้อจำกัดของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม รวมถึงขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการ และการรองรับนักท่องเที่ยว
  4. สร้างความเข้าใจกับชุมชนว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวใดบ้างในชุมชนที่สามารถสร้างและเสนอเป็นอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในชุมชนได้
  5. จัดโครงสร้างองค์กรชุมชนเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ
  6. ให้ความรู้ แก่ กลุ่มองค์กรชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และสร้างความตระหนักให้แก่คนในชุมชนว่าเมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวแล้ว ชุมชนจะได้อะไร และเสียอะไร
  7. เร่งพัฒนาการท่องเที่ยว และกำหนดเป้าหมายรวมถึงวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
  8. กลุ่มองค์กรชุมชน ร่วมกันจัดทำรายการการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  9. คนในชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาควิชาการ
  10. มีการร่วมปรึกษาระหว่าง กลุ่มเครือข่ายภายในชุมชน ระหว่างชุมชน หรือชุมชนกับหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุน
  11. จัดการท่องเที่ยวนำร่อง และให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อที่จะได้ให้ชุมชนนั้นปรับปรุงก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริง
  12. ติดตามประเมินผลทั้งในระดับกิจกรรมรวมถึงภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- สรุปว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนส่งผลดีต่อการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน โดยผู้มีส่วนร่วมหลักคือ ชุมชน ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ภาคธุรกิจ และนักท่องเที่ยว ควรที่จะได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมร่วมกันอย่างเป็นธรรม โดยมีการร่วมกันวางแผน บริหารการจัดการท่องเที่ยวที่ดี และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และภายในชุมชนควรร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

การศึกษาเรื่องแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อศึกษาเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1.ความหมายของการเรียนรู้ 2.ความหมายของการเรียนรู้ในบริการท่องเที่ยว และ 3.ประเภทของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร 4.การสร้างมูลค่าในอาหารผ่านการท่องเที่ยว ดังนี้

มนุษย์เรานั้น มีการเรียนรู้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เนื่องมาจากการดำเนินชีวิต ต้องเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ มนุษย์มีวิวัฒนาการของการรับรู้และการเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยเริ่มจากการเรียนรู้ที่จะเอาตัวรอดตามสัญชาตญาณของสิ่งมีชีวิตไปสู่การทำมาหากินเพื่อยังชีพ จนพัฒนาเป็นวิถีของชนเผ่า และเริ่มมีรูปแบบการเรียนรู้เกิดขึ้นเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง นอกจากนี้การเรียนรู้ยังนำมาประยุกต์ใช้ในบริการการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นไปที่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ วัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพสังคมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านอาหารท้องถิ่น นำมาซึ่งความรู้ และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

1. ความหมายของการเรียนรู้

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้ สุรางค์ โค้วตระกูล (2553: 186) ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ส่วน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และพรพิพรวดี วงศ์ปันทะนัน (2557: 29-30) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ของมนุษย์อาจเกิดขึ้นจากส่วนหนึ่งของการศึกษา การพัฒนา รวมถึงการฝึกฝน อาจมีการตั้งเป้าหมาย การมีแรงจูงใจเป็นตัวช่วยซึ่งการเรียนรู้ หมายถึง การได้รับความรู้ พฤติกรรมทักษะ คุณค่า หรือความพึงพอใจ ที่เป็นสิ่งที่แปลกใหม่ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่โดยการเรียนรู้ อาจมีการยึดเป้าหมาย และแรงจูงใจเป็นตัวช่วยก็ได้ ดังนั้นการเรียนรู้จึงมีความหมายครอบคลุม 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การรับรู้ (Reception) หมายถึง การที่ผู้ใช้บริการรับข่าวสารข้อมูล และองค์ความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

2. การเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การที่ผู้บริการสามารถเข้าใจความหมาย และความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันของสิ่งที่ตนเองรับรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเหตุผลได้

3. การปรับเปลี่ยน (Transformation) หมายถึง ระดับการเรียนรู้ที่แท้จริง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีคิด ระบบคุณค่า และพฤติกรรมที่รับรู้ และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดี

สรุปว่าการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งส่งผลมาจากประสบการณ์ ได้แก่ การได้เห็น การฝึกหัด การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมาย และแรงจูงใจในการที่จะเรียนรู้

2. องค์ประกอบและกระบวนการของการเรียนรู้

สิ่งสำคัญของการเรียนรู้ จะต้องใช้องค์ประกอบหลายขั้นตอน ดังที่ สิริอร วิชชาวุธ (2554: 2) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1. มนุษย์ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจาก “ไม่รู้” เป็น “รู้” “ทำไม่ได้” เป็น “ทำได้” “ไม่เคยทำ” เป็น “ทำ” 2. การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนั้นต้องเป็นไปอย่างถาวร และ 3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เกิดจากประสบการณ์การฝึกฝน และการฝึกหัด ไม่ใช่จากเหตุอื่น ๆ แล้วนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ หรือประสบการณ์การเรียนรู้ นำเข้าสู่กระบวนการในการเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดความรู้อีก

ส่วน Kolb et.al, Rubin & Osland (1991) ได้สรุปกระบวนการในการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง (Concrete Experience : CE) เช่น การเรียนรู้ถึงบรรยากาศริมแม่น้ำ ต้องอาศัยประสบการณ์ตรง คือ การไปสัมผัสด้วยตัวเอง ถึงจะเรียนรู้ได้

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้จากการสังเกต และไตร่ตรอง (Reflective Observation : RO) เป็นการเรียนรู้จากตัวอย่างที่ผู้อื่นกระทำ แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ ตั้งข้อสังเกต ซึ่งการเรียนรู้แบบนี้ มักทำให้ได้บทเรียน หรือตัวแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไปได้ เช่น การไปดูงานยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ แล้วนำมาประยุกต์ ปรับปรุง หรือเลียนแบบ หรือการทำ Benchmarking คือ การสรุปลักษณะที่ดีของต้นแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้โดยการหา และได้มาซึ่งแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization: AC) เช่น การเรียนทางด้านภาษา สัญลักษณ์ต่าง ๆ หลักการ ปรัชญา หรือแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งอาจได้มาโดยการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ หรือ การสืบค้นข้อมูลทาง Internet ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 4 การเรียนรู้โดยการทดลอง (Active Experimentation: AE) เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ แล้วเรียนรู้จากผลของการทดลองนั้น จะเป็นในลักษณะของการลองผิดลองถูก

สรุปว่า องค์ประกอบของการเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากกระบวนการที่ทำให้เกิดความรู้ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการสังเกต และไตร่ตรอง การเรียนรู้จากการค้นหา และการเรียนรู้จากการทดลองลงมือปฏิบัติ จนทำให้เกิดความรู้ได้อย่างถาวร

เมื่อกล่าวถึงการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการท่องเที่ยวชมสถานที่ต่าง ๆ กิจกรรมที่สำคัญอีกหนึ่งกิจกรรมคือการรับประทานอาหารท้องถิ่นเป็นการเพิ่มประสบการณ์การท่องเที่ยว และยังได้เรียนรู้วัฒนธรรม และสร้างความเข้าใจกับสถานที่นั้น ๆ มีนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไว้ สรุปได้ ดังนี้

ประภัสสร วรรัตนะภูติ และคณะ (2559) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารเป็นการท่องเที่ยวเพื่อผสมผสาน ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม วิถีชีวิต การบริการ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ รวมเป็นประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ การลิ้มรสอาหาร การได้เรียนรู้วิถีทำ และลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง ซึ่งถือเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

สอดคล้องกับ G.E du Rand & E. Heath (2006) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารนั้นคือการผสมผสานของ วัฒนธรรม การบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง การเป็นเจ้าบ้านที่ดี รวมถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานักท่องเที่ยวได้จากที่แห่งนั้น โดยเฉพาะการได้ลองรับประทานอาหาร การเรียนรู้กระบวนการประกอบอาหาร

Canoves and Morais (2011: 205-219) การท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีลักษณะพิเศษ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวจะได้มีโอกาสปรุงอาหาร และชิมอาหารท้องถิ่น ดังนั้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารจึงไม่ได้มาเพื่อเที่ยวชม และชิมอาหารเท่านั้น หากแต่ยังต้องใช้เวลาเพื่อเรียนรู้การปรุงอาหาร ตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และชิมอาหารที่ตนเองปรุง อันเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำอาหารของท้องถิ่น

นอกจากนี้ Kasper (1986) และ Hall (2003) กล่าวเพิ่มเติมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารว่า ปัจจุบันอาหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว อาหารนอกจากจะเป็นปัจจัยยังชีพที่สำคัญ อาหารยังเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพสังคมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า อาหารเป็นสินค้า และบริการที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาด้านการเกษตร และเศรษฐกิจของท้องถิ่นและทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุปว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ก็คือการที่นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปยังสถานที่ หรือชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวโดยมีอาหารเป็นแรงจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมด้านอาหารที่สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมเพื่อที่จะสร้างประสบการณ์ และการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวมากกว่าการได้เดินชม และซื้ออาหาร เช่น การทดลองทำอาหารท้องถิ่น การได้พูดคุยกับคนในชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน และเป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

3. การสร้างมูลค่าของอาหารผ่านการท่องเที่ยว

ประภัสสร วรธนะภูติ และคณะ (2559) การสร้างมูลค่าให้อาหารท้องถิ่นนั้นไม่ใช่แค่การบริการอาหารในร้านอาหารแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการสร้างกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น โดยคำนึงถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของอาหารท้องถิ่น โดยการออกแบบกิจกรรมที่จะสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องทำให้นักท่องเที่ยวสามารถซึมซับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารของท้องถิ่น และเรียนรู้ที่มาที่ไปของอาหารท้องถิ่น นอกจากนี้ศิลปะของอาหารก็ยังถือว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่แตกต่างของอาหารอีกด้วย

ส่วน Urry (2002) กล่าวเพิ่มเติมว่าว่า “นักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์ด้านอาหารโดยอาหารนั้นสะท้อนถึงควมมีอัตลักษณ์ การมีวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิต ของท้องถิ่น” ดังนั้นอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ควรเป็นอาหารที่มีการสืบทอดกันมามีอัตลักษณ์เฉพาะ และวัฒนธรรมของอาหารที่บอกถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่น

นอกจากนี้ Cohen, E และ Avieli, N. (2004) กล่าวว่า วิธีการที่จะทำให้อาหารท้องถิ่นโดดเด่น และเป็นที่รู้จักแพร่หลายนั้นควรที่จะได้รับการส่งเสริมไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยว “เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” ในการปรุงอาหารเพื่อการท่องเที่ยว นั้น อาหารท้องถิ่นควรมีการดัดแปลงรสชาติของอาหารให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และในขณะเดียวกัน อาจเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยว ทำให้อาหารท้องถิ่นอาจได้รับอิทธิพลอาหารจากนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา

สรุปว่า การสร้างมูลค่าในอาหารผ่านการท่องเที่ยว นั้นเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต เชื่อมโยงกับอาหาร และเรื่องราวต่าง ๆ ของอาหารท้องถิ่น และอาหารท้องถิ่นนั้นควรมีการปรับปรุงรสชาติของอาหารให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงอาจมีการแลกเปลี่ยนความรู้การทำอาหารระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่นั้นได้ สูตรการทำอาหารหรืออาหารขึ้นมาใหม่

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการตลาดท่องเที่ยว

เนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยอุปสงค์ทางการท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยว และอุปทานการท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การศึกษาถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวภายในชุมชนของ ให้เหมาะสมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด และกลับมาใช้บริการท่องเที่ยวซ้ำอีก

1. ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการแตกต่างจากการบริโภคสินค้าทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวควรที่จะศึกษาถึงความต้องการทั้งก่อนการท่องเที่ยว และหลังการท่องเที่ยวเพื่อที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ได้มีนักวิชาการให้ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior) ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557: 104) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีขั้นตอนสำคัญอยู่ 9 ขั้นตอน สำคัญสรุปได้ ดังต่อไปนี้ 1.การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว เป็นการส่งข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย 2.ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวแต่ละคนเป็นการเสริมสิ่งที่ขาดหายไปหรือเพิ่มรสชาติให้กับชีวิต โดยปกตินักท่องเที่ยวต้องการไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ค่าครองชีพถูก การบริการได้มาตรฐาน และมีความสะดวกสบายปลอดภัยในการท่องเที่ยว 3.สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยว เช่น สิ่งจูงใจทางกายภาพ สิ่งจูงใจด้านวัฒนธรรม สิ่งจูงใจส่วนตัว 4.การตัดสินใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เช่น ประหยัด ปลอดภัย สะดวกสบาย และความอภิรมย์มากที่สุด เป็นเกณฑ์ 5 การวางแผนค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว 6.การเตรียมการเดินทาง 7.การเดินทางท่องเที่ยว เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยเริ่มจากการเดินทางออกจากบ้านจนถึงจุดหมายเมื่อกลับถึงบ้าน 8.ประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นสองลักษณะ คือ พึงพอใจ และไม่พึงพอใจ และ 9.ทัศนคติของนักท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นของทัศนคติแบ่งเป็นสอง ลักษณะ คือกลับมาเที่ยวอีกครั้ง หรือบอกต่อถึงประสบการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว

ส่วน เลิศพร ภาระสกุล (2555: 174-176) ได้เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ ของโมเดลกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคที่นักวิชาการทางด้านพฤติกรรมผู้บริโภคทางการท่องเที่ยวในต่างประเทศหลาย ๆ ท่าน ได้นำเสนอ โดยเสนอแนะเป็นประเด็นที่จะต้องค้นหาคำตอบเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ในส่วนของผู้บริโภค ส่วนที่สองเป็นส่วนของการตลาด โดยจะแบ่งระยะของการค้นหาคำตอบของทั้ง 2 ส่วน ออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งสอดคล้องกับ

Wu Bing (2005: 2) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้ พฤติกรรมที่แสดงออกมาของนักท่องเที่ยวเพื่อค้นหา และตอบสนองความต้องการของตนเองในการบริโภคผลิตภัณฑ์ (ทางการท่องเที่ยว) ด้วยการซื้อ แลกเปลี่ยน หรืออื่น ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.ขั้นตอนก่อนที่จะตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว 2.ขั้นตอนที่อยู่ในระหว่างกำลังเดินทางท่องเที่ยว 3.ขั้นตอนหลังจากเดินทางท่องเที่ยวเสร็จแล้ว และได้เพิ่มเติมในส่วนของข้อพิจารณา ส่วนแรกคือ ในส่วนของนักท่องเที่ยว ส่วนที่สองเป็นส่วนของการตลาดแสดงเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงโมเดลการตัดสินใจของผู้บริโภคเข้ากับการตลาด

ขั้นการซื้อ	ข้อควรพิจารณาในส่วน of นักท่องเที่ยว	ข้อพิจารณาในส่วนของการตลาด
ขั้นก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - นักท่องเที่ยวตัดสินใจอย่างไรว่าเขาต้องการท่องเที่ยวหรือเลือกแหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ทักษะคิดต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวมีต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นถูกพัฒนาขึ้นอย่างไร
	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนั้นต้องใช้ความพยายาม หรือเวลาอย่างน้อยเพียงใด - ผู้บริโภคเห็นว่าแหล่งข้อมูลใดเป็นแหล่งที่ดีที่สุดที่จะเรียนรู้มากขึ้นเกี่ยวกับตัวเลือกต่าง ๆ แหล่งข้อมูลใด ที่ผู้บริโภคเห็นว่ามือที่พลต่อ ผู้บริโภคมากที่สุด 	<ul style="list-style-type: none"> - นักท่องเที่ยวใช้เกณฑ์ อะไรเป็นตัวคัดเลือกว่า แหล่งท่องเที่ยวใดเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวขั้นดี สิ่งนี้จะเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ประโยชน์ - ด้านการส่งเสริมการขาย (promotion) และการกำหนดของตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (แหล่งท่องเที่ยว)
ขั้นตอนระหว่างท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวหรือการได้มาถึงแหล่งท่องเที่ยวผู้บริโภคมมีความเครียด (stressful) หรือได้รับความเพลิดเพลิน (pleasant) - ประสบการณ์ที่ได้รับนี้จะส่งผลต่อการเลิกใช้ตัวแทนการท่องเที่ยว (บริษัททัวร์) ในอนาคตหรือไม่ - แหล่งท่องเที่ยวที่เลือกหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกระทำสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของนักท่องเที่ยวอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ต่าง ๆ (situational factors) เช่นปัจจัยทางด้านเวลาปัจจัยด้านครอบครัวหรือตัวแทนการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจซื้อ (ทำการท่องเที่ยว) ของตัวนักท่องเที่ยวอย่างไร
ขั้นตอนหลังจากการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินหรือไม่หรือทำหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือไม่ - นักท่องเที่ยวทำการท่องเที่ยวอย่างไรและส่งผลกระทบบต่อสิ่งแวดล้อม และต่อสังคมอย่างไร 	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งใดเป็นตัวบ่งชี้ว่าจะทำให้นักท่องเที่ยวพอใจกับประสบการณ์ที่เขาได้รับ - ผู้บริโภคจะกลับมาเที่ยวซ้ำอีกหรือไม่ - ผู้บริโภคจะกลับไปบอกต่อเกี่ยวกับประสบการณ์แก่ผู้อื่นซึ่งจะส่งผลให้เกิดการซื้อต่อไปหรือไม่

สรุปว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมที่นักท่องเที่ยวแสดงออกมาเพื่อค้นหา ประเมิน ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองอย่างมีความคาดหวัง แล้วทำการตัดสินใจใช้บริการ โดยการซื้อ หรือ แลกเปลี่ยน สามารถแบ่งขั้นตอนของ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ คือ 1.คือระยะก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว 2.ระยะขณะมีการท่องเที่ยว และ 3.ระยะหลังจากการซื้อหรือระยะหลังจากมีการท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละระยะหรือช่วงจะมีองค์ประกอบ ตัวแปรที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

2. การจัดการการตลาดท่องเที่ยว และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม อาหาร

2.1 ความหมายของการจัดการและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริม หรือกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวที่หนึ่งที่ได้มากขึ้น การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวก็ควรที่จะทราบก่อนว่าสถานที่นั้นมีสิ่งใดที่น่าสนใจ มีอะไรบ้างที่นักท่องเที่ยวต้องการที่จะไปเยี่ยมชม ดังนั้น การตลาดท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้มีผู้กล่าวถึงการตลาดท่องเที่ยว (tourism marketing) ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559: 16) การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Marketing for Tourism industry) หรือที่เรียกง่าย ๆ ว่า “การตลาดท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการวางแผน และบริหารแนวความคิดเกี่ยวกับการผลิต การตั้งราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนอง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว” ลักษณะของตลาดการท่องเที่ยวเป็นตลาดบริการที่ลูกค้า หรือนักท่องเที่ยวมีอิสระในการบริโภคสินค้า และบริการมากที่สุด โดย ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2556: 15) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของตลาดการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ผู้ซื้อ ได้แก่ นักท่องเที่ยว นักทัศนาจรทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริโภคสินค้าทางการท่องเที่ยว มีความยืดหยุ่น และการเปลี่ยนแปลงที่สูง เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ฤดูกาล สมัยนิยม ทัศนคติ ประสบการณ์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยว และเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 2 ผู้ขาย ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ทำหน้าที่จัดหาสินค้า และบริการ การท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม การเดินทางโดยเครื่องบิน การบริการอาหาร และเครื่องดื่ม การเข้าชม การแสดงในสถานที่ และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 3 สินค้า และบริการ สินค้าในการตลาดการท่องเที่ยวแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สินค้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
2. สินค้าที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่สำคัญ สิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรม และสังคม สินค้า และบริการที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

สรุปว่า การตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการจัดการตลาดท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่ค้นหาความต้องการ และความพึงพอใจ (customer's need and want) ของผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการ และพึงพอใจ โดยการตลาดการท่องเที่ยวนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว และสินค้าในตลาดท่องเที่ยว

2.2 ส่วนประสมการตลาดท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การตลาดท่องเที่ยวประสบความสำเร็จนั้น คือ ส่วนประสมการตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing Mix) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจัดการตลาดท่องเที่ยว ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตลาดหลายท่านได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1.ผลิตภัณฑ์ (Product) 2.ราคา (price) 3.ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และ 4.การส่งเสริมการตลาด (promotion) ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้มีผู้เชี่ยวชาญ และนักการตลาดทางด้านท่องเที่ยวได้เพิ่มองค์ประกอบหรือตัวแปรที่สำคัญของส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยว ดังนี้

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2554) ได้กล่าวถึงการใช้ส่วนประสมทางการตลาดเป็นตัวเชื่อมโยงที่ทำให้อุปสงค์ (Demand) และ อุปทาน (Supply) ที่มีความสอดคล้องกัน คือ การทราบถึงความต้องการ และพฤติกรรมการซื้อของนักท่องเที่ยวทุกประเภท (Market Demand) มีความสำคัญต่อการจัดการสินค้าและบริการ (Product Supply) ให้ตรงกับความต้องการมากที่สุด การจัดกิจกรรมทางการตลาดโดยใช้ 4p's หรือมากกว่า โดยมุ่งเน้นที่ผู้บริโภคเป็นสำคัญ และจำเป็นต้องใช้ส่วนประสมทางการตลาดมาเป็นอิทธิพลทางการตลาด (Market Influence) ในการจัดหาสินค้า และบริการที่ทำให้อุปสงค์ และอุปทานสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559: 119-120) ได้กล่าวถึงส่วนประสมทางการตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ว่า หากนักการตลาดท่องเที่ยว ต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ควรที่จะต้องรู้ถึงส่วนประสมการตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้แก่ (7P's) และส่วนประสมทางการตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว ได้แก่ (7C's) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปส่วนประสมการตลาดในมุมมองธุรกิจ 7Ps' และส่วนประสมทางการตลาด
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในมุมมองของลูกค้า 7C's

ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว ในมุมมองของธุรกิจท่องเที่ยว (7Ps')	ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว ในมุมมองของลูกค้า (7C's)
1. ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Product) คือ สินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีลักษณะผสมผสานจากธุรกิจการท่องเที่ยวหลาย ๆ ชนิดรวมกัน	1. คุณค่าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะได้รับ (Customer value) สิ่งของลูกค้าใช้พิจารณาในการเลือกผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว คือคุณค่าหรือประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับเมื่อเทียบกับเงินที่จ่ายดังนั้นธุรกิจต้องเสนอผลิตภัณฑ์ฯ ที่ตอบสนองความต้องการลูกค้า ได้อย่างแท้จริง
2. ราคาผลิตภัณฑ์สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Price) คือจำนวนเงินที่ผู้รับบริการในแหล่งท่องเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวใช้จ่ายเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์หรือรับบริการจากแหล่งท่องเที่ยว	2. ต้นทุนผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จะคิดกับลูกค้า (Cost to Customer) ลูกค้ายินดีที่จะจ่ายให้แก่ธุรกิจนั้นต้องคุ้มค่ากับผลิตภัณฑ์ฯ หากลูกค้ายินดีที่จะจ่ายในราคาสูงและความคาดหวังในผลิตภัณฑ์นั้นย่อมสูงด้วย ดังนั้นการตั้งราคาสินค้าต้องหาราคาที่ลูกค้ายินดีที่จะจ่าย
3. ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Place) คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายที่จะให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการการท่องเที่ยวส่งถึงผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว ในเวลาที่เหมาะสมและสะดวก รวดเร็ว ประหยัด ปลอดภัย	3. ความสะดวกในการให้บริการสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแก่ลูกค้า (Convenience) ธุรกิจทางการท่องเที่ยวจะต้องสร้างความสะดวกให้กับลูกค้าไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสอบถามข้อมูลและการใช้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
4. การส่งเสริมตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Promotion) คือ กระบวนการติดต่อสื่อสารโดยใช้บุคคลหรือไม่ใช่บุคคลจากผู้จัดการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวไปยังผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว	4. การติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า อยู่เสมอ (Communication) ลูกค้าย่อมต้องการข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความเห็นหรือข้อร้องเรียน ธุรกิจต้องจัดหาสื่อที่เหมาะสมให้กับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 2 สรุปส่วนประสมการตลาดในมุมมองธุรกิจ 7Ps' และส่วนประสมทางการตลาด
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในมุมมองของลูกค้า 7C's (ต่อ)

ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว ในมุมมองของธุรกิจ (7Ps')	ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว ในมุมมองของลูกค้า (7C's)
ผลิตภัณฑ์ หรือบริการการท่องเที่ยวจากผู้ผลิตสามารถจำหน่ายไปยังผู้ใช้บริการได้มากที่สุด รวดเร็ว และบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการ	- การส่งเสริมการตลาดจะไม่ประสบความสำเร็จหากการสื่อสารล้มเหลว
5. พนักงานบริการสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (People) คือ บุคคลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวหรือให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว โดยรวมตั้งแต่กลุ่มผู้บริหาร พนักงานทุกระดับ ซึ่งบุคคลดังกล่าวจะส่งผลต่อคุณภาพของการให้บริการทางการท่องเที่ยว	5. การดูแลเอาใจใส่ลูกค้า (Caring) นักท่องเที่ยวหรือลูกค้าต้องการเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดีจากผู้ให้บริการไม่ว่าจะเป็นการใช้บริการครั้งแรกหรือครั้งใด ๆ
6. กระบวนการให้บริการสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Process) คือ กระบวนการการส่งมอบผลิตภัณฑ์ และบริการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพให้กับนักท่องเที่ยวโดยอาศัยพนักงานที่มีประสิทธิภาพ และเครื่องมือที่ทันสมัย	6. ความสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า (Completion) มุ่งหวังได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างสมบูรณ์แบบแม้ขั้นตอนการให้บริการมีความยากความซับซ้อนเพียงใด นักท่องเที่ยวหรือลูกค้ารู้อย่างเดี๋ยวกว่ากระบวนการให้บริการต้องตอบสนองความต้องการอย่างครบถ้วน
7. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) คือปัจจัยในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ และบริการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมมีคุณภาพเพียงใด ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวก็ยิ่งดูมีคุณภาพตามไปด้วย	7. ความสบายที่นักท่องเที่ยวหรือลูกค้าจะได้รับ (Comfort) สภาพแวดล้อมจะต้องสร้างความสบายตา และสบายใจให้กับนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า

สรุปว่า ส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing Mix) คือการนำองค์ประกอบหรือตัวแปรทางด้านการตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ 7Ps' และ 7C's หรือมากกว่านั้นมาทำการวิเคราะห์ ค้นหา อุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ให้มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านธุรกิจท่องเที่ยว และในด้านความต้องการของลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะทราบถึงความต้องการ ความพึงพอใจ และพฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อนำเสนอสินค้า และบริการทางการท่องเที่ยวตามที่ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวต้องการ

2.3 การจัดการ และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหาร

จากที่กล่าวมา การตลาดเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ที่ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยว การจัดอุปทาน และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้ตรงกับอุปสงค์ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร มีนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้กล่าวถึงการจัดการ และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

พรรณิ สอนเพลง และคณะ (2558: 52) ได้กล่าวถึงการจัดการ และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารไว้ดังนี้ การจัดการ และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารควรให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร มีการจัดระบบ มีการวางแผนการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมรวมถึงได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจจากทรัพยากร และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น มีอัตลักษณ์เฉพาะ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว (อุปสงค์) และการจัดองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร (อุปทาน) ให้สอดคล้องกับอุปสงค์โดยให้ความสำคัญของส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix)

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2556) กล่าวว่า การวางแผนการจัดการ และพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว คือการมุ่งศึกษาความหมาย และลักษณะที่สำคัญของการตลาดการท่องเที่ยว คืออุปสงค์การท่องเที่ยว พฤติกรรมผู้บริโภคของนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาในด้านความแตกต่าง ปัจจัย และผลกระทบที่มีต่อการแบ่งส่วนตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวรวมถึงการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญทางการตลาดการท่องเที่ยว

การแบ่งส่วนตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการจัดการตลาดท่องเที่ยวคือการกำหนดตลาดเป้าหมายเพื่อที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และกำหนดส่วนผสมทางการตลาด หรืออื่น ๆ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่เลือกไว้ ดังที่ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2556: 49-52) กล่าวว่าวิธีการแบ่งส่วนตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะพิจารณาจากเกณฑ์ต่อไปนี้

1. การแบ่งส่วนตลาดตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ คือการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามถิ่นที่อยู่ หรือที่พัก ของนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่าง ๆ

2. การแบ่งส่วนตลาดตามลักษณะของประชากร คือการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามลักษณะรวมหน่วย ของนักท่องเที่ยวได้แก่ เพศ การศึกษา ศาสนา อาชีพ ขนาดของครอบครัว วัฏจักรชีวิตครอบครัว ระดับรายได้ เชื้อชาติ สัญชาติ

3. การแบ่งส่วนตลาดตามลักษณะจิตวิทยา คือการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวตามลักษณะที่แตกต่างกันทางจิตวิทยาของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความสนใจ ทัศนคติ ค่านิยม ความชอบ ความรู้สึก นึกคิดของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ความซับซ้อนในการตัดสินใจ ฯลฯ โดยที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวควรสำรวจดูลักษณะจิตนิสัยของนักท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงความชอบ ความต้องการ และเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

4. การแบ่งส่วนตลาดตามพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ โดยที่พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์มีลักษณะดังนี้

4.1 โอกาสในการซื้อ นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสในการซื้อที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการเดินทาง

4.2 การแสวงหาผลประโยชน์ ที่ควรได้รับมากที่สุดจากการบริโภคสินค้าการท่องเที่ยว

4.3 สถานะของผู้ใช้ การแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอำนาจในการซื้อแก่นักท่องเที่ยวขาประจำจะมีวิธีการส่งเสริมการตลาดที่แตกต่างกัน

5. การแบ่งส่วนตลาดตามระดับราคาของบริการ โดยจะพิจารณาระดับของการบริโภค แบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้

5.1 ระดับหรูหรา ต้องการบริการที่หรูหรา การเอาใจใส่มาก และมีอำนาจการซื้อสูง ผู้ประกอบการหรือแหล่งท่องเที่ยวจะทำกำไรได้มาก

5.2 ระดับปานกลาง ต้องตอบสนองความต้องการแบบครบถ้วน ต้องการการบริการที่เหมาะสม ผู้ประกอบการหรือแหล่งท่องเที่ยวจะทำกำไรได้น้อย

5.3 ระดับมวลชน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีการบริโภคสินค้า และบริการที่เรียบง่าย ราคาถูกไม่ต้องเอาใจมาก ผู้ประกอบการหรือแหล่งท่องเที่ยวจะทำกำไรได้น้อย

สรุปว่า การจัดการและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารเป็นการจัดการตลาดโดยใช้เครื่องมือทางการตลาด วิเคราะห์ ค้นหาความต้องการของลูกค้า (นักท่องเที่ยว) โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด นำเสนอผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (อาหาร) ที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นให้กับนักท่องเที่ยวได้ตรงกับความต้องการ และการแบ่งส่วนตลาดหรือกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมในแต่ละกลุ่ม รวมถึงการสร้างความประทับใจและประสบการณ์ที่ดีในการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว และนับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ ในฐานะเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ สังคม และเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้คนในประเทศ จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศของตัวเองในทุก ๆ ประเทศทั่วโลก ซึ่งการส่งเสริมมีหลายรูปแบบแตกต่างกัน กิจกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้ เพื่อกระตุ้นสร้างแรงดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อมาเรียนรู้ทำความเข้าใจกับสถานที่ ประเพณี วัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ดังนั้น กิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งสำหรับการท่องเที่ยว เพราะจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนสถานที่นั้น ๆ ได้มีนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ความหมายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

Quinlan-Cutler and Carmichael (2010) กล่าวว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นดูได้จากผลที่แสดงออกมาจากสิ่งต่าง ๆ ของสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนทำให้เกิดประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย อารมณ์ ความรู้ ความทรงจำต่าง ๆ รวมถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว และการพัฒนา โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดประสบการณ์ในการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ Quan and Wang (2003) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบเน้นการสร้างประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบประสบการณ์การท่องเที่ยว ในด้านต่าง ๆ รวมถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้ 2 แบบ คือ

1. แบบจุดมุ่งหมายหลัก โดยแบบที่เป็นจุดมุ่งหมายหลักจะเน้นในส่วนของการให้ความสำคัญกับแรงบันดาลใจที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยว เช่นการท่องเที่ยวที่ชื่นชมกับธรรมชาติ โบราณสถาน เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรม และกิจกรรมของท้องถิ่น เป็นต้น

2. จุดมุ่งหมายรอง จะเป็นการพิจารณาถึงองค์ประกอบปลีกย่อยในการท่องเที่ยว เช่นรูปแบบของการเดินทาง ที่พัก อาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

การกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ควรที่จะแยกชนิดขององค์ประกอบและแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว โดยการแยกจุดมุ่งหมายหลัก และจุดมุ่งหมายรอง เพื่อที่จะช่วยในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ รูปแบบการท่องเที่ยวแบบจุดมุ่งหมายหลัก และแบบจุดมุ่งหมายรองนั้น สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสลับกันได้ตลอดเวลา

สรุปว่า กิจกรรมท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกัน คือผลที่เกิดจาก การกระทำหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากแหล่งท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ และทำให้เกิดความทรงจำที่ดี โดยเฉพาะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรแยกชนิดขององค์ประกอบ และแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว โดยการแยกจุดมุ่งหมายหลัก และจุดมุ่งหมายรอง เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ตามความต้องการ

2. ประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยว

Taks et al. (2009) ได้ทำการแบ่งกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1.การรับประทานอาหารภายนอกที่พัก 2.การเลือกซื้อสินค้า 3.การพักผ่อนในสวนสาธารณะ และการเยี่ยมชมสวนดอกไม้ 4.การเล่นกีฬาการเล่นเกม (เช่น คาสีโน) และการท่องเที่ยวยามราตรี และ 5.กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบคลาสสิก เช่น การเยี่ยมชมงานพิพิธภัณฑ์ศิลปะการท่องเที่ยวสถานที่ประวัติศาสตร์ การชมทัศนียภาพกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

ส่วน สมบัติ กาญจนกิจ (2557: 159) ได้กล่าวถึงประเภทของกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ว่า กิจกรรมทางวัฒนธรรม คือกิจกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรม และวัฒนธรรมของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น 6 ประเภทดังนี้

1. เทศกาล (Festival) นักท่องเที่ยวสนใจเทศกาลต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานตื่นเต้น เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แห่บั้งไฟ ปีใหม่ เทศกาลคริสมาสต์ของชาวคริสต์ เทศกาลไหว้พระจันทร์ของชาวจีน เป็นต้น

2. ศิลปะ (Arts) นักท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมศิลปะ เช่น ภาพวาดรูปปั้นแกะสลัก ภาพเขียน สถาปัตยกรรม หรือแหล่งผลิตทางศิลปะหัตถกรรม โดยจัดเป็นเทศกาลศิลปะหัตถกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจ

3. งานหัตถกรรม (Handicrafts) เช่น งานหัตถกรรมของชาวเขา ชาวเกาะ เครื่องปั้นดินเผาของชาวอินเดียนแดง เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องเงิน เครื่องหนัง เครื่องประดับอัญมณี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงไปทั่วโลก

4. ดนตรี และการเต้นรำ (Music and Dance) ดนตรี และการเต้นรำเป็นจุดดึงดูดความสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น การฟ้อนรำ และรำวงของไทย การเต้นรำนานาชาติของชาวเกาหลี ญี่ปุ่น และชาวยุโรป

5. ประเพณี และชีวิตพื้นบ้าน (Native Life and Customs) นักท่องเที่ยวต่างชาติและในประเทศมีความสนใจเป็นพิเศษ เกี่ยวกับวิถีชีวิต และการแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ หรืออาจเรียกว่าประเพณี และชีวิตพื้นบ้าน

6. ภาษา (Language) นักท่องเที่ยวมีความสนใจจุดหมายปลายทางที่จะเดินทางไปว่าจะสามารถสื่อสารกันกันได้หรือไม่ ดังนั้น ภาษากลาง เช่นภาษาอังกฤษ จีน สเปนและญี่ปุ่น ภาษาจึงมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวแปรในการเลือกจุดหมายปลายทางด้วย นอกเหนือจากความมั่นคงและปลอดภัย

สรุปว่า ประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยวจะถูกจัดขึ้นให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ หรือสอดคล้องกับวันสำคัญตามประเพณี หรือเทศกาล เหตุการณ์สำคัญ และวิถีชีวิตพื้นบ้าน รวมถึง กีฬา หรือการเล่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว ยังรวมถึงการเดินทางออกนอกที่พักเพื่อการพักผ่อนโดยการรับประทานอาหารนอกบ้าน การเลือกซื้อสินค้า การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ การชื่นชมกับธรรมชาติ และวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างออกไป เป็นต้น

3. องค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว

มีนักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

Ramond (2007) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศนิวซีแลนด์ ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยได้สร้างความรู้สึกที่แท้จริงของวัฒนธรรมในท้องถิ่น ผ่านการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การทำ work shop โดยการทำเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายในบ้านซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนมีโอกาสใกล้ชิดและได้มีโอกาสเรียนรู้ สิ่งใหม่ จากประสบการณ์ที่สัมผัสกับคนในท้องถิ่น องค์ประกอบของการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบดังนี้

1. วัฒนธรรมท้องถิ่น (Local Culture) โดยมีการตีความหมาย ของคำว่าท้องถิ่นให้แคบลงเพื่อที่จะทำ work shop จากวัฒนธรรมดั้งเดิมที่แท้จริงของพื้นที่ และมีการตีความ คำว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นให้กว้างขึ้นหมายความรวมถึง อาหาร และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

2. ไม่เป็นทางการ (Informal) ซึ่งจะตรงข้ามกับการเรียนรู้แบบเป็นทางการ หมายความว่าผู้ที่แบ่งปันความรู้ จะเป็นผู้ที่มีความรู้ และความกระตือรือร้นในการแบ่งปันประสบการณ์ กับผู้ที่เข้าร่วมอย่างป็นกันเอง โดยผู้เข้าร่วมจะไม่ได้อะไรรอกจากความรู้ และประสบการณ์

3. ลงมือทำ (Hand-on) เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเกิดความสนุกเพลิดเพลินเมื่อได้ลงมือทำจริง

4. กลุ่มเล็ก ๆ (Small-Groups) กำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 5-6 คน เพราะนักท่องเที่ยวสามารถที่จะได้รับประสบการณ์ที่มากกว่า รวมถึงเกิดความเพลิดเพลินในการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว

5. บ้าน และสถานที่ทำงานของผู้ให้ความรู้ (Tutors' home and place of work) สถานที่เหล่านี้จะช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง และมีต้นทุนที่ถูก

6. เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พบความสร้างสรรค์ในตัวเอง (Allow visitors to explore their creativity) โดยการกำหนด work shop ให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสประสบการณ์ในหัวข้อที่จัดมากกว่าการเรียนรู้เชิงลึก

7. ใกล้ชิดกับคนท้องถิ่นมากกว่า (Getting closer to local people) ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวสนุกกับการทำ work shop

8. ยั่งยืนมากขึ้น (More Sustainable) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ถูกนำเข้าสู่ตลาดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนกว่าการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ

4. ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550, อ้างถึงใน วิรุณศิริ ใจมา และคณะ, 2556: 15) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเป็นส่วนสำคัญของการท่องเที่ยว เป็นการเรียนรู้การเดินทางเพื่อสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยกิจกรรมจะไม่ส่งผลกระทบต่อการเสื่อมสลายของวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน การเดินทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เทียบชมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ และควรเน้นการสร้างภูมิปัญญา คำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม

2. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงคน โดยการเสริมสร้างทางด้านจิตใจของคนในสังคม เช่น การส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเอื้ออาทรต่อกัน และเสริมสร้างภูมิปัญญาการเรียนรู้ กิจกรรมการพัฒนาต้องคำนึงถึงกระแสการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับ 4'S คือ ความปลอดภัย (Security), ความสะอาด (Sanitation) ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจ (Satisfaction) นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

3. การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม รวมถึงการได้รับประโยชน์จากการพัฒนากิจกรรมโดยที่ทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ในด้านสินค้า กิจกรรม และบริการ การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญครอบคลุมสำหรับทุกกลุ่ม เช่น เด็ก สตรี คนชรา คนพิการโดยไม่แยกเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวมีฐานะเป็นกลไกช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างสมดุล และความยั่งยืนในโครงสร้างเศรษฐกิจ และสังคมไทย ฉะนั้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจะต้องเสริมสร้างการรักษาวัฒนธรรมอันดี และอัตลักษณ์ของชาติ

5. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรให้การศึกษาแก่เยาวชน รวมถึงประชาชน ให้มีความตระหนักถึงการรักษาวัฒนธรรม ประเพณี และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม

6. การส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายการท่องเที่ยวจะส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น การเรียนรู้ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตท้องถิ่น

7. การพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิต สังคม และความเป็นอยู่ที่ดี นำประโยชน์มาสู่ท้องถิ่น

8. การพัฒนาการท่องเที่ยวควรที่คำนึงถึงสิทธิชุมชน ในการใช้ประโยชน์จากสมบัติสาธารณะต่าง ๆ

สรุปว่า กิจกรรมท่องเที่ยวควรต้องเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีการให้การให้ความรู้ ในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของแหล่งท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ให้ความสำคัญกับการให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมท่องเที่ยวควรที่จะส่งเสริมอัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านภูมิปัญญา และการเรียนรู้ อีกทั้งการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม และต้องคำนึงถึงพื้นที่ในการจัดกิจกรรมว่าสามารถรองรับในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวได้มากหรือน้อยเพียงใด

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทอาจเป็นรูปแบบทางการศึกษา และสังคมศาสตร์ หรือเป็นแบบทางคณิตศาสตร์ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหมายของรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ดังนี้

คีฟ (Keeves, 1988: 559) ได้กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร

ส่วน ราช (Raj, 1996: 241) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ไว้ 2 ความหมายสรุป ดังนี้

1. รูปแบบ คือ รูปร่างของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงออกมาด้วยภาพ จำนวน หรือข้อความ โดยเป็นการลดเวลา ความพหุหมาย และกาลเทศะ ส่งผลทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดีมากขึ้น

2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้ความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

สรุปว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง โครงร่างของสิ่งที่ต้องการศึกษาแบบย่อ โดยแสดงเป็นโครงสร้างทางความคิดด้วย ภาพ ตัวอักษร หรือตัวเลข แสดงถึง ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ หรือ

ปรากฏการณ์ความจริงที่เกิดขึ้น โดยลดทอนเวลา ความพอเหมาะ และกาลเทศะ เพื่อที่จะเข้าใจสาระสำคัญของปรากฏการณ์นั้นได้มากขึ้น

2. องค์ประกอบของรูปแบบ

คีฟ Keeves, J. (1997: 386-387) ได้กล่าวว่ารูปแบบโดยทั่วไปจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ ทดสอบได้ กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้
2. โครงสร้างของรูปแบบจำเป็นต้องประกอบไปด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้นได้
3. รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (imagination) ความคิดรวบยอด (concept) และความสัมพันธ์ (interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้
4. รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (structural relationships) มากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (associative relationships)

สรุปว่า ลักษณะของรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ควรมีความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง สามารถพยากรณ์รวมถึงอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกิดขึ้นใหม่ นำไปสู่องค์ความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ

3. ประเภทของรูปแบบ

Smith et al. (1960: 461) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็นรูปแบบเชิงกายภาพและรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่ รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) จะมีลักษณะคล้ายของจริง เช่น รถยนต์ เครื่องบิน และรูปแบบเหมือนจริง (Analog Model) เป็นลักษณะที่มีความคล้ายกับปรากฏการณ์จริง ๆ เช่นการทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริง การทดลองเครื่องบินจำลองหรือเครื่องบิน ซึ่งแบบจำลองชนิดนี้จะมีความใกล้เคียงกับของจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้อ้อยคำบรรยาย อธิบาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด เช่น คำพรรณนาลักษณะของงาน คำอธิบายในรายวิชาเป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) ได้แก่ สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

นอกจากนี้ Keeves (1998) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Models) เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบจำลอง เป็นรูปแบบที่ใช้อุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่เป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อบรรยายลักษณะของรูปแบบ หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยแผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบโครงสร้างทางความคิด และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์

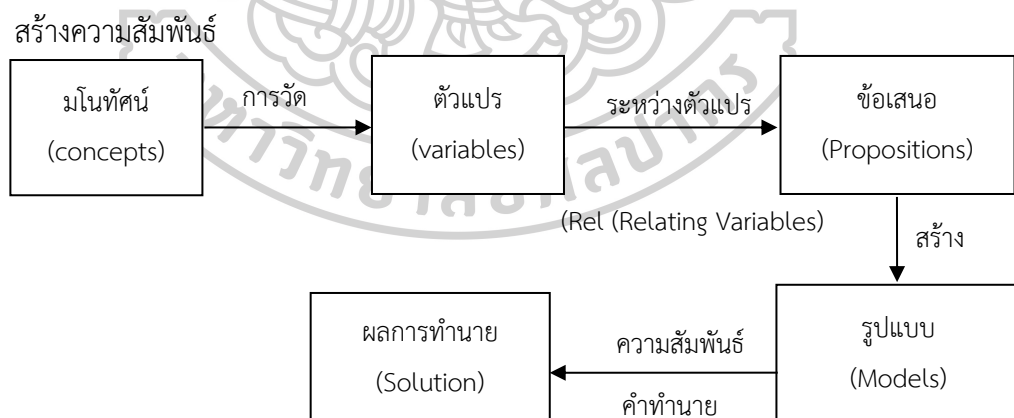
3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์ กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ หรือตัวแปรต่าง ๆ

4. รูปแบบเชิงแผนผัง (Schematic Models) คือรูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผนหรือโครงการ

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นสมการเชิงเส้นประกอบด้วยตัวแปรที่สัมพันธ์กันเป็นเหตุ และเป็นผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือ การกำหนดมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อชี้ให้เห็นว่ารูปแบบได้นำเสนออะไร นำเสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้นอธิบายปรากฏการณ์อะไรและนำไปสู่ข้อค้นพบอะไรใหม่ ๆ (นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ, 2555: 93)

ส่วนขั้นตอนการสร้างรูปแบบของ คีฟ (Keeves, 1998) ได้นำเสนอเป็นแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

ที่มา: Keeves, P. John (1988: 49)

ทิศนา แคมมณี (2551: 21) ในการการพัฒนารูปแบบ ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formation) เพื่อที่จะทำให้รับรู้ถึงปัญหา และรู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง

2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model construction) ทำภายหลังจากที่รวบรวมปัญหาในการสร้างรูปแบบต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์เบื้องต้นของการสร้างรูปแบบ ลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ควรคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้าง และผู้ใช้รูปแบบด้วย

3. การทดสอบรูปแบบ (Testing Model) การทดสอบรูปแบบจะทำเมื่อหลังจากสร้างรูปแบบเสร็จแล้ว และมีข้อที่ควรพิจารณา ต่อไปนี้

3.1 รูปแบบที่สร้างมีความตรงกับสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับความจริงเพราะจะช่วยให้การตัดสินใจที่ดีขึ้น รวมถึงจะทำให้ไม่เกิดความยุ่งยากต่อนำไปใช้ และการนำไปใช้ควรคำนึงถึงระดับความสำเร็จของการแก้ปัญหา

3.2 มีการนำไปทดลองใช้ เพื่อเปรียบเทียบว่าผลของการนำไปใช้ทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพในการปฏิบัติงานอย่างไร ทั้งนี้การทดลองใช้จะมีอยู่ 2 ลักษณะ ทดลองย้อนหลัง (Retrospective Evaluation) และการทดลองใช้ในปัจจุบัน (Pretest)

4. การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อรูปแบบผ่านการทดสอบควรที่จะนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ

5. การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Modul updating) ควรที่จะมีการปรับปรุงพัฒนาประยุกต์รูปแบบให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และสถานการณ์จากภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร

Kruse (2014) ได้เสนอขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ ADDIE Model 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ โอกาส ข้อจำกัด หรือจุดสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อการออกแบบรูปแบบ

2. ขั้นการออกแบบ (Design) เป็นขั้นตอนการคิด โดยนำข้อมูลจากขั้นตอนการวิเคราะห์นำมาออกแบบโปรแกรมที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ขั้นตอนการพัฒนา (Development) เป็นขั้นตอนต่อจากการออกแบบ คือการสร้างสิ่งที่ออกแบบไว้ ซึ่งขั้นตอนนี้จะใช้ เวลา และงบประมาณค่อนข้างมากเพราะมีขั้นตอนในการพัฒนาหลายขั้นตอน และเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ เช่นผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคต่าง ๆ เป็นต้น

4. ขั้นตอนการดำเนินงาน (Implementation) เป็นขั้นตอนการนำเสนอสิ่งที่พัฒนาขึ้น และทำการทดสอบสิ่งที่พัฒนาขึ้นมา หรือเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

5. ขั้นตอนประเมินผล (Evaluation) วัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้คือ การนำเสนอหรือสะท้อนให้เห็นผลที่ได้จากขั้นตอนของการวิเคราะห์

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ การพัฒนารูปแบบผู้วิจัยพัฒนาจากการ ค้นคว้าแนวคิด และทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องเชิงวัฒนธรรม พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การปฏิบัติที่เป็นเลิศของแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบ ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบของ Kruse (2014) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการออกแบบ ขั้นการพัฒนา ขั้นการดำเนินงาน และขั้นประเมินผล โดยนำเสนอเป็นเชิงข้อความ Semantic Model ตามแนวคิดของ Keeves (1998) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยแผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์ เพื่อให้เป็นรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิมที่เหมาะสม

6. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารมุสลิม

อาหารของชาวไทยมุสลิมเป็นอาหารที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น และสะท้อนวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม โดยอัตลักษณ์ที่โดดเด่นนั้น ได้แก่ หลักการข้อบังคับของศาสนา วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร และอาหารของชาวไทยมุสลิมที่ผสมผสาน วัตถุประสงค์ สูตรการปรุงอาหาร ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม

ข้อกำหนดของอาหารที่จะนำมาบริโภค และการอนุญาตให้บริโภค หรือเรียกว่าอาหารฮาลาล (อาหารที่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ตามหลักการของศาสนาอิสลาม) ข้อกำหนดเหล่านั้น ได้แก่

1. อาหารนั้นต้องไม่มีองค์ประกอบที่สกปรก และสิ่งต้องห้ามที่ศาสนาระบุไว้ เช่นเนื้อสุกร เนื้อสัตว์ที่ตายเอง เนื้อสัตว์ที่มีพิษ เนื้อของสัตว์ที่น่ารังเกียจ แอลกอฮอล์ ฯลฯ
2. การปรุงหรือการผลิตอาหารต้องไม่ใช้ภาชนะที่ปนเปื้อนสิ่งสกปรกตามที่ศาสนาอิสลามกำหนด
3. ในระหว่างการปรุง กระบวนการเก็บ และกระบวนการขนส่ง อาหารเหล่านั้นต้องแยกจากกันโดยเด็ดขาดจากอาหารหรือสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักการของศาสนา

2. แนวทางการบริโภคอาหารตามวัฒนธรรมอิสลาม

แนวทางที่มุสลิมทุกคนยึดถือปฏิบัติตามเป็นแบบอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

วินัย ดะห์ลัน (2553: 10) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมการบริโภคในอิสลาม ตามแนวทางการปฏิบัติตนของท่านศาสตาดามุฮัมมัด (ซ.ล.) ศาสตาดในศาสนาอิสลามผู้เป็นแบบอย่างของชาวมุสลิมทั่วโลก สรุปได้ดังนี้

1. ก่อนการรับประทานอาหารทุกครั้งมีการขอพรต่อพระเจ้า (อัลเลาะห์)
2. ความสะอาด มุสลิมถือว่าความสะอาดเป็นส่วนสำคัญมาก และถือว่าความสะอาดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อพระเจ้า (อัลเลาะห์) นอกจากการบริโภคอาหารที่สะอาดตามหลักการของศาสนาแล้ว ก่อนรับประทานอาหารทุกครั้งจะต้องล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง และหลังรับประทานอาหารต้องทำความสะอาดช่องปากหรือแปรงฟันทุกครั้ง
3. สงเคราะห์ก่อนให้ร่างกายของตนเองอิม มุสลิมได้รับการแนะนำจากศาสนาอิสลามให้สงเคราะห์อาหารแก่ผู้อื่นด้วยอาหารที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับที่ตัวเองรับประทาน อิสลามตำหนิผู้ที่บริโภคอาหารจนอิมขณะที่เพื่อนบ้านของเขาหิวโหย
4. การบริโภคที่ไม่ฟุ่มเฟือย ท่านศาสตาดามุฮัมมัด (ซ.ล.) ได้แนะนำให้แบ่งกระเพาะเป็นสามส่วน โดยส่วนที่หนึ่งสำหรับอาหารที่บริโภค ส่วนที่สองเป็นน้ำ และส่วนที่สามเป็นพื้นที่ว่างหมายความว่า ให้บริโภคอาหารเพียงหนึ่งในสามของกระเพาะอาหาร ไม่ควรบริโภคอาหารจนอิมแน่น
5. คุณภาพ อิสลามได้กำหนดให้เลือกอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ในภาษาอาหรับใช้คำว่า ตอยยิบัน ซึ่งในคำกัรอ่านจะถูกล่าถึง คู่กับคำว่า ฮาลาลเสมอ หมายถึง อิสลามให้บริโภคอาหารที่ถูกกำหนดโดยหลักการอิสลาม อาหาร (ฮาลาล) และต้องเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ (ตอยยิบัน)
6. การงดเว้น อิสลามได้กำหนดการงดเว้นการบริโภคไว้สองประการ ประการแรกคือ การงดเว้นจากการบริโภค ในเวลากลางวันในเดือนรอมฎอน คือ การถือศีลอดนั่นเอง ประการที่สองงดเว้นจากการบริโภคสิ่งต้องห้ามตามหลักการของศาสนา ได้แก่ เนื้อสัตว์ที่ไม่ผ่านการเชือด (การทำให้สัตว์นั้นเสียชีวิต) ตามหลักการของอิสลาม ยกเว้น สัตว์ทะเล ตั๊กแตน เลือดที่ได้มาจากการเชือดถึงแม้ว่าจะเชือดตามหลักการของอิสลาม หรือเลือดที่ได้มาจากการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีใดก็ตาม เนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกพลีกรรมในศาสนาอื่น ๆ
7. อิสลามส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมที่ดีร่วมกันรวมถึงการรับประทานอาหาร โดยแนะนำให้รับประทานอาหารร่วมกันกับเครือญาติ ครอบครัว มิตรสหาย

สรุปว่า วัฒนธรรมการบริโภคอาหารของชาวมุสลิมจะปฏิบัติตามแนวทางของท่านศาสตาดามุฮัมมัด (ซ.ล.) ตั้งแต่ก่อนการบริโภคอาหาร การเลือกวัตถุดิบที่จะนำมาปรุงอาหาร การปรุงอาหาร ขณะการรับประทานอาหาร และหลังการรับประทานอาหาร โดยจะเลือกรับประทานอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ต่อร่างกาย

3. อาหารของชาวไทยมุสลิม

อาหารของชาวไทยมุสลิม จะมีการผสมผสาน วัฒนธรรม วัฒนธรรมของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้อาหารมุสลิมในประเทศไทยมีส่วนคล้ายกับอาหารของชาวมุสลิมในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนเพราะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน มีวัตถุดิบ เนื้อสัตว์ พืช ผัก ในการปรุงอาหารใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะสมุนไพร และเครื่องเทศ ประกอบกับการอพยพเข้ามาในประเทศไทย ของชนชาติต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น อิสลามเปอร์เซีย อิสลามอินเดีย อิสลามจีน จึงทำให้เกิดการใช้ส่วนผสมในการทำอาหารข้ามวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดอาหารมุสลิมที่มีความหลากหลาย

นันทนา ปรมานุกสิษฐ์ (2559) ได้อธิบายถึงลักษณะของอาหารของมุสลิม ที่เป็นที่รู้จักหรือคุ้นเคยกับคนไทยโดยผู้วิจัยขอสรุปบางส่วน ดังนี้

1. มะตะบะ เป็นอาหารที่มีต้นกำเนิดมาจากชาวมุสลิมในตะวันออกกลางแล้วแพร่หลายมาสู่เอเชียใต้ จนปัจจุบัน เป็นอาหารที่ได้รับความนิยมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย คำว่า “มะตะบะ” ในภาษาอาหรับแปลว่า “ห่อ” เพราะเป็นแป้งห่อไส้แล้วพับเป็นรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งแต่ละแห่งก็มีไส้ที่แตกต่างกันไปตามความนิยม ส่วนในประเทศไทย มีทั้งไส้เค็ม และไส้หวาน โดยไส้เค็มจะเป็นไส้ไก่ เนื้อวัว ปลา และไส้ผัก ส่วนไส้หวานก็จะเป็นไส้กล้วย หรือไส้เผือก

2. สะเต๊ะอะยัม และ สะเต๊ะซาปี เมนูสะเต๊ะที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในบ้านเราก็คือ หมูสะเต๊ะ แต่ถ้าเป็นอาหารฮาลาล จะเป็นสะเต๊ะเนื้อวัว และสะเต๊ะไก่ และนิยมมากในหมู่ชาวมุสลิม เช่นเดียวกับชาวมุสลิมในประเทศเพื่อนบ้านของเรา ซึ่งนอกจากที่กล่าวไปมา ยังมีสะเต๊ะเนื้อแกะ เนื้อแพะ เนื้อปลา เนื้อกุ้ง และอื่น ๆ อีกมากแตกต่างกันไปตามความชอบของคนในท้องถิ่น ทั้งรสชาติของเนื้อ และน้ำจิ้ม

3. สลัดแขก เป็นอาหารมุสลิมยอดนิยมอีกอย่างหนึ่งที่คนไทย รู้จักเป็นอย่างดี มีจำหน่ายในร้านที่เป็นของมุสลิมทั่วไป ผักสลัดที่ใช้จะประกอบไปด้วยผักกาดหอม แตงกวา มะเขือเทศ และหอมหัวใหญ่ เวลาเสิร์ฟจะราดน้ำสลัดที่ทำมาจากถั่ว ชัน ๆ คล้ายน้ำจิ้มหมูสะเต๊ะ โรยหน้าด้วยมันเทศทอดกรอบ รสหวานมันถูกปาก และถูกใจคนรักสุขภาพ สลัดแขกนี้คล้ายกับกาโดกาโดของชาวเกาะชวา อินโดนีเซีย ส่วนสลัดแขกของจังหวัดสตูลที่เรียกว่า “ปัสมอส” จะใส่น้ำแดง (ลักษณะเหมือนหมูแดง แต่ใช้เนื้อวัวแทนหมู) และกุ้งชุบแป้งทอดด้วยซึ่งชาวสตูลเชื่อว่ามาจากสลัดของชาวปากีสถาน

4. ก๋วยเตี๋ยวแกงเนื้อ ก๋วยเตี๋ยวแกงมีที่มาจากชาวมุสลิมที่อยู่ในคาบสมุทรมลายู แล้วแพร่ขยายมาในคาบสมุทรมลายู ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศไทย โดยแต่ละแห่งจะปรุงแตกต่างกัน ซึ่งโดยปกติจะใช้เนื้อวัว แต่ถ้าใครไม่ทานเนื้อก็เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ เช่นไก่ ปลา เป็นต้น

5. ก๋วยเตี๋ยวกะทิ มีหน้าตาคล้ายก๋วยเตี๋ยวแกง แต่แตกต่างกันตรงไม่มีเครื่องแกง และไม่มีกลิ่นของเครื่องเทศ ทำให้มีกลิ่นหอมกะทิ นับเป็นก๋วยเตี๋ยวที่นิยมมากในหมู่มุสลิมภาคกลางแถบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแพร่หลายสู่ชาวมุสลิมริมคลองแสนแสบในกรุงเทพฯ ในสมัยก่อนเรือที่ขายก๋วยเตี๋ยวตามคลองจะมีก๋วยเตี๋ยวกะทิขายด้วย แต่ในปัจจุบันหาได้ค่อนข้างยาก เพราะไม่ค่อยมีขาย สูตรดั้งเดิมนั้นเครื่องปรุง และส่วนผสมจะมีเพียงกุ้งแห้งเท่านั้น แต่ก็สามารถใส่เนื้อตุ๋นหรือไก่ลงไปได้แล้วปรุงรสด้วยพริกป่นกับน้ำปลาเหมือนก๋วยเตี๋ยวทั่วไป ส่วนน้ำตาลจะใช้เป็นน้ำตาลอ้อยเชื่อมแทน และใช้รสมะนาวเพื่อให้ได้รสเปรี้ยว

6. ข้าวซอย เป็นอาหารเหนือที่รู้จักกันเป็นอย่างดี คำว่า “ข้าวซอย” หมายถึง การนำแป้งที่นวดแล้วมารีดเป็นแผ่นแล้วใช้มีดซอยให้เป็นเส้น ซึ่งข้าวในที่นี้คือ แป้งสาลีใส่ไข่และน้ำ ดังนั้น ข้าวซอยก็คือบะหมี่ราดแกงกะหรี่ปั้นเอง แต่ความพิเศษมีมากกว่านั้น เพราะน้ำแกงกะหรี่จะมีเครื่องเทศที่ไม่เหมือนแกงกะหรี่ทั่วไป และเส้นที่ใช้จะเหมาะสำหรับทำข้าวซอยโดยเฉพาะซึ่งมีทำเป็นแห้ง แพ็คเป็นห่อวางขาย เครื่องเคียงของข้าวซอยมีผักกาดดองและหอมเล็ก ถ้าเป็นข้าวซอยมุสลิมจะกินกับผักกาดดองยูนานที่ใส่พริกและน้ำตาลด้วย ชาวจีนฮ่อซึ่งนับถือศาสนาอิสลามเป็นต้นตำรับข้าวซอยทางภาคเหนือของไทย รวมไปถึงทางเหนือของพม่า ซึ่งจะมีอาหารชนิดหนึ่งที่ชื่อว่า “โอโนะชอคสเว” (ohno kaukshwe) ที่หมายถึงข้าวซอยน้ำกะทิ แต่ในอดีตจะเป็นข้าวซอยน้ำใส ไม่ได้ใส่กะทิ

7. ข้าวหมกไก่ หรือ “เบรยานี” เป็นอาหารที่นิยมกันมากในอาเซียน ข้าวหมกไก่ได้รับอิทธิพลมาจากข้าวหมกของอิหร่าน และอินเดีย ซึ่งสามารถใส่เนื้อสัตว์ได้หลายชนิด แต่ที่นิยมคือข้าวหมกไก่อกับข้าวหมกเนื้อวัวส่วนข้าวหมกแพะถือเป็นของพิเศษที่หากินได้ยาก มีขายที่ร้านอาหารมุสลิมบางร้าน และจะขายเฉพาะบางวัน นอกจากนี้ยังมีข้าวหมกปลา โดยจะใช้ปลาทะเลแทนเนื้อสัตว์อื่น ๆ เป็นเมนูสำหรับผู้รักสุขภาพ สำหรับข้าวหมกสามารถดัดแปลงไปใช้เนื้อสัตว์ชนิดอื่น ๆ แทนได้ไม่เพียงแต่จะใช้เนื้อวัวหรือเนื้อแพะ

8. แกงกุ่มห่าไก่ ใช้เครื่องเทศรวมที่เรียกว่าผงกุ่มห่า (Korma Masala/Korma Curry) เป็นแกงแบบแขก มีลักษณะสำคัญคือต้องเคี้ยวเนื้อจนนุ่ม มีน้ำขลุกขลิก มีกลิ่นเครื่องเทศ กุ่มห่าเป็นแกงที่นิยมมากในอินเดียเหนือ และจะใส่ครีมแทนกะทิหรือผงมะพร้าวแบบทางใต้ของไทย นอกจากนี้ยังนิยมกินกันในประเทศปากีสถาน และประเทศมุสลิมอื่น ๆ ซึ่งสูตรแต่ละที่ก็จะต่างกันออกไป บางร้านก็จะมีน้ำจิ้มเสิร์ฟมาให้ด้วย เป็นแกงที่กินกับโรตีสอดที่เข้ากันที่สุด หรือจะกินกับข้าวก็อร่อยเช่นกัน ส่วนใครอยากทาน เนื้อ แกะ เนื้อแพะ หรือเนื้อวัวก็ทำคล้ายกันเพียงแต่ใส่เครื่องเทศให้มากขึ้น และนำไปรวนพอให้เปื่อยก่อนนำมาต้ม

9. แกงมัสมั่น หรือเรียกอีกชื่อว่า “ชะละหมั่น” เป็นแกงที่อยู่ในวิถีของชาวไทยมาแต่โบราณ แม้ว่าต้นกำเนิดจะมาจากเปอร์เซีย แต่ก็ดัดแปลงรสชาติให้เหมาะกับคนไทยจนกลายเป็นอาหารอันดับต้น ๆ ของโลก แกงมัสมั่น จะนิยมปรุงโดยใช้เนื้อวัว รองลงมาคือเนื้อไก่ ในสมัยก่อน

โอกาสที่จะได้กินแกงชนิดนี้ไม่บ่อยนัก เนื่องจากเป็นแกงที่ทำยากและมีขั้นตอนมากมาย โดยเฉพาะการทำเครื่องแกงที่มีส่วนผสมของเครื่องเทศหลายชนิด จึงมักแกงกันเฉพาะโอกาสพิเศษหรือในวาระสำคัญ แต่สมัยนี้มีเครื่องแกงสำเร็จรูปให้ซื้อหาได้ตามสะดวก การทำแกงมัสมั่นจึงไม่ใช่เรื่องยุ่งยากอีกต่อไป

10. แกงกะหรี่ไก่ แกงกะหรี่เป็นแกงที่มีอัตลักษณ์ คือ มีสีเหลือง และกลิ่นหอมจากผงกะหรี่ มีต้นตำรับมาจากอินเดียแต่ปรับรสชาติให้เหมาะกับคนไทย และเป็นแกงแขกที่ถูกปากคนหลายชาติ แม้แต่จีน และญี่ปุ่นก็ยังนำไปดัดแปลงเพื่อให้ได้รสชาติที่ถูกปากของตนเอง

สรุปว่าวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมจะมีจุดเด่นอยู่ 3 ด้าน คือ 1.อาหารจะถูกกำหนดโดยหลักการของศาสนาอิสลาม คือ อาหารที่จะนำมาบริโภคต้อง เป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนา หรือเรียกว่าอาหารฮาลาล 2.แบบอย่างของการบริโภคอาหารของ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) และ 3.อาหารของชนชาติอื่น ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีการอพยพ ย้ายถิ่นหรือเดินทางเข้ามาในประเทศหรือบริเวณประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ชาวเปอร์เซีย อินเดีย ปากีสถาน ชาวจีน ชาวมาเลย์ และอินโดนีเซีย ซึ่งจะถูกดัดแปลง รสชาติ หรือวัตถุดิบ ให้เหมาะสมกับชาวไทยมุสลิม แต่ขั้นตอนการทำยังเหมือนเดิม

การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม จะได้เรียนรู้ถึง การทำอาหารที่สะอาดที่ปลอดภัยและมีประโยชน์ต่อร่างกาย ตามที่หลักการของศาสนาอิสลามกำหนดให้มุสลิมปฏิบัติตาม ในส่วนของอาหารโดยเคร่งครัด รวมถึงแบบอย่างของท่านศาสดาในการบริโภคอาหารซึ่งแบบอย่างนี้จะส่งผลต่อสุขภาพ ส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวรวมถึงสังคม และได้รับความรู้ประสบการณ์ ในการได้ทดลองชิม หรือรับประทานอาหาร ของชนชาติอื่น ๆ ที่ปรับปรุงรสชาติให้คุ้นเคยกับคนไทย เป็นการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการรับประทานอาหาร

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศที่ และได้สรุปนำเสนอออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้าน พัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อัตลักษณ์ วัฒนธรรมอาหาร
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิม การท่องเที่ยวฮาลาล และ วัฒนธรรมอาหารมุสลิม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นพพร จันทร์นำชู และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบผสม (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์กลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์กลุ่มทวารวดี 4 จังหวัดเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์กลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ผลการศึกษา พบว่า ในด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ที่มาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ เพื่อท่องเที่ยวงานเทศกาล/ประเพณี ด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยว พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวมีระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวมากที่สุด โดยจุดอ่อนของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ขาดความหลากหลาย ขาดแผนความร่วมมือกับภาครัฐ และหน่วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องจากภายนอก นอกจากนี้ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ และเพิ่มคุณค่าจากการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าในการท่องเที่ยว โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ 1. ใช้กิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีประจำปี ที่เป็นรากฐานของชุมชนมาสร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่การท่องเที่ยว 2. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านวิถีชีวิตชุมชน และความพอเพียงในวิถีชีวิต กลยุทธ์การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแนวทางพัฒนา ดังนี้ 1. พัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้วิถีชีวิตชุมชน และวิถีทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน 2. พัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้สภาพภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยว กลยุทธ์การส่งเสริมคุณค่าของภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม 2) จัดการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น วัฒนธรรม และการแต่งกายในโรงเรียน และ 3) พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยว

อรรรณ บุญพัฒน์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกับประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับในการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน จากการศึกษา พบว่า อัจฉริยะไตรในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวประทับใจ การเปรียบเทียบความคาดหวังของนักท่องเที่ยว โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อย นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะได้ชื่นชมงานศิลปะ ชื่นชมวิถีชีวิต ความคาดหวังในการได้ชิมรสชาติอาหารท้องถิ่น การได้สัมผัสวิถีชีวิตชนเผ่า และความคาดหวังที่จะได้

เรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ความคาดหวังที่จะได้สัมผัสงานเทศกาลและกิจกรรม ท้องถิ่น ส่วนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสศึกษา และสัมผัสประสบการณ์จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจะต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่กันไป

ธารณี นวัสนที (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอรูปแบบกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม และสามารถเพิ่มเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงทดลอง จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น และงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เกิดมูลค่าทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากต่อการกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ สามารถสร้างรูปแบบการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ความดั้งเดิม และการเรียนรู้จากประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 ความสร้างสรรค์ ได้แก่ นำกิจกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 1 มาผสมเข้ากับ ความสร้างสรรค์ประกอบด้วย บุคคล กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ และสภาพแวดล้อม ขั้นตอนที่ 3 ความสร้างสรรค์ และประสบการณ์ ได้แก่การนำกิจกรรมที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาผสมเข้ากับ ความสร้างสรรค์และประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1.อารมณ์ 2.ความรู้ 3.ความทรงจำ 4.มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว และ 5.มีการพัฒนา ขั้นตอนที่ 4 ประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือการนำกิจกรรมที่ได้จาก 1-3 มาผสมเข้ากับประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1.วัฒนธรรมท้องถิ่น 2.ความเป็นกันเอง 3.การลงมือปฏิบัติ 4.ฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มเล็ก ๆ 5.สถานที่ฝึกปฏิบัติ 6.เปิดให้นักท่องเที่ยวได้ค้นพบความสร้างสรรค์ในตัวเอง 7.ใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นมากขึ้น 8.มีความยั่งยืนมากขึ้น ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสรรค์ร่วมกัน ประกอบด้วย นวัตกรรมประสบการณ์ในอนาคต ผู้ส่งมอบ/เจ้าของภูมิปัญญา ผู้รับ/นักท่องเที่ยว

Tsepang Mabasia (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเลโซโท กรณีของหมู่บ้านถ้ำ Ha Kome เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1.ศึกษาพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยให้หมู่บ้านถ้ำ Ha Kome เป็นกรณีศึกษา 2.ศึกษาคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มากกว่าแค่ความสวยงามอย่างธรรมชาติที่เป็นลักษณะเอกลักษณ์ของเลโซโท ซึ่งเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกมาเยี่ยมชม 3.ศึกษากรณีตัวอย่าง หมู่บ้านถ้ำ Ha Kome เพื่อค้นพบและค้นหาวิธีการที่จะปรับปรุง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศให้ก้าวหน้าขึ้น ผลของงานวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1.มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม โดยได้รับการยอมรับว่าวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่จูงใจในการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว 2.ในศตวรรษที่ 21 เลโซโทมีแผนที่จะขยายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเดิมที่มีอยู่ ด้วยขยายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยการผสมผสานมรดกทางวัฒนธรรม และทรัพยากรวัฒนธรรม และพัฒนาปรับปรุงศักยภาพการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว

อุทัยรัตน์ ณ นคร (2558) ได้ทำการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตราด และเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดตราด จากการศึกษา พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดตราดมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยมีจุดเด่นการรับรู้ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ทัศนียภาพ ประวัติศาสตร์อันโดดเด่น และความหลากหลายทางวัฒนธรรมชุมชน โดยได้นำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 3 เส้นทาง 1.เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม 2.เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม เรียนรู้วิถีชุมชน 3.กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิต ที่เป็นอัตลักษณ์ รวมถึงลองชิม และเรียนรู้อาหารพื้นบ้าน ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชน

ทิพย์สุตา พุฒจรรย์ (2556) ได้ทำการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ในงานวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1.กระบวนการจัดการท่องเที่ยว แยกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก บริหารจัดการกลุ่ม การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ และประการที่สอง การบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพผู้นำและสมาชิก รวมถึงการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของชุมชน 2.ผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น สามด้านคือ ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.ปัจจัยและเงื่อนไขการจัดการท่องเที่ยว จำแนกออกเป็น 2 ประการ ประการแรก ปัจจัยภายในกลุ่มคนทำงาน การบริหารจัดการ กิจกรรมท่องเที่ยวสอดคล้องกับวิถีชุมชน ประการที่สอง ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เครือข่ายร่วมมือสนับสนุนการพัฒนา การขยายตัวของตลาดท่องเที่ยว กระแสการดูงานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกระแสการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา

ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้ เพื่อศึกษาปัจจัยหรือเงื่อนไขของการดำรงอยู่ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การปฏิบัติที่เป็นเลิศของการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้ ได้แก่ ในส่วนของการบริหารจัดการ และการดึงดูดชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันในการพัฒนาตลาดน้ำ ส่วนปัจจัยหรือเงื่อนไขของการดำรงอยู่ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ได้แก่ การมีสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว การส่งเสริม และสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีอัตลักษณ์ และความแตกต่าง การมีส่วนร่วม การบริหารการจัดการ การประชาสัมพันธ์ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน 10 ประการดังนี้ 1.กิจกรรม สินค้า บริการ และโครงสร้างพื้นฐาน 2.เครือข่ายการท่องเที่ยว 3.ฐานทรัพยากร 4.อัตลักษณ์ 5.การมีส่วนร่วม 6.การประชาสัมพันธ์ 7.กระบวนการเรียนรู้ 8.การบริหารจัดการ 9.วัฒนธรรมชุมชน และ 10.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ณภัช เจริญผล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยองค์กรชุมชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมในภาคกลาง และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดน้ำให้สนองต่อความต้องการของประชาชน และชุมชนในภาคกลาง ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาด้านสินค้าและบริการ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องต่อสภาพการจัดการของชุมชน ดังนั้นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีกลยุทธ์ คือ 1.สร้างรูปแบบกิจกรรมให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว 2.สร้างศักยภาพ และมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับ และ 3.พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อสภาพของชุมชน

สุรินทร์ สุริยวงศ์ (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ในงานวิจัย ดังนี้ ประเมินระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำแม่แตง ที่มีต่อสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของชุมชน จากผลการวิจัย พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลางเนื่องจากส่วนใหญ่เข้าไปเป็นแรงงานในกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ แต่มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหลังจากมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้าไปเสริมกิจกรรมของท้องถิ่น มีการปฏิบัติจริงในพื้นที่ และกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณพื้นที่ ส่วนในช่วงระยะเวลาที่มีการปรับเปลี่ยน และแก้ไขตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอาศัยรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

และวัฒนธรรมซึ่งมีอยู่แล้วนั้น ไม่ส่งผลด้านลบต่อสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของชุมชน โดยรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลให้เกิดความยั่งยืนที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตและผลประโยชน์ของชุมชน โดยเฉพาะเศรษฐกิจและผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะเกิดอย่างสร้างสรรค์ โดยทำให้นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาในการอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น มีการท่องเที่ยวเฉพาะจุด ตลอดจนมีการรักษาสิ่งแวดล้อม และคุณค่าทางสังคมรวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และอาหาร

พรรณี สวนเพลง และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ SWOT และ BCG Matrix พบว่ามีโอกาสเติบโตบนจุดแข็งที่มีอยู่ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถสร้างเป็นจุดขาย และโอกาสที่นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมในเรื่องของอาหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ในส่วนของแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร โดยมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องดังนี้ มีระบบในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในระดับจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร ประกอบด้วยด้วย 3 กลยุทธ์ คือ ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ศักยภาพของตัวเองที่มีพัฒนาเพื่อให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร พัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยให้ความรู้กับบุคลากร อปท. และชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร ส่งเสริมและพัฒนาการประชาสัมพันธ์ และการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารของแต่ละจังหวัดมีกลยุทธ์ดังต่อไปนี้ ใช้ระบบการสื่อสารผ่าน โปรแกรมที่ทำงานบน อุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการสื่อสาร เช่นโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร

ปานแพร เขาวนประยูร (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปาย:การสร้างอัตลักษณ์ และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษาการสร้างควมหมายซึ่งสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยผ่านสายตาคอนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและ ผู้ประกอบการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวปายได้ถูกสร้างขึ้นจากนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยสะท้อนผ่านอาหาร เครื่องแต่งกายของที่ระลึกสถาปัตยกรรมความเชื่อ เรื่องเล่าตลอดจนกิจกรรม งานประเพณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดความต้องการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังแสดงถึงระบบความคิด คุณค่าของวัฒนธรรมรวมถึงค่านิยมของพื้นที่

ราณี อธิชัยกุล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อค้นหาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และรูปแบบการสื่อความหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุจากทวีปยุโรป เพื่อสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการเรียนรู้ และผลลัพธ์จากการท่องเที่ยว จากผลการวิจัย สรุปว่า ในด้านการค้นหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติ จะมีเวลาในการท่องเที่ยวมาก มักจะศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า จากหนังสือนำเที่ยวเว็บไซต์ และมีการวางแผนการท่องเที่ยว ส่วนรูปแบบการสื่อความหมายท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาพรวม มีดังนี้ สิ่งพิมพ์ ป้ายแนะนำ เจ้าหน้าที่ตอบคำถาม นิทรรศการในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่นำชม ศูนย์บริการข้อมูล กิจกรรม และเว็บไซต์ รูปแบบการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า การสื่อความหมายประเภทบุคคลมีประสิทธิภาพมากที่สุด เจ้าหน้าที่นำชม เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล และตอบคำถาม สำหรับสื่อที่ไม่ใช่บุคคลที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ หนังสือนำเที่ยว แผนที่ โบรชัวร์/แผ่นพับ ในด้านความคิดเห็นประสบการณ์การเรียนรู้จากการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้อย่างมาก ในด้านการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นไทย บางสิ่งบางอย่างจากการท่องเที่ยว ทักษะคิดและคุณค่าของท้องถิ่น วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และคนไทยสังคมไทย ในด้านผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้มากขึ้น เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง

Bradshaw (2016) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพตลาดสำหรับการท่องเที่ยวภาคเกษตรกรรม และอาหารในรัฐยูทาห์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ลักษณะนิสัยของนักท่องเที่ยวที่กลับมาเยือนที่รัฐยูทาห์อีก สรุปผลวิจัยได้ดังนี้ 1.ลักษณะนิสัยพฤติกรรม และความสนใจของนักท่องเที่ยวในรัฐยูทาห์ส่งผลต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภาคเกษตรกรรม และอาหาร 2.ความสัมพันธ์ระหว่างการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง และข้อมูลประชากรศาสตร์ แรงจูงใจในการท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทาง และประสบการณ์การท่องเที่ยว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างแนวโน้มการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การเยี่ยมชมโบราณสถานต่าง ๆ วัฒนธรรม ภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง และประสบการณ์การท่องเที่ยว ในขณะที่อายุของนักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวพร้อมกับครอบครัว มีความสัมพันธ์เชิงลบ กับแนวโน้มการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง 3.ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ธุรกิจต่าง ๆ และรัฐบาลท้องถิ่นอาจจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจในหลักปฏิบัติ เพื่อความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับลักษณะนิสัย และพฤติกรรมของผู้บริโภค (นักท่องเที่ยว) ส่วนแบ่งผู้บริโภคเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม ส่วนแบ่งผู้บริโภคที่สำรวจในการวิจัยครั้งนี้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาแคมเปญของการตลาดท่องเที่ยว เป้าหมายที่มีผลโดยตรงต่อประเภทนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม

John Thomas (2015) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การประเมินผลความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยว และอาหารในฐานะกลยุทธ์สำหรับการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาประเทศแทนซาเนีย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยเพื่อประเมินผลความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยว และอาหารในฐานะกลยุทธ์สำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และลดความยากจนในประเทศแทนซาเนีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การวิจัยศึกษาความท้าทายหลัก (อุปสรรค) ต่าง ๆ ที่ประสบโดยผู้ผลิตอาหารท้องถิ่นในการเข้าถึงตลาดการท่องเที่ยว ผลการวิจัย จากการสำรวจของผู้จัดการโรงแรม และผู้ผลิตอาหารท้องถิ่นแสดงให้เห็นว่า การขาดเงินทุนสำหรับดำเนินงาน อาหารท้องถิ่นตามฤดูกาล การขาดทักษะการจัดทำอาหาร ราคาอาหารท้องถิ่นที่ไม่คงที่ อาหารท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และความปลอดภัยต่ำ สิ่งก่อสร้างทางการจราจรที่ย่ำแย่ถูกพิจารณาเป็นความท้าทายหลักที่มีผลต่อความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวและอาหารในประเทศ

Chang, R. C. Y. et al. (2010) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกรายการอาหาร ของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ฮองกง และไต้หวันในการเลือกอาหารมื้อเย็นที่เป็นอาหารท้องถิ่น โดยเลือกนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายที่ประเทศออสเตรเลีย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบ แรงจูงใจ และพฤติกรรมในการเลือกอาหาร และรับประทานอาหารเช้า จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เลือกอาหารท้องถิ่นของออสเตรเลียเป็นอาหารมื้อเย็น มีแรงจูงใจ และความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการรับประทานอาหารเช้า เป็นการได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และการเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นนั้นเป็นการได้รับคำแนะนำจากคนอื่น ส่วนพฤติกรรมการรับประทานอาหารเช้าที่เป็นอาหารท้องถิ่นนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา ด้วยความตั้งใจที่จะได้รับประทานอาหารท้องถิ่น เพื่อความทรงจำ และเพื่อเป็นสิ่งที่บอกถึงการได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง

4. งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิม การท่องเที่ยวฮาลาล และวัฒนธรรมอาหารมุสลิม

อรพรรณ จันท์อินทร์ และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรม และความต้องการท่องเที่ยวฮาลาล ฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทย สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิมเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการการท่องเที่ยวฮาลาล จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกมาท่องเที่ยวเนื่องจากต้องการได้รับประสบการณ์ และวิถีชีวิตที่แปลกใหม่ นิยมใช้อินเทอร์เน็ตเป็นการแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยว สินค้าพื้นเมืองเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของที่ระลึก กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวนิยมทำคือการเดินเล่นรอบ ๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ต่ออาหาร ที่พัก และกิจกรรมในด้าน

ความต้องการของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความต้องการในระดับมากต่อการให้บริการของธุรกิจร้านอาหารในประเด็นสูงสุด 3 ลำดับดังต่อไปนี้ 1.มีตราสัญลักษณ์ฮาลาลให้เห็นเด่นชัด 2.พนักงานมีจิตบริการมีความเป็นมิตร และ 3.มีการแสดงหรือการให้ความบันเทิงแบบอนุรักษ์นิยม

จิราภา ซาลาธราวัฒน์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การวางแผนการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวฮาลาล รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวฮาลาล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการด้านการตลาดธุรกิจอาหารมีความหลากหลายในการให้บริการอาหารหลายประเภท มีการจัดรายการอาหาร เมนูพิเศษตามช่วงฤดูกาลหรือเทศกาล และธุรกิจร้านอาหารฮาลาล จากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารฮาลาลนับถือศาสนาอิสลาม และธุรกิจร้านอาหารฮาลาลส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานการบริการอาหารฮาลาล จากสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ ธุรกิจร้านอาหารฮาลาล ใช้วิธีการส่งเสริมการตลาดหลาย ๆ วิธีได้แก่ การโฆษณาในนิตยสารการท่องเที่ยว การโฆษณาบนอินเทอร์เน็ต การติดป้ายประชาสัมพันธ์ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สนามบิน การติดสติ๊กเกอร์ประชาสัมพันธ์ การทำแผ่นพับ รวมถึงการร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้น ด้านธุรกิจร้านอาหารฮาลาล มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น การสนับสนุนวัตถุดิบ หรือผลิตภัณฑ์จากชุมชน การสร้างเสริมกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน และการสร้างโอกาสการทำงานให้กับชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวฮาลาลมีดังนี้ ธุรกิจร้านอาหารประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1.องค์ประกอบด้านสถานที่ 2.วัตถุดิบที่ใช้/ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ 3.กระบวนการ 4.บุคลากร 5.ภาชนะ/อุปกรณ์ที่ใช้งาน 6.การกำจัดขยะมูลฝอย 7.ความปลอดภัย 8.การให้บริการ 9.ความรับผิดชอบต่อสังคม 10.การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม และ 11.ความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการบริการฮาลาลที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

จุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มชาวมุสลิม จากการศึกษา พบว่า ชุมชนมีการตั้งกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ได้แก่ ป่าชายเลน และคลองน้ำเชี่ยว นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโครงการศูนย์ศึกษาธรรมชาตีส่งผลให้ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึงมีการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ และวิถีชีวิตของชุมชนสองศาสนา คือพุทธและมุสลิม ต่อมา มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมารองรับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มเรือท่องเที่ยว กลุ่มอาหารและกลุ่มภูมิปัญญา เป็นต้น จากการศึกษา ยัง พบว่า ชุมชนยังขาดการศึกษาเรียบเรียงองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ พัฒนาการของชุมชน การสื่อความจากป้ายข้อมูลต่าง ๆ จึงยังไม่ทำให้เกิดความเข้าใจในตัวชุมชน และวิถีวัฒนธรรม และพื้นที่ที่จัดการท่องเที่ยว ยังอยู่เฉพาะพื้นที่

มธุรพร ภาคพรต (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอาหารในชีวิตประจำวัน อาหารในสถานการณ์พิเศษ และอาหารในประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง จากการศึกษา พบว่า ชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาอิสลามในการบริโภคอาหาร อาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงคืออาหารไทย อาหารในสถานการณ์พิเศษของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของครอบครัว เช่นการแลกเปลี่ยนอาหารในช่วงเดือนถือศีลอด ห้ามดื่มน้ำเย็น และรับประทานน้ำแข็งเพราะอาจทำให้เลือดแข็งตัว อาหารในประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาถือเป็นเวทีในการประชันฝีมือในการทำอาหารของชุมชน นอกจากนี้ยังพบว่า อาหารมีการปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา การมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การมีอาหารเข้ามาในชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มีอาหารบางชนิดที่สูญหาย หรือค่อย ๆ สูญหายไปกับผู้ที่มีฝีมือในการทำอาหาร เนื่องจากการทำอาหารประเภทนั้นน้อยลงตลอดจนไม่มีการสืบต่อในการทำอาหาร

8. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยว

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps') ในการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1.ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.ด้านราคา 3.ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 4.ด้านการส่งเสริมการขาย 5.ด้านบุคลากร 6.ด้านกระบวนการ 7.ด้านสภาพแวดล้อม และการศึกษาสภาพการณ์ท่องเที่ยวโดยสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษา ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. สิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว

อุทัยรัตน์ ณ นคร (2558) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดตราดจากการศึกษางานวิจัย พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเดินทางไปท่องเที่ยวต้องมีจุดเด่น เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ทัศนียภาพ ประวัติศาสตร์ อันโดดเด่น และความหลากหลายทางวัฒนธรรมชุมชน นพพร จันทรนาชู และคณะ (2557)

ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน พบว่า สิ่งดึงดูดในแหล่งท่องเที่ยว เป็นแรงจูงใจสำคัญที่มีต่อนักท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และอาหาร (2016) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพตลาดสำหรับการท่องเที่ยวภาคเกษตรกรรม และอาหารในรัฐยูทา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดแนวโน้มของการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง และแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การเยี่ยมชมโบราณสถานต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรม ภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง และประสบการณ์การท่องเที่ยว Tsepang Mabasias (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในเลโซโท กรณีของหมู่บ้านเก่า Ha Kome พบว่า ผลจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจส่งผลถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม และวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว และสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยววันั้น ๆ

2. อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

อรรธรณ บุญพัฒน์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะได้ทานอาหารท้องถิ่น สัมผัสวิถีชีวิตของชนเผ่า อีกทั้งในด้านการเรียนรู้ นักท่องเที่ยวยังเกิดความคาดหวังที่จะได้เรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงได้สัมผัสกับงานเทศกาล และกิจกรรมภายในท้องถิ่น

พรณี สวนเพลง และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ในด้านอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารสามารถพัฒนาเป็นสิ่งดึงดูดใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดกระบวนการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น

3. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

นพพร จันทร์นำชู และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน พบว่า นักท่องเที่ยวต้องการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อที่จะมาเที่ยวชมในงานเทศกาล หรืองานประเพณี วิถีชีวิต ชารณี นวสันที (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษางานวิจัยสรุปว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากต่อกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว

นพพร จันทร์นำชู และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ยังขาดความหลากหลาย รวมถึงขาดความร่วมมือในการวางแผนงานกับหน่วยงานของรัฐ หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อรรวรรณ บุญพัฒนา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย พบว่า ด้านบุคลากร อัยาศัยไมตรีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสร้างประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำ มีสินค้า และบริการที่มีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ให้บริการกับนักท่องเที่ยว ราณี อธิชัยกุล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรปจากการศึกษางานวิจัย สรุปว่า ในด้านการค้นหาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวต่างชาติจะมีเวลาในการท่องเที่ยวมาก โดยทำการศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวล่วงหน้า จากหนังสือนำเที่ยวเว็บไซต์ และมีการวางแผนการท่องเที่ยว จอร์น โทมัส เอ็มกอนจา (2015) ได้ทำการศึกษา เรื่องการประเมินผลความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยว และอาหารในฐานะกลยุทธ์สำหรับการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาประเทศแทนซาเนีย จากการศึกษาวิจัย สรุปว่า การขาดเงินทุนในการดำเนินงาน อาหารท้องถิ่นตามฤดูกาล การขาดทักษะการจัดทำอาหาร ราคาอาหารท้องถิ่นที่ไม่คงที่ อาหารท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และความปลอดภัยต่ำ ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว

Tsepang Mabasia (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเลโซโทกรณีของหมู่บ้านเก่า Ha Kome สรุปว่า ในด้านของส่วนประสมการตลาด การขยายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อชุมชน เกิดการจ้างงาน รวมถึงการสร้างตลาดท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น และหัตถกรรมท้องถิ่น

5. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการศึกษาวิจัย สรุปว่า ในด้านการมีส่วนร่วมนั้น การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันในการพัฒนา การบริหารการจัดการ การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวตลาดน้ำ รวมถึงความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สุรินทร์

สุริยวงศ์ (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมนั้น คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในระดับปานกลางจากสาเหตุ คนในชุมชนส่วนใหญ่ต้องไปเป็นแรงงานให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในระยะต่อมา การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีมากขึ้น เพราะชุมชนได้พัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวของท้องถิ่นขึ้นมาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

6. การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

อรรธรณ บุญพัฒน์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะได้เรียนรู้ ซึ่งชมกับงานศิลปะราณี อลิชัยกุล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป พบว่า ในด้านประสบการณ์การเรียนรู้จากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้อย่างมาก ในด้านการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นไทย จากบางสิ่งบางอย่างจากการท่องเที่ยว ทักษะคิด และคุณค่าของท้องถิ่น วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และคนไทยสังคมไทยในด้านผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้มากขึ้น เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง Chang, R. C. Y. et al. (2010) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกกรายการอาหาร ของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ฮ่องกง และได้หันในการเลือกอาหารเย็น ที่เป็นอาหารท้องถิ่น โดยเลือกนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายที่ประเทศออสเตรเลีย จากการศึกษางานวิจัย สรุปว่า ด้านกระบวนการศึกษาเรียนรู้ นั้น การเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนประเทศออสเตรเลีย มีแรงจูงใจ และความ ต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการรับประทานอาหารท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อความทรงจำ และเพื่อเป็นสิ่งที่บอกถึงการได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง

7. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

อรรธรณ บุญพัฒน์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย จากการศึกษางานวิจัย พบว่า รูปแบบ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ให้โอกาสนักท่องเที่ยว ศึกษา และสัมผัสประสบการณ์จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเป็นผู้ถ่ายทอดซึ่งสอดคล้อง พรรณี สนวนเพลง และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่องแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร พบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร ประกอบด้วยด้วยกลยุทธ์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีการพัฒนา

เพื่อให้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร พัฒนาบุคลากรโดยให้ความรู้กับบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร สำหรับยุทธศาสตร์ส่งเสริม และพัฒนาการประชาสัมพันธ์ และการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารของแต่ละจังหวัดมีกลยุทธ์ดังต่อไปนี้ ใช้ระบบการสื่อสารผ่านโปรแกรมที่ทำงานบนโทรศัพท์มือถือ และสื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริม การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร ทิพย์สุดา พุฒจรรย์ (2556) ได้ทำการศึกษาคำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน พบว่า กระบวนการจัดการท่องเที่ยวแยกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1.ด้านของกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการผลประโยชน์ 2.การบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพ ผู้นำและสมาชิก เพื่อการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของชุมชน นอกจากนี้ผลลัพธ์จากการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1.ความยั่งยืนทางวัฒนธรรม 2.เศรษฐกิจ 3.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยและเงื่อนไขการจัดการท่องเที่ยว จำแนกออกเป็น 2 ประการ คือ 1.ปัจจัยภายในในกลุ่มคนทำงานการบริหารจัดการ 2.กิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ชลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการศึกษาวิจัย สรุปว่า รูปแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1.กิจกรรม สินค้า บริการ และโครงสร้างพื้นฐาน 2.ฐานทรัพยากร 3.อัตลักษณ์ 4.การมีส่วนร่วม 5.การประชาสัมพันธ์ 6.กระบวนการเรียนรู้ 7.การบริหารจัดการ 8.วัฒนธรรมชุมชน และ 9.การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม Tsepang Mabasia (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเลโซโท กรณีของหมู่บ้านถ้า Ha Kome จากการศึกษาวิจัย พบว่า การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวไปที่ทรัพยากรท่องเที่ยว เพียงอย่างเดียวนั้นเป็นการพัฒนาที่ล้มเหลว และไม่สามารถปรับปรุงเพิ่มมูลค่าพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร

8. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

ธารณี นวสนธิ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาวิจัย พบว่า ผลของการวิจัยนี้

สามารถนำมาสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และมีความดั้งเดิม โดยทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้สิ่งเหล่านี้ จากประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 2 ความสร้างสรรค์ ได้แก่ นำกิจกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มาผสมเข้ากับความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย บุคคล กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ และสภาพแวดล้อม ขั้นตอนที่ 3 ความสร้างสรรค์ และประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 4 ประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ 5 การสร้างสรรค์ร่วมกัน ประกอบด้วย นวัตกรรมประสบการณ์ในอนาคต ผู้ส่งมอบ/เจ้าของ ภูมิปัญญา ผู้รับ/นักท่องเที่ยว ฌักซ์ เจริญผล (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยองค์กรชุมชน จากการศึกษางานวิจัย พบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยว มีกลยุทธ์ ดังนี้ 1.สร้างรูปแบบกิจกรรมให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว 2.สร้างศักยภาพ และมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับ.3.)พัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อสภาพของชุมชน อุทัยรัตน์ ณ นคร (2558) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดตราด การศึกษา งานวิจัย สรุปได้ว่า ผลการวิจัยสามารถนำมาพัฒนา รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย 3 เส้นทาง คือ 1.เรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม 2.เรียนรู้วิถีวัฒนธรรมชาวตราด และส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้วิถีชุมชน 3.กิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ รวมทั้งลองชิม และเรียนรู้อาหารพื้นบ้าน ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชน สุรินทร์ สุริยวงศ์ (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษา งานวิจัย พบว่า รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลให้เกิดความยั่งยืน เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิต และผลประโยชน์ของชุมชน โดยเฉพาะเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะเกิดอย่างสร้างสรรค์ โดยทำให้นักท่องเที่ยวมีระยะเวลาในการอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น มีการท่องเที่ยวเฉพาะจุด ตลอดจนมีการรักษาสิ่งแวดล้อม และคุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ปานแพร เซวณัประยูร (2555) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปาย: การสร้างอัตลักษณ์ และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว การศึกษา งานวิจัยสรุปได้ว่า สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวปายได้ถูกสร้างขึ้นจากนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยสะท้อนผ่านอาหาร เครื่องแต่งกายของที่ระลึกสถาปัตยกรรมความเชื่อ เรื่องเล่าตลอดจนกิจกรรม งานประเพณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดความต้องการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังแสดงถึงระบบความคิด คุณค่าของวัฒนธรรมรวมถึงค่านิยมของพื้นที่จัดการท่องเที่ยว

กิจกรรมทางวัฒนธรรม

นพพร จันทร์นำชู และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคม

อาเซียน จากการศึกษางานวิจัย พบว่า การพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าในการท่องเที่ยวโดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1.ใช้กิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีประจำปี ที่เป็นรากฐานของชุมชนมาสร้างคุณค่าทางจิตใจให้แก่การท่องเที่ยว 2.พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านวิถีชีวิตชุมชน และความพอเพียงในวิถีชีวิต การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีแนวทางพัฒนา ดังนี้ 1.พัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้วิถีชีวิตชุมชนและวิถีทางวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน 2.พัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้สภาพภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมคุณค่าของภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางการพัฒนามีดังนี้ 1.นำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรม 2.จัดการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่น วัฒนธรรม และการแต่งกายในโรงเรียน 3.พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่ท่องเที่ยว

9. การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนมุสลิม

การท่องเที่ยวฮาลาล และวัฒนธรรมอาหารมุสลิม ในประเด็นด้านสภาพการณ์การท่องเที่ยว ได้แก่ สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยว ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1.ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.ด้านราคา 3.ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 4.ด้านการส่งเสริมการขาย 5.ด้านบุคลากร 6.ด้านกระบวนการ 7.ด้านสภาพแวดล้อม และสภาพการณ์การท่องเที่ยว โดยสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

อรพรรณ จันทร์อินทร์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ชุดโครงการย่อยที่ 1 พฤติกรรม และความต้องการท่องเที่ยวฮาลาล ฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม จากการศึกษางานวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ที่แปลกไปจากเดิม รวมถึงนิยมซื้อของที่ระลึกจากแหล่งท่องเที่ยว โดยนิยมใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสถานที่ คือ ร้านอาหารมีตราสัญลักษณ์ฮาลาลให้เห็นเด่นชัด พนักงานมีการให้บริการที่ดี รวมถึงความต้องการเพื่อการเรียนรู้ในเรื่องของการแสดงเพื่อความบันเทิงแบบอนุรักษ์นิยม หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนด้านกิจกรรมส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวนิยมทำคือการเดินเล่นรอบ ๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่ออาหาร ที่พัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนประสมทางการตลาดการท่องเที่ยว

จิราภา ซาลาธราวัฒน์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ชุดโครงการย่อยที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม จากการศึกษา งานวิจัย สรุปว่า การประชาสัมพันธ์ ควรเลือกใช้สื่อให้หลากหลาย และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึง ได้สะดวก อีกทั้งการทำอาหารเพื่อขายในแหล่งท่องเที่ยว ควรที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น การสร้างโอกาสหรือกิจกรรมร่วมกับชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ธุรกิจร้านอาหาร ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1.องค์ประกอบด้านสถานที่ 2.วัตถุดิบที่ใช้/ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ 3.กระบวนการ 4.บุคลากร 5.ภาชนะ/อุปกรณ์ที่ใช้งาน 6.การกำจัดขยะมูลฝอย 7.ความปลอดภัย 8.การให้บริการ 9.ความรับผิดชอบต่อสังคม 10.การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อม และ 11.ความสัมพันธ์ กับชุมชน ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานการบริการฮาลาล ที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการกลาง อิสลามแห่งประเทศไทย

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

จิราภา ซาลาธราวัฒน์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวฮาลาลฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม ชุดโครงการย่อยที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม จากการศึกษา งานวิจัย พบว่า อาหารที่ถูกทำให้เป็นสิ่งจูงใจแก่นักท่องเที่ยวที่นั่นควรมีอาหารหลากหลายประเภท และควรจัดอาหารเมนูพิเศษขึ้นมาในช่วงเทศกาล หรืองานประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญ

อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

มธุรพร ภาคพรต (2550) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากการศึกษา งานวิจัย พบว่าในการบริโภคอาหารของชาวไทยมุสลิม อาหารที่ใช้บริโภคนั้นก็คือ อาหารไทยทั่วไป และอาหารที่มาจากกลุ่มมุสลิมที่อพยพมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเดีย มาเลเซีย ตะวันออกกลาง เป็นต้น โดยมีการแลกเปลี่ยน ผสมผสาน วิธีการทำอาหารจาก ชุมชนใกล้เคียงที่เป็นศาสนาอื่น ๆ รวมถึงการใช้วัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหาร แต่จะมีอัตลักษณ์ คือ อาหารนั้นจะยึดหลักตามแนวทางของศาสนาอิสลาม ในด้านพิธีกรรม หรือประเพณี วันสำคัญ อาหาร จะมีบทบาทในการสร้างกิจกรรม กล่าวคือ จะมีการทำอาหารเพื่อเลี้ยงอาหารกันในพิธีเหล่านั้น นอกจากนี้การสูญหายของอาหารบางชนิดสาเหตุหลักมาจากไม่มีการสืบทอดในการทำอาหาร

การมีส่วนร่วมของชุมชน

จุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด จากการศึกษา งานวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่ม เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน ของการเรียนรู้ วัฒนธรรมชุมชน

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

จุฬารัตน์ เจือจิน (2555) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด จากการศึกษางานวิจัย พบว่า ได้เปิดเส้นทางการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คือการใช้ชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนสองศาสนา คือ พุทธ และมุสลิมในด้านความร่วมมือ มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อที่จะสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในชุมชน ในด้านการเรียนรู้ ชุมชนยังขาดการศึกษา และการจัดการความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน จึงทำให้คนในชุมชนขาดความเข้าใจในตัวชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต และวัฒนธรรม

ข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเกิดแนวคิดในเรื่องของการท่องเที่ยว โดยใช้อาหารเป็นแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่านักท่องเที่ยวสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมากขึ้น และจากผลการทบทวนวรรณกรรม อาหารท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม และความเป็นอัตลักษณ์ และสะท้อนความสำคัญเชิงวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างแท้จริง จากการศึกษาวิจัยพบอีกว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ส่งผลต่อการสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดทัศนคติที่ดี เกิดความเข้าใจ และมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกมากยิ่งขึ้นกับท้องถิ่น จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่มีงานวิจัยที่นำวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม มาเป็นแรงจูงใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมุสลิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ประเพณี รวมถึงความเชื่อ และวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะทางด้านอาหารของชาวไทยมุสลิม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อเป็นต้นแบบให้ชุมชนอื่น ๆ ที่สนใจสามารถนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับชุมชนของตัวเอง

9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในตอนแรก

โดยการศึกษาแบ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวออกเป็น ระยะก่อนที่จะมีการท่องเที่ยว ระยะขณะกำลังท่องเที่ยว และระยะหลังจากมีการท่องเที่ยว พบว่ามีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

ระยะก่อนมีการท่องเที่ยว บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ความต้องการของนักท่องเที่ยว สิ่งจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว การตัดสินใจท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยว เลิศพร ภาரசกุล (2555) การตัดสินใจในการเลือกแหล่งท่องเที่ยว ระดับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลท่องเที่ยว ระยะกำลังท่องเที่ยว บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) การเดินทางท่องเที่ยว

ประสบการณ์การท่องเที่ยว เลิศพร ภาวะสกุล (2555) การได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ผลจากการได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ระยะหลังการท่องเที่ยว บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ทักษะนักท่องเที่ยว เลิศพร ภาวะสกุล (2555) การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเพลิดเพลินหรือไม่ นักท่องเที่ยวทำการท่องเที่ยวอย่างไร

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำแนวคิด และทฤษฎีของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) และเลิศพร ภาวะสกุล (2555) และเลือกที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้แก่ ความต้องการของนักท่องเที่ยว สิ่งจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยว การตัดสินใจท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยว ประสบการณ์การท่องเที่ยว และทัศนคติในการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาดนำมาศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในตอนที่สอง พบว่าแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559) และ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2554) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ราคาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว ส่วนแนวคิดที่แตกต่าง บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2559) โดยเพิ่มเติม พนักงานบริการสำหรับการท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำแนวคิดและทฤษฎี ส่วนประสมการตลาด และที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ราคาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว พนักงานบริการสำหรับการท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาสภาพการณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า Vodeb & Rudez (2010) บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556) และฉันทชววรรณอม (2552) มีแนวคิดคล้ายกันว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้ สถานที่ตั้ง สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก

Vodeb & Rudez (2010) ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ส่วน ฉันทชววรรณอม (2552) นโยบายสนับสนุนของภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจ คนในชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

ด้านองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) และราณี อิลิชัยกุล (2557) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยวองค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน องค์ประกอบด้านจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่วนราณี อิลิชัยกุล (2557) ได้เพิ่มเติมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว อัตลักษณ์เฉพาะถิ่น การเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และคณะ (2557), สุดแดน และคณะ (2556), Kolb et al, Rubin & Osland (1991) พบว่ากระบวนการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากองค์ประกอบ ดังนี้

1. เริ่มจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยว เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการรับรู้ในบริการท่องเที่ยว (เกิดแรงจูงใจ) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่มีกระบวนการหรือวิธีที่นำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว

2. การเรียนรู้จากการสังเกต และไตร่ตรอง ประสบการณ์สัมผัสกับบริการการท่องเที่ยว

3. การเรียนรู้โดยการหาข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ประสบการณ์หรือความรู้ในบริการท่องเที่ยวเดิม เป็นประสบการณ์หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวที่สัมผัสหรือรับรู้มาแล้ว

4. การเรียนรู้โดยการทดลองทำจริง โดยสิ่งที่ได้เป็นการแปลความหมายของบริการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมทำให้เกิดความเข้าใจในพื้นที่ ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชน และนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมรวมถึงสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาสภาพการณ์โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการรับรู้ในบริการท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ กระบวนการหรือวิธีที่นำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้จากการสังเกตของนักท่องเที่ยว การเรียนรู้โดยการหาข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ประสบการณ์หรือความรู้ในบริการท่องเที่ยวเดิม และผลที่ได้จากการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีส่วนประสมการตลาดที่ได้สังเคราะห์ไว้ในขั้นตอนศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และศึกษาแนวคิด และทฤษฎีการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวเชิงอาหารอาหารนั้น พบว่าแนวคิด และทฤษฎีของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และพรภัทรวดี วงศ์ปิ่นทะนัน (2557) สิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยว ประสบการณ์สัมผัสกับบริการการท่องเที่ยว ประสบการณ์หรือความรู้ในบริการท่องเที่ยว การแปลความหมายของบริการท่องเที่ยว ส่วน Urry (2002) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจะถูกสื่อสารผ่านอาหารท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์นำแนวคิด และเลือกที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยว ประสบการณ์หรือความรู้ในบริการท่องเที่ยว และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ถูกสื่อสารผ่านอาหารท้องถิ่น และแนวคิดส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ราคาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

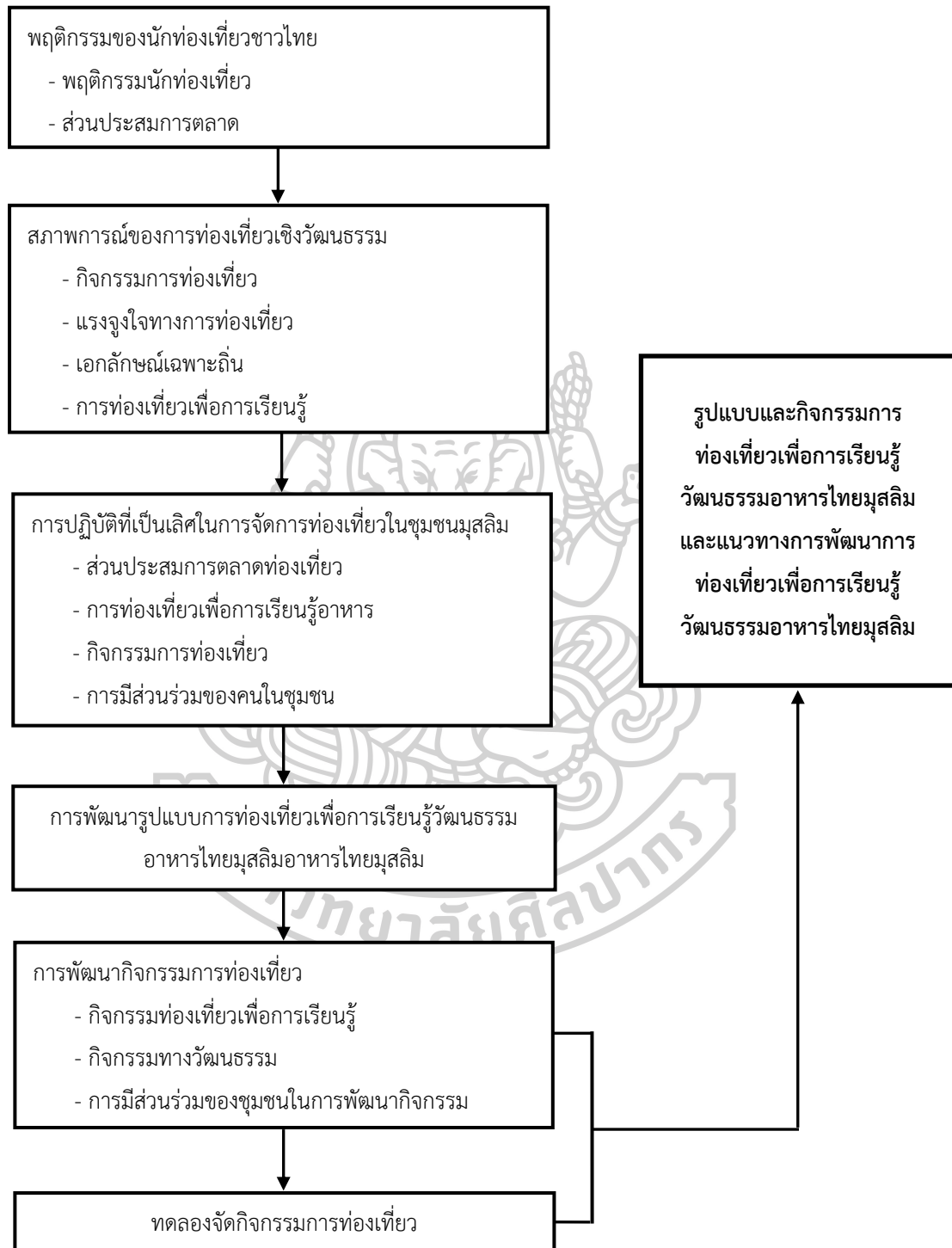
ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว พนักงานบริการสำหรับการท่องเที่ยว กระบวนการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวท่องเที่ยว พบว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว ของ Quan and Wang (2003) Quinlan-Cutler and Carmichael (2010) การสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว นอกจากนี้ สมบัติ กาญจนกิจ (2557) Ramond (2007) กิจกรรมที่ส่งเสริมทางวัฒนธรรม สร้างความรู้สึกที่แท้จริงของวัฒนธรรมในท้องถิ่น Nepal (2007) การมีส่วนร่วมของคน ในชุมชนในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ และปรับ ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย เชื่อมโยงไปสู่ขั้นตอน การวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1.ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหาร 2.พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิม 3.พัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 4.ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เมื่อดำเนินการวิจัยทั้ง 4 ขั้นตอนแล้ว จะทำให้ได้ รูปแบบและ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1.ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 2.พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 3.พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และ 4.ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การวิจัยในขั้นตอนที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ตอนที่ 1 ขั้นตอนการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงปริมาณ ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวโดยศึกษาจากหนังสือ เอกสาร และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึง ได้ติดต่อประสานข้อมูลอื่น ๆ จากหน่วยงาน จากผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร

2. ทำการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง มีวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น เป็นสิ่งจูงใจในการท่องเที่ยว และมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. สร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยว

4. นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูล
5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถาม

ประชากร และตัวอย่าง เมื่อผู้วิจัยได้พื้นที่วิจัยแล้วจากนั้นผู้วิจัยได้กำหนด ประชากรและตัวอย่างในการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร คือ นักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 4 แห่ง ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

1.2 ตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 4 แห่ง ที่ จะทำการเก็บข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 แห่งดังนี้

1. ตลาดสามชุก ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ตลาดน้ำดอนหวาย ตำบลบางระทิก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
4. ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดตัวอย่างนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้ง 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างดังกล่าวมาจากการคาดคะเนจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 4 แห่งในแต่ละวันที่แหล่งท่องเที่ยวเปิดดำเนินการ โดยรวบรวมข้อมูลตัวอย่างมาจากแหล่งท่องเที่ยว ตลาดสามชุก ตลาดน้ำดอนหวาย แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด และตลาดน้ำท่าคา แหล่งท่องเที่ยวละ 100 คน รวม 400 คน

สำหรับการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ ตัวอย่างจะเป็นนักท่องเที่ยวคนใดก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้

การเลือกพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย ในตอนที่ 1 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการศึกษาจากหนังสือเอกสาร และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
2. จากรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และได้พิจารณาเลือกแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พร้อมกับทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) แหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้นเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ และทำให้ผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินงานวิจัย และประเด็นสำคัญตามที่ต้องการ โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่งเป็นพื้นที่วิจัย

สำหรับเหตุผลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง

1. ตลาดสามชุก ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน จ.สุพรรณบุรี เป็นตลาดจีนโบราณที่ได้รับการพัฒนา มาอย่างต่อเนื่อง เป็นตลาดที่ผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งตลาดแห่งนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจาก การพัฒนาของคนในชุมชนท้องถิ่น และมีอาหารท้องถิ่นที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

2. ตลาดน้ำดอนหวาย ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ตลาดน้ำดอนหวายมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ อาหารไทย และขนมไทยแบบดั้งเดิม ที่เป็นแรงจูงใจสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวให้ไปเยือนตลาดน้ำแห่งนี้

3. แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ในจังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งชุมชนคนมอญ มีวัฒนธรรมพื้นบ้านที่อนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ ในเรื่องของอาหารเป็นแรงจูงใจสำคัญอีกหนึ่งสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ แห่งนี้ เช่น ข้าวแช่ ทอดมันหน่อกะลา และขนมไทย

4. ตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นตลาดที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของความเป็น ชาวสวน วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี มีนักท่องเที่ยวไปเยือนเป็นจำนวนมาก สินค้าที่ขาย ในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ส่วนมากเป็นสินค้าทางการเกษตรที่ชาวบ้านปลูกเองแล้วนำมาขายให้กับ นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งจูงใจนักท่องเที่ยวโดยอาหารเหล่านี้จะถูกปรุงโดย แม่ค้าพ่อค้า ที่เป็นคนในชุมชนคอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ในขั้นตอนที่ 1 คือแบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาสภาพการณ์ และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จากผู้ตอบ แบบสอบถามที่เป็นนักท่องเที่ยว

ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามที่ ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ต่อการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale)

ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ที่มีระดับของ การประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Ritter, 2010: 6-7) โดยมี เกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คะแนน	5	คะแนน
มาก	คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คะแนน	3	คะแนน
น้อย	คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คะแนน	1	คะแนน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์
ดังนี้ (Best & Kahn, 1998)

คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็นหรือ
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยการพัฒนารูปแบบการ
ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมใน ตอนที่ 1 ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัย
ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยมี
ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
การท่องเที่ยวอาหาร และการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document
Analysis)

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาสร้างเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้
เหมาะสมแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
และความเป็นปรนัย (Objectivity) หรือการใช้ภาษาโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อ
ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยดูจาก ผู้ที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว และมีประสบการณ์ด้าน
การทำงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดทำการตรวจสอบ

4. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence or IOC) ดังสูตร (Rovinelli & Hambleton, 1977, อ้างใน นพพร จันทรนาชู, 2561)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

R = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้แบบประเมินค่า 3 ระดับ เป็นเครื่องมือในการประเมินโดยมีเงื่อนไขให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนน ดังนี้

- +1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

4.2 การแปรความค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50-1.00 จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนมาคำนวณค่า IOC เป็นรายชื่อ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ดังนั้นข้อคำถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไข และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ก่อนจะนำมาพิมพ์แบบสอบถามเพื่อเตรียมเก็บข้อมูล

6. นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try Out) กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่สามารถครอบคลุมและเป็นตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 30 คน จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จจำนวน 1 แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภ่ออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยการวัดความสอดคล้องภายใน โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามสูตรของ ครอนบาค (Cronbach) ดังสูตร โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.7 (Ritter, 2010: 6-7)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
	N	แทน	จำนวนข้อในแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยแบ่งตามด้านของส่วนประสมการตลาด ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.821 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ด้านราคา ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.842 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.869 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ด้านการส่งเสริมการขายค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.848 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. ด้านกระบวนการค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.790 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. ด้านบุคลากรค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.887 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. ด้านสภาพแวดล้อมค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.887 แสดงว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และนำไปประสานให้กับบุคคลและหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามโดยคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน
3. นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ทำการคัดเลือกมาจัดระเบียบข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาด ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

3. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพใน ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม 4 แห่งดังนี้

1. ตลาดสามชุก ตำบลสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ตลาดน้ำดอนหวาย ตำบลบางระทึก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
4. ตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก (In-depth Interview) โดยเลือก นักท่องเที่ยว โดยมีคุณสมบัติ คือนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร เกิน 1 ครั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ การท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยใช้ประเด็นในการศึกษาดังนี้

1. แรงจูงใจด้านการท่องเที่ยว
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์การท่องเที่ยว
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. กิจกรรมการท่องเที่ยว
5. ลักษณะของการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว
6. ลักษณะของการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์
2. นำข้อมูลที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้าง และขอบเขตของเครื่องมือโดยให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษา โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. สร้างหรือกำหนดประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่การสัมภาษณ์นำประเด็นที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

4. นำประเด็นของเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือการสัมภาษณ์ ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปดำเนินการเก็บข้อมูล

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ก่อนนำมาใช้สัมภาษณ์

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขอบหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร และนำไปมอบให้กับ บุคคล และหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1.ตลาดสามชุก 2.ตลาดน้ำ ดอนหวาย 3.แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด และ 4.ตลาดน้ำท่าคา

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

ขั้นตอนที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ จากการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวทั้ง 4 แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

เพื่อพัฒนารูปแบบ (Analysis : A) การวิจัยในขั้นตอนที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอน ที่ 1 เป็นการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practice) และตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน บ้านบางพลับ สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และบ้านน้ำเขียว สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิถีชีวิต วัฒนธรรม

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ตอนที่ 1 การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามแนวทางสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และข้อเสนอแนะทั่วไปของการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

การเลือกพื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัย ในตอนที่ 1 โดยการเลือกพื้นที่วิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีบริบทใกล้เคียงกับพื้นที่ทดลอง โดยการศึกษาจากหนังสือ เอกสาร อินเทอร์เน็ต และจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1

2. แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ในการหาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกดังนี้ ต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชนมุสลิม หรือมีวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม หรือนำวัฒนธรรมอาหารของท้องถิ่นจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว รวมถึงมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่

2.1 ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2.2 บ้านน้ำเขียว สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิถีชีวิตวัฒนธรรม ตำบลน้ำเขียว อำเภอลำลูกกา จังหวัดนนทบุรี

สำหรับเหตุผลในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง มีรายละเอียดดังนี้ ศูนย์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ เป็นชุมชนที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ มีการให้ความรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ และยังมีการพัฒนาอาหารท้องถิ่นไว้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบางพลับยังได้รับรางวัล ชุมชนดีเด่นด้านการท่องเที่ยวในปี 2550 รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทองค์กรสนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคกลางในปี 2551 รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทแหล่งท่องเที่ยวชุมชนภาคกลางในปี 2553 และรางวัลยอดเยี่ยม ประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ภาคกลางในปี 2556 ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิถีชีวิตวัฒนธรรม เป็นชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนเอง ในชุมชนแห่งนี้มีผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งมีทั้งไทยพุทธ และไทยมุสลิม อีกทั้งยังได้รับคัดเลือกให้เป็น หมู่บ้าน (OTOP Village Champion : OVC) ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยดีเด่นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีความโดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงอาหารท้องถิ่นไว้คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 2 จะทำการศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตอาหารหรือขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยว

2. ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว และมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 ปี

3. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่มีประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปีในการมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวของชุมชน

4. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะใช้ประเด็นในการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ได้แก่

1. สิ่งจูงใจนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับบริการการท่องเที่ยว
2. ประสบการณ์หรือความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สื่อสารผ่านอาหารท้องถิ่น
4. ส่วนประสมการตลาดท่องเที่ยว
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรม
6. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว
7. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการท่องเที่ยว โดยใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็น ครอบคลุมประเด็นที่ทำวิจัยมากที่สุด

การสังเกต (Observation) การสังเกตในขั้นตอนนี้เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร โดยในการสังเกตผู้วิจัยจะวางแนวทางสังเกตไว้ล่วงหน้าว่าจะสังเกตสิ่งใดบ้าง และจะกำหนดประเด็นในการสังเกตไว้อย่างชัดเจน และเป็นระบบ ในบางครั้งจะใช้การสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตเพิ่มเติมขึ้นอยู่กับสถานการณ์

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการเก็บข้อมูลเชิงลึกมีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยคุณภาพ คือการสัมภาษณ์
2. นำข้อมูลที่ได้จากแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างและขอบเขตของเครื่องมือ โดยให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษาโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. สร้างหรือกำหนดประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ นำประเด็นที่สร้างเสร็จเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

4. นำประเด็นของเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือ การสัมภาษณ์ ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปดำเนินการเก็บข้อมูล

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ แนะนำปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ก่อนนำมาใช้สัมภาษณ์

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อขออนุญาตหน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบางพลับ และบ้านน้ำเขียว

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตัวเอง

ขั้นตอนที่ 3 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์ การสังเกต และข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน จากนั้นนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ แบบพรรณนาเพื่อนำมาศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การถอดความบันทึกเสียงสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาษาเขียน

2. ทบทวนข้อความกับเสียงบันทึกเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. ทำความเข้าใจเนื้อหา เพื่อมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดประเด็น

4. วิเคราะห์วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของการจัดการท่องเที่ยว ใช้การเขียนแบบพรรณนาเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว รวมถึงแนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ แนวคิดการท่องเที่ยวอาหาร แนวคิดวัฒนธรรมอาหารมุสลิม แนวคิดการตลาดท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว

รวมถึงข้อมูลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร และ องค์ประกอบ/หรือเงื่อนไข ความสำเร็จที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ของต้นแบบ ทั้ง 2 แห่ง นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์มา สร้างข้อคำถาม เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ ด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบ

2. นำร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน และนำปรับปรุงแก้ไขให้ เหมาะสมแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หรือการใช้ภาษา โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบรูปแบบ ดังนี้ เป็นนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้ หรือ นักวิชาการด้านวัฒนธรรม หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบ หรือ นักวิจัยด้านการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อรับรองรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาสรุป และปรับปรุงรูปแบบให้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ไทยมุสลิม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างแบบรับรองรูปแบบการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบประเมินรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมที่ร่าง จากการสังเคราะห์จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์สภาพการณ์ และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (ขั้นตอนที่ 1) และการวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ของชุมชน ต้นแบบทั้ง 2 แห่ง (ขั้นตอนที่ 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม โดยสังเคราะห์เข้ากับแนวคิด ทฤษฎีในการ ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาบูรณาการเข้ากับกรอบแนวคิด มาสร้างข้อ คำถามเป็นแบบประเมินรูปแบบเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาและตรวจสอบ ความเหมาะสมในการนำไปใช้

2. นำแบบประเมินรูปแบบถามความคิดเห็นเพื่อการรับรองรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อ ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่านประเมิน และรับรองรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ไทยมุสลิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในขั้นตอนพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม คือแบบประเมินลักษณะเป็น แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองรูปแบบเพื่อนำไปใช้แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับรายละเอียดขององค์ประกอบ และรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมเป็นแบบรับรองรูปแบบสำหรับรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมาเอง โดยมีรายละเอียดของแบบประเมิน ด้านความเหมาะสม ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ของ ลิเคิร์ท ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Ritter, 2010: 6-7) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คะแนน	5	คะแนน
มาก	คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คะแนน	3	คะแนน
น้อย	คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นข้อวิพากษ์ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบประเมินรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านประเมิน และรับรองรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยประเมินจากแบบรับรองรูปแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับรับรองความเป็นไปได้ในการนำไปใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวม และจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ดังต่อไปนี้ (Best & Kahn, 1998)

คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ซึ่งแบบประเมินทุกข้อได้ค่ามากกว่า 3.50 ถือว่าการรับรองรูปแบบใช้ได้

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

เป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และทดลองใช้กิจกรรม กับพื้นที่ทดลอง ได้แก่ ตลาดริมคลองชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
2. เพื่อทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบ

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการดำเนินการทดลองเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มทดลอง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 ชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 เขตบางคอแหลม ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนด คือ เป็นชุมชนมุสลิมที่มีวิถีการดำเนินชีวิตตามหลักการของอิสลาม และเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีภูมิปัญญาด้านอาหารของมุสลิม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยเครื่องมือดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การสนทนากลุ่ม
3. แบบบันทึกการถอดความการสนทนากลุ่ม เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยใช้เก็บข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบันทึกเสียงจากการสนทนากลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

1. ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน ได้แก่ ประธานตลาดริมคลอง เจริญกรุง 103
  2. กลุ่มคณะกรรมการตลาดริมคลอง เจริญกรุง 103
  3. กลุ่มผู้ประกอบการในการผลิตอาหารหรือขายอาหารมุสลิม
- ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนากิจกรรม
1. ศึกษาสภาพของชุมชนเป็นข้อมูลทั่วไป ได้แก่ จำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพการณ์ปัจจุบัน ข้อมูลของอาหารท้องถิ่น ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม กลุ่มผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการเลือกแบบเจาะจง
  2. เข้าพบกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือเพื่อให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม กลุ่มผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เป็นการเลือกแบบเจาะจง
  3. ชักชวนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าร่วมประชุม เพื่อพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว และบันทึกข้อมูลของผู้เข้าร่วมประชุมตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลโดยผู้วิจัย กำหนดผู้เข้าร่วมประชุมเป็นการเลือกแบบเจาะจง

4. จัดประชุมเพื่อร่วมกันพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีวาระการประชุมดังนี้
  - 4.1 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียด และนำเสนอวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมฯ
  - 4.2 ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ให้กับกลุ่มคณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
  - 4.3 สร้างความเข้าใจแก่ผู้เข้าร่วมประชุมว่ามีอาหารใดบ้างในชุมชนที่สามารถสร้างและเสนอเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนได้
  - 4.4 จัดโครงสร้างองค์กรชุมชนเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ
5. กลุ่มองค์กรชุมชนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการพัฒนากิจกรรมดังนี้

5.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยกำหนดลักษณะการเรียนรู้ ดังนี้

- 5.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้อาหารไทยมุสลิม
- 5.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้จากการทดลองทำจริงเพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น

6. องค์กรชุมชนหาผู้สนับสนุนในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภายนอก ได้แก่ หน่วยภาครัฐที่รับผิดชอบพื้นที่ชุมชนสวนหลวง 1 ได้แก่ สำนักงานเขตบางคอแหลม

วิธีการเก็บข้อมูล

1. สังเกตจากการประชุมมีส่วนร่วม โดยเก็บจากหลักฐานที่ได้จากการประชุมแบบมีส่วนร่วม คือการบันทึกเสียง การจดบันทึกข้อมูลในการประชุม
2. นำข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิมมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์
3. นำกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิม ที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน และนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม
4. นำกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่ผ่านการปรับปรุงไปทดลองใช้กับพื้นที่ทดลอง

ตอนที่ 2 ทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่พัฒนาขึ้นตามรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

กลุ่มเป้าหมาย คือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 ซอยเจริญกรุง 103 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

วิธีการดำเนินการ

1. ติดต่อประสานงานกับกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้น
2. ทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลองกิจกรรมท่องเที่ยว
3. จัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยว
5. เก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผลที่ได้จากการดำเนินการทดลองใช้กิจกรรมท่องเที่ยว
6. ประเมินผลการดำเนินการทดลองใช้กิจกรรมท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ที่ผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา
3. แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
4. แบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของคนในชุมชนที่พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นตามรูปแบบ

แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประเมินผลลัพธ์จากรูปแบบ ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นแบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็นสองตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1.ความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว 2.กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความสุขเพลิดเพลิน 3.ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม 4.การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว 5.กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของพื้นที่ 6.การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น 7.ความรู้ในฐานกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว 8.ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว 9.กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม และ 10.กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจและต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราส่วน

คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ซึ่งเป็นคำถามแบบมาตราประเมินค่า ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Ritter, 2010: 6-7) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คะแนน	5	คะแนน
มาก	คะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คะแนน	3	คะแนน
น้อย	คะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คะแนน	1	คะแนน

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามเกณฑ์ ดังนี้ (Best & Kahn, 1998)

คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในขั้นตอนที่ 3 ในส่วนของการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมเป็นแบบสอบถาม

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอาหาร และแนวคิดกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารมาสร้างเครื่องมือการวิจัยในครั้งนี้
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นปรนัย (Objectivity) หรือการใช้ภาษาโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยพิจารณาจาก ผู้ที่มีความรู้ด้านการท่องเที่ยว หรือมีประสบการณ์ด้านการทำงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านการตลาดทำการตรวจสอบ
4. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence or IOC) ดังสูตร (Rovinelli & Hambleton, 1977, อ้างใน นพพร จันทรนาชู, 2561)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

R = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้แบบประเมินค่า 3 ระดับ เป็นเครื่องมือในการประเมินโดยมีเงื่อนไขให้ผู้เชี่ยวชาญตัดสินอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีลักษณะการให้คะแนน ดังนี้

- +1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย
- 1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

4.2 การแปรความค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50-1.00 จึงจะถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 พิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนมาคำนวณค่า IOC เป็นรายชื่อ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ดังนั้นข้อคำถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไข และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ก่อนจะนำมาพิมพ์แบบสอบถามเพื่อเตรียมเก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินผลลัพธ์จากรูปแบบ ด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และแบบสัมภาษณ์ความเข้าใจในรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของคนในชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นตามรูปแบบ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยคุณภาพและเชิงปริมาณ คือ การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้าง และขอบเขตของเครื่องมือโดยให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษา โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. สร้างหรือกำหนดประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่การสัมภาษณ์นำประเด็นที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไข

4. นำประเด็นของเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้ คือการสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปดำเนินการเก็บข้อมูล

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์

ดำเนินการพัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. จัดประชุมร่วมกับกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่ทำการชุมชนสวนหลวง 1 ถนนเจริญกรุง 103 ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้วิจัย และสมาชิกกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาโครงการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

2. ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

3. ประชุมสรุปความพร้อมก่อนทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมในครั้งสุดท้ายก่อนทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมตามรูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 สรุปรายการอาหารที่นำมาเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.2 สรุปสถานที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

3.3 สรุปองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวในฐานะกิจกรรม

3.4 สรุปลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

3.5 สรุปผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะในกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์

2. คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วิธีการดำเนินการ

1. นำผลที่ได้จากการทดลองใช้กิจกรรมท่องเที่ยว มาปรับปรุงรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิม

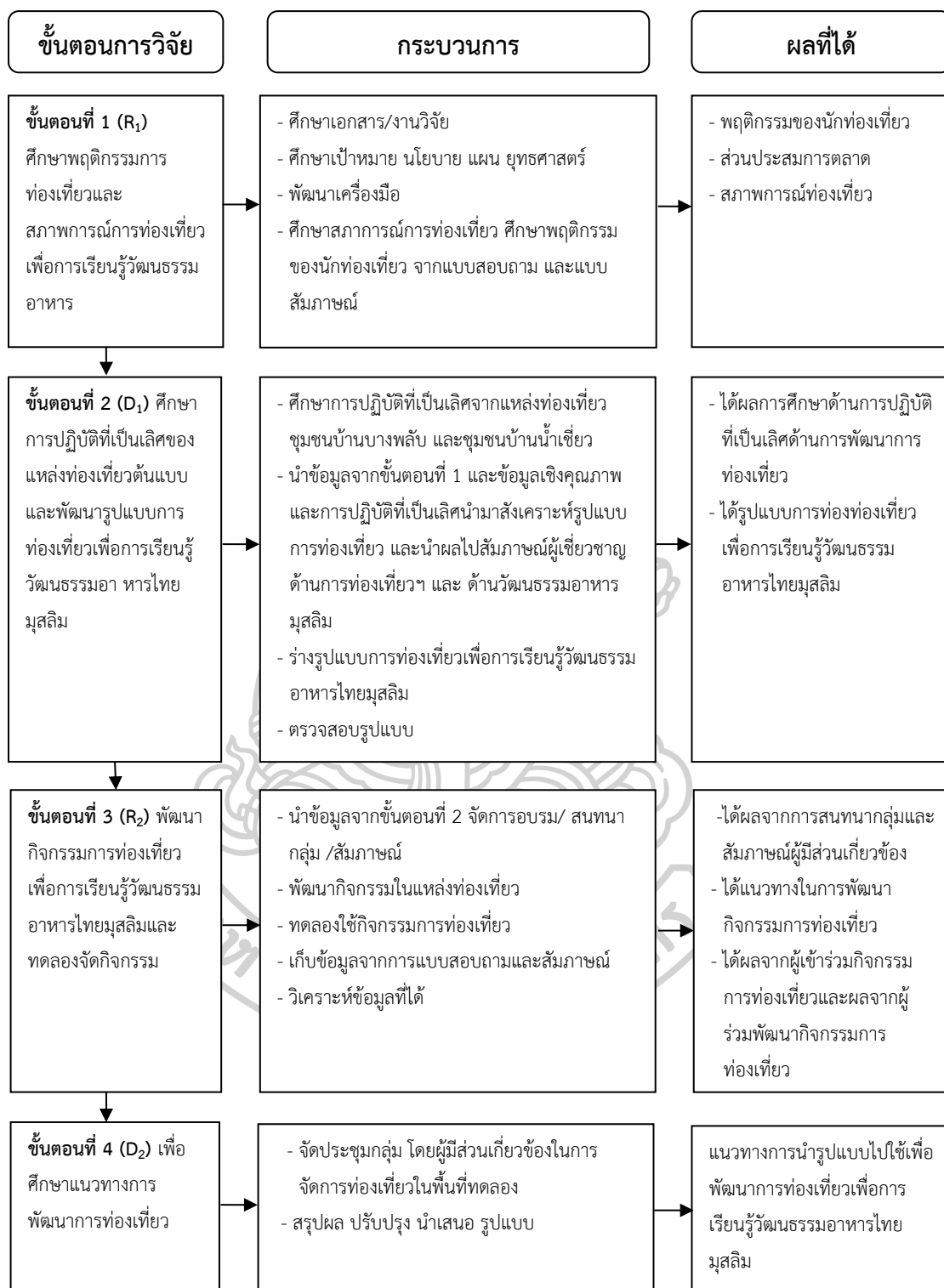
2. นำรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิมที่ผ่านการปรับปรุง ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจทาน และนำปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3. พิจารณาจากการสรุป และประเมินผลการทดลองใช้กิจกรรมท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จำนวน 20 คน ได้แก่ กลุ่มกรรมการตลาดริมคลอง เจริญกรุง 103 ชุมชนสวนหลวง 1 คนในชุมชน ผู้ประกอบการอาหารฮาลาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตบางคอแหลมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) เพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และสรุปผลการประชุม

4. สรุปและนำเสนอรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมที่ได้ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 20 คน ประเมินโดยการพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และหาแนวทางในการปฏิบัติ

5. เผยแพร่รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ให้กับหน่วยงานภาครัฐหรือชุมชนมุสลิมที่นำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่

จากขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ทั้ง 4 ขั้นตอน สามารถนำมาสร้างเป็นภาพขั้นตอนการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อ พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 2. พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 3. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R₁) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D₁) เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R₂) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 4 (Development: D₂) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และส่วนประสมการตลาด

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 400 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

(n =400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	141	35.2
หญิง	259	64.8
2. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	221	53.2
31- 40 ปี	92	23
41- 50 ปี	56	14
51 ปีขึ้นไป	31	7.8
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	7	1.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	22	5.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.	95	23.8
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	276	69
4. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	113	28.3
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	91	22.8
พนักงานบริษัทเอกชน	89	22.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	61	15.3
รับจ้าง	14	3.5
ไม่ได้ทำงาน	15	3.8
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	113	28.3
10,000 - 15,000	69	17.3
15,001- 20,000	66	16.5

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ (ต่อ)

(n =400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน(ต่อ)		
20,001-25,000	38	9.5
25,001-30,000	36	9.0
มากกว่า 30,000	78	19.5

จากตารางที่ 3 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น เพศชาย ร้อยละ 35.2 เพศหญิง ร้อยละ 64.8 มีอายุ ไม่เกิน 30 ปีมากที่สุด ร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 23 ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ใน ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 69 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส. ร้อยละ 23.8 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 28.3 มากที่สุด รองลงมาคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 22.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มากที่สุด ร้อยละ 28.3 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือน 30,000 บาท/เดือน ร้อยละ 19.5

2. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n =400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนครั้งที่เคยมาท่องเที่ยว		
ครั้งแรก	129	32.3
2-3 ครั้ง	139	34.8
3-4 ครั้ง	42	10.5
5 ครั้งขึ้นไป	90	22.5

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม
อาหารของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n =400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
2. จำนวนผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวในครั้งนี้		
คนเดียว	9	2.3
2 คน	124	31
3 คน	44	11
2 คนขึ้นไป	233	58.8
3. ผู้เดินทางในครั้งนี้ประกอบด้วย		
คนเดียว	7	1.8
ครอบครัว/ญาติพี่น้อง	246	61.5
เพื่อน	138	34.5
อื่น ๆ	9	2.3
4. เวลาในการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว		
1-2 ชั่วโมง	95	23.8
3-4 ชั่วโมง	237	59.3
5-6 ชั่วโมง	39	9.8
มากกว่า 6 ชั่วโมง	29	7.3
5. การใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยว		
น้อยกว่า 200 บาท	31	7.8
200 -400 บาท	150	37.5
401-600 บาท	82	20.5
มากกว่า 600 บาท	137	34.5
6. พาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว		
รถมอเตอร์ไซด์	31	7.8
รถยนต์ส่วนตัว	275	68.8
รถจักรยานยนต์	12	3.0
รถรับจ้าง	82	20.5

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม
อาหารของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(n =400)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
7. ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากสื่อใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เพื่อน	196	49
ครอบครัว/ญาติ	162	40.5
วิทยุ	9	2.3
โทรทัศน์	67	16.8
อินเทอร์เน็ต	188	47
แผ่นพับ/ป้าย	14	3.5
หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว	70	17.5
8. การเดินทางมาท่องเที่ยวมีความต้องการได้รับความรู้/ ประสบการณ์ในด้านใด		
ภูมิปัญญาของอาหาร	121	30.3
ประวัติความเป็นมาของอาหาร	26	6.5
วัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอาหาร	243	60.8
อื่น ๆ	10	2.5

จากตารางที่ 4 พบว่า ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร พบว่า จำนวนครั้งในการท่องเที่ยว เคยเดินทางมาท่องเที่ยว 2-3 ครั้ง มากที่สุด ร้อยละ 34.8 รองลงมา เคยท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 32.3 มีผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวท่องเที่ยวเป็นจำนวน 3 คนขึ้นไป มากที่สุด ร้อยละ 58.8 รองลงมา 2 คน ร้อยละ 31 ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กับครอบครัว/ญาติพี่น้อง ร้อยละ 61.5 รองลงมาเดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อน ร้อยละ 34.5 นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้ 3-4 ชั่วโมง มากที่สุด ร้อยละ 59.3 รองลงมา 1-2 ชั่วโมง ร้อยละ 23.8 นักท่องเที่ยวใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยวนี้ 200-400 บาท มากที่สุด ร้อยละ 37.5 รองลงมา มากกว่า 600 บาท ร้อยละ 34.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้พาหนะในการเดินทางเป็นรถยนต์ส่วนตัว มากที่สุด ร้อยละ 68.8 รองลงมา รถรับจ้างร้อยละ 20.5 นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจาก เพื่อน มากที่สุด ร้อยละ 49 รองลงมา อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 47 ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร นักท่องเที่ยวต้องการที่จะได้รับความรู้/ประสบการณ์ในด้าน วัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอาหาร มากที่สุด ร้อยละ 60.8 รองลงมา ภูมิปัญญาของอาหาร ร้อยละ 30.3

3. ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม (นักท่องเที่ยว) ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1.ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 2.ด้านราคา 3.ด้านสถานที่ท่องเที่ยว 4.ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว 5.ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6.ด้านกระบวนการ และ 7.ด้านข้อมูลสภาพแวดล้อม จำนวน 400 คน ดังตารางที่ 5-12

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว

(n=400)

ส่วนประสมการตลาดในการท่องเที่ยว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	4.15	0.72	มาก	1
2. ด้านราคา	3.64	0.84	มาก	7
3. ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	4.06	0.84	มาก	3
4. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.73	0.80	มาก	6
5. ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว	3.93	0.83	มาก	4
6. ด้านกระบวนการ	3.80	0.81	มาก	5
7. ด้านสภาพแวดล้อม	4.07	0.80	มาก	2

จากตารางที่ 5 พบว่า ส่วนประสมการตลาดท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ($M = 4.15$, $S.D. = 0.72$) ลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อม ($M = 4.07$, $S.D. = 0.80$) ลำดับที่ 3 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ($M = 4.06$, $S.D. = 0.84$) ลำดับที่ 4 ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว ($M = 3.93$, $S.D. = 0.83$) ลำดับที่ 5 ด้านกระบวนการ ($M = 3.80$, $S.D. = 0.81$) ลำดับที่ 6 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ($M = 3.73$, $S.D. = 0.80$) และ ลำดับที่ 7 ด้านราคา ($M = 3.64$, $S.D. = 0.84$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

(n =400)

ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ให้ความสำคัญกับความสวยงาม/ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	4.30	0.68	มาก	1
2. สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวความเป็นมา	4.08	0.70	มาก	5
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี อาหารท้องถิ่น	4.17	0.72	มาก	4
4. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น	4.24	0.69	มาก	3
5. อาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น	4.25	0.74	มาก	2
6. ร้านจำหน่ายของฝากที่เป็นอาหารท้องถิ่น	3.90	0.80	มาก	6
ภาพรวม	4.15	0.72	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.15$, $S.D. = 0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 ให้ความสำคัญกับความสวยงาม/ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.30$, $S.D. = 0.68$) ลำดับที่ 2 อาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ($M = 4.25$, $S.D. = 0.74$) ลำดับที่ 3 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น ($M = 4.24$, $S.D. = 0.693$) ลำดับที่ 4 กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี อาหารท้องถิ่น ($M = 4.17$, $S.D. = 0.69$) ลำดับที่ 5 สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวความเป็นมา ($M = 4.08$, $S.D. = 0.70$) และลำดับที่ 6 ร้านจำหน่ายของฝากที่เป็นอาหารท้องถิ่น ($M = 3.90$, $S.D. = 0.80$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านราคา

(n =400)

ด้านราคา	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ท่านคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	3.65	0.84	มาก	2
2. ราคาอาหาร/เครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยว	3.68	0.84	มาก	1
3. ราคาของฝาก/หรือของที่ระลึก	3.61	0.84	มาก	3
ภาพรวม	3.64	0.84	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านราคา ที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.64, S.D. = 0.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 ราคาอาหาร/เครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.68, S.D. = 0.84$) ลำดับที่ 2 ท่านคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ($M = 3.6, S.D. = 0.84$) และลำดับที่ 3 ราคาของฝาก/หรือของที่ระลึก ($M = 3.61, S.D. = 0.84$)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

(n =400)

ด้านสถานที่ท่องเที่ยว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. สถานที่รับประทานอาหารในแหล่งท่องเที่ยว	4.01	0.82	มาก	5
2. ป้ายบอกเส้นทางและระยะทาง	4.16	0.79	มาก	1
3. ป้ายบอกตำแหน่งของสถานที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว	4.15	0.83	มาก	2
4. นิทรรศการที่ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	3.79	0.83	มาก	9
5. มีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์หลายรูปแบบ	3.90	0.82	มาก	8
6. มีห้องน้ำที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว	3.96	0.98	มาก	6
7. มีห้องน้ำที่สะอาดและปลอดภัย	4.04	0.97	มาก	4
8. มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	3.93	1.11	มาก	7
9. การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก	4.06	0.87	มาก	3
ภาพรวม	4.00	0.89	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า ด้านสถานที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.00, S.D. = 0.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 สถานที่รับประทานอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.16, S.D. = 0.79$) ลำดับที่ 2 ป้ายบอกตำแหน่งของสถานที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.15, S.D. = 0.83$) ลำดับที่ 3 ราคาของฝาก/หรือของที่ระลึก ($M = 4.06, S.D. = 0.87$) ลำดับที่ 4 มีห้องน้ำที่สะอาดและปลอดภัย ($M = 4.04, S.D. = 0.97$) ลำดับที่ 5 สถานที่รับประทานอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.01, S.D. = 0.82$) ลำดับที่ 6 มีห้องน้ำที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว ($M = 3.96, S.D. = 0.98$) ลำดับที่ 7 มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ($M = 3.93, S.D. = 1.11$) ลำดับที่ 8 มีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์หลายรูปแบบ ($M = 3.90, S.D. = 0.82$) และลำดับที่ 9 นิทรรศการที่ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.96, S.D. = 0.83$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

(n=400)

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การโฆษณาการจัดเทศกาล และกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.72	0.74	มาก	4
2. การโฆษณาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว	3.69	0.78	มาก	5
3. การให้ส่วนลดค่าบริการการท่องเที่ยว	3.51	0.90	มาก	6
4. การให้ข้อมูล/ความรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม	3.84	0.82	มาก	1
5. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	3.81	0.82	มาก	3
6. การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.82	0.79	มาก	2
ภาพรวม	3.73	0.80	มาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก ($M = 3.73$, $S.D. = 0.808$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ ลำดับที่ 1 การให้ข้อมูล/ความรู้ ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ($M = 3.84$, $S.D. = 0.824$) ลำดับที่ 2 การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ($M = 3.82$, $S.D. = 0.791$) ลำดับที่ 3 การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ($M = 3.81$, $S.D. = 0.823$) ลำดับที่ 4 การโฆษณาการจัดเทศกาล และกิจกรรมการท่องเที่ยว ($M = 3.72$, $S.D. = 0.794$) ลำดับที่ 5 การโฆษณาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.69$, $S.D. = 0.785$) ลำดับที่ 6 การให้ส่วนลดค่าบริการการท่องเที่ยว ($M = 3.51$, $S.D. = 0.904$)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาด การท่องเที่ยวด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว

(n=400)

ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว	3.82	0.83	มาก	4
2. ความมีอัธยาศัยของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว	4.08	0.82	มาก	1
3. การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว	3.93	0.83	มาก	2
4. ความรู้ความสามารถของผู้นำเที่ยว	3.91	0.83	มาก	3
ภาพรวม	3.93	0.83	มาก	

จากตารางที่ 10 พบว่า ด้านด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.93$, $S.D. = 0.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 ความมีอัธยาศัยของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.08$, $S.D. = 0.82$) ลำดับที่ 2 การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.93$, $S.D. = 0.83$) ลำดับที่ 3 ความรู้ความสามารถของผู้นำเที่ยว ($M = 3.91$, $S.D. = 0.83$) และลำดับที่ 4 การให้บริการของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.82$, $S.D. = 0.83$)

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการ ตลาดการท่องเที่ยว ด้านกระบวนการ

(n=400)

ด้านกระบวนการ	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้	3.87	0.84	มาก	1
2. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างทักษะ/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	3.80	0.76	มาก	2
3. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติจริง	3.73	0.84	มาก	3
4. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม	3.80	0.80	มาก	2
ภาพรวม	3.80	0.81	มาก	

จากตารางที่ 11 พบว่า ด้านกระบวนการที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 3.80$, $S.D. = 0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ($M = 3.87$, $S.D. = 0.84$) ลำดับที่ 2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างทักษะ/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว ($M = 3.80$, $S.D. = 0.76$) เท่ากันกับ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม ($M = 3.80$, $S.D. = 0.80$) และลำดับที่ 3 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติจริง ($M = 3.73$, $S.D. = 0.84$)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว
ด้านข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม

(n=400)

ด้านสภาพแวดล้อม	M	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การจัดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	3.88	0.76	มาก	5
2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	3.78	0.83	มาก	6
3. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	4.28	0.85	มาก	2
4. อัยาศัยไมตรีของคนในแหล่งท่องเที่ยว	4.32	0.77	มาก	1
5. การจัดร้านอาหาร และเครื่องดื่ม	4.18	0.77	มาก	3
6. การจัดร้านของฝากและของที่ระลึก	4.03	0.83	มาก	4
ภาพรวม	4.07	0.80	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่า ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($M = 4.07$, $S.D. = 0.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 อัยาศัยไมตรีของคนในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.32$, $S.D. = 0.77$) ลำดับที่ 2 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ($M = 4.28$, $S.D. = 0.85$) ลำดับที่ 3 การจัดร้านอาหาร และเครื่องดื่ม ($M = 4.18$, $S.D. = 0.77$) ลำดับที่ 4 การจัดร้านของฝากและของที่ระลึก ($M = 4.03$, $S.D. = 0.83$) ลำดับที่ 5 การจัดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.88$, $S.D. = 0.76$) ลำดับที่ 6 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ($M = 3.78$, $S.D. = 0.83$)

4. ผลวิเคราะห์เนื้อหา จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร จำแนกตาม ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการตลาดในแหล่งท่องเที่ยว ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว ด้านกระบวนการ และด้านสภาพแวดล้อมในการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 13-19

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน(คน)
1	ต้องการให้มีอาหารพื้นเมือง ที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น แตกต่างจากที่อื่น ๆ	11
2	ควรเป็นอาหารที่สะอาด และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ	9
3	ควรจัดอาหารให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และมีความหลากหลายของอาหาร	4
4	อาหารควรครอบคลุมทุกศาสนา ทุกความเชื่อ เช่น อาหารฮาลาล อาหารเจ	2
5	ต้องการให้มีอาหารทุกภาคของประเทศเพื่อเป็นทางเลือกในการรับประทาน	2
6	อาหารควรเป็นรสชาติดั้งเดิม	2
7	อาหารควรใส่ภาชนะดั้งเดิมหรือภาชนะนั้นทำจากธรรมชาติ	1

จากตารางที่ 13 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีอาหารพื้นเมืองที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแตกต่างจากที่อื่น ๆ มีจำนวน 11 คน ควรเป็นอาหารที่สะอาด และมีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีจำนวน 9 คน ควรจัดอาหารให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และมีความหลากหลายของอาหาร มีจำนวน 4 คน อาหารควรครอบคลุมทุกศาสนา ทุกความเชื่อ เช่น อาหารฮาลาล อาหารเจ ต้องการให้มีอาหารทุกภาคของประเทศเพื่อเป็นทางเลือกในการรับประทาน อาหารควรเป็นรสชาติดั้งเดิม มีจำนวนเท่ากันคือ 2 คน และ อาหารควรใส่ภาชนะดั้งเดิมหรือภาชนะนั้นทำจากธรรมชาติ มีจำนวน 1 คน

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านราคาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ราคาของอาหารนั้นควรมีราคาที่ไม่แพงมาก	11
2	มีส่วนลดในกรณีซื้ออาหารกลับบ้าน	2

จากตารางที่ 14 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านราคาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ราคาของอาหารนั้นมีราคาที่ไม่แพงมาก มีจำนวน 11 คน มีส่วนลดในกรณีซื้ออาหารกลับบ้าน มีจำนวน 2 คน

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านสถานที่ท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ควรมีห้องน้ำที่สะอาด และเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	5
2	สถานที่ที่จัดการท่องเที่ยวควรจัดให้สวยงาม และสะอาด	4
3	ควรมีที่จอดรถที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	4
4	ควรมีทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนาดใหญ่สะดวกต่อการเดินท่องเที่ยว	3
5	การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต้องมีความสะดวก	2
6	ควรมีจุดพักผ่อนสำหรับครอบครัว และเด็ก ๆ	2
7	ปริมาณถังขยะในแหล่งท่องเที่ยวควรมีปริมาณที่มากพอ	1
8	ต้องการให้มีพัดลมช่วยระบายความร้อน	1
9	ต้องการให้มีตู้ ATM ในแหล่งท่องเที่ยว	1
10	ต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ	1

จากตารางที่ 15 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ มีห้องน้ำที่สะอาด และเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีจำนวน 5 คน สถานที่ที่จัดการท่องเที่ยวควรจัดให้สวยงาม และสะอาด ควรมีที่จอดรถที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีจำนวนเท่ากันคือ 4 คน ควรมีทางเดินในแหล่งท่องเที่ยวที่มีขนาดใหญ่สะดวกต่อการเดินท่องเที่ยว จำนวน 3 คน การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต้องมีความสะดวก ควรมีจุดพักผ่อนสำหรับครอบครัว และเด็ก ๆ มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน ปริมาณถังขยะในแหล่งท่องเที่ยวควรมีปริมาณที่มากพอ ต้องการให้มีพัดลมช่วยระบายความร้อน ต้องการให้มีตู้ ATM ในแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวอาหารให้มาก ๆ	11
2	มีแผนพหุคู่มือภาษาต่างชาติ	1

จากตารางที่ 16 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวอาหารให้มาก ๆ มีจำนวน 11 คนและควรมีแผนพหุคู่มือภาษาต่างชาติ มีจำนวน 1 คน

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ต้องการให้คนในชุมชนเป็นผู้แนะนำข้อมูลของพื้นที่ท่องเที่ยว หรืออาหารในแหล่งท่องเที่ยว	8
2	ต้องการให้ชุมชนปลูกฝังคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของ วัฒนธรรม ประเพณี และชุมชนของตัวเอง รวมถึงมีอัยาศัยที่ดี	3
3	ผู้ที่จำหน่ายอาหารในแหล่งท่องเที่ยวควรมีความรู้ด้านโภชนาการ	2
4	ให้ผู้นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	2
5	ต้องการให้มีมัคคุเทศก์เป็นเด็ก ๆ พานำเที่ยว	1

จากตารางที่ 17 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ คนในชุมชนเป็นผู้แนะนำข้อมูลของพื้นที่ท่องเที่ยว หรืออาหารในแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวน 8 คน ต้องการให้ชุมชนปลูกฝังคนในชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ประเพณี และชุมชนของตัวเอง รวมถึงมีอัยาศัยที่ดีมีจำนวน 3 คน ต้องการให้ผู้ที่จำหน่ายอาหารในแหล่งท่องเที่ยวควรมีความรู้ด้านโภชนาการ ให้ผู้นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศ มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน และต้องการให้มีมัคคุเทศก์เป็นเด็ก ๆ พานำเที่ยว มีจำนวน 1 คน

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านกระบวนการ

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำอาหาร	7
2	มีกิจกรรมการเผยแพร่วิธีการทำอาหาร สาธิตการทำอาหาร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้	5
3	มีการบอกเล่าวิธีการทำอาหาร ส่วนประกอบของวัตถุดิบ หรือประวัติของอาหาร	5
4	ต้องการให้มีการนำเอาอัตลักษณ์หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้าง ความเด่นชัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว	3
5	ต้องการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว	3
6	ต้องการให้มีข้อมูลอาหารเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น ๆ	2
7	ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน	1
8	ต้องการให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเอง	1
9	มีกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำเดือนหรือช่วงในเทศกาล	1

จากตารางที่ 18 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านกระบวนการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ต้องการให้ นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมทดลองทำอาหาร มีจำนวน 7 คน มีกิจกรรมการเผยแพร่ วิธีการทำอาหาร สาธิตการทำอาหาร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการบอกเล่าวิธีการทำอาหาร ส่วนประกอบของ วัตถุดิบ หรือประวัติของอาหาร มีจำนวนเท่ากัน คือ 5 คน ต้องการให้ให้มีการนำอัตลักษณ์หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้าง ความเด่นชัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว ต้องการให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัย ในแหล่งท่องเที่ยว มีจำนวนเท่ากัน คือ 3 คน ต้องการให้มีข้อมูลอาหารเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษา อื่น ๆ มีจำนวน 2 คน ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็ก และเยาวชน ต้องการให้ชุมชนเป็นผู้บริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวเอง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำเดือนหรือช่วงในเทศกาล มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน

ตารางที่ 19 แสดงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว

ลำดับที่	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน (คน)
1	ต้องการให้ให้มีการแบ่ง โซนขายอาหาร เช่น โซนอาหารคาว โซนอาหารหวาน โซนของฝาก	4
2	ต้องการให้ร้านขายอาหารมีความสะอาด	3
3	ต้องการให้อนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมหรืออัตลักษณ์เฉพาะถิ่น	3
4	ต้องการให้มีร้านขายอาหารท้องถิ่นจำนวนมาก ๆ	2
5	ต้องการให้ชุมชนสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ให้กับนักท่องเที่ยวใน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน	1
6	ต้องการให้ของฝากหรือของที่ระลึกที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	1
7	ต้องการให้มีร้านขายของฝากที่ระลึก	1
8	ต้องการให้มีสถานที่ถ่ายรูป	1

จากตารางที่ 19 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ด้านด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ มีการแบ่ง โซนขายอาหาร เช่น โซนอาหารคาว โซนอาหารหวาน โซนของฝาก มีจำนวน 4 คน ร้านขายอาหาร ควรมีความสะอาด ต้องการให้อนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมหรืออัตลักษณ์เฉพาะถิ่น มีจำนวนเท่ากันคือ 3 คน ต้องการให้มีร้านขายอาหารท้องถิ่นจำนวนมาก ๆ มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน สร้างความเข้าใจ และความตระหนักรู้ให้กับนักท่องเที่ยวใน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของพื้นที่ ของฝากหรือของที่ระลึกที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวควรเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีร้านขายของฝากที่ระลึก และมีสถานที่ถ่ายรูป มีจำนวนเท่ากันคือ 1 คน

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอาหาร จำนวน 10 คน ผู้วิจัยขอเสนอโดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

1. **ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว** อาหารเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอาหาร โดยเฉพาะอาหารที่เป็นอาหารท้องถิ่น หรือเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และลักษณะของอาหารท้องถิ่นนั้น ต้องรับประทานได้ง่าย เป็นอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร รวมถึงภาชนะที่ใส่อาหารควรทำมาจากวัสดุจากธรรมชาติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อาหารเป็นส่วนหนึ่งในแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว อยากลองชิมอาหารท้องถิ่น จะได้รับรู้ถึงรสชาติของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของสถานที่นั้น ทำให้รู้สึกว่าได้ลองไปชิมอาหารและ ไปเยือนสถานที่แห่งนี้มาแล้ว” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ลักษณะของอาหารในแหล่งท่องเที่ยวควรมีภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเป็นอาหารโบราณหารับประทานยาก รวมถึง ภาชนะสำหรับใส่อาหารที่ทำขึ้นเองหรือทำจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“มีความประทับใจในวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา ก็คือ อาหารท้องถิ่นแบบเก่า ๆ ที่หากินยากหรือ ที่ใส่อาหารที่ทำขึ้นมาเอง จากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ มีอีกอย่างอาหารท้องถิ่นที่ดีต้องเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพด้วย” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

อาหารที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และต้องการกลับมาเที่ยวอีกครั้ง ได้แก่ อาหารที่นำมาจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีรสชาติอร่อย เป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ราคาไม่แพงมากจนเกินไป และควรที่จะมีการจำหน่ายอาหารท้องถิ่นเพื่อเป็นของฝากกลับบ้าน นอกจากอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแล้ว ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีอาหารที่หลากหลายไว้คอยจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงการมีอัยาศัยไมตรีของคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อาหารอร่อย มีอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ มีอาหารขายหลายอย่างเพราะถ้าจะเอาอาหารท้องถิ่นอย่างเดียวก็คงน้อยไป และที่สำคัญเลยอาหารต้องไม่แพงมากเกินไปนะ ความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มของคนในพื้นที่ก็สำคัญนะทำให้เราอยากมาบ่อย ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดดอนหวาย)

นอกจากอาหารท้องถิ่นที่เป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแล้ว อาหารทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่อาหารท้องถิ่น ก็เป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยว แต่อาหาร นั้นต้องมีความสะอาด อร่อย และไม่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เรื่องของอาหาร ไม่จำเป็นต้องเป็นอาหารท้องถิ่น โดยส่วนตัวชอบก๋วยเตี๋ยว เน้นในเรื่องของความสะอาด ไม่อยากให้ใส่สารปรุงแต่งรสชาติ แต่ถ้าจะพูดถึงอาหารท้องถิ่นก็คาดหวังว่าควรเป็นรสชาติเดิม ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

การเรียนรู้จากวัฒนธรรมผ่านอาหารหรืออาหารท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ในรสชาติของอาหารท้องถิ่น วิธีการทำอาหาร วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ได้เรียนรู้วิธีการทำอาหาร ท้องถิ่น เพราะในสถานที่ท่องเที่ยวทำอาหารให้เห็นวิธีการทำ ว่าทำอย่างไร ใช้วัตถุดิบอะไรบ้างที่นำมาประกอบและปรุงอาหารมันทำให้รู้เลยว่าเขาใช้ชีวิตกันอย่างไร กินอย่างไรในพื้นที่ที่มีอาชีพอะไร” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำดอนหวาย)

และผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านได้กล่าวว่า

“ได้ทราบว่าเมื่อก่อนเขารับประทานอาหารอะไร ปัจจุบันเขายังอนุรักษ์ไว้หรือเปล่า หรือเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยขนาดไหน มีวิธีการกินแบบดั้งเดิมอยู่ไหม” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

สรุปว่า ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว อาหารสามารถเป็นแรงจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีเรื่องราวความเป็นมาของอาหารมีภูมิปัญญาของอาหาร เป็นอาหารโบราณหารับประทานยาก ภาชนะสำหรับใส่อาหารที่ทำขึ้นเองหรือทำจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ รวมถึงมีรสชาติที่อร่อย มีความสะอาด และราคาไม่แพง

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาท่องเที่ยวเนื่องจาก นักท่องเที่ยวต้องการทดลองเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อหาประสบการณ์ที่แปลกไปจากเดิม กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และได้รับความรู้จากการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวก็เป็นแรงจูงใจ เพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวรู้สึกทำให้ได้รับความผ่อนคลาย และได้รับความรู้” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำดอนหวาย)

การที่นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว โดยลักษณะของกิจกรรมที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ นั่นคือกิจกรรมที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของพื้นที่ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในระดับที่ลึกซึ้ง เกิดความเข้าใจมากขึ้น โดยมีการทำให้เราได้พูดคุยกับเขา และเราเข้าไปร่วมกับพวกเขา มากกว่ายืนดู” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารที่สร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ควรเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารร่วมกันระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยลักษณะของกิจกรรม มีคนในชุมชนหรือมีคหุเทศ์คอยแนะนำ หรือคอยบอกเล่าถึงวิธีการทำอาหาร วิธีการปรุง วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหารรวมถึงเคล็ดลับหรือภูมิปัญญาในการทำอาหาร และบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร ภูมิปัญญาทาง ด้านการทำอาหาร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อยากให้มามีอาหารแบบดั้งเดิม ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมว่าเมื่อก่อนคนในพื้นที่เขามีวิธีการกินอย่างไร และต้องเป็นอัตลักษณ์ ถ้าจะให้เกิดความประทับใจควรให้ได้เข้าร่วมในการทำ เจ้าของพื้นที่คอยสอนให้ทำ บอกเคล็ดลับ เล่าที่มาที่ไปของอาหาร” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการแสดง ให้นักท่องเที่ยวได้ชม สิ่งที่ทำให้เกิดการ เรียนรู้ นอกจากเรื่องราวที่แสดงแล้ว ตัวละครควรที่จะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่บ่งบอกถึงเรื่องราว เหล่านั้นซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้น ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้กล่าวว่า

“เคยไปดูกิจกรรมที่ตลาดน้ำอโยธยา เป็นการแสดงศึกบางระจัน มีการการแต่งกาย ของนักแสดง ทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับเรื่องราวที่ได้ดีขึ้น สนุก ตื่นเต้นอีกด้วย” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ด้านระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ควรกำหนดช่วงเวลาในการทำกิจกรรมที่ไม่นานมาก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่ชอบอ่านหนังสือดังนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิด ความรู้ที่นั่นสำคัญมาก โดยกิจกรรมนั้นไม่ควรใช้เวลานานมาก และกิจกรรมนั้นควรสร้างความตระหนัก รั้ให้รักษาสีสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำท่าคา)

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอาหาร ควรนำอาหารท้องถิ่นหรืออาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ของท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ ทดลองรับประทานอาหารแบบเป็นอัตลักษณ์ ของพื้นที่ นอกจากนี้ ภาชนะที่ใส่อาหารควรทำมาจากวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ใบตอง หรือเป็น ภาชนะ ใส่อาหารแบบดั้งเดิมที่ในอดีตคนในชุมชนเคยใช้ภาชนะนี้ใส่อาหารรับประทาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้กล่าวว่า

“อยากให้มีการแบบดั้งเดิม ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมว่าเมื่อก่อนคนในพื้นที่ เขามีวิถีการกินอย่างไร และต้องเป็นอัตลักษณ์ ถ้าจะให้เกิดความประทับใจควรให้ได้เข้าร่วมในการทำ มีเจ้าของพื้นที่สอนให้ทำ” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ควรจัดเป็น กิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารพร้อมกับให้คนในท้องถิ่นให้คำแนะนำถึงวิธีการปรุง วัตถุดิบที่นำมาปรุง และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร สำหรับอาหารที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว ต้องการให้คนในท้องถิ่นเป็นคนทำอาหาร และเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะได้ ถ่ายทอดวัฒนธรรมของอาหารได้ดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อยากมีการสอนทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ มีคนคอยแนะนำ บอก อธิบาย การปรุง การเลือกสิ่งที่เอามาปรุง แล้วก็คนขายต้องเป็นคนในพื้นที่นะเพราะเพื่อเราอยากถามอะไรเกี่ยวกับ อาหาร” (สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

ควรให้เจ้าของพื้นที่แต่งกายแบบชุดประจำถิ่นหรือตามวัฒนธรรมการแต่งกายของตน ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ทำให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับเรานาน ๆ จะได้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะ เรื่องของการแต่งกาย นักท่องเที่ยวจะได้พบเจอสิ่งแปลก ๆ จะได้เกิดการบันทึกภาพ แล้วอัปลงโซเชียล

เน็ตเวิร์ค เป็นการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวไปอีกทางหนึ่ง” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำดอนหวาย, วันที่สัมภาษณ์)

ในทางตรงกันข้ามถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดไม่มีอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ รวมถึงเครื่องแต่งกายที่คนในชุมชน ไม่ได้สวมใส่ในพื้นที่จัดการท่องเที่ยว ก็ทำให้นักท่องเที่ยว เกิดการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยวน้อยลง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“ด้านการดำเนินชีวิต สำหรับที่นี่ ไม่สามารถเรียนรู้ได้เพราะคนในชุมชนไม่รักษา อัตลักษณ์ของเขาเช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การทำอาหารมาให้ทานก็ยังเป็น อาหารทั่วไป อยากรหา อาหารแบบดั้งเดิมมากที่สุดไม่สามารถหาทานที่ไหนได้” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดสามชุก)

สรุปว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการประสบการณ์ที่แปลก ไปจากเดิม กิจกรรมการท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย และได้รับความรู้จากการ ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของพื้นที่ เป็นลักษณะกิจกรรมที่ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะกิจกรรมการท่องเที่ยว อาหารที่สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ควรเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ในการทดลองทำอาหารร่วมกับคนในท้องถิ่น ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ภาชนะที่ใส่อาหารควรทำมาจากวัสดุธรรมชาติเช่นใบตอง หรือเป็นภาชนะแบบดั้งเดิมที่ใน อดีตคนในชุมชนเคยใช้หรือนิยมใช้ภาชนะชนิดนี้ใส่อาหารรับประทาน และการแต่งกายของเจ้าของ พื้นที่ควรใส่ชุดประจำถิ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. ด้านการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้จากแหล่งท่องเที่ยว โดยเรียนรู้จากสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมา ของแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญาประจำท้องถิ่น รวมถึงสภาพแวดล้อมของแหล่ง ท่องเที่ยว วิธีการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับทรัพยากรทางธรรมชาติของ ท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“สภาพของสิ่งแวดล้อม บ้านเรือนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เช่นบ้านใต้ถุนสูงเพราะ บ้านอยู่ริมน้ำเวลาน้ำขึ้นน้ำจะไม่ท่วมบ้าน ต้นไม้ที่นิยมปลูกชายน้ำเพื่อที่จะยึดตลิ่ง คือต้นลำภู ซึ่งชุมชนแหล่งท่องเที่ยวควรที่จะรักษาสິงเหล่านี้ไว้ มันคือภูมิปัญญา แล้วก็สภาพบ้านเรือนก็บอกได้ถึง ความเป็นมาของพวกเขา” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำท่าคา)

เส้นทางที่สร้างไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เดินเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ได้รับรู้ ถึงวิถี ชีวิตของคนในพื้นที่ท่องเที่ยว จากสภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยว ได้เห็นการดำเนินชีวิตของคน ในท้องถิ่น รวมถึงได้เห็นสินค้าที่นำมาขายในพื้นที่ท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวนั้นเกิดการเรียนรู้ขึ้น ในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“มีเส้นทางให้นักท่องเที่ยวเดินไปเจอธรรมชาติ หรือวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ได้เห็นสิ่งที่เขานำมาขายแค่นี้ก็ได้ความรู้แล้ว” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำดอนหวาย)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก อีกท่านได้แสดงความคิดเห็นในส่วนของ การเดินเที่ยวชมในสถานที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไปว่า

“ได้ความรู้เยอะได้เห็นหลายจุด ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสถานที่ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเช่นตากล่อง ควรจัดให้มีจุดถ่ายรูป และการจัดสถานที่ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อม” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำดอนหวาย)

สรุปว่า นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้จากสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการเดินเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยว และจากการสังเกตสินค้าที่นำมาขายในพื้นที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดการรับรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง

4. ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความสนใจความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวในด้าน วัฒนธรรม อาชีพ เครื่องแต่งกาย รวมถึงความต้องการที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ประเพณี และ วิถีชีวิตของท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ต้องการมาดู ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ของสถานที่ท่องเที่ยว เพราะว่าเราเกิดในยุคนี้ เราเลยอยากรู้ว่าเมื่อก่อนเป็นอย่างไร เหมือนที่นี่ เราเกิดในยุคที่ถนนเข้าถึง แต่ที่นี่เมื่อก่อนเขาใช้การจราจรทางน้ำในด้านการเดินทาง การค้าขาย มาเรียนรู้สิ่งเหล่านี้” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดสามชุก)

ความต้องการพักผ่อนในวันหยุด การมาท่องเที่ยวด้วยตัวเอง กับเพื่อน หรือกับครอบครัว รวมถึงการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับบุตรหลาน ได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากห้องเรียน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“แรงจูงใจในการท่องเที่ยว คือลูกเพราะจะได้เปิดประสบการณ์ของพวกเขาที่นอกเหนือจากห้องเรียน” (สถานที่สัมภาษณ์ ตลาดน้ำท่าคา)

นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในการได้เรียนรู้วิถีชีวิตประวัติศาสตร์ของชุมชนสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงคนในพื้นที่ท่องเที่ยวมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“ความประทับใจสำหรับอาหาร อร่อยประทับใจในคนในพื้นที่ ในด้านอัธยาศัยไมตรีที่ดีของคนที่นี่” (ผู้สถานที่สัมภาษณ์ เกาะเกร็ด)

สรุปว่า เมื่อนักท่องเที่ยวได้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสนใจสภาพแวดล้อม จนเกิดการเรียนรู้ ด้านความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตรสชาติของอาหาร รวมถึงการได้รับการต้อนรับจากเจ้าของพื้นที่ด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี ซึ่งจะทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ดี และแปลกใหม่ไปจากเดิม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ส่วนที่ 1 การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวจนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านบางพลับ หมู่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม และชุมชนบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดตราด เนื้อหาส่วนนี้ ประกอบด้วย

1. ชุมชนบ้านบางพลับ

1.1 บริบทชุมชนบ้านบางพลับ ความเป็นมาของชุมชน ชุมชนบ้านบางพลับ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่สามารถเรียนรู้วิถีเกษตรตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการแปรรูป โดยไม่ใช้สารเคมีทุกชนิดในการทำเกษตร โดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติที่ได้จากครีวเรือนอย่างครบวงจร มีการจัดระบบองค์ความรู้นำเสนอนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยจัดเป็นฐานการเรียนรู้สำหรับเรียนรู้วิถีเกษตร พร้อมวิทยากรบรรยายซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ เช่น การปลูกส้มโอโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี การทำน้ำตาลมะพร้าวเห็ดโอง ถั่วงอกมือถือ ผลไม้กลับชาติ เป็นต้น ชุมชนบ้านบางพลับ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ด้านการทำเกษตรไปยังผู้ที่สนใจ จนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านการทำการเกษตร การคมนาคมทางรถยนต์ใช้เส้นทางถนนพระราม 2 (ธนบุรี-ปากท่อ) เข้าตัวเมืองสมุทรสงคราม มุ่งสู่อุทยาน ร.2 ชุมชนบางพลับจะอยู่ถัดจากอุทยาน ร.2 ประมาณ 3 กิโลเมตร การประกอบอาชีพ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรชาวสวน มีสิ่งที่หน้าสนใจ ได้แก่

- การเที่ยวชมสวนที่ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของคนในชุมชน
- การทำน้ำตาลมะพร้าว (น้ำตาลปี๊บหรือน้ำตาลก้อน) ถือเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน

ที่ผลิตโดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน ใช้ประกอบได้ทั้งอาหารคาวและหวาน

- การผลิตอาหาร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

1.2 แนวทางปฏิบัติที่ดีของชุมชนบ้านบางพลับ ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางปฏิบัติที่ดีของชุมชนบ้านบางพลับออกเป็น 1.ด้านการจัดการท่องเที่ยว 2.ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3.ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 4.ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว 5.ด้านการเรียนรู้ และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 6.ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ด้านการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบางพลับเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ เช่นความรู้ด้านการทำเกษตร ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น และความรู้ที่ชุมชนพัฒนาขึ้นมาจากฐานความรู้ภูมิปัญญาเดิม และทำการทดลองจนประสบ

ความสำเร็จ นำความรู้ที่กล่าวมาถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ โดยจัดตั้งฐานกิจกรรมให้ ความรู้ขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมถึงมีการจัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ดังที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในพื้นที่นี้เราจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการกระจายรายได้แบ่ง กันไปมี โฮมสเตย์และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจัดตั้งเป็น มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม ภูมิปัญญาทั้งจังหวัดจะมารวมกันอยู่ที่นี้ ทั้งหมดมี 20 ฐานการเรียนรู้ ความรู้ที่นี้มี 2 แบบ แบบแรกที่เขาทำสำเร็จแล้ว อีกแบบหนึ่งถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เราก็รวบรวมถ่ายทอดให้ผู้สนใจเข้ามา เรียนรู้ได้เลย จัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจถ้าใครอยากรู้เข้ามาศึกษาได้ เลยเพราะในห้องเรียนมันไม่มีความรู้แบบนี้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ช่วงก่อนที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนบ้านบางพลับ ชุมชน ประสบปัญหาในด้านการทำการเกษตร กล่าวคือเป็นการทำการเกษตร ลักษณะต่างคนต่างทำ ความรู้ ด้านการทำการเกษตรไม่ถูกถ่ายทอดให้คนอื่น ๆ มีการทำการเกษตรโดยใช้สารเคมีทำให้เกิดปัญหา ตามมา เช่นส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อม ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าได้ รวมถึงภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ก็เริ่มสูญหายไม่มีการสืบทอดความรู้ คุณสมทรง แสงตะวัน อดีต ข้าราชการครู ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ผมเรียนจบครูมาก็เป็นครูบรรจุที่นี้บ้านเกิดเลย ผมก็ลูกเกษตรกร เหมือนกันแต่ยากจน คุณพ่อคุณแม่เช่าที่เขากิน ผมชอบเกษตรแต่ไปเรียนครู ตอนเป็นครูก็สังเกต การทำเกษตรของคนในชุมชนยังใช้สารเคมี ใครทำสำเร็จก็หวง ถ้ายังทำการเกษตรกันแบบนี้อยู่ ราคา ก็ตั้งไม่ได้ ผลผลิตออกมาก็ไม่ได้คุณภาพ ผมเลยไปบอกเขาว่าอย่าใช้สารเคมีเลย คนทำก็แย่งสิ่งแวดล้อม ก็ไม่ดี ไหนจะผู้บริโภคอีก ผมก็พูดไปแบบนี้ 6 ปี ตอนหลังผมเปลี่ยนวิธีคิดผมใหม่พูดอย่างเดียวไม่มี คนฟัง ไม่เชื่อ ผมก็เลยซื้อที่ไว้แปลงหนึ่ง 7 ไร่กว่า ๆ แล้วทำการเกษตรปลูกส้มโอ พันธุ์ขาวใหญ่ ผมอยาก ทดลององค์ความรู้ของตัวเอง ทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีซึ่ง ผมทำ อยู่ 3-4 ปี ก็ได้ตั้งใจ สามารถ ควบคุมให้ส้มโอออกปีละ 4 ครั้ง ผมก็เลยคิดว่าถ้าเราสามารถทำให้ส้มโอออกช่วงเทศกาลได้คงดี มาก ก็เลยทำให้มันออกตรงตามเทศกาล หลังจากนั้นคนในชุมชนเขาก็สนใจ ผมก็เลยตั้งกลุ่ม เป็นกลุ่ม แรกของจังหวัดสมุทรสงคราม ประมาณปี 2524 พอตอนหลังก็ทำเป็นท่องเที่ยวเชิงเกษตร” (สถานที่ สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การสร้างความพร้อมในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้จะ ทำ ผ่านการประชุมกลุ่มสมาชิก โดยร่างข้อตกลงร่วมกัน เพราะการท่องเที่ยวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ ข้อตกลงนั้นคือชุมชนต้องการให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้หรือไม่ ยอมรับ การ เปลี่ยนแปลงได้เพียงใด โดยเอาความต้องการของชุมชนเป็นหลัก แล้วทำการกำหนด กฎระเบียบที่จะ ใช้ในพื้นที่ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในสถานที่ท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การจัดการท่องเที่ยวเราต้องถามคนในชุมชนก่อนว่าพร้อมไหม ถ้ายอมรับ ก็ช่วยกันออกกฎระเบียบ โดยเอาวิถีชีวิตของเราเป็นตัวตั้ง นักท่องเที่ยวเข้ามาต้องไม่สร้างความเดือดร้อน เช่นไม่ดื่มสุราระไม่ส่งเสียงดัง มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มอยากร้องคาราโอเกะ เมื่อก่อนไม่ให้เขามาขอร้อง ก็เลยทำห้องให้ ร้องได้ไม่เกินสามทุ่มนะ เราเอาวิถีชุมชนเป็นตัวตั้ง ชุมชนที่นี่เขานอนหัวค่ำกัน แล้วตื่นแต่มีด ตีตี ตีห้าเขาดื่นกันแล้ว หุงข้าวหุงปลา พอเริ่มเห็นทางเดินเขาก็เดินออกสวน” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับนั้นจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชุมชน ให้ความรู้ด้านการทำเกษตร มีการกระจายรายได้สู่ชุมชน มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ มีการจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มแม่บ้านคอยจัดเตรียมอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในพื้นที่นี้เราจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เรามีโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้พัก มีการให้ความรู้การทำเกษตร การเผาถ่าน การทำปุ๋ย กระจายรายได้แบ่งกันมีที่นี่เราก็มีกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านก็คอยจัดเตรียมอาหาร และกลุ่มที่คอยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ชุมชนบ้านบางพลับเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อร่วมกันพัฒนาด้านการเกษตร มีการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ด้านการทำเกษตร รวมถึงภูมิปัญญาทางด้านอื่น ๆ หลังจากนั้นพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านการเกษตรที่จัดขึ้นโดยชุมชน รวมถึงร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ เมื่อจัดการท่องเที่ยวจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนร่วมกัน กำหนดกฎระเบียบเพื่อนำมาใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวนั้นส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

สรุปว่า ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่คนชุมชนมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมกันร่างกฎระเบียบ ข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างข้อตกลงหรือเตรียมความพร้อมกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวมีลักษณะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

1.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พบว่า การจัดการท่องเที่ยว เริ่มแรกเกิดจากการชักชวนพูดคุยกันระหว่างคนในชุมชน ถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มกันโดยเริ่มต้นจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วชักชวนคนในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มหลังจากนั้นจึงมีการมอบหมายงาน และหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกของกลุ่ม จากนั้นก็มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการพัฒนาชุมชน รวมถึงการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตร และการจัดการท่องเที่ยว ในการจัดตั้งกลุ่มนั้นก็จะมีการจัดตั้ง

กลุ่มย่อย ขึ้นมีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน และสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่ม เพื่อที่จะช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม นอกจากนี้ ก่อนการดำเนินงานของกลุ่มทุกครั้งจะมีการขอความคิดเห็นจากสมาชิกทุกครั้ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ผมก็บอกกับพวกเขาให้เห็นถึงข้อดีของการรวมกลุ่มเราจัดตั้งกลุ่มร่วมกัน แบ่งงานกันทำตอนแรกช่วยกันทำปุ๋ยหมัก แล้วก็แบ่งกันไปใช้ตอนหลังก็กระจายกันไปทำ เราจะแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย แต่ละกลุ่มก็จะมีการบริหารจัดการกันเองแล้วทุกสิ้นเดือนเขาจะมีการประชุมกันใครมีความรู้ใหม่ ๆ ก็มาถ่ายทอดกัน จะทำอะไรก็คุยกันขอความคิดเห็นกัน การจัดการท่องเที่ยวก็เหมือนกันเราช่วยกันคิดทำดีไหม แล้วจะทำอย่างไร” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน เช่น การพัฒนาทางด้านสถานที่ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พัฒนาด้านการเกษตร เศรษฐกิจของชุมชน และ ด้านสังคม ทางชุมชนจะนัดประชุมสมาชิกกันในทุก ๆ เดือน ทำการปรึกษากันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ในเรื่องของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว เมื่อได้ข้อสรุปก็ทำการขอความร่วมมือ ขอความคิดเห็นจนได้เป็นประชามติ จากนั้นให้คนในชุมชนนำประชามตินั้นไปปฏิบัติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“พวกเราจะมีการประชุมทุกสิ้นเดือนจะเอาอะไรก็บอกกันร่วมกันคิดร่วมกัน ตัดสินใจแล้วก็ร่วมกันทำ การทำงานทุกอย่างจะออกมาจากกลุ่มเป็นมติของกลุ่ม ทำให้การพัฒนาด้านต่าง ๆ มันเป็นเรื่องง่ายและก็ได้ดีด้วย” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

เมื่อคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มเริ่มเห็นผลดีของการจัดตั้งกลุ่มคนในชุมชนเกิดความสามัคคี ร่วมกันทำงานกันเป็นทีม ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรับฟังเสียงที่เป็นประชามติของที่ประชุม และยังมีความต้องการที่จะพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ โดยการเข้ารับฟังเมื่อมีวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว หรือความรู้ด้านการทำเกษตร หรือในบางครั้งต้องเดินทางออกจากชุมชนเพื่อไปรับฟังความรู้ที่เกี่ยวข้อง ที่หน่วยงานภายนอกจัดขึ้น นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านการทำการเกษตร แลกเปลี่ยนความรู้ด้านการแปรรูปผลผลิตทางด้านการเกษตร จึงทำให้ชุมชนบ้านบางพลับมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และองค์ความรู้ที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยวเดินทาง เข้ามาเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใครมีความรู้ใหม่ ๆ ก็เอามาบอกกัน แล้วก็กระจายวิธีการทำหรือความรู้ออกไป อีกอย่างเราจะประชุมกันทุกเดือนมีปัญหาอะไรมาช่วยกันแก้อยากพัฒนาอะไรมาช่วยกันคิด ในชุมชนขาดความรู้อะไรเราก็จะส่งสมาชิกกลุ่มไปอบรมตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เขาจัดอบรม หรือเขาเข้ามาอบรมให้ เรื่องของการท่องเที่ยวเขาก็มาอบรมให้ คนที่นี้เขาก็มีการสืบทอด

“ความรู้จากคนรุ่นก่อนด้านอาหาร ด้านการทำเกษตร แต่มีความรู้ที่หลากหลายอย่างคุณยายไปก็เยอะ”
(สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สมาชิกของกลุ่มจะทำการขายสินค้าที่ตัวเองผลิตโดยช่องทางการจำหน่าย ส่วนหนึ่งทางกลุ่มจะจัดหาสถานที่ขายให้ที่นอกเหนือจากการขายนักท่องเที่ยวภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการกระจายรายได้ไปยังคนในชุมชน โดยจะกระจายงานไปยังกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านรับผิดชอบเรื่องอาหาร กลุ่มการเรียนรู้ในแต่ละฐาน เช่น การเผาถ่าน โดยมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การขายสินค้าที่ได้จากชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวหรือพืชผลการเกษตร ก็จะออกไปขายตามงาน หรือที่สวนของตัวเอง ใครขายได้ก็เอาไปเลย ทางกลุ่มจะเป็นคนกลางติดต่อสถานที่ขายให้ เช่นตามงานต่าง ๆ แต่ทุกคนต้องทำตามข้อตกลงของกลุ่มนะ ส่วนการให้ความรู้ในแต่ละฐานเราก็จะขอเก็บจากคนเข้าร่วมกิจกรรมรายได้ก็จะแบ่งให้กับฐานนั้นแล้วก็สำหรับอาหารเราก็จะมีกลุ่มแม่บ้านคอยจัดหาอาหารให้ พวกเขาก็มีรายได้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การพัฒนาทางด้านสถานที่ เกิดจากการประชุมร่วมกันทุก ๆ เดือน ด้วยวิธี การปรึกษากันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ถึงความต้องการของสมาชิกหรือชุมชน และจะพัฒนาไปในทิศทางไหน เมื่อได้ข้อสรุป ก็จะขอความร่วมมือเป็นแบบระดมมติให้คนในชุมชนนำระดมดินนั้นไปปฏิบัติตาม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“พวกเราจะมีการประชุมทุกสิ้นเดือนจะเอาอะไรก็บอกกัน ปัญหามีตรงไหนจะแก้ยังไงก็ช่วยกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ จนได้เป็นประมุขมติของที่ประชุมแล้วก็ร่วมกันทำ (สถานที่สัมภาษณ์บ้าน บางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนบ้านบางพลับมีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อช่วยกันพัฒนาด้านการทำเกษตร ด้านการท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาชุมชน มีการแบ่งงาน และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้กับคนในชุมชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่ม มีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวและจำหน่ายผลผลิต และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่กันภายในกลุ่ม และการดำเนินงานทุกอย่างนั้นจะออกมาจากมติของกลุ่ม

1.2.3 ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับด้านอาหารท้องถิ่นนั้น พบว่า มีการนำอาหารท้องถิ่นมาให้บริการกับนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ที่นำมาประกอบอาหารหาได้ภายในท้องถิ่นจากการทำการเกษตรหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหารับประทานที่อื่นไม่ได้เพราะมีวิธีการทำที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ อาหารบางอย่างนั้นมีการพัฒนาอาหารขึ้นมาใหม่จากพื้นฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อาหารต้องเป็นอาหารของชุมชนอยู่แล้ว ต้องเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่ วัตถุประสงค์ที่ได้ที่นี่ รวมถึงรสชาติด้วยหรือถ้าคุณจะกินแบบนั้นแบบนี้คุณต้องไปกินที่อื่นแต่ถ้าจะกินที่นี่ ชุมชนนี้ทำแบบนี้มันต้องเป็นเอกลักษณ์ของเรา แล้วบางอย่างเราก็คิดค้นขึ้นมาใหม่ เช่นกลุ่มที่ทำผลไม้แช่อิ่มเขาก็ลองผิดลองถูก คิดค้นจากความรู้เดิมพัฒนาขึ้นมาได้หลายอย่าง” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนอาหารที่นำมาบริการให้กับนักท่องเที่ยว จะเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่หรือ เป็นอาหารที่ได้จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ทำหรือผลิตภายใต้มาตรฐานที่ทางกลุ่มกำหนดขึ้นมา รวมถึงการจำหน่ายสินค้า ซึ่งการขายอาหารหรือสินค้านั้นก็จะมีข้อตกลงของกลุ่ม ด้านราคา คุณภาพ และการรับประกันสินค้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ภายในกลุ่มจะตั้งมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เราจะเน้นคุณภาพ เก็บผลผลิตให้ได้ตามกำหนด ราคาจะดีแค่ไหน ส้มโอยังไม่แก่ก็อย่าเพิ่งเก็บ ถ้าผลผลิตเราเสียหายเราต้องรับคืนเขา ไม่คืนเป็นเงินก็เอาของให้เขาไปใหม่ แล้วก็จะไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด เราเน้นคุณภาพของสินค้า เช่นน้ำตาลมะพร้าวที่นี่ขายกิโลละ 100 คนที่มาเขาจะเห็นวิธีทำเลย เห็นความยากลำบากในการทำ เขาก็ยอมซื้อ” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

กระบวนการผลิตอาหารหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอื่น ๆ ช่วงเริ่มต้นคนในชุมชนจะช่วยกันผลิต มีการกำหนดมาตรฐาน และสูตรในการผลิต เช่นปุ๋ยที่ใช้ในการทำการเกษตร เมื่อผลิตเสร็จแล้ว ก็จะแจกจ่ายกันภายในกลุ่มเพื่อนำไปใช้ เช่น ปุ๋ย ส่วนที่เหลือนำไปจำหน่ายในนามของกลุ่ม ในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวหลายชนิด เช่น พืชผลการเกษตร อาหารท้องถิ่น อาหารแปรรูปจากพืชผลการเกษตร โดยแยกไปผลิต และจำหน่ายแต่อยู่ภายใต้มาตรฐานในการผลิตเดียวกัน นอกจากนี้สมาชิกภายในกลุ่มจะมาประชุมกันเพื่อ สร้างข้อตกลงร่วมกันในทุก ๆ เรื่องเช่นมาตรฐานของสินค้า มาตรฐานการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว และการแบ่งปันผลประโยชน์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ที่นี่มีผลิตภัณฑ์หลายอย่าง มีปุ๋ย อาหาร ผลไม้แปรรูป พืชผลจากการทำสวน ก็กระจายกันผลิตในพื้นที่ของตัวเอง สินค้าของเราเน้นคุณภาพ ไม่ใช้สารเคมี มีภูมิระเบียบตามข้อตกลงของกลุ่ม” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การพัฒนาอาหารหรือสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนนำความรู้ในด้านการทำอาหาร การแปรรูปอาหารที่เป็นภูมิปัญญา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และนำความรู้มาพัฒนาสินค้าสินค้าส่วนใหญ่มาจากการเกษตร การแปรรูปพืชผลการเกษตร หรือนำสัตว์ทะเลที่ได้จากการทำประมง มาแปรรูป หรือนำมาปรุงอาหารจำหน่าย หรือไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพักที่บ้านบางพลับ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อาหารบางอย่างเขามีสูตรมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย เราก็เอาความรู้ที่มีเอาสิ่งที่เราปลูกได้หรือหาได้จากภายในชุมชน มาแปรรูปได้ของแปลกใหม่ ได้มูลค่าเพิ่มแล้วขายดีด้วยเมื่อก่อนเขาหวังวิชา ได้เดือนละไม่กี่พันบาท แต่ตอนนี้ได้เดือนเป็นแสนเพราะเกิดการรวมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันมีการจัดการท่องเที่ยว มีคนเข้ามาเยอะเราก็ขายของเราได้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

บ้านบางพลับจะคำนึงถึงคุณภาพของอาหารหรือสินค้าที่ขายต้องมีคุณภาพที่ดีประกอบกับมีคุณธรรมในการขาย กล่าวคือคุณภาพสินค้าที่ดีนั้น ชุมชนจะทำหรือผลิตสินค้าเหล่านั้นให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงขั้นตอนการทำที่มีความพิถีพิถัน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นและยอมซื้อสินค้าถึงแม้ว่าสินค้านั้นจะมีราคาแพง ในด้านคุณธรรม เมื่อนักท่องเที่ยวซื้อสินค้านั้นไปแล้วคุณภาพของสินค้าไม่เป็นไปตามข้อกำหนด หรือสินค้านั้นไม่ได้มาตรฐาน ทางผู้ขายยินดีที่จะรับสินค้าคืน และคืนเงินค่าสินค้า หรือเปลี่ยนสินค้าให้ใหม่ นอกจากนี้สินค้าที่ขายในชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเป็นสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ หรือใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผลิตสินค้า รวมถึงใช้วัตถุดิบที่ได้จากท้องถิ่นในการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายหรือคอยบริการให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในการกำหนดราคาเราเน้นคุณภาพไว้ก่อน คุณภาพไม่ดีเรารับคืนอย่างน้ำตาลมะพร้าวที่นี้ขายโลละร้อยเราจะให้เขาเห็นวิธีทำเลย ส่วนใหญ่ที่อื่นเขาขายกันเขาจะผสมอย่างอื่นเขาเลยขายถูก แต่ที่นี้เห็นหยาดเหงื่อกว่าจะได้เป็นน้ำตาล แล้วขายถูกคนทำจะได้อะไรเขาก็เห็นเขาก็ยอมซื้อ แม้แต่อาหารเราก็จะทำตามสูตรที่สืบทอดการทำกันมา” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การจำหน่ายอาหารหรือสินค้า ชุมชนจะนำพืชผลทางการเกษตร และสินค้าการเกษตรที่แปรรูป นำมาขายให้กับผู้ที่มีความต้องการ และนักท่องเที่ยวจากสองช่องทาง ช่องทางแรกออกร้านขายตามงานต่าง ๆ ช่องทางที่สองขายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การขายสินค้าของเรานั้นก็ขายกันตามบ้านหรือเอามาฝากไว้ที่บ้านผมซึ่งมีนักท่องเที่ยวผ่านมาหรือแวะเข้ามาเขาก็ซื้อ หรือตอนไปเข้าฐานการเรียนรู้เขาเจอเขาก็ซื้อจากที่นั่นเลย แล้วก็ออกงานต่าง ๆ ที่เขาจัดขึ้นเราก็ออกไปขายใครขายได้ก็เอาเงินไปไม่ต้องมาแบ่ง” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบางพลับมีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย และบริการกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้มีการนำพืชผลทางการเกษตร นำมาพัฒนาเป็นอาหารแปรรูปโดยชุมชนเป็นผู้พัฒนาสูตรการทำอาหารหรือวิธีการแปรรูปอาหาร เป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา บางอย่างคนในชุมชนจะช่วยกันพัฒนาขึ้น

มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม ด้านการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ จะคำนึงถึงคุณภาพ และมีการรับประกันผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

1.2.4 ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวพบว่า มีการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร การทำอาหารจากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ และมีการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้น ทำการแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่ม และถ่ายทอดให้ผู้สนใจรวมถึงนักท่องเที่ยวโดยจัดตั้งชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา นอกจากองค์ความรู้ด้านการเกษตร มีองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมาที่ชุมชนรวบรวม และอนุรักษ์ไว้ เช่น การทำวาว การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การเรียนรู้ในพื้นที่ที่เราจะแบ่งออกเป็นจุด ๆ ก็จะมีความรู้ที่สืบทอดกันมา กับความรู้ที่ลองทำจนสำเร็จ” ชุมชนที่นี่เป็นลักษณะชุมชนดั้งเดิมมีองค์ความรู้เยอะ แต่เขาหวงตายแล้วมันก็ค่อย ๆ หมดไป บางองค์ความรู้สืบทอดกันมาเป็นร้อย ๆ ปี ไม่มีคนสืบทอดบ้าง หวงวิชาบ้าง เราก็เลยคิดว่าเราน่าจะรวบรวมองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ ก็เลยชักชวนกันภายในชุมชนกับคนที่เขามีความรู้ อยู่แล้วเช่น การแกะกะลามะพร้าวของ การทำอาหารไทย การเข่อ้ม การทำวาวไทย การเผาถ่าน มีอีกหลายอย่าง เราก็ทำการรวบรวม ชวนให้มาเข้ากลุ่มแล้วมาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กัน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใครอยากรู้เราก็สอนหมดเราไม่หวง” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

บ้านบางพลับมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม มีฐานการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 20 ฐานความรู้โดยแต่ละฐานจะมีวิทยากรที่เป็นคนในชุมชนเอง บรรยายให้ความรู้ ลักษณะของการให้ความรู้จะมี 2 แบบ แบบแรกให้ความรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว แบบที่สองเดินเข้าไปซักถามได้ เมื่อเห็นคนในชุมชนกำลังทำสิ่งนั้น อยู่ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ความรู้ของที่นี่ก็มีที่ทดลองสูตรทำกันเองจนสำเร็จแล้วทดลองทำกัน อีกส่วนหนึ่งถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเราก็ถ่ายทอดให้ผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ก็เลยจัดตั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาดูงาน และถ่ายทอดความรู้โดยคนที่นี่ให้กับผู้ที่สนใจถ้าใครอยากรู้ก็เข้ามาศึกษาได้เลยเรายินดีถ่ายทอดความรู้ให้ วิธีการให้ความรู้ก็จะผ่านฐานกิจกรรมหรือขับรถผ่านมาเห็นชาวบ้านทำอยู่ก็สามารถแวะไปถามได้เลย” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับมีความรู้ที่มีการสืบทอดความรู้กันมาจากบรรพบุรุษ รวมถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่คนในชุมชนเก็บรักษา และรวบรวมไว้ และองค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่มและเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ

1.2.5 ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เริ่มจากการค้นหาองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่น แล้วทำการเก็บรวบรวม โดยเริ่มต้นจากการ ชักชวนเจ้าของภูมิปัญญาให้เข้าร่วมกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม สร้างฐานเรียนรู้ ภูมิปัญญาเหล่านั้นขึ้นมาให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้ทำการศึกษา ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ลักษณะของชุมชนนี้เป็นชุมชนดั้งเดิม เขามีองค์ความรู้ของเขาอยู่แล้ว เราก็เลยคิดว่าน่าจะรวบรวมเอาไว้ก็เลยชักชวนกันในชุมชนที่เขามีความรู้ และที่เขาทำอยู่ มารวมกลุ่ม กัน แลกเปลี่ยนกัน เช่น เราก็ทำเป็นแหล่งเรียนรู้แล้วให้ความรู้เป็นวิทยาทาน การชักชวนก็จะบอกกับ เขาว่ามาเข้ากลุ่มเดี๋ยวมีค่าตอบแทนให้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจากภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เช่น การทำ เกษตร การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร ด้วยวิธีการจัดเป็นฐานการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้ความรู้กับผู้ที่สนใจโดยคนในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ และแบ่งผลประโยชน์ให้แก่แต่ละกลุ่มโดยเก็บ เงินจากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจต้องการที่จะเข้าฐานการเรียนรู้ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราจัดเป็นฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่นฐานการทำเกษตร ฐานแปรรูปอาหาร ฐานเผาถ่าน ให้คนที่สนใจเขาเลือกให้ตรงกับสิ่งที่เขาอยากรู้ เราก็บอกกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาว่าเขา เป็นชาวบ้านเขาต้องเสียเวลามาสอนปกติเขาทำสวน เราต้องให้ค่าตอบแทนเขานะ ส่วนมากคนที่เข้ามา เขาจะมีงบในการศึกษาดูงานอยู่แล้ว” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, วัเมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

การเข้าฐานกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละฐาน ชุมชนจะให้ผู้ที่สนใจแจ้งก่อน เข้ามาทำกิจกรรมว่าสนใจจะเข้าเรียนรู้ที่ฐานใดบ้างทางกลุ่มก็จะจัดเส้นทางการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน ของการให้ความรู้กับผู้สนใจ คือ เจ้าขององค์ความรู้คือคนในชุมชนบรรยายให้ความรู้ หลังจากนั้นทำ การสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ดู ขั้นตอนสุดท้ายให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง นอกจากการเข้าฐาน การเรียนรู้แล้ว ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวนั้น ทางกลุ่มได้สร้างสร้างจิตสำนึกให้เกิด ขึ้นกับคนในชุมชนด้านการเป็นผู้ให้ จึงทำให้คนในชุมชนเต็มใจ และยินดีที่จะให้ความรู้ นอกจากฐาน กิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ยังมีลักษณะด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้เป็นแบบนักท่องเที่ยว อยากรู้อะไรก็สามารถเดินเข้าไปซักถามคนในชุมชน เช่นการเผาถ่าน การแปรรูปพืชผลทางการเกษตร การทำการเกษตร นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปแลกเปลี่ยนกับคนในชุมชนได้ รวมถึงการเข้าพักใน บ้านพักนักท่องเที่ยวหรือโฮมสเตย์นักท่องเที่ยวก็จะได้พูดคุยกับเจ้าของบ้านพักจึงทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเราไม่ต้องจัดอบรมผู้ให้ความรู้แค่เราบอก กับเขาว่าให้รู้จักการให้โดยเฉพาะความรู้ให้ไปเถอะไม่เสียหลาย ถ้านักท่องเที่ยวอยากได้ความรู้ก็เดิน เข้าไปถามเลย ว่าทำอะไรถึงได้แบบนี้ เขาไม่หวงยินดีที่จะให้ความรู้ และบอกหมด เช่น ระยะเวลาหนึ่ง เดือนใส่ปุ๋ยแบบนี้ ระยะเวลาสองเดือนใส่ปุ๋ยแบบนี้ลูกถึงจะตก พอติดลูกแล้วควรใส่ปุ๋ยแบบนี้นะ เพราะ

ผลงานของเราเป็นที่ยอมรับได้รับรางวัลมากมาย ส่วนการเข้าฐานเพื่อทำกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งที่เขาอยากรู้เพื่อที่จะไปต่อยอดกับชุมชนของเขาได้ ตามความสนใจของเขา ที่นี้เขาจะเป็นการบรรยายให้ฟัง สาธิตให้ดู แล้วให้ทดลองทำ อีกหนึ่งคือมีที่พักเขาจะได้เรียนรู้วิถีชุมชนไปในตัว” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ มีการตั้งฐานการเรียนรู้ขึ้นมา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือการให้ความรู้ใน แต่ละฐานการเรียนรู้ มีคนในชุมชนเป็นวิทยากรประจำฐานคอยให้ความรู้ ด้วยการจัดเป็นกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ขึ้นมา โดยขั้นตอนของกิจกรรม คือ การบรรยาย การสาธิต และให้ทดลองทำ นอกจากนี้ชุมชนยังสร้างจิตสำนึกความเป็นผู้ให้ความรู้กับคนในชุมชนอีกด้วย

1.2.6 ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานจากภายนอก สำหรับชุมชนบ้านบางพลับ หน่วยงานจากภายนอกมีส่วนช่วยสนับสนุนชุมชนจัดการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เช่นการฝึกอบรมคนในชุมชนในเรื่องของงานบริการ การช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กลุ่มหรือชุมชนต่าง ๆ ที่ทำเรื่องขอความอนุเคราะห์เพื่อที่จะเข้ามาเรียนรู้ในชุมชนบ้านบางพลับ รวมถึงช่วยพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารหรือสินค้า รวมถึงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“พัฒนาชุมชนเขาเข้ามาช่วยในการทำกล่องสำหรับใส่ส้มโอให้ ททท. เขาช่วยโปรโมทเราให้ทั่วโลกอย่างเช่นตอนนี้ถ้าใครมาเขาจะออกค่าอาหารค่าวิทยากรให้ ถ้าใครจะมาศึกษาดูงานที่นี้ก็ทำหนังสือไปที่เขา เราต้องการความรู้อะไรเขาก็มาช่วยสอนให้ แล้วก็สร้างสถานที่ประชุม ทำถนน ดูแลเรื่องไฟฟ้า น้ำ” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ด้านการประชาสัมพันธ์ จะมีหน่วยงานของรัฐที่ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นักท่องเที่ยวด้วยวิธีประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก และคนในชุมชนด้วยวิธีการจัดทำเว็บไซต์ขึ้นมา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

“ททท.จะช่วยแจกแผ่นพับให้ทั่วโลกเลย คนในชุมชนก็จะช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุค ผ่านเว็บไซต์ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเขาก็จะพูดกันปากต่อปาก”

“ถ้ามีเรื่องอะไรที่เราสมควรรู้เราก็เชิญหน่วยงานภาครัฐมา เขาก็มาให้เพราะเราเป็นกลุ่มแล้วมาอบรมให้ฟรี เช่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตร พัฒนาชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานจากภายนอก ชุมชนบ้านบางพลับ ได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ความรู้ด้านการทำการเกษตร หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตามที่ชุมชนต้องการ หรือการสนับสนุนสิ่งที่ชุมชนไม่สามารถทำได้เช่น บรรจุภัณฑ์สินค้า รวมถึงสนับสนุนด้านการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ด้านการ

ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และช่วยออกค่าใช้จ่ายให้กลุ่มที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชน นอกจากนี้หน่วยงานภายนอกสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์แล้ว ชุมชนยังมีเว็บไซต์ และช่องทางสื่อสังคมออนไลน์รวมถึงนักท่องเที่ยวช่วยประชาสัมพันธ์ให้อีกทางหนึ่ง

2. ชุมชนบ้านน้ำเขียว

2.1 บริบทชุมชนบ้านน้ำเขียว ความเป็นมาของชุมชน บ้านน้ำเขียว ตั้งอยู่ที่ตำบลน้ำเขียวอำเภอแหลมฉบัง จังหวัดตราด ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านท้ายเขา หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ หมู่ 3 บ้านน้ำเขียว หมู่ 4 บ้านท่าประดู่ ตำบลน้ำเขียว ตั้งอยู่ริมคลอง ซึ่งเป็นแหล่งประกอบอาชีพของคนในชุมชนแห่งนี้ นั่นคือการทำประมง การออกไปประกอบอาชีพต้องใช้เรือเดินทางไปตามลำคลองที่เชื่อมต่อกับทะเล และมีลมพัดแรง ทำให้กระแสน้ำไหลเชี่ยวแรงมากจึงได้ตั้งชื่อว่า ตำบลน้ำเขียว บ้านน้ำเขียว สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบเชิงเขาพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำการเกษตร และป่าชายเลน บ้านน้ำเขียว อยู่ห่างจากตัวจังหวัดตราดประมาณ 8 กิโลเมตร และเป็นเส้นทางผ่านไปสู่เกาะช้าง อาชีพหลักของครัวเรือน ได้แก่ การทำนา การทำสวน การทำประมง อาชีพเสริม ได้แก่ หัตถกรรมสานหมวกใบจาก คนในตำบลน้ำเขียวมีทั้งนับถือศาสนาพุทธ และอิสลาม นอกจากนี้ยังมีชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านน้ำเขียว จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้ได้ขึ้นชื่อว่า เป็นชุมชนสองศาสนา สามวัฒนธรรม โดยอาศัยอยู่ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสันติ บ้านน้ำเขียวมีสถานที่ที่น่าสนใจ ได้แก่ วัดน้ำเขียว แต่เดิมชื่อของวัดจะเป็นวัดอินทาราม ภายในวัดมีอุโบสถทรงสวยงาม มีพระบรมสารีริกธาตุ และพระประจำวันเกิดปางต่าง ๆ วัดน้ำเขียวได้รับคัดเลือกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ประจำปี 2548 นอกจากนี้ยังมีมัสยิดอัลกุบรอสร้างโดยคนในชุมชนที่เป็นชาวมุสลิมที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในอดีตมีมัสยิดแห่งนี้มีเพียงไม้โกก้างเป็นเขต 4 ด้าน หลังคามุงด้วยใบปรังสานเป็นตับ ๆ จากนั้นจึงค่อยปรับปรุงเรื่อยมาจนกลายเป็นมัสยิดสวยงามอย่างที่เห็นในปัจจุบัน

2.2 แนวทางปฏิบัติที่ดีของชุมชนบ้านน้ำเขียว ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางปฏิบัติที่ดีของชุมชนบ้านน้ำเขียวออกเป็น 1.ด้านการจัดการท่องเที่ยว 2.ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3.ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว 4.ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว 5.ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยว 6.ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ด้านการจัดการท่องเที่ยว สภาพการจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมฉบัง มีดังนี้

ที่มาของแหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียวเริ่มจาก สิ่งที่เป็นจุดแข็งของชุมชน คือเป็นชุมชนสองศาสนาสามวัฒนธรรมได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม และวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ ชาวมุสลิม และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งชุมชนนี้มีการอยู่ร่วมกันแบบนี้มาอย่างยาวนานทำให้เกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกัน และกัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การเป็นชุมชนสองศาสนาเป็นจุดแข็งของที่นี่ คนภาคใต้ที่มาก็คนจังหวัดปัตตานีเขาอยากมาดู ในเรื่องของที่อยู่ร่วมกันว่าอยู่ได้อย่างไร ไม่ทะเลาะกันเวลามาดู เขาก็จะเห็นเลยว่าบ้านอยู่คละกันปนกันไม่ได้อยู่เป็นโซนว่ามุสลิมอยู่ตรงนั้น ไทยพุทธอยู่ตรงโน้น ที่นี่ไม่แบ่งอยู่ปนกันเลย ไทยพุทธเอาของมาขายไทยมุสลิมสามารถกินได้ด้วยเพราะอยู่กันจนรู้วิธีการล้างการทำอาหารที่มุสลิมทานได้ บางคนมาที่นี่แปลกใจทำไมไม่มี ชีหฺมาไทยพุทธเขาไม่เลี้ยงหมากันหรือ เปล่าเขาเลี้ยงแต่เขาไม่ปล่อยออกมา เวลาเขากินแล้วก็กินในบ้านของเขา และที่นี่จะไม่พูดเรื่องศาสนา” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

เมื่อมีการอยู่ร่วมกันทำให้มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงบ้านน้ำเขียวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ป่าชายเลน สัตว์ทะเล และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ ประกอบกับชุมชนบ้านน้ำเขียวเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับทะเล และแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ เกาะช้าง จึงทำให้เกิดแนวคิด จัดตั้งการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน ในช่วงแรกของการจัดการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการท่องเที่ยว โดยนำของดีประจำท้องถิ่น ได้แก่ กล้วย กุ้งคือ คนในชุมชนนั้นนอกจากการทำประมง ยังทำการเกษตร ทำให้คนในชุมชนมีภูมิปัญญาทางด้านการทำ กล้วยไส้วสมใส่เวลาออกไปทำการเกษตร โดยใช้วัสดุที่ได้ภายในชุมชนมาทำคือต้นใบจากที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ของชุมชน เมื่อก่อนทำกล้วยไส้วเองก็พัฒนาเป็นสินค้าออกมาจำหน่ายโดยส่งให้กับร้านค้า เมื่อชุมชนมีแนวคิดที่จะจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยมีหน่วยงานภาครัฐได้มาให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดการรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มครั้งแรก จำนวนประมาณ 30 คน ได้ทำการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ จัดตั้งกลุ่มขึ้น ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และโหวตในการหาประชามติในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มอาหาร กลุ่มเรือท่องเที่ยว กลุ่มโฮมสเตย์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“สิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักที่นี่ คือ มีพี่ชายชอบขายหมวก เพราะเมื่อก่อนเราทำการเกษตร ก็เลยทำกล้วยไส้วใช้งาน ต่อมาก็ผลิตงอบขายจะมีร้านตาโองตั้งเดิมมีอยู่ร้านเดียวรับซื้อของชาวบ้านไปขาย นักท่องเที่ยวจะไปเกาะช้างจะไปไหนก็จะมาแวะซื้องอบที่นี่ ก็เลยกลายเป็นที่นี่เป็นที่ขายงอบ ตรงนี้ก็เป็นจุดเริ่มต้นของภูมิปัญญา เราได้รางวัล OTOP ดีเด่น หลังจากนั้นเทศบาลที่เขาได้รับรางวัลเขาก็ไปดูงานที่ประเทศญี่ปุ่น ที่เมืองโออิตะในเรื่องของหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล และเรื่องของโฮมสเตย์ พอนายกเทศบาลเขากลับมาก็เลยกลับมาบอกชาวบ้านว่าใครอยากทำโฮมสเตย์ ก็ทำซะหลังจากนั้นชาวบ้านก็เริ่มทำ สมัครทำกัน เมื่อก่อนเทศบาลจะดูแลเรื่องท่องเที่ยวทางเทศบาลเขาก็งานเยอะ ชุมชนดูแลเองจะดีกว่า เทศบาลเขาก็มีหน้าที่ของเขาไม่ใช่มาดูแลเรื่องท่องเที่ยวด้วย เทศบาลเขากลับมาบอกเราอยากทำไหม หลังจากนั้นชุมชนเริ่มเข้ามาทำท่องเที่ยวเองเริ่มมีกลุ่มต่าง กลุ่มเรือ กลุ่มบ้าน แต่อาหารเทศบาลยังทำอยู่ ต่อมาท่องเที่ยวก็พาเข้ามาในเรื่องให้ความรู้การเป็นเจ้าบ้านที่ดี เราเลยรู้สึกว่าคุณชุมชนต้องเป็นผู้ทำ และเทศบาลมีหน้าที่แค่การสนับสนุน

ในปี 2553 จึงเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น เริ่มต้นตั้งกลุ่มด้วยจำนวนคน 30 คน การที่เราจะให้คนทำงานเราต้องแบ่งหน้าที่ให้พวกเขา ทุกคนจะมีหน้าที่ทำให้พวกเขา รู้สึกมีส่วนร่วม” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

แนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านน้ำเขียวคือ นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้ามาท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน ดังนั้นคนในชุมชนเป็นผู้กำหนด กรอบในการท่องเที่ยว รวมถึงการเข้าร่วมโปรแกรมในการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน คนเข้ามาท่องเที่ยวต้องเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตของพวกเรา กินแบบพวกเรา ใช้ชีวิตอย่างพวกเรา เราต้องเป็นผู้กำหนดให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องเข้าร่วมกิจกรรมไหนบ้าง นักท่องเที่ยวต้องทำตามกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เราตั้งขึ้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการจัดตั้งกลุ่มที่รับผิดชอบ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลุ่มท่องเที่ยวที่จัดตั้งขึ้นจะทำหน้าที่บริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะจะทำการคัดเลือกนักท่องเที่ยวโดยการสอบถามพูดคุยก่อนที่จะเข้าพัก ทางโทรศัพท์ รวมถึงแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้าถึงกฎระเบียบข้อบังคับของการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ เช่น ห้ามดื่มเหล้า ห้ามส่งเสียงดังในเวลากลางคืน เพื่อลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อคนในชุมชนเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“คนที่มาส่วนใหญ่เขาจะรู้ว่ามาเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม คนที่จะมาลัลล้ากินเหล้าเราก็จะไม่รับ เพราะว่าอะไรที่จะเกิดปัญหากับเรา สร้างความเสียหายให้กับเรา เราก็จะไม่รับ เราชี้แจงจะไปแก้ปัญหาล้าง เราแจ้งก่อนตอนโทรรับงาน บางทีเขาก็สงสัยจะถามว่าทำไมไม่ให้กินเราก็อธิบายให้เขาฟัง” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ในช่วงเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยว มีการรวมกลุ่มกันขึ้น หลังจากนั้นมีการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน ให้ทุกคนช่วยกันคิดจุดแข็งของชุมชน ผลของการวิเคราะห์ SWOT มีดังนี้ จุดแข็งได้แก่ อาหารท้องถิ่น ชุมชนสองศาสนา ภูมิปัญญา ศาสนสถาน จุดอ่อนได้แก่ ผู้สูงอายุอยู่บ้านคนเดียวคนหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกบ้าน ปัญหาเสพติด น้ำเน่าเสีย มีขยะ เมื่อชุมชนได้จุดแข็งและจุดอ่อน ขั้นตอนต่อไปคนในชุมชนเริ่มปรับปรุงจุดอ่อนของชุมชน และเสริมสร้างจุดแข็ง มีการเก็บขยะ ช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมวิถีชีวิต ค้นหาภูมิปัญญาที่หลงเหลือ นำมาต่อยอดเป็นอาชีพ เช่นเดียวกับโครงการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ก็มาจากผลของการวิเคราะห์ SWOT หลังจากนั้นชุมชนได้ร่างข้อตกลงร่วมกัน ช่วยกันทำและนำมาซึ่งการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การล่องเรือปลุกป่าชายเลน ในส่วนของการล่องเรื่อนั้น จะมีมีคัคเทศ์กลองเรือไปด้วยเพื่อช่วยบรรยาย ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าใจในวิถีชีวิตของคนในชุมชนทำให้

นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ วิถีชีวิตวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น การสาธิตการทำอบจากครุฑมีปัญญาซึ่งเป็นผู้สูงอายุในพื้นที่ การสาธิตการทำอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้สาธิตการทำอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อพท.จะสอนให้พวกเราวิเคราะห์ จุดแข็งของตัวเองว่ามีอะไรบ้างใช้กระดาษเขียนเลยแล้วก็จุดอ่อนมีอะไรบ้าง เขาให้ทุกคนช่วยกันบอก จุดแข็งก็มี ชุมชนสองศาสนา อาหารท้องถิ่นเยอะแยะมากมาย ขนม มีวัดก็มีมัสยิดอยู่ใกล้ ๆ กันมันแสดงออกถึงการอยู่ร่วมกันได้ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น จุดอ่อน ที่นี้มีจุดอ่อนเยอะมาก มีความยากจน ขยะ ยาเสพติด คนแก่อยู่กับบ้าน เด็กออกไปทำงานที่อื่น โอกาสก็มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนหลายอย่าง การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ก็ได้มาจากการวิเคราะห์ SWOT นี้แหละแล้วเราก็พัฒนากิจกรรมขึ้นมา เรามีอาหารมากมายที่โดดเด่น เราก็ทำกิจกรรมให้เขาได้เรียนรู้วิธีการทำ เรื่องราวอาหารของเรา เรามีป่าชายเลน เรามีอาชีพประมง เราก็จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ปลูกป่าชายเลน มีเด็กคอยเล่าเรื่อง และกิจกรรมมหอยปากเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองมหอย” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว มีการรวมกลุ่ม และจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว มีการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกของกลุ่ม ก่อนการจัดการท่องเที่ยวคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ชุมชนของตัวเองแล้วเริ่มทำตามผลการวิเคราะห์ การจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำเขียวมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนรวมถึงเรียนรู้วิธีการทำอาหารท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.2.2 ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการอยู่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาพุทธ และชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสามัคคีรักใคร่ช่วยเหลือกัน เข้าใจกัน คนในชุมชนมีการรวมตัวกันครั้งแรกเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน จัดการประชุมทุกครั้งที่จะมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการโหวตขอประชามติในที่ประชุม นอกจากนี้คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา วิธีการจัดการท่องเที่ยว มีการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก ด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการทำอบใบจาก การทำประมงน้ำเค็ม การทำอาหารท้องถิ่น มีการสืบทอดวิธีการทำจากบรรพบุรุษ และยังนำสิ่งเหล่านี้มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ที่นี่จะมีคนสองศาสนาสามวัฒนธรรมอยู่ด้วยกัน ช่วงแรกของการจัดการท่องเที่ยว ก็มารวมกันช่วยกันคิด ช่วยกันทำคนในชุมชนทุกศาสนาร่วมกันจัดการท่องเที่ยว คนไทยพุทธเขาก็เข้าใจคนไทยมุสลิม ช่วยเหลือกันตลอด คนแก่เขาก็ยังมีการทำอบที่สืบทอดกันมา มีคน

ทำอาหารท้องถิ่นที่หาทานยาก เราก็เลยจัดกิจกรรมสาธิตการทำอบด้วย เราจะพัฒนากิจกรรมจาก สิ่งที่เรามีทุก ๆ ครั้งที่มีให้ความรู้เราก็จะส่งคนในชุมชนไปเรียนรู้จากหน่วยงานที่จัด ” (สถานที่ สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมี ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจาก การทำงานร่วมกัน มีความเด็ดขาดในการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการบริหารจัดการแหล่ง ท้องเที่ยว เป็นคนที่คนในชุมชน และหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ และศรัทธาเป็นคนที่มีความ เสียสละต่อส่วนรวม รวมถึงยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการ ท้องเที่ยว ให้กับสมาชิกในกลุ่ม และบุคคลภายนอกที่สนใจรวมถึงชุมชนอื่น ๆ ที่มีความต้องการ จัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนของตัวเอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“พี่จะไปบรรยายให้ชุมชนที่เขาจัดการท่องเที่ยว และได้รับมอบหมายให้ เป็นผู้ตรวจพื้นที่ท่องเที่ยว ในช่วงแรก ๆ ของบ้านน้ำเขียวก็มีคนไม่เห็นด้วยเยอะพี่ก็ต้องคอยพูดให้ กำลังใจคนในกลุ่ม เมื่อก่อนสมาชิกไม่เยอะขนาดนี้ แต่ก็ค่อย ๆ เข้ามาเพราะมันสำเร็จ พี่จะต้อนรับ นักท่องเที่ยวที่มาพักเดินไปคุยกับเขาเอง บรรยายให้นักท่องเที่ยวฟัง บางทีคนในสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว มีปัญหา พี่ก็ต้องแก้ปัญหาบางครั้งเราต้องทำโทษ เช่นคนเรือไม่มารับนักท่องเที่ยวตรงเวลา ก็จะต้องให้ ออกเรือ ” (สถานที่ สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใช้วิธีการขอความร่วมมือ และเสียสละโดย สมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยว ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“จริง ๆ เราใช้วิธีการไม่ใช่ให้ทำ เราจะทำกันเองโดยสมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยว เช่น เราจะขอความร่วมมือกับสมาชิกกันในกลุ่ม ใช้วิธีทำให้คนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกดู เมื่อก่อน คนในชุมชนเขาก็ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวทุกคน ” (สถานที่ สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัด ตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การพัฒนาบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยว ด้านผู้ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มท่องเที่ยวจะมีพื้นฐานความรู้ของแหล่งท่องเที่ยวเพราะทุกคนเป็นคนทำงานใน กลุ่ม แต่ทางกลุ่มจะเพิ่มเติม และปลูกฝังให้ทุกคนในกลุ่มรู้จักที่จะให้มากกว่าที่จะเป็นผู้รับ ในส่วนของการพัฒนาบุคลากรจะเป็นการอบรมภาษาต่างชาติ เมื่อมีหน่วยงานของรัฐที่ได้จัดอบรม แต่โดยรวม ภาษาไม่ใช่ปัญหาเพราะนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติจะมีผู้นำเที่ยว (ไกด์) มาพร้อมกับนักท่องเที่ยว ประกอบกับนักท่องเที่ยวต้องการที่จะสื่อสารกับคนท้องถิ่นทำให้เกิดการสื่อสารกันด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ภาษามือ หรืออื่น ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เวลาเขามีจัดอบรมเราก็พาสมาชิกไป เช่นในเรื่องของความปลอดภัยเรา ก็จะพาคนเรือไป เรื่องของภาษาอังกฤษเพราะเรามีปัญหาในเรื่องของภาษา เอาแค่การสื่อสารเบื้องต้น ฝรั่งชอบพูดภาษามือภาษาไม่ต้องมีไวยากรณ์ นักท่องเที่ยวต่างชาติเขาอยากให้เราเรียนรู้ภาษาจากเขา

สำหรับเรื่องราวต่าง ๆ ก็จะเป็นแบบว่าอย่างสมมุติเวลานักท่องเที่ยวมา จะมีวิทยากรออกมาบรรยายให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง เราก็จะพาสมาชิกออกมานั่งฟังด้วย ก็เกิดการซึมซับ อีกรูปแบบที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ ที่นี่ยังเป็นบ้านของเรา เราไม่ต้องอบรม เราเป็นชุมชนท่องเที่ยวเราสร้างคนจากการให้มาทำ เราเป็นสมาชิกในกลุ่มเรามีหน้าที่เราจะไม่พูดเรื่องเงิน เรื่องเงินมาทีหลัง เราทำเราสนุกเรามีความสุข ตอนนี้อย่างไรจะไม่สอนเด็กว่าต้องได้เงินเพราะเขาจะจ้องว่าต้องได้เงิน ถ้าไม่ได้เงินเขาก็จะหน้าอแล้วเขาก็จะไม่ทำ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ชุมชนบ้านน้ำเขียวมีการจัดตั้งกลุ่มย่อย เพื่อรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว จะมีการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจ ในแต่ละกลุ่มจะมีการบริหารจัดการกันในกลุ่มโดยจัดตั้งหัวหน้ากลุ่ม มีสมาชิกกลุ่ม เช่น กลุ่มเรือ กลุ่มอาหาร กลุ่มทำางอบ กลุ่มมัคคุเทศก์ แต่ละกลุ่มจะมีการร่างกฎระเบียบให้สมาชิกปฏิบัติ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“วิธีการตั้งกลุ่ม จะร่วมกันถามว่าตกลงไหม สมัครใจไหมเพราะสิ่งของต่าง ๆ ที่ใช้ในการท่องเที่ยวสมาชิกจะนำมาเช่นเรือ กลุ่มอาหารก็จะเป็นชุดครัว กลุ่มบ้านก็ต้องมีบ้าน กลุ่มจะมีการบริหารจัดการ มีหัวหน้ามีลูกทีม มีการประชุม มีการสร้างกฎระเบียบให้สมาชิกปฏิบัติ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านน้ำเขียว คือชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการท่องเที่ยว โดยมีการร่วมกันพัฒนาในด้านสถานที่ รวมถึงคนในชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง นอกจากนี้ยังจัดตั้งกลุ่มย่อยขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานเฉพาะด้าน เพื่อทำให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน รวมถึงมีการกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวไปยังสมาชิกของกลุ่มย่อย มีการจัดประชุมกัน เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยว มีการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกของกลุ่มปฏิบัติตาม นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2.3 ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การคัดเลือกสินค้าที่โดดเด่นนำมาขายให้กับนักท่องเที่ยว จะนำออกมาครั้งละประเภท ด้วยวิธีประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้จนเป็นที่จดจำของนักท่องเที่ยว มีการเลือกผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของชุมชน และพยายามไม่ให้ซ้ำกับที่ไหน หรือถ้าซ้ำก็จะใช้วิธีการสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ ด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้นำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว นำอาชีพที่เป็นอัตลักษณ์ของคนในชุมชนมาจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว นำอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อมาจำหน่าย และให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารเหล่านั้น นอกจากนี้ การเลือกผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนทำการเลือกเอง และเลือกผลิตภัณฑ์ไม่ซ้ำกับที่อื่น หรือมีการสร้างเรื่องเล่าให้กับผลิตภัณฑ์ รวมถึงสร้างคุณค่าหรือมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“วิธีคิดของพวกเราคือ สินค้าของเราต้องเป็นที่หนึ่ง มีอยู่หนึ่งเดียว เป็นที่หนึ่งทุกอย่างที่เป็นที่หนึ่ง เราจะขายก่อนไม่มีที่ไหนขาย เพราะมันเป็นสิ่งที่เรียกคนเข้ามา เช่น หอยปากเปิดคือถ้าเราไปบอกเขาว่าเรามีหอยเขาจะตื่นตื่นใหม่ เราจะเติมไปว่า หอยฉันทันใหญ่ยาวที่สุด จนเขาจำว่าหอยบ้านน้ำเขียวใหญ่ยาว ในการคัดเลือกสินค้าเราเอามาจากตอน วิเคราะห์ SWOT คัดเลือกมาเกือบ 20 อย่าง เราจะขายทีละอย่างมันจะขายได้อย่างยั่งยืน เราก็จะเลือกแล้วเรียงลำดับ 1-5 ตอนนี้อย่างได้ถึงอันที่สี่ แต่ไม่ใช่ขายอย่างเดียวนะหมายถึงตัวชูโรงต้องมีอย่างเดียวทีละอย่าง เขาจะจำเราได้เวลาผ่านไปเราก็เปลี่ยนของขายใหม่ของเดิมก็ยังขายอยู่นะแต่เราเปลี่ยนจุดขาย” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การกำหนดราคา หรือค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ทางกลุ่มจัดการท่องเที่ยว จะดูว่าโปรแกรมที่นักท่องเที่ยวมาพัก นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการอะไรของกลุ่มใดบ้าง เช่นกลุ่มเรือ กลุ่มบ้านพัก กลุ่มอาหาร หรือฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของการกระจายรายได้ จะกำหนดราคา ค่าบริการของทุกกลุ่ม เช่นกลุ่มเรือเที่ยวละ 600 บาท บ้านพัก 200 บาท อาหารมื้อละ 150 บาท ในส่วนของกลุ่มเมื่อได้รับค่าตอบแทนเป็นเงินจากการบริการนักท่องเที่ยว ก็จะหักเงินจากค่าตอบแทน ให้กองกลาง 10 เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือก็แบ่งผลประโยชน์กันภายในกลุ่ม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ตรงนี้เราจะดูที่อื่น ๆ เขาคิดอย่างไรเราก็เข้ามาปรับ การคิดเงินก็ถ้าเขาเข้าร่วมกิจกรรมไหนเราก็คิดตามนั้น เช่นนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมไหนบ้างค้างคืนไหม เวลา นักท่องเที่ยวจ่ายเงิน ก็จะกระจายไปยังกลุ่มต่าง ๆ และแต่ละกลุ่มก็นำไปแจกจ่ายให้สมาชิกกลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มก็จะจ่ายเงินกลับมาให้กองกลาง” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำเขียวได้ทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของชุมชนนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเรียบเรียงเรื่องเล่าที่มีความเชื่อมโยงกับอาหาร และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เพื่อให้บริการ และจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้การกำหนดราคาค่าบริการก็คิดจากการที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการในส่วนต่าง ๆ ที่สถานที่ท่องเที่ยวจัดบริการให้กับนักท่องเที่ยว

2.2.4 ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว บ้านน้ำเขียวใช้วิธีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในพื้นที่ หรือเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ เช่น การที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านที่ชุมชนจัดเป็นบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวใช้ชีวิตร่วมกับเจ้าของพื้นที่ จะมีการพูดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น ได้แก่การล่องเรือเพื่อไปชมหอยปากเปิด และปลูกป่าชายเลน การเข้าร่วมดูการสาธิต และ

ทดลองทำอบไอบจาก การสาธิตทำอาหาร และให้นักท่องเที่ยวทดลองทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ และความรู้ใหม่ ๆ ที่แปลกไปจากเดิม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“มาที่นี่เราจะทำโปรแกรมทุกคนที่มาต้องมีโปรแกรม แล้วแต่ว่าเข้ากี่โมง เช่นเช้าสิบเอ็ดโมงเราจะไปรับมีการแบ่งเข้าบ้าน แล้วออกมาเจอกันที่ศาลาริมน้ำ เพื่อที่จะลงเรือทำกิจกรรม กลับมาอาบน้ำ ทำหมองออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันก่อนกินข้าวเย็น โฮมสเตย์เป็นแหล่งเรียนรู้อีกที่หนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะพวกเขาได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตจริง ๆ ของชาวบ้าน เวลาเราวิ่งเรือ ออกไปจะมีเด็กมัคคุเทศก์นั่งหัวเรือคอยอธิบาย ถ้าตอนทำอาหารหรือที่อื่น ๆ เจ้าบ้านจะคอยติดตามไปกับนักท่องเที่ยว เจ้าบ้านจะคอยดูแล พาไป” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการได้เรียนรู้ ส่วนหนึ่งคือทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประทานอาหารของท้องถิ่น และการให้นักท่องเที่ยวทดลองทำอาหารท้องถิ่น โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“มีอยู่ครั้งหนึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส มาถึงก็มีไกด์ของทัวร์มาบอกให้ทำอาหารเข้าเป็นไส้กรอก เราบอกไม่ทำนั้นคนในชุมชนจะได้อะไร เพราะคนในชุมชนทำโรตีสี ถ้ามาที่นี่ต้องกินแบบคนที่นี่ คือโรตีสี ปลาท้องถิ่น ให้ทำด้วยฝรั่งชอบ มานั่งยืดแปง ทอดปลาท้องถิ่นเขาบอกเขาได้ประสบการณ์ และความรู้ใหม่ ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ที่บ้านน้ำเชี่ยวจะนำประเพณีวัฒนธรรมมาจัดเป็นการแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม โดยไม่ต้องรอช่วงเทศกาล เช่นชาวไทยพุทธจะมีการรำอบ และไทยมุสลิมจะเป็นลิเกฮูลู โดยเป็นกลุ่มเยาวชนรวมตัวกันจัดการแสดง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ที่นี่จะมีกลุ่มเด็ก ๆ จัดการแสดง ไทยพุทธเขาก็จัดรำอบ และไทยมุสลิมเขาก็จัดลิเกฮูลู ค่าแรงก็จะคุยกันว่าถ้ามีนักท่องเที่ยวให้ เขาก็จะได้ ได้มาเท่าไรก็จะเป็นของเขาหมด แต่ถ้าไม่ได้ทางกลุ่มก็จะจ่ายให้” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจะใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมกับคนในชุมชนจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ ส่วนของการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร จะใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองรับประทานอาหาร และทดลองทำอาหารท้องถิ่น นอกจากกิจกรรมด้านอาหาร ยังมีกิจกรรมที่เป็นการแสดง ที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้ชมโดยไม่ต้องรอให้ตรงกับช่วงเทศกาล รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าพักภายในบ้านของคนในพื้นที่

2.2.5 ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวได้คัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นำมาสาธิตการทำโดยมีคนในชุมชนเป็นผู้สาธิต จากนั้นให้

นักท่องเที่ยวทดลองทำอาหาร และชิมฝีมือการทำอาหารของตัวเอง วิธีการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ทางชุมชนจะคิดข้อความไว้เชิญชวน ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว และชุมชนถือว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องเข้าร่วมเมื่อมาท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นจะถูกจัดอยู่ในโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยขึ้นอยู่กับจำนวนเวลาที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“มันต้องสร้างการเชิญชวนว่าลองซิ ลองไปดูซิ สร้างความสงสัยให้กับนักท่องเที่ยว อย่างเช่นการทำต้มจะต้องซึก เราก็สร้างข้อความเชิญชวนว่า ซึกซ้าแล้วแข็ง ข้าวเหนียวก็ต้องทำเอง จะทานหอยก็ต้องไปเอง ที่นี้ต้องทำต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับเราไม่ใช่อยู่ดี ๆ จะมาเที่ยวสนุกสนานการเข้าร่วมกิจกรรมก็ต้องขึ้นอยู่กับเวลาของเขาว่าเขาอยู่กับเรานานไหม ถ้านานก็จัดให้เข้าร่วมมากหน่อย” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ได้เข้ามาช่วยให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนแนะนำวิธีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และสิ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตของท้องถิ่น นำมาสร้างเรื่องเล่า เช่นหอยปากเปิด การทำอบ และอาหารที่เป็นอาหารของท้องถิ่น นอกจากการสร้างเรื่องเล่าแล้วยังนำสิ่งเหล่านี้มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจริง สร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ให้นักท่องเที่ยว งามหอยปากเปิดเพื่อมาทำเป็นอาหารเย็น เพราะการงมหอยปากเปิดก็เป็นอาชีพสร้างรายได้ให้คนท้องถิ่นนี้ การทำอบ สร้างกิจกรรมการให้นักท่องเที่ยวลงมือทำอบ ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองทำ และได้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ถ้าเราแค่ขาย แค้กิน ๆ อร่อยเดี๋ยวก็ลืม ถ้าได้ลงมือทำจะได้รู้วิธีการได้เล่าเรื่องว่ามันมาอย่างไรเป็นแบบไหน จะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกดีกว่ากินเฉย ๆ ตังเมก็ต้องซึกที่นี่จะบอกว่าซึกซ้าแล้วแข็ง นักท่องเที่ยวก็เกิดความสงสัยเขาเลยอยากลองทำ งามไม่ใช่ซื้อไปเป็นของฝากแต่เราให้ลงมือทำกับเราด้วย หรือเราสาธิตทำให้ดู” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีให้นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตร่วมกับคนในพื้นที่โดยการเข้าพักในบ้านของคนในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ในกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคัดเลือกของดีที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนำมาสร้างหรือเรียบเรียงเรื่องเล่า และพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ มีการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมของบ้านน้ำเขียวให้นักท่องเที่ยวได้ชม

2.2.6 ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เข้ามาช่วยวางรากฐานของ

ชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้เข้มแข็ง โดยเริ่มอบรมคนในชุมชนให้เข้าใจตั้งแต่พื้นฐานของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เข้ามาสนับสนุนตอน แผลงท่องเที่ยวประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“อพท. เขาจะวางรากฐานให้ชุมชนเข้มแข็ง ต่อไปจะได้ทำเองได้ เมื่อไหร่รัฐบาลไม่ช่วยเรา อบต.ไม่ช่วยเรา เราต้องอยู่ให้ได้ อพท. จะช่วยให้เราเข้มแข็งจากรากฐานราก ไม่เหมือนหน่วยงานบางหน่วยเวลาเราตั้งเขาจะเข้ามาอันนั้นเขาเรียกโตจากข้างบนรากไม่แข็งแรงเวลาหน่วยงานออกไปเราก็อยู่ไม่ได้ อพท. จะเข้ามาสอนอันดับแรกเลย การท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออะไร แล้วเข้ามาสอนการวิเคราะห์ SWOT ให้เราเรียนรู้ว่าก่อนที่จะขายเราต้องมีจุดแข็งก่อน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของฝาก และของที่ระลึกสำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ควรมีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น สำหรับที่บ้านน้ำเขียวกรรมการท่องเที่ยวช่วยออกแบบของฝาก และของที่ระลึกให้กับชุมชน และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. จะช่วยสนับสนุนในการทำของที่ระลึก เพราะชุมชนไม่มีความสามารถด้านนี้ ส่วนของฝากที่เป็นอาหารจะเป็นของแปรรูปที่ได้จากชุมชนส่วนหนึ่ง และจากเครือข่ายของชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“กรรมการท่องเที่ยวมาช่วยทำของฝากให้ ของฝากจากที่นี่ต้องบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของที่นี่ กรมเขาออกแบบของฝากของที่ระลึก และ อพท. ทำให้เราเอามาขาย ที่นี่เราจะไม่ทำเพราะเราไม่สามารถทำได้ ส่วนอาหารที่เป็นของฝากเราไม่จำเป็นต้องทำอย่างที่นี่เราเอากะปิเกาะข้างมาขาย ถ้าอะไรที่ไม่ใช่เรา แต่เราเอากะปิเขามาทำอาหาร ถ้านักท่องเที่ยวได้ลองชิมแล้วบอกร้อยเราก็จะบอกเลยว่ากะปิเกาะข้าง อันไหนเราไม่ได้ทำก็จะบอกกับเขาตรง ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีหน่วยงานภาครัฐช่วยประชาสัมพันธ์ให้ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ และโซเชียลเน็ตเวิร์ค นอกจากนี้ยังมีรายการโทรทัศน์ที่ทำรายการด้านการท่องเที่ยวเข้ามาขอถ่ายทำรายการในแหล่งท่องเที่ยว ถือได้ว่าเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ โดยนักท่องเที่ยว เป็นการบอกกันปากต่อปากซึ่งถือได้ว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ที่ดีที่สุด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เรามี ททท. โปรโมทให้อยู่แล้ว ผ่านทางเว็บของ ททท. ในช่วงเริ่มเราแรกเปิดบูธกับ ททท. คือก่อนหน้านี้เราได้รางวัล กิรินทร์ เราได้รางวัล ททท. ก็เชิญไปเปิดบูธ อีกอย่างมีรายการที่ถ่ายทำตามช่องทีวีต่าง ๆ แต่ที่ดีที่สุดจะเป็นการบอกต่อปากต่อปาก ของนักท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

สรุปว่า ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดยหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในด้านการให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว ช่วยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการผลิตของที่ระลึกให้กับชุมชนไว้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และมีเครือข่ายของชุมชนที่นำสินค้ามาจำหน่ายในพื้นที่จัดการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม และบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด สามารถสรุปแนวทางและวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศได้ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเขียว

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	บ้านบางพลับ	บ้านน้ำเขียว
1. ด้านการจัดการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว - มีรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญา - มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาและจัดการท่องเที่ยว - มีการร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยว - มีการสร้างข้อตกลงร่วม และเตรียมความพร้อมก่อนจัดการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว - มีการมอบหมายงานให้กับสมาชิกของกลุ่ม - มีการร่วมกัน วิเคราะห์ SWOT ชุมชนก่อนจัดการท่องเที่ยว
2. ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน ด้านการท่องเที่ยว ด้านการเกษตร ด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ - มีการมอบหมายงาน และแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการรวมกลุ่มคนในชุมชนร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยว - มีการร่วมกันพัฒนาสถานที่ และสิ่งแวดล้อม - มีข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาบุคลากรด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ตารางที่ 20 สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเขียว
(ต่อ)

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	บ้านบางพลับ	บ้านน้ำเขียว
2. ด้านการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน	<p>รับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการบริหารจัดการภายในกลุ่ม - มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนเป็นมติของกลุ่มก่อนการดำเนินการทุกครั้ง - มีการร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว - มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกาพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว - มีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่กันภายในกลุ่ม - มีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งกลุ่มย่อยขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสะดวกใน การดำเนินการด้านต่าง ๆ - มีการกระจายรายได้ไปยังสมาชิกของกลุ่มย่อย - มีการจัดประชุมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดจากการท่องเที่ยว - มีการร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับในการ ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว - มีการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. ด้านอาหาร และ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนำมาจำหน่าย - มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์อาหารของชุมชนที่มีความโดดเด่นนำมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การสร้างเรื่องราว (Story) - มีการนำผลิตภัณฑ์อาหาร และของใช้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมา

ตารางที่ 20 สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเขียว
(ต่อ)

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	บ้านบางพลับ	บ้านน้ำเขียว
3. ด้านอาหาร และ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาหารขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม - มีการนำวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชน นำมาปรุงอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> บริการและจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว - มีการกำหนดราคาจากการให้บริการนักท่องเที่ยวโดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ให้บริการ
4. ด้านความรู้ในแหล่ง ท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดราคาตามมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยกลุ่มที่รับผิดชอบ - มีการรับประกันผลิตภัณฑ์ที่จำหน่าย - มีการสืบหอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีการพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่จากฐานความรู้ภูมิปัญญาเดิม - มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น - มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่ โดยให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในบ้านของคนในชุมชน (Home Stay) และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของพื้นที่ โดยให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพักในบ้านของคนในชุมชน (Home Stay) และเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว - มีการให้ความรู้โดยจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมของบ้านน้ำเขียว - มีการคัดเลือกของดีที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นำมาสร้างหรือเรียบเรียงเป็นความรู้ผ่านเรื่องเล่า (Story) และพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตารางที่ 20 สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเขียว
(ต่อ)

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	บ้านบางพลับ	บ้านน้ำเขียว
5. ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีการกำหนดคนในชุมชน หรือสมาชิกของกลุ่มเป็นวิทยากรประจำฐานกิจกรรม - มีการกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้ในฐานกิจกรรมคือ การบรรยาย การสาธิต และให้ทดลองทำ - มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม วิถีชีวิตมาพัฒนา เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นำมาตั้งฐานกิจกรรม - มีการกำหนดให้คนในชุมชนเป็นผู้บรรยาย สาธิต ให้นักท่องเที่ยวได้ชม เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำ และ ให้นักท่องเที่ยวได้ชิมฝีมือการทำอาหารของตัวเอง - มีการคิดประโยคเชิญชวนที่งานต่อจดจำเพื่อให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้าฐานกิจกรรม - มีการกำหนดเป็นเงื่อนไขการเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ คือ นักท่องเที่ยวทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว - มีการกำหนดให้นักท่องเที่ยวพกเข้าฐานกิจกรรมตามจำนวนวันที่นักท่องเที่ยวเข้ามาพัก - มีการนำภูมิปัญญาด้านอาหาร วัฒนธรรมวิถีชีวิตมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว - มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
6. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนด้านการให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ตามที่ชุมชนมีต้องการ - ได้รับการสนับสนุนสิ่งที่ชุมชนไม่สามารถทำได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนในด้านความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว - ได้รับการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 20 สรุปแนวทาง และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ และชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว
(ต่อ)

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	บ้านบางพลับ	บ้านน้ำเชี่ยว
6. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนด้านการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน - ได้รับการสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับการสนับสนุนผลิตของที่ระลึกเพื่อให้ชุมชนได้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว - ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนใกล้เคียงที่เป็นเครือข่ายเข้ามาจำหน่ายสินค้าที่ชุมชนไม่สามารถผลิตได้

ส่วนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

จากการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยวรวมถึงการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมอาหาร พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารเป็นระบบการจัดการที่มีความหลากหลายของกิจกรรมบนพื้นฐานของการใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และทรัพยากรของชุมชนอย่างรู้คุณค่า โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในชุมชน และภายนอกชุมชน โดยมุ่งประโยชน์ให้เกิดกับคนในชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และการสืบทอดและรักษาไว้ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่นโดยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ภูมิปัญญา การรักษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ วิถีชีวิตของท้องถิ่น สภาพสังคมของท้องถิ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม การกระจายรายได้ รวมถึงการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าร่วมกับความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว ความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก แล้วพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในทุก ๆ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามผลการศึกษา วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และแนวทางวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยให้การจัดการท่องเที่ยวและการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมให้บรรลุตามเป้าหมาย ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ไปจากเดิม และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ดังนั้นจากผลการศึกษาบทที่ 4 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์

ข้อมูลจากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม ร่วมกับทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรูปแบบการจัดการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องที่ใกล้เคียงกันนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อพัฒนา และบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยมีสมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน เลือกหัวหน้ากลุ่มหรือประธานกลุ่ม จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวให้สมาชิกรับผิดชอบ จัดตั้งกลุ่มย่อยหรือแบ่งงานเป็นฝ่ายต่าง ๆ เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน รวมถึงมีการบริหารจัดการในกลุ่มย่อยนั้น ๆ มีการร่างกฎระเบียบข้อตกลงของกลุ่มหรือกฎระเบียบที่จะใช้ในการจัดการท่องเที่ยว มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว มีการวางแผนและกำหนดเป้าหมาย และการสร้างเครือข่ายไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่มีภายในชุมชน และภายนอกชุมชน ในการดำเนินการของกลุ่มแต่ละครั้งจะผ่านการประชุมร่วมกัน จนได้เป็นประชาคมติของที่ประชุมกลุ่ม

การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวได้จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเริ่มต้นด้วยการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมามีคนในชุมชนเป็นสมาชิกกลุ่ม มีการมอบหมายงานหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกของกลุ่ม มีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่มในการดำเนินงานทุกครั้งจะขอความคิดเห็นจากสมาชิกทุกครั้งผ่านการประชุม มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันรวมถึง มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแต่ละกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือองค์ความรู้อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราจะแบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มก็เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการบริหารจัดการกันเองมีหัวหน้า รองหัวหน้ามีการแบ่งหน้าที่กันทำงาน แบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน แล้วทุกสิ้นเดือนแต่ละกลุ่มเขาจะมีการประชุมกัน เรามาพูดคุยกัน มีปัญหาอะไรก็จะมาบอกกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ไข จนได้ข้อสรุป แล้วก็ไปดำเนินการ” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด พบว่า สิ่งที่ต้องทำก่อนการจัดการท่องเที่ยวนั้นคือการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่ม แต่งตั้งประธานกลุ่ม และแบ่งหน้าที่ให้กับสมาชิกกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบ ทำการจัดตั้งกลุ่มย่อย ๆ ขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มเรือ กลุ่มอาหาร กลุ่มบ้านพัก กลุ่มมัคคุเทศก์

ในช่วงเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวที่เวลานั้นคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มจะมาประชุมกัน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และทำการช่วยกันวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน นำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT ไปปฏิบัติโดยร่วมมือกันปฏิบัติ ในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายไปยังชุมชนข้างเคียงด้วยการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนที่เป็นเครือข่าวนั้นนำสินค้าที่มีอยู่มาขายในพื้นที่บ้านน้ำเขียว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในช่วงแรกเลยเรารวมตัวกันได้ประมาณ 30 คนก็มีคนในชุมชนที่เป็นทั้งไทยพุทธไทยมุสลิม จากนั้นเราก็ตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดูแลเรื่องของการท่องเที่ยว เราก็แบ่งงานกันจัดตั้งกลุ่มย่อยขึ้นมาดูแลในด้านต่าง ๆ ก็จะมีกลุ่มอาหารคอกทำอาหารเลี้ยงนักท่องเที่ยว กลุ่มเรือ กลุ่มมัดคุเทศก์ กลุ่มบ้านพัก กลุ่มเหล่านี้ก็จะประชุมกันมีหัวหน้ากลุ่ม ที่นี้เราจะมอบหมายหน้าที่ มอบหมายงานให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มทำมันจะทำให้เขารู้สึกมีหน้าที่ ทำให้พวกเขาารู้เรื่องของการทำงาน เราเริ่มต้นด้วยการคิดจุดแข็งจุดอ่อนมีอะไรบ้าง โดยมีคนของ อพท. มาช่วยแนะนำ ก็ได้มาหลายอย่างนะ คิดเสร็จเราก็เริ่มลงมือทำ อีกอย่างน้องเห็นกะปิใหม่ที่เห็นวางขายกะปิ จะมาจากชุมชนแถว ๆ นี้ เราบอกให้เขาเอาของมาตั้งขายเราไม่ได้ทำเองเพราะกะปิแถวนี้ที่ชุมชนไหนทำก็เหมือนกันอีกอย่างเป็นการช่วยกัน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ก่อนอื่นต้องทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งกลุ่ม แต่งตั้งประธานกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่ม หลังจากนั้นจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น โดยคนในชุมชนร่วมกัน แสดงความคิดเห็นในการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวว่าจะนำสิ่งใดมาเป็นจุดขาย หรือเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“ถ้าเราจะจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน เราจะต้องจัดตั้งกลุ่มที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ หลังจากนั้นก็จะเป็นการพูดคุยกัน เราจะใช้ไฮไลท์อะไรดี ที่เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นจุดขายได้ ถึงตรงนี้นั้นคนในชุมชนจะร่วมกันช่วยกันคิด ขั้นตอนมันจะเป็นการประชุมกลุ่มย่อยประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ แล้วก็ประชุมกลุ่มใหญ่คือคนในชุมชนเอาคนที่เกี่ยวข้องเข้ามาประชุม” (สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวทั้งสองชุมชนพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ดังนี้ การที่ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจกัน มีผู้ที่มีความรู้หรือทักษะ ตลอดจนความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยต้องเป็นการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนรวมถึงการที่ชุมชนมีกฎระเบียบข้อบังคับในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนร่วมคิด และจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือผ่านองค์กรที่สามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ (สฤกษ์ อเนกสุข, 2559: 198)

สรุปว่า ก่อนมีการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนนั้น สิ่งที่ชุมชนควรที่จะปฏิบัติเป็นลำดับแรกนั้นคือการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหาร และจัดการท่องเที่ยวขึ้น โดยมีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการแบ่งงาน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ร่างข้อตกลงร่วมกัน ผ่านการประชุม ซึ่งจะทำให้เกิดการร่วมกันคิดร่วมกันทำ ส่งผลให้ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจซึ่งจะทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมผ่าน อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ลักษณะของท้องถิ่น

การจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร จะใช้การสื่อสารหรือการบอกเล่าถึงวัฒนธรรมของชุมชนผ่านอาหารท้องถิ่น โดยมีการคัดเลือกอาหารที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น หรือประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น คิดวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ เช่น การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผ่านอาหารขึ้นมาในแหล่งท่องเที่ยว การให้บุคลากรในชุมชน บรรยายให้ความรู้ การบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนผ่านวัฒนธรรมด้านอาหารโดยเรื่องราว นั้นควรเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม หรือประวัติความเป็นมาของชุมชน และควรที่จะ สร้างบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นวิถีของชุมชนจริง ๆ ดังที่ คุณทรงสิทธิ์ บุญผล และ สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวได้ อธิบายว่า

“ที่ผมทำอยู่เป็นแบบนี้ก็ประสบความสำเร็จนะ นักท่องเที่ยวเขาก็ชอบ เราไม่ต้องทำอะไร มากแค่สื่อให้เห็นว่าอาหารของท้องถิ่นมันสอดคล้องกับ วิถีชีวิตแต่ละพื้นที่อย่างไร เช่น วิธีการทำขนมโค เป็นอย่างไร ก็มีไก่ต้มมาแล้วความเป็นมาของขนมเป็นมาอย่างไร มีวิธีการขั้นตอนการทำเป็นอย่างไร นวดแป้งอย่างไร ชูดมะพร้าวอย่างไร เราก็มียูทูบมะพร้าวให้พวกเขาได้ทดลองชูดวิธีว่าการชูดมะพร้าวสมัยโบราณเป็นอย่างไร แล้วก็นำมาใส่ภาชนะที่ทำหรือมีส่วนของธรรมชาติ เช่น มีใบตองรอง ใช้ใบตองทำเป็นกระทง แล้วก็ลองกินฝีมือตัวเองกัน อีกอันหนึ่ง สานตะกร้อเพื่อใส่ข้าวเหนียว นักท่องเที่ยวต้องลงมือสานตะกร้อแล้วนำมาใส่ข้าวเหนียว เราขายกิจกรรม เราขายวิถีวัฒนธรรม เราขายการมีส่วนร่วม” (ทรงสิทธิ์ บุญผล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

และ คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ได้อธิบายเพิ่มในส่วนของการเล่าเรื่องเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับอาหารว่า

“ปัจจุบันมีการท่องเที่ยวชนิดหนึ่งเรียกว่า gastronomy คือการท่องเที่ยวเชิงอาหาร มันไม่ใช่แค่ชิมอาหารนะ ในปัจจุบันถ้าเราพูดถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นักท่องเที่ยวเขาจะได้มาสัมผัสคุณค่าที่มีอยู่เบื้องหลังอาหาร คือเช่นที่บ้านน้ำเขียวมีข้าวเกรียบยวน่า เมื่อนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสข้าวเกรียบยวน่า นักท่องเที่ยวก็จะได้รับประวัติของชาวมุสลิม เมื่อนักท่องเที่ยวมาเข้าร่วมกิจกรรมคนทำ

ก็ได้เล่าเรื่องที่มาที่ไปว่าอาหารที่เรากำลังทำกำลังกินกันอยู่เดิมมันเป็นอาหารมาจากไหน” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ควรที่จะนำเอาวัฒนธรรม และประเพณีของชาวมุสลิม มาพัฒนาร่วมกับอาหารเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะการถ่ายทอด องค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล และให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ นอกจากศาสนาอิสลาม ที่อาศัยอยู่ในชุมชนได้เข้าร่วมพัฒนา หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงการอยู่ร่วมกันด้วยดี ระหว่างผู้นับถือศาสนาทั้งสองศาสนาที่อยู่ภายในชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“คนที่นี่เขาอยู่คละกันปนกันไม่ได้แบ่งเป็นโซนว่ามุสลิมอยู่ตรงนั้น ไทยพุทธอยู่ตรงโน้น ที่นี้ไม่แบ่งอยู่ปนกันเลย ไทยพุทธเอาของมาขายไทยมุสลิมสามารถกินได้ด้วยเพราะอยู่กันจนรู้วิธีการ ล้างการทำอาหารที่มุสลิมทานได้ บางคนมาที่นี่แปลกใจทำไมไม่มี ชีหมาไทยพุทธเขาไม่เลี้ยงหมากัน เหยอ เปล่าเขาเลี้ยงแต่เขาไม่ปล่อยออกมา เวลาเขากินเหล้าก็กินในบ้านของเขา และที่นี่จะไม่พูด เรื่องศาสนา เวลาไปกินข้าวก็ไปด้วยกันเพราะเขารู้วิธีการทำอาหารฮาลาล เราก็กินได้ไม่มีปัญหา เมื่อเราอยู่ด้วยกันพี่ก็ชวนเขาเข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มเรา” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

และ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์ อธิบายเพิ่มเติมในส่วนของการให้ความสำคัญของการอยู่ ร่วมกันในชุมชน ระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ก็เรียนรู้จากวัฒนธรรมถ้าเป็นชุมชนมุสลิมก็เรียนรู้ ในเรื่องของวัฒนธรรมมุสลิม เช่นการแต่งกาย แต่ไม่จำเป็นต้องจำกัดว่าจะต้องเป็นวัฒนธรรมของ มุสลิมเท่านั้น สามารถผสมบูรณาการกันได้กับไทยพุทธไทยมุสลิม และนี่เป็นสิ่งที่จำเป็นมากของ สังคมไทย เช่นอาหารมุสลิมคนไทยพุทธก็สามารถขายได้สังคมที่สามารถผสมกลมกลืนกันได้คือสังคม ของความยั่งยืน หรือพหุวัฒนธรรม” (สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

ส่วนการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว นอกจากที่กล่าวมาควรมีการให้ความรู้ในจุดเด่นของ วัฒนธรรมทางด้านอาหารมุสลิม คือองค์ความรู้ในด้านวิธีการทำอาหาร ให้เป็นอาหารฮาลาลและข้อดี ของอาหารฮาลาล ดังที่ อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ และ ผศ.ดร.ชญาณิชชู้ พราหมณ์ ได้อธิบายว่า

“การให้ความรู้ของอาหารฮาลาลเพื่อให้คนอื่นเข้าใจ และรับรู้ ผมว่าก็เอาหลักการของ อิสลามที่ว่าด้วยการกินอาหาร การทำอาหาร เช่น การคัดเลือกวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหาร เพราะอิสลาม ถือว่าให้ความสำคัญกับอาหารมาก เพราะอาหารไปสร้างการเจริญเติบโตในร่างกาย อาหารนั้นต้อง เป็นอาหารที่บริสุทธิ์ ที่กล่าวมาก็คืออาหารฮาลาลนั่นเองมันก็ประกอบด้วยหลายส่วนนะ ขั้นตอนการ ทำอาหารที่ฮาลาล รวมถึงเงินที่นำมาซื้อหรือใช้เป็นต้นทุนในการทำอาหารก็ต้องได้มาอย่างถูกต้อง ไม่ได้ไปคดโกงใคร ไม่ได้มาจากดอกเบี้ย คืออิสลามจะให้ความสำคัญ ตั้งแต่ที่มา และกระบวนการ ทำอาหาร” (อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ธ.ค. 60)

สอดคล้องกับ ผศ.ดร.ชญาณิชฐ์ พรหมภทย์ ได้อธิบายเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ของอาหารฮาลาลกับนักท่องเที่ยว ว่า

“อาหารมุสลิมมีวัฒนธรรมอยู่ข้างใน มันก็คือบทบัญญัติของศาสนา หรืออาหารที่ฮาลาลที่เป็นหลัก ๆ ส่วนอื่น เช่น ข้าวหมกไก่ ข้าวมันไก่ ก๋วยเตี๋ยวแกง ซุบหางวัว มันก็เป็นอาหารชาติอื่น ๆ ที่ไหลเทมา แล้วก็มาใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่ตัวเองอาศัย พุดง่าย ๆ อาหารไทยมุสลิมมันก็คืออาหารที่ผ่าน การ Mix วัฒนธรรมแล้ว แต่ที่สำคัญคือความเป็นอาหารฮาลาล กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร ทำอย่างไรก็ได้ให้นักท่องเที่ยวรู้ว่าอาหารฮาลาลมันดีต่อสุขภาพ คือทำให้เห็นฮาลาลเหมือนเห็นแบรนด์ ISO คือฮาลาลดี กินแล้วไม่เป็นพิษ สร้างอาหารฮาลาลให้เป็นแบรนด์” (ชญาณิชฐ์ พรหมภทย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

ลักษณะของการเรียนรู้จะเป็นลักษณะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากการรับฟังการบรรยาย เรียนรู้จากการดูการสาธิต นอกจากนี้ลักษณะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ควรมีลักษณะที่ผู้ให้ความรู้เป็นคนในชุมชน มีการสาธิตการทำอาหารโดยคนในชุมชน และการให้ความรู้ระหว่างทำอาหาร หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทดลองทำอาหารนั้น ๆ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในการเรียนรู้แต่ละฐานก็จะมีขั้นตอนของการเรียนรู้ ได้แก่ เจ้าขององค์ความรู้คือคนในชุมชน บรรยายให้ความรู้ หลังจากนั้นทำการสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ดู ขั้นตอนสุดท้ายให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

สอดคล้องกับ คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวว่า

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้มันคือหัวใจเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ร่วมกันไม่ใช่แค่มาชิม ต้องได้ทดลองทำ ลองปั้น อะไรแบบนี้หรือกิจกรรมบางอย่างไปเก็บวัตถุดิบที่หาได้ภายในชุมชนแล้วกลับมาทำ มาปรุงไปด้วยกันหลาย ๆ ชุมชนที่เขาทำแบบนี้มันมีผู้บรรยาย แล้วก็ทดลองทำด้วยกันตอนเวลาทำมันก็มีเรื่องราวก็พูดคุยกันไป” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

การออกแบบวิธีการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงกระบวนการของการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว โดยตั้งคำถามก่อนการออกแบบว่า ต้องการให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้อะไร เรียนรู้อย่างไร และเรียนรู้ไปเพื่ออะไร เพราะการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ หรือลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“นักท่องเที่ยวมาที่นี่เราจะทำโปรแกรมการท่องเที่ยวทุกคณะที่มาต้องมีโปรแกรมแล้วแต่ว่าเขาก็โหม่งเช่นเข้าลิบเฮ็ดโหม่งเราจะไปรับมีการแบ่งเข้าบ้าน แล้วออกมาเจอกันที่ศาลาริมน้ำ เพื่อที่จะลงเรือ กลับมาอาบน้ำ ห้าโมงออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันก่อนกินข้าวเย็น โหมสเตย์เป็น

แหล่งเรียนรู้อีกหนึ่งที่หนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะพวกเขาได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตจริง ๆ ของชาวบ้าน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ได้อธิบายเกี่ยวกับการออกแบบวิธีการเรียนรู้เพิ่มเติม ว่า

“หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เนี่ย มันต้องออกแบบว่าอยากให้เขาเรียนรู้ อะไร อย่างไร แล้วสุดท้ายจะเรียนรู้ไปเพื่ออะไร สุดท้ายนักท่องเที่ยวเขาต้องควักกระเป๋าแล้วเขาจะได้อะไรนี่คือคำถาม คือชุมชนมีรายได้จากนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอาจจะได้สูตรการทำอาหาร กลับไปทำกินได้ หรืออาจจะทำเป็นของฝากที่ระลึกหรือเพื่อจะซื้อกลับไปแจกลูกหลาน” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

การออกแบบการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวสิ่งที่ควรคำนึงถึงอีกสิ่งหนึ่งคือ เวลาของ นักท่องเที่ยวที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ อ.ดร.อัญญา นิลนพคุณ ได้อธิบายว่า

“เราต้องถามนักท่องเที่ยวว่ามีเวลาเท่าไร ถ้ามีน้อยทำแบบนี้ มีมากทำแบบนี้ เราต้อง จัดการแบบนี้ เราต้องวางแผนว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร แล้วก็เรียนรู้อะไรบ้าง” (อัญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว คนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวควรเป็นผู้ให้ความรู้ ในฐานกิจกรรมในแต่ละฐาน ด้วยวิธีการบรรยายให้ความรู้ ลงมือสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ดู และให้ นักท่องเที่ยวได้ทดลองปฏิบัติ โดยการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวอาจจะเปิดกว้างในแบบอื่น ๆ ตามที่ นักท่องเที่ยวต้องการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เจ้าขององค์ความรู้คือคนในชุมชน และคนในชุมชนเป็นผู้บรรยายให้ความรู้ หลังจากนั้น ทำการสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ดู ขั้นตอนสุดท้ายให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง ในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับนักท่องเที่ยว นั้นเราจะสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนให้เป็นผู้ให้ให้ความรู้ จึงทำให้ วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีหลายแบบ เช่นเป็นแบบเดินเข้าไปถามเมื่อเห็นคนในชุมชนกำลังทำสวน ทำปุ๋ย หรือทำอาหาร” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

วิธีการที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ในการท่องเที่ยว อาจจะใช้วิธีการให้คนในชุมชน เป็นคนนำเที่ยว ระหว่างนั้นก็มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวไปด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูล หลักกล่าวว่า

“เพราะพวกเขาได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตจริง ๆ ของชาวบ้าน เวลาเราวิ่งเรือ ออกไปงมหอย จะมีเด็กมัคคุเทศก์นั่งหัวเรือคอยอธิบาย ถ้าตอนทำกิจกรรมอาหารหรือไปที่อื่น ๆ เจ้าบ้านจะคอย ติดตามไปกับนักท่องเที่ยว เจ้าบ้านจะคอยดูแล พาไปคอยพูดคุยบอกนักท่องเที่ยวตลอด” (สถานที่ สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

นอกจากนี้การพัฒนาเยาวชนให้เป็นมัคคุเทศก์คอยให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว หรือการให้ความรู้ผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น แผ่นพับ ศูนย์เรียนรู้ในชุมชน จะเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เมื่อเข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น ดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์ได้ อธิบายว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดให้มีมีการนำชมโดยคนในชุมชน สร้างมัคคุเทศก์ตัวน้อยไว้คอยบรรยาย พาเที่ยวพาชม การสร้างมัคคุเทศก์จะส่งผลในด้านการสร้างความรับผิดชอบให้กับเด็กเมื่อถึงเวลาคุณต้องมาช่วยกันนะ อีกอย่างหนึ่งคือคู่มือเรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน เช่นแผ่นพับ การที่ชุมชนมีศูนย์เรียนรู้ชุมชน สิ่งเหล่านี้จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ เกิดการรู้จักชุมชนมากขึ้น” (สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ควรมีการคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นำมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้หรือเรียบเรียงองค์ความรู้ ลักษณะของวิธีการให้ความรู้ควรมีลักษณะ การบรรยาย และมีการสาธิต รวมถึงการบรรยายให้ความรู้ระหว่างการสาธิต หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง ควรที่จะออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ โดยสิ่งที่จะต้องพิจารณาในการออกแบบ คือนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้สิ่งใด และการเรียนรู้ นั้นจะมีขั้นตอนหรือวิธีการเรียนรู้อย่างไรด้วยวิธีใด สุดท้ายนักท่องเที่ยวจะได้อะไรนอกจากความรู้ และการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงเวลาในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว คนในชุมชนควรที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นคนในชุมชนควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านนี้ ควรมีการฝึกเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรที่จะสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีของชุมชน และควรนำเอาวัฒนธรรม ประเพณีของชาวมุสลิมด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสม มาร่วมถ่ายทอดให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น หมายถึง การนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรืออาหารที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่น มาจำหน่ายหรือให้บริการกับนักท่องเที่ยว พร้อมกับมีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหารหรือนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในอาหาร รวมถึงวิธีการเคลือบการ ทำอาหารมาถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว รวมถึงมีการนำอาหารท้องถิ่นมาจำหน่ายเพื่อเป็นของฝากให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้มีการนำวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น นำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยว

การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ได้มาจากการศึกษาชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวในด้านอาหารนั้น จะนำอาหารที่มีสูตรในการทำที่มีการ

สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และใช้วัตถุดิบที่นำมาปรุงหรือนำมาประกอบอาหารที่ส่วนใหญ่หาได้ภายในชุมชน มาจำหน่ายหรือให้บริการนักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในการสร้างอัตลักษณ์ ของอาหารที่นี่เมื่อก่อนนี้กลุ่มแม่บ้านเขาจะเก่งนะเขาทำอาหารเลี้ยงคนมาตั้งนานแล้วนะ เช่น เมื่อก่อนนั้นมีงานที่ไหนอะไรอย่างเนี่ยเขาก็จะเอากลุ่มแม่บ้านกลุ่มนี้ไปทำอาหารเลี้ยงชาวบ้านติดอกติดใจในรสชาติทำอร่อย เวลาเมื่อนักท่องเที่ยวก็ทำเลี้ยงนักท่องเที่ยว คือมีสูตรการทำอาหารตั้งแต่โบราณ นอกจากสูตรทำอาหาร วัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารก็เอามาจากในชุมชนทั้งนั้น” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียวจังหวัดตราด พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเขียวได้ทำการคัดเลือกอาหารท้องถิ่นที่มีอยู่มากโดยเลือกเอาเฉพาะอาหารที่มีความแตกต่างจากที่อื่น ๆ ในด้านรสชาติ รวมถึงอาหารที่ใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารนั้นจะหาได้ภายในชุมชน หรือได้จากการประกอบอาชีพของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังคัดเลือกอาหารที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ รวมถึงอาหารบางอย่างเกิดขึ้นจากการผสมผสานวัฒนธรรมอาหารของไทย และอาหารมุสลิมแต่มีรสชาติที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของบ้านน้ำเขียว รวมถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนก็นำมาสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ด้วย เช่นอาชีพ สภาพลึงคม นอกจากนี้ชุมชนบ้านน้ำเขียวยังใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญา ด้านอื่น ๆ นำมาสร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวด้วย เช่น การทำออบใบจาก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การมาเที่ยวที่น้มนมไม่ใช่การมาเที่ยวละมันจะเป็นการศึกษาดูงาน ว่าชุมชนสองศาสนาสามวัฒนธรรมเขาอยู่ร่วมกันอย่างไร มาดูวิถีเศรษฐกิจพอเพียง มาดูการทำออบใบจาก คือเมื่อก่อนที่นี่ก็ทำการเกษตรกันก็เลยทำออบโดยใช้ใบจากที่ขึ้นในชุมชน การทำอาหารจากสิ่งที่เราหาได้ เช่น ลัตว์น้ำทะเล พืชผักที่เราปลูก อย่างอาหารของเราก็มีที่สืบทอดกันมา เช่นข้าวเหนียวน่านมมีเรื่องเล่าตั้งแต่เราอพยพมาอยู่กันที่นี่ แกงมีลมันของเรารสชาติไม่เหมือนที่อื่น” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ชุมชนมีการเก็บรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาโดยการชักชวนเจ้าขององค์ความรู้ให้มาเข้ากลุ่ม และมีการสืบทอดความรู้ให้ผู้ที่สนใจหรือนักท่องเที่ยว เช่น การแปรรูปอาหารโดยคนในชุมชน คือการใช้องค์ความรู้ที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษมาทำอาหารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหารับประทานที่อื่นไม่ได้ เพราะมีวิธีการทำที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษอาหารบางอย่างพัฒนาขึ้นมาใหม่ด้วยการพัฒนาสูตรในการทำจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิมแล้วช่วยกันทดลองทำภายในกลุ่มจนประสบความสำเร็จ และสามารถจำหน่ายอาหารเหล่านั้นให้กับนักท่องเที่ยวได้

“ชุมชนที่นี่เป็นลักษณะชุมชนดั้งเดิมมีความรู้ภูมิปัญญาเยอะ แต่ก็มีสูญหายไป ไม่มีใครสืบสานต่อ เช่นเมื่อก่อนมีบ้านหนึ่งเขียวชาญด้านสมุนไพรมากใครเป็นอะไรก็ไปหาเขาแต่ตอนนี้ไม่มี

ละองค์ความรู้ของที่นี่ก็จะมีความรู้ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ กับความรู้ที่คิดกันขึ้นมาแล้วมาทดลองทำงานสำเร็จ เราก็เลยคิดว่าเราหน้าจะรวบรวมองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ ก็เลยชักชวนกันใครที่มีความรู้ ชวนให้มาเข้ากลุ่มแล้วทำเป็นแหล่งเรียนรู้ขึ้นมาทำข้อตกลงกันว่าต้องให้ความรู้กับผู้สนใจนะ ถ้าเข้ามาทางกลุ่มก็จะมีค่าตอบแทนให้เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ลักษณะของอาหารท้องถิ่น ควรเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น หรือมีวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหารได้มาจากภายในท้องถิ่น และชุมชนควรที่จะคิดวิธีการให้นักท่องเที่ยวได้เห็นกระบวนการหรือ ขั้นตอนการทำอาหาร นอกจากนี้ ควรที่จะเตรียมอาหารท้องถิ่นที่มีความเป็น อัตลักษณ์ของที่ทำเสร็จแล้ว เตรียมให้นักท่องเที่ยวได้เห็นได้ทดลองชิม ในส่วนของการจำหน่ายของฝากเป็นสิ่งสำคัญมาก ควรนำอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นของฝากกลับบ้าน ดังที่ อ.ดร.อภิญญา นิลนพคุณ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“อาหารท้องถิ่น และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ต้องเป็นอะไรที่เป็นท้องถิ่นจริง ๆ เพราะนักท่องเที่ยวอยากได้ เช่น เนื้อ ผัก หาได้จากท้องถิ่น หรือส่วนประกอบอะไรก็ตามควรทำให้เขาเห็นจริง ๆ ถ้าทำสำเร็จรูปให้เขาชิมก่อนได้ยิ่งดีหรืออาจจะทำให้เห็นกระบวนการทำ ทำเสร็จแล้วก็ให้รับประทานของที่ตัวเองมีส่วนร่วมทำหรือเป็นของฝากกลับบ้าน” (อภิญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ทั้งสองชุมชนพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ดังนี้ Urry (2002) กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวที่แสวงหาประสบการณ์ด้านอาหาร โดยอาหารนั้นจะต้องสะท้อนถึงการมีอัตลักษณ์ การมีวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่น” ดังนั้นอาหารในแหล่งท่องเที่ยวฯ ควรเป็นอาหารที่มีการสืบทอดกันมา มีเอกลักษณ์เฉพาะ และวัฒนธรรมของอาหารที่บอกถึงวิถีชีวิตของท้องถิ่น และ Cohen and Avieli (2004) กล่าวว่า วิธีการที่จะทำให้อาหารท้องถิ่นโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับหลายนั้นควรที่จะได้รับการส่งเสริมไปพร้อม ๆ กับการท่องเที่ยว “เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร” ในการปรุงอาหารเพื่อการท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นควรดัดแปลงรสชาติของอาหารให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และในขณะเดียวกัน อาจเกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างคนในพื้นที่ กับนักท่องเที่ยว ทำให้อาหารท้องถิ่นอาจได้รับอิทธิพลอาหารจากนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา

สรุปว่า การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น คือการนำอาหารท้องถิ่นที่มีรสชาติที่เป็นอัตลักษณ์ หรืออาหารที่มีการพัฒนาวิธีการทำจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยคนชุมชนเป็นผู้พัฒนาอาหารนั้นขึ้นมา รวมถึงอาหารที่มีการสืบทอดวิธีการทำมาจากบรรพบุรุษ อาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุดิบที่ได้ภายในชุมชน และอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน

นำมาให้บริการหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาหารบางอย่างควรดัดแปลงรสชาติให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากอาหารแล้ว ประเพณี วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ก็สามารถที่จะนำมาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กับอาหารด้วยเช่นกัน

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่จำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการแปรรูป หรือการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การแปรรูปพืชผลการเกษตร การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร มีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดราคา และการใช้หลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และการนำวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาหารมาพัฒนาเป็นสินค้าด้านการท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้มาจากการศึกษาชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า อาหารที่นำมาบริการให้กับนักท่องเที่ยว หรือสินค้าที่นำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวนั้นจะเป็นอาหารที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ หรือเป็นอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นจนได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ทำหรือผลิตภายใต้มาตรฐานที่กำหนดโดยกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง ซึ่งการขายสินค้านั้นก็จะมีข้อตกลงของกลุ่มในส่วนของ การกำหนดราคา คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการรับประกันสินค้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ผลิตภัณฑ์ชาวบ้านเขาทำอยู่แล้วแต่ไม่มีการตั้งกลุ่ม ตอนนี่ตั้งกลุ่มแล้ว ภายในกลุ่มจะตั้งมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เป็นข้อตกลงร่วมกัน และสมาชิกกลุ่มต้องทำตาม เราจะขายของเราเอง สินค้าก็จะเป็นสินค้าที่ได้จากชุมชน เราจะเน้นคุณภาพ เก็บผลผลิตให้ได้ตามกำหนดคือไม่เร่งเก็บแม้จะราคาดี เราจะมีมารับประกันสินค้าถ้าเวลาเขาซื้อไปผลผลิตเราเสียหายเราต้องรับคืนเขา ไม่คืนเป็นเงินก็เอาของให้เขาไปใหม่แล้วแต่จะคุยกัน แล้วก็จะไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด เราเน้นคุณภาพของสินค้า” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

และผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านกล่าวถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวว่า

“ตอนแรกเราก็ทำตามบรรพบุรุษก็จะเป็นบอระเพ็ดแช่อิ่ม แล้วต่อมาเราก็เริ่มมองหาว่าในชุมชนเรามีอะไรที่จะมาทำแช่อิ่มได้บ้างหรือว่าถ้าแช่อิ่มไม่ได้ก็จะมาทำเป็นตากแห้ง เช่น ลูกตะลิงปลิง ถ้าเราไม่เอามาแปรรูปมันก็จะร่วงหล่นเสียของ แล้วก็มี มะนาว มีมะระ มีพริก การต่อยอดสิ่งเหล่านี้ก็มาจาก พื้นฐานบอระเพ็ดมาจากองค์ความรู้เดิม” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนบ้านน้ำเชี่ยว พบว่า มีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่มาบริการนักท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนเป็นผู้ทำอาหารเอง และนำสินค้าที่ทำขึ้นมาจากความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังใช้หลักการตลาดมาพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างแบรนด์ให้สินค้า การสร้างข้อความเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวทดลองชิมอาหาร และทดลองเข้าร่วมกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวจัดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราขายของเรา ด้วยการสร้างแบรนด์ อพท. เขาส่งอาจารย์มาสอนเรื่องนี้ให้กับเรา วิธีการคือ เราจะพูดทุกครั้งที่เราออกบูทให้นักท่องเที่ยวได้จำ เราคัดเลือกผลิตภัณฑ์โดยการที่เราวิเคราะห์ swot เราจะเริ่มต้นคิดจากสิ่งที่มีแล้วไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ ในเรื่องของกำหนดราคาเราจะดูว่านักท่องเที่ยวจะมา เขาจะทำอะไรบ้างเราจะกำหนดแพคเกจ แต่ละแพคเกจจะแตกต่างกันที่เวลาของนักท่องเที่ยว” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การคัดเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น และสิ่ง ๆ นั้นมีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว เป็นการทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าใจ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น ได้ดียิ่งขึ้น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การคัดเลือกของดี ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และสะท้อนวิถีชีวิตของท้องถิ่น นำมาสร้างเรื่องเล่า เช่นหอยปากเปิด การทำออบ และอาหารที่เป็นอาหารของท้องถิ่น นอกจากการสร้างเรื่องเล่าแล้วยัง ใช้สิ่งเหล่านี้ มาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจริงเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว เช่นการงมหอยปากเปิดมาทำเป็นอาหารเย็น เพราะการงมหอยปากเปิดก็เป็นอาชีพสร้างรายได้ให้คนท้องถิ่น การทำออบ สาธิตการทำออบ และสร้างกิจกรรมการทำออบให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองทำ และได้เรียนรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมทำหรือชมการสาธิตตลอดจนการทำอาหารของท้องถิ่น” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, วันที่ 9 ก.ย. 60)

จากการศึกษาข้อมูลเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ทั้งสองชุมชนพบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ดังนี้ การจัดการ และการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารนั้น ควรให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร มีการจัดระบบและการวางแผนการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม และได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจจากทรัพยากร และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น และมีอัตลักษณ์เฉพาะ และควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว (พรณี สวานเพลง และคณะ, 2558: 52)

สรุปว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เป็นอาหารนั้นจะให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร อาหารนั้นต้องเป็นอาหารที่มีอัตลักษณ์ของพื้นที่ เป็นอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น หรือการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดราคา ที่กำหนดโดยกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม โดยกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง นอกจากนี้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวนั้นยังนำหลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการจัดระบบ และการวางแผนการตลาด และให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่ชุมชนมีการเก็บหรือรวบรวมความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เพื่อที่จะอนุรักษ์รักษาไว้หรือเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยวหรือบุคคลที่สนใจ เช่น องค์ความรู้ของอาหารที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ด้านการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิมโดยคนในชุมชน องค์ความรู้ด้านอาหารที่มีเรื่องราวที่สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม หรือประวัติของชุมชน โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหารมุสลิมนั้น มีองค์ความรู้ในด้านการทำอาหารฮาลาล และการรับประทานอาหารตามแบบฉบับของอิสลาม รวมถึงการนำอัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของชาวมุสลิม หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่มาประกอบกับให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยการให้ความรู้นั้นต้องมีการวางแผน และออกแบบวิธีการให้ความรู้ ออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำสื่อให้ความรู้ และการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มาจากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวมีองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการทำเกษตร การทำอาหาร และองค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม และมีการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้น รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่ม และผู้ที่สนใจรวมถึงนักท่องเที่ยว เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นอาหารของท้องถิ่น และการรักษาวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ที่นี้เป็นชุมชนดั้งเดิมมีความรู้ภูมิปัญญาเยอะ ความรู้ของที่นี้ก็จะมีความรู้ที่สืบทอดกันมากับความรู้ที่ลองทำกันใครมีความคิดอะไร ความรู้อะไรก็มาบอกกัน ก็ลองทำกัน ทำกันหลายครั้ง ผิดบ้างถูกบ้าง บ้างองค์ความรู้สืบทอดกันมาเป็นร้อย ๆ ปีแต่ไม่มีคนสืบทอดบ้าง หวงวิชาบ้าง เวลาเจ้าขององค์ความรู้ตายความรู้ก็ตายไปด้วย เราก็เลยคิดว่าเราหน้าจะรวบรวมองค์ความรู้เหล่านี้ไว้” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

และผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านกล่าวถึงการประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า

“อย่างองค์ความรู้บอระเพ็ดแช่อิ่ม ตอนแรกเราก็ทำตามที่บรรพบุรุษบอกมา ต่อมาเราก็เริ่มมองหาวว่าในชุมชนเรามีอะไรที่สามารถนำมาแช่อิ่มได้บ้างหรือว่าถ้าแช่อิ่มไม่ได้ก็จะมาทำเป็นตากแห้ง เช่นลูกตะลิงปลิงถ้าเราไม่เอามาแปรรูปมันก็จะร่วงหล่น เราก็เลยนำมาต่อยอด มี มะนาว มีมะระ มีตะลิงปลิง มีพริก เราเรียนรู้ของเราเองพื้นฐานก็มาจากบอระเพ็ดมาจากองค์ความรู้เดิม เราก็ได้สินค้าไว้ขายนักท่องเที่ยวมากขึ้น (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด พบว่า การประยุกต์ใช้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้มาจากเรื่องเล่าของอาหารที่เชื่อมโยงกับประวัติของชุมชนวิถีของชุมชน มีการสืบทอดความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วยวิธีการสอนแลกเปลี่ยนความรู้กันเองภายในกลุ่ม มีวิธีการประกอบอาชีพที่มี

องค์ความรู้สืบทอดกันมา เช่น การทำประมง การทำออบใบจาก และการทำกระดาษ นอกจากนั้นชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวยังเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีเรื่องราวความเป็นมา มีงานเทศกาลประเพณี มีสถานที่เก่าแก่ เช่น มัสยิดของชาวมุสลิมที่คนในชุมชนร่วมกันสร้างขึ้นมีอายุถึง 200ปี นอกจากนี้ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยวยังมีแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติขนาดใหญ่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ได้แก่ ป่าชายเลน ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“นักท่องเที่ยว เขามาดูความเป็นอยู่ของเรา เราเป็นชุมชนเก่าแก่ อยู่กันมา 200 กว่าปี เขามาดูว่าชุมชนสองศาสนาเขาอยู่ร่วมกันอย่างไร เพราะเราโดดเด่น ด้านการรักษาการใช้ชีวิต รักษาทรัพยากรธรรมชาติ นำสิ่งที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าเพิ่ม เช่น การทำออบโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน การทำอาหารจากที่ทำจากองค์ความรู้ของเราที่สืบทอดกันมา หรือทำอาหารจากสิ่งที่ชุมชนหาได้ แล้วเรายังมีป่าชายเลนที่เรารับผิดชอบดูแลเราก็เลยจัดเป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเขาได้เรียนรู้การอนุรักษ์ธรรมชาติ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ส่วนอาหารมุสลิมนั้น นอกจากรสชาติของอาหารที่มีอัตลักษณ์แล้ว อาหารมุสลิมมีกฎเกณฑ์ที่ยึดถือกันมากก็คือ แนวทางการทำอาหารตามแบบฉบับของศาสนาอิสลาม คืออาหารฮาลาล อาหารฮาลาลเป็นอาหารที่ศาสนาอิสลามอนุญาตให้ชาวมุสลิมรับประทานได้ อาหารฮาลาลเป็นอาหารที่สะอาดและดีต่อสุขภาพ เป็นอาหารที่มีขั้นตอนและวิธีการทำอาหารที่ถูกกำหนดด้วยหลักการของศาสนาอิสลาม ดังที่ ผศ.ดร.ชฎานิชฐ์ พรหมเกษย์ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม อธิบายว่า

“อาหารมุสลิมคืออาหารที่คนมุสลิมยึดถือทำตามแนวทางของศาสนาจนกลายมาอยู่ในวิถีชีวิต อาหารมุสลิมมีความน่าสนใจ เพราะอาหารมุสลิมเป็นรากของอาหารฮาลาล เช่น การทานเนื้อสัตว์โดยไม่ทรมาณสัตว์ เช่น ข้าวหมกไก่ไก่ต้องฆ่าให้ถูกวิธี คือฆ่าโดยหลักของฮาลาล คือถ้าตามหลักวิทยาศาสตร์ถ้าสัตว์ไม่ได้รับการทรมาณจากการฆ่าก็จะไม่หลังฮอร์โมนที่เป็นพิษต่อมนุษย์ มันเป็นเฮลตี้ ฟู้ด อาหารมุสลิมหรืออาหารฮาลาลเป็นอาหารเพื่อสุขภาพอย่างแท้จริง เป็นอาหารที่มนุษย์ทานแล้วไม่เป็นพิษเป็นภัย เช่น ขั้นตอนการทำให้สัตว์ตาย หรือการไม่ทานสัตว์ที่มีพิษ สัตว์ที่มีเขี้ยวเล็บ การไม่ทานสัตว์ที่ตายเอง การไม่ทานสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ สำหรับสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ตามหลักวิทยาศาสตร์ สัตว์บางอย่างมันต้องอยู่ไปกับวงจรชีวิตการรักษาระดับของระบบนิเวศ พื้มองว่าสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำมันทำให้ระบบนิเวศสมบูรณ์มันเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ทุกศาสนาควรที่จะรับผลพลอยได้จากคนที่นับถือศาสนาอิสลาม ก็คือจากอาหารฮาลาล” (ชฎานิชฐ์ พรหมเกษย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธ.ค. 60)

วัฒนธรรมของอาหารมุสลิมนั้น คือความเป็นฮาลาลของอาหารซึ่งอาหารฮาลาลนั้นมีความรู้มากมายนับว่ามาจากคัมภีร์อัลกรุอ่าน และคำสอนของท่านศาสดา มุฮัมมัด (ซ.ล.) เช่น การคัดเลือกวัตถุดิบที่จะมาทำอาหาร ขั้นตอนการทำอาหาร และการรับประทานอาหาร ในส่วนของการรับประทานอาหารนั้น ชาวมุสลิมก็จะมีขั้นตอน และการปฏิบัติที่ศาสนาให้ปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการเอ่ยนามพระเจ้าก่อนรับประทานอาหาร การทานอาหารด้วยมือขวา หรือการเลือกรับประทานอาหาร

ที่เป็นอาหารฮาลาล ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาล้วนแต่มีองค์ความรู้ที่อยู่ในนั้น นอกจากความเป็นอาหารฮาลาล แล้วการรับประทานอาหารหรือการทำอาหารของชาวมุสลิม จะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต เกี่ยวข้องกับพิธีงานทำบุญต่าง ๆ และจะให้ความสำคัญกับผู้มาเยือน จะมีการจัดเลี้ยงอาหาร และที่สำคัญหลักการของศาสนาอิสลามจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาหารของชาวมุสลิม โดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ การปรุง รวมถึงการรับประทานอาหาร ดังที่ อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมได้อธิบายว่า

“วัฒนธรรมของอาหารมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร อาหารจะถูกนำไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมุสลิมเป็นอย่างมาก มุสลิมไทยจะใส่ใจในการทำอาหาร สรรหา มีการคิดค้นปรุงแต่งอาหารขึ้นมาใหม่หลายเมนู และจะพิถีพิถัน จะมีการจัดเลี้ยงอาหารในงานบุญต่าง ๆ และมีการเลี้ยงอย่างเต็มที่กับแขกที่มา โดยเฉพาะ หลักการของศาสนาจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำอาหาร การกินอาหาร เช่นต้องล้างมือทุกครั้งก่อนทานอาหาร หรือมีการเอียนามพระเจ้าก่อนทานอาหาร กล่าวขอบคุณพระเจ้าเมื่อทานอาหารเสร็จ” (อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ธ.ค. 60)

องค์ความรู้ด้านการรับประทานอาหารตามแบบฉบับของมุสลิมมีอยู่มาก เช่น ควรรับประทานอาหารไม่ให้อึดมากเกินไปเพราะจะทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย โดยมีคำแนะนำให้มีการแบ่งกระเพาะเป็นสามส่วนในเวลารับประทานอาหาร ในส่วนแรกให้เป็นอาหาร ส่วนที่สองเป็นน้ำ และส่วนที่สามเป็นอากาศหรือที่ว่าง ซึ่งถ้าใครปฏิบัติตามได้แบบนี้จะทำให้เขามีสุขภาพที่ดี ดังที่ อ.ยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม ได้อธิบายว่า

“แล้วก็ยังมียังองค์ความรู้อื่น ๆ อีกมากในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทานอาหาร เช่น เมื่อเรารับประทานอาหาร ควรแบ่งกระเพาะออกเป็นสามส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นอาหาร ส่วนที่สองเป็นน้ำและส่วนที่สามเป็นลม นี่คือนิสัยที่ศาสนาของเราแนะนำใครทำได้แบบนี้เขาก็จะห่างไกลจากโรคร้ายไข้เจ็บ” (อ.ยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ชุมชนพัฒนาหรือประยุกต์มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม เพื่อที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาอาจเป็นความรู้ในด้านของอาหารหรือด้านอื่น ๆ ควรมีลักษณะเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม เรื่องเล่าของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ โดยเรื่องเล่า นั้นเชื่อมโยงกับประวัติของชุมชนวิถีของชุมชน องค์ความรู้ในด้านความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร รวมถึงมีการประกอบอาชีพที่เป็นองค์ความรู้สืบทอดกันมา และมีการรวบรวมองค์ความรู้ที่กล่าวมาทำการแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่มหรือกับผู้ที่สนใจ นอกจากความรู้ด้านอาหารแล้ว ประวัติศาสตร์ของชุมชน งานเทศกาลประเพณี สถานที่เก่าแก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ก็สามารถพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายถึงกิจกรรมที่คนในชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมกันในการพัฒนาขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมจนเกิดการเรียนรู้ในด้านความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเรียนรู้ในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ควรให้ความรู้ในด้านของอาหารฮาลาล และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำอาหาร รวมถึงการรับประทานอาหารตามบทบัญญัติของอาหารอิสลาม โดยเป็นการให้ความรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้มาจาก การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว จะต้องมีการประชุมร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าฟัง การบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง โดยคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวจะเป็นผู้คอยบรรยายให้ความรู้ในฐานกิจกรรมในแต่ละฐาน ซึ่งองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดมาจากความรู้ด้านการเผาถ่าน การเกษตร การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นอาหารท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราจะร่วมกันคิดกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นมาจะมาประชุมกันจะเอาอย่างไร คิดมาแล้วเราก็เข้าร่วมด้วยนะ เราจัดกิจกรรมก็จะให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเขาเข้ามาร่วม ที่นี้การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นบรรยายให้ฟัง ก็เจ้าของฐานนั้นแหละเป็นผู้บรรยายสาธิตให้ดู แล้วก็ลงมือทำแล้วความรู้ในฐานกิจกรรมก็จะแบ่งเป็นฐาน ๆ มีการเผาถ่าน การทำการเกษตร การแปรรูปอาหาร” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราดพบว่า ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นพัฒนามาจากจุดประสงค์ในการพัฒนาชุมชน โดยการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางที่ชุมชนมีความต้องการที่จะปรับปรุงหรือพัฒนา มีคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในขั้นตอนการนำนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมเป็นผู้บรรยาย และสาธิตการทำกิจกรรมพร้อมกับให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาที่ทำกิจกรรม รวมถึงให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำกิจกรรมนั้น ๆ ด้วยตัวเอง ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีจุดเริ่มจากการที่เราวิเคราะห์ SWOT อย่างเช่นกิจกรรมปลูกป่าชายเลนเพราะชุมชนต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ การทำอบ ก็เพื่อที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเราจะเชิญชวนให้เขาทำ เราจะมีคนอยู่กับนักท่องเที่ยวคอยเล่าให้เขาฟัง สาธิตให้เขาดูก่อนแล้วก็ให้เขาทดลองทำ เราจะใช้วิธีการพูดให้เขาเข้าร่วมกิจกรรม” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การออกแบบกิจกรรม ชุมชนต้องมีส่วนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่ คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ได้อธิบายว่า

“กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารต้อง เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ร่วมกันไปกับคนในชุมชนไม่ใช่แค่มาชิม ต้องได้ทดลองทำ หรือกิจกรรมบางอย่างไปเก็บวัตถุดิบในการทำอาหารที่หาได้ในชุมชนแล้วนำกลับมาทำ มาปรุงอาหารไปด้วยกัน” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมควรสื่อสารหรือสามารถบอกเล่าได้ว่าอาหารนั้น ๆ มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น และประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างไร ดังที่ คุณทรงสิทธิ์ บุญผล ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“เราไม่ต้องทำอะไรมากแค่สื่อให้เห็นว่าอาหารมันสอดคล้องกับวิถีชีวิตแต่ละพื้นที่อย่างไร เช่น วิธีการทำขนมโคเป็นอย่างไร ก็มีไต่มาเล่าความเป็นมาของขนมเป็นมาอย่างไร มีวิธีการขั้นตอนการทำเป็นอย่างไร” (ทรงสิทธิ์ บุญผล, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

สำหรับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนั้น ควรที่จะเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับอาหารมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชน (ถ้ามี) ให้ได้เข้าร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจะแสดงถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชนด้วยดี ดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญไพบุลย์ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ก็ให้เรียนรู้จากวัฒนธรรมถ้าเป็นชุมชนมุสลิมก็เรียนรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมมุสลิม เช่นการแต่งกาย วัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร แต่ไม่จำเป็นต้องจำกัดว่าจะต้องเป็นวัฒนธรรมของเราเท่านั้น สามารถผสมบูรณาการ กันได้กับไทยพุทธไทยมุสลิม และนี่เป็นสิ่งที่จำเป็นมากของสังคมไทย เช่นอาหารมุสลิมคนไทยพุทธก็สามารถขายได้ สังคมที่สามารถผสมกลมกลืนกันได้คือสังคมของความยั่งยืน หรือพหุวัฒนธรรม” (สุวิมล พิชญไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมยังกล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมของอาหารมุสลิม ควรบอกเล่าเรื่องราวความรู้ของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หรือการรับประทานอาหาร เพราะชาวมุสลิมมีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับศาสนาในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของอาหาร ดังที่ อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ อธิบายว่า

“การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้นักอื่นเข้าใจ และรับรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ผมว่าก็เอาหลักการของอิสลามที่กำหนดไว้ในคำภีร์อัลกรุอัน หรือคำสอนของศาสดา ที่ว่าด้วยการกินอาหาร การทำอาหาร การคัดเลือกวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารเพราะอิสลามถือว่าให้ความสำคัญกับอาหารมาก

ขั้นตอนการทำอาหารที่ฮาลาล คืออิสลามจะให้ความสำคัญ ตั้งแต่ที่มา และกระบวนการทำอาหาร” (อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 28 ธ.ค. 60)

ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ควรที่จะแบ่งความรู้ที่จะถ่ายทอดเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นมาของอาหารท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของอาหาร ส่วนที่สองให้ความรู้เรื่องของความเป็นอาหารฮาลาลซึ่งเป็นจุดเด่นของอาหารมุสลิม และเป็นแนวทางการทำอาหารตามแบบฉบับของศาสนาอิสลาม อาหารของมุสลิมมีความน่าสนใจ นอกเหนือจากรสชาติแล้วก็คือ อาหารฮาลาล กล่าวคือเป็นอาหารที่สะอาด และดีต่อสุขภาพ มีขั้นตอนและวิธีการทำอาหารที่ถูกกำหนดจากหลักการของศาสนาอิสลาม ดังที่ อ.ยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม ได้อธิบายว่า

“การเรียนรู้ด้านอาหารมุสลิม ก็ควรที่จะให้ความรู้สองด้าน พุดง่าย ๆ ควรมีสองคนหรือคนเดียวก็ได้ที่ให้ความรู้ แต่ที่สำคัญคือ ความรู้ส่วนแรกให้ความรู้ในเรื่องของหลักการของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ส่วนที่สองก็ให้ความรู้ในเรื่องของอาหารนั้น ๆ แล้วก็สอนการทำอาหารตามแบบฉบับของมุสลิม” (อ.ยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 ธ.ค. 60)

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนั้น ควรที่จะพัฒนาให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงประโยชน์หรือ ข้อดีของอาหารฮาลาล ด้วยวิธีการบรรยายให้ความรู้ด้านอาหารฮาลาล ตามด้วยการสาธิตวิธีการทำอาหารฮาลาล แล้วให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหาร ดังที่ ผศ.ดร.ชญาณิชชู่ พรหมเกทย์ นักวิชาการด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมได้อธิบายว่า

“ทำอาหารฮาลาลทำอะไร ลองทำดู เรียนการทำเรียนการทำเสร็จแล้วลองกินของตัวเองเรียนมา” (ชญาณิชชู่ พรหมเกทย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธ.ค. 60)

จุดเด่นของอาหารมุสลิม อาหารมุสลิมมีกฎเกณฑ์ที่ยึดถือกันมากก็คือ แนวทางการทำอาหารตามแบบฉบับของศาสนา อาหารของมุสลิมมีความน่าสนใจนอกเหนือจากรสชาติแล้วคือ ความเป็นอาหารฮาลาล กล่าวคืออาหารฮาลาลเป็นอาหารที่สะอาด และดีต่อสุขภาพ ที่มีขั้นตอน และวิธีการทำอาหารที่ถูกกำหนดจากหลักการของศาสนา ดังนั้นควรชี้ให้เห็นข้อดีของอาหารมุสลิม ดังผู้ที่ ผศ.ดร.ชญาณิชชู่ พรหมเกทย์ นักวิชาการด้านอาหารมุสลิมได้อธิบายว่า

“อาหารมุสลิมคืออาหารที่คนมุสลิมยึดถือทำตามมาตามแนวทางของศาสนา จนมาอยู่ในวิถีชีวิต อาหารมุสลิมมีความน่าสนใจเพราะอาหารมุสลิมเป็นรากของอาหารฮาลาล เช่น การทานเนื้อสัตว์โดยไม่ทรมานสัตว์ เช่น ข้าวหมกไก่ไก่ต้องฆ่าให้ถูกวิธี คือฆ่าโดยหลักของฮาลาล คือถ้าตามหลักวิทยาศาสตร์ ไก่ถ้าไม่ได้รับการทรมานจากการฆ่าก็จะไม่หลังฮอร์โมนที่เป็นพิษต่อมนุษย์ พุดง่ายๆ อาหารที่มีส่วนประกอบที่เป็นเนื้อสัตว์ที่จะนำมาประกอบอาหารต้องถูกฆ่าอย่างถูกวิธี” (ชญาณิชชู่ พรหมเกทย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นควรเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง การเรียนรู้ในกิจกรรม

การท่องเที่ยวต้องเป็นการสื่อสารให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ว่าอาหารนั้น มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น รวมถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างไร การเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการให้ความรู้ทั้งสองด้าน ด้านแรกเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นมาของอาหารท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของอาหาร ในด้านที่สองเป็นผู้ที่ให้ความรู้เรื่องของอาหารฮาลาล ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงประโยชน์หรือข้อดีของอาหารฮาลาล และควรมีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมมาจัดเป็นกิจกรรมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นควรที่จะให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อแสดงถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติ

เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีดังนี้

1. **การมีส่วนร่วม** วิธีการทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้วยการใช่วิธีการจัดตั้งกลุ่มสร้างสรรค์การท่องเที่ยว เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว คือการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาโดยมีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่ม ตั้งหัวหน้ากลุ่ม รองหัวหน้า และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม รวมถึงจัดตั้งกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบงานในแต่ละด้าน เพื่อให้เกิดความสะดวก และความคล่องตัวในการปฏิบัติงานโดยกลุ่มย่อยที่จัดตั้งขึ้นควรมีหัวหน้ากลุ่ม มีการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ๆ และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้กับสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ ลักษณะของสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นประสบความสำเร็จ มีรายละเอียดดังนี้

การจัดตั้งกลุ่มสร้างสรรค์การท่องเที่ยว เพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว และพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวได้จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า ก่อนจะมีการจัดการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนมีการปรึกษากันในเรื่องของการให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมเข้าร่วมเพื่อจัดการท่องเที่ยว และร่วมกันเป็นผู้ให้ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ และรับสมาชิกกลุ่มเพิ่ม โดยแต่ละกลุ่มก็จะมีการจัดการบริหารกันเองภายในกลุ่มมีประธานกลุ่ม รองประธาน มีการกระจายรายได้ไปยังสมาชิกของกลุ่มตั้งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ตอนจะตั้งให้ที่นี่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เราก็มาคุยกันให้คนในชุมชนเปิดกว้างให้ถ่ายทอดองค์ความรู้เขาก็ยอมรับ เสร็จแล้วเวลาเราทำแบบนี้ได้รายได้มันเกิดเยอะขึ้นมาก ๆ เลยจากที่เคยได้เดือนละไม่กี่พันบาทกลายเป็นเดือนละหลายแสนปีหนึ่งก็มีหลายล้านก็การกระจายรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่ม ก็เขาก็มีกลุ่มเขาละ แล้วก็สมาชิกกลุ่มแล้วเขาก็มีการแบ่งปันผลประโยชน์มีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่มมี ประธานรองประธาน แล้วก็ก็มีกลุ่มแบบนี้เกิดขึ้นอีกมากมายเลยนี่แค่ยกตัวอย่างแค่หนึ่งกลุ่มนะ”(สถานทีลัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนบ้านน้ำเขียว พบว่าเมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่แล้ว ทำการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อที่จะรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยสมาชิกของกลุ่มย่อยเหล่านั้น จะได้รับมอบหมายงานรับผิดชอบที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแสดงความคิดเห็นการดำเนินการ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวผ่านที่ประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เมื่อตั้งกลุ่มใหญ่ก็คนในชุมชนเรานี่แหละมาเป็นสมาชิก เราก็แบ่งงานกันรับผิดชอบ โดยตั้งกลุ่มย่อยขึ้นมาเพื่อดูแลในด้านต่าง ๆ เรามอบหมายหน้าที่ มอบหมายงานให้เขา เราจะใช้การประชุมปรึกษาเรื่องการทำงานกัน มีอะไรก็มาบอกกันในที่ประชุม” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

“หลังจากเราแบ่งหน้าที่กันแล้ว ทุกคนก็จะแยกย้ายไปทำงานที่ตัวเองรับผิดชอบ อาหารในแหล่งท่องเที่ยวคนในชุมชนก็เป็นคนทำเรามีกลุ่มอาหารคอยทำอาหารเลี้ยงนักท่องเที่ยว กลุ่มเรือ กลุ่มมัดคุเต๊ก กลุ่มบ้านพัก กลุ่มเหล่านี้ก็จะประชุมกันมีหัวหน้ากลุ่ม ลินค้าอื่น ๆ ก็คนในชุมชนทำ เช่น งบประมาณจากแล้วก็อย่างอื่น ๆ ที่เห็นวางขาย” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

วัตถุประสงค์ของการตั้งกลุ่มเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาส บริหารจัดการท่องเที่ยว และควรมีโครงสร้างในการปฏิบัติงาน มีหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน ดังที่ อ.ดร.อัฐรมา นิลนพคุณ และคุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวและ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“การบริหารจัดการคนในชุมชน ต้องให้คนในชุมชนบริหารจัดการกันเอง ให้เขาตกลงกันว่าจะเอาใครเป็นหัวหน้า จะจัดเป็นวิสาหกิจชุมชนใหม่ คือเราเข้าไปทำให้เขาอยู่ได้ด้วยตัวเอง ให้เขารวมกลุ่มกัน ทำงานร่วมกัน มีการจัดตั้งประธานกลุ่ม อาจจะสร้างกลุ่มย่อยขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบงานเฉพาะด้าน” (อัฐรมา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

สอดคล้องกับคุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

“ในส่วนของด้านการจัดการนี่ถ้าจะเอาแบบมาตรฐานของ อพท. ต้องมีกลุ่ม ต้องมีชมรม ต้องชัดเจนต้องแบ่งโครงสร้างการบริหาร ต้องแบ่งความรับผิดชอบ ต้องบอกได้ว่าทำอะไร” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

เมื่อจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยวขึ้น คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดการท่องเที่ยวขึ้น ดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์ ได้อธิบายว่า

“ถ้าเราจะจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชนเราจะต้องจัดตั้งกลุ่มที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ หลังจากนั้นก็จะเป็นการพูดคุยกัน ถึงตรงนี้คนในชุมชนจะร่วมกันช่วยกันคิด

ขั้นตอนมันจะเป็นการประชุมกลุ่มแล้วก็จัดตั้งกลุ่มย่อยประกอบด้วยสมาชิกในชุมชน แล้วก็ประชุมกลุ่มใหญ่คือคนในชุมชนเอาคนที่เกี่ยวข้องเข้ามาประชุม” (สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยอาจจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบงานเฉพาะด้าน มีการกำหนดระยะเวลาการนัดหมายเพื่อที่จะประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือปัญหาในการทำงาน เพื่อที่จะได้ร่วมกันหาแนวทาง แก้ปัญหา และแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้กลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มย่อยจะมีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่มโดยกลุ่ม โดยมีหัวหน้ากลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม และแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ

สมาชิกของกลุ่มจะทำการระดมความคิด แสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก ที่ชุมชนต้องปรับปรุงเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เริ่มต้นเราจัดตั้งกลุ่ม รวมกลุ่มเสร็จก็มานั่งคิดจุดแข็งจุดอ่อนกันว่าจุดแข็งมีอะไร จุดอ่อนมีอะไร บางครั้งเราไปมองของคนอื่นเขามีจุดเด่นเยอะ แต่เราลืมนองเราอย่างเช่นเมื่อก่อนนะตอนผมจะทำท่องเที่ยว มีคนมาคุยกับผมหมดเลยที่ไม่เห็นมีอะไรมีแต่สวน แถวนี่มีแต่สวนจะทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร ทำไปก็เจ๊ง มีแต่ต้นไม้เปื้อนจะตายใครเขาจะมากันครุ ผมก็เลยบอกเขาว่าที่อื่นเขาไม่มีเขาก็อยากมาดูสวน เขาอยากมาดูทะเลที่บ้านเขาไม่มีนี่แหละ เขาเรียกว่าวิถีชีวิตมันเป็นจุดขายได้ประเพณีเนี่ยของเราเนี่ยมันเป็นจุดขายได้ ถ้าเราจะทำกัน เราต้องปรับปรุงชุมชนให้รองรับนักท่องเที่ยวด้วย”(สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

สอดคล้องกับชุมชนบ้านน้ำเขียวในช่วงเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ SWOT หลังจากนั้นก็นำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT ไปช่วยกันปฏิบัติ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราเริ่มต้นในการจัดการท่องเที่ยวด้วยการมาประชุมกันตรงนี้ คิดจุดแข็งของชุมชนว่ามีอะไรบ้าง จุดอ่อนมีอะไรบ้าง แล้วเมื่อเราคิดเสร็จเราก็เริ่มลงมือทำ ตรงไหนทำรวมกันได้เราก็ทำเช่นเก็บขยะในคลอง ปลูกป่า ตรงไหนแยกย้ายไปทำได้เราก็แบ่งหน้าที่กันแล้วแยกย้ายไปทำ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

และสอดคล้องกับ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์ และสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวว่าการจัดการท่องเที่ยวที่นั่นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

“ถ้าเราจะจัดการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน เราจะใช้ อะไรเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นจุดขาย คนในชุมชนจะร่วมกันช่วยกันคิด ขั้นตอนมันจะเป็นการประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วยสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ แล้วก็ประชุมกลุ่มใหญ่คือคนในชุมชนเอาคนที่เกี่ยวข้องเข้ามาประชุม” (สุวิมล พิชญไพบูลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

“ด้านการมีส่วนร่วมอันนี้จำเป็นมาก การท่องเที่ยวถ้าไม่ได้รับความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอันนี้ไปไม่ได้เลย” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

สรุปว่า เมื่อเกิดการรวมกลุ่มขึ้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วม เริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ ขั้นตอนการคิดหรือวิเคราะห์ จุดเด่น ของชุมชนที่สามารถที่จะนำมาพัฒนา เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รวมถึงสิ่งที่ชุมชนต้องปรับปรุงเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยว

การแสดงความคิดเห็นผ่านการจัดประชุม โดยมีการวางแผนกำหนดวาระการประชุมแต่ละครั้ง และควรที่จะมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

การแสดงความคิดเห็นผ่านการประชุม ได้จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ควรที่จะผ่านความคิดเห็นจากสมาชิก และเป็นมติของที่ประชุม ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การรวมกลุ่ม ของกลุ่มต่าง ๆ มีกลุ่มภายนอกชุมชนเข้าร่วมด้วย ลักษณะเขาก็จะเข้ามาถามว่าเขามีองค์ความรู้แบบนี้ขอเข้าร่วมกลุ่มได้ด้วยไหม ผมก็จะเอาเข้าที่ประชุมถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม รวมถึงการดำเนินการเรื่องอะไรก็ตามทุกครั้งจะต้องเป็นมติของที่ประชุม มันมีข้อดีตรงที่ว่าเราได้ช่วยกันคิดคนในกลุ่มยอมรับมันจะทำให้เกิดความยั่งยืนนะ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อ 4 ก.พ. 61)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียว ใช้การประชุมร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้นจัดการท่องเที่ยว โดยคนที่เข้าร่วมประชุม ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้แนวทางเป็นมติของที่ประชุม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“วันที่เริ่มต้นจัดการท่องเที่ยว วันนั้นมีการประชุมกันโดยคนที่อยู่ในชุมชน การที่จะให้คนทำงานเราต้องมอบหมายหน้าที่ให้เขา เราเลยมอบหมายให้ทุกคนวันนั้น มีคนประชุมประมาณ 30 คน ได้มั่ง มาโหวตแสดงความคิดเห็นกัน เช่น พี่แต้วเป็นเลขา พี่พัท ดูแลในเรื่องของฝาก เมย์เจ้าของบ้านพัก ทุกคนในกลุ่มจะมีหน้าที่ แล้วต่อ ๆ มาเราก็เปิดรับสมัครสมาชิกเพิ่ม” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

ซึ่งสอดคล้องกับ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญไพบูลย์ การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวต้องให้คนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แสดงความคิดเห็น จนได้เป็นมติผ่านที่ประชุม

“ในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นจะต้องทำผ่านที่ประชุมการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจจะเป็นมติ ของที่ประชุม เช่น ผลการดำเนินการที่ผ่านมาเป็นอย่างไร รายได้เป็นอย่างไร ใครรายได้ตก นักท่องเที่ยวมีมากเพราะอะไร มีน้อยเพราะอะไร” (สุวิมล พิชญไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

ในช่วงของการเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยวควรมีการนัดประชุมกันอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดวัตถุประสงค์การประชุมให้ชัดเจนดังที่ อ.ดร.อัญญา นิลนพคุณ ได้อธิบายว่า

“ที่สำคัญในช่วงแรก ๆ ต้องประชุมบ่อย ๆ ครั้งแรกกล่าวเพื่อให้รับรู้ ครั้งที่สองให้เขียนแผน ต้องร่วมกันทางงบประมาณการสร้างแรงจูงใจให้กับคนในชุมชน ขั้นตอนแรกก็ประชุมเลยบอกว่าเราต้องการจะทำอะไร ใครมีความคิดเห็นอย่างไร” (อัญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ธ.ค. 60)

สมาชิกในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้ สมาชิกในชุมชนคือ คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยเงื่อนโซ่ที่ทำให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ได้มาจาก ชุมชนบ้านบางพลับ สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีการทำงานกันเป็นกลุ่ม มีการประชุมแก้ไข และพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรับฟังเสียงที่เป็นประชาติของที่ประชุม และยังมีพัฒนาตัวเองโดยเข้ารับฟังเมื่อมีวิทยากรจากภายนอกเข้ามาให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และองค์ความรู้ด้านการทำเกษตร และยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเราก็ชวนคนที่เขามีความรู้ด้านภูมิปัญญาเข้ามาเข้ากลุ่ม เป็นการรักษา และสืบทอดองค์ความรู้เหล่านั้นไว้ หรือบางคนเขามีความรู้ใหม่ ๆ ได้มาจากที่ไหน ก็จะมาบอกกันภายในกลุ่ม เราจะประชุมกันทุกเดือนมีกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายมาร่วมประชุม มีปัญหาอะไรมาช่วยกันแก้ ต้องการพัฒนาอะไรอยากได้อะไรมาช่วยกันคิด หรือบางทีคนของรัฐเขามาร่วมประชุมด้วยอยากให้เราช่วยอะไรก็บอกในที่ประชุมเลย” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียวจังหวัดตราด พบว่า คนในชุมชนบ้านน้ำเขียว มีความสามัคคีรักใคร่ช่วยเหลือกัน เข้าใจกัน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน มีการประชุมเพื่อปรึกษากันระหว่างสมาชิก ทุกครั้งที่จะมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยร่วมกันกันแสดงความคิดเห็น และขอประชาติในที่ประชุม นอกจากนี้คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และคนในชุมชนมีการสืบทอดความรู้ด้านทำอาหารจากบรรพบุรุษ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ที่นี่เราจะพูดคุยกันเรื่องท่องเที่ยว เราจะเข้าประชุม และทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จะผ่านที่ประชุม เราจะช่วยกันคิด ช่วยกันแก้ปัญหาเวลาเรามีจัดอบรมเราก็พาสมาชิกไป เช่นในเรื่องของความปลอดภัยเราก็พาคนเรือไป มีการอบรมเรื่องของภาษาเราก็ไปอบรมภาษาอังกฤษเพราะเรามีปัญหาในเรื่องของภาษา เอาแค่การสื่อสารเบื้องต้น สมาชิกของเราเขาจะ

ตื่นตัวอย่างรู้ คือ อย่างสมมุติเวลานักท่องเที่ยวจะมาจะมีวิทยากรออกมาบรรยายให้นักท่องเที่ยวได้ฟัง เราก็จะพาสมาชิกออกมานั่งฟังด้วย พวกเขา ก็จะออกมาฟังกันเต็ม เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้เหล่านั้น” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

“ให้คนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมกำหนดทิศทาง ไม่ใช่ผู้นำทำคนเดียวนะ คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดแนวทาง และร่วมกันทำ ถ้าขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็คงจะทำได้” (อภิญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

สรุปว่า เงื่อนไขการมีส่วนร่วมนั้น คือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการเริ่มต้นโดยจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ขั้นตอนการคิดหรือวิเคราะห์ จุดเด่น ของชุมชนที่สามารถที่จะนำมาพัฒนาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รวมถึงสิ่งที่ชุมชนต้องปรับปรุงเพื่อเตรียมความพร้อมจัดการท่องเที่ยว ชุมชนที่จะจัดการท่องเที่ยวนั้นคนในชุมชนต้องมีความเข้าใจในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวรวมถึงมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองเพื่อที่จะมาพัฒนาการท่องเที่ยว และการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ควรดำเนินการผ่านการประชุม ให้สมาชิกช่วยกันแสดงความคิดเห็น จนได้เป็นมติที่ประชุมแล้วนำมตินั้นไปช่วยกันปฏิบัติจนประสบผลสำเร็จ การจัดการประชุมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ในช่วงแรก ๆ ของการจัดการท่องเที่ยว ควรมีการประชุมกันอย่างต่อเนื่อง และกำหนดวัตถุประสงค์ในการประชุมในแต่ละครั้งให้ชัดเจน

2. การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมนั้น จะส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยจะเริ่มต้นด้วยการสร้างข้อตกลงร่วมกันของการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยกระจายไปตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง และให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นในข้อตกลงในเรื่องของการกระจายผลประโยชน์ และยอมรับในมติข้อตกลง

การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า สิ่งที่ทำให้การรวมกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการกระจายผลประโยชน์ ไปยังสมาชิกกลุ่ม โดยสาเหตุนั้นอาจมาจากความไม่เข้าใจของสมาชิกหรือมีการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม หรือไม่มีข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินการเรื่องผลประโยชน์ของกลุ่ม ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การมีส่วนร่วมเราอยู่กันอย่างพี่น้องแต่ส่วนมาก ได้จากที่ป่าฟ้าง ๆ มานะกลุ่มต่าง ๆ ที่มันลุ่มกันมันเป็นเรื่องของเงิน เขาก็ปัน ๆ กันคนนั้นได้มากคนนี้ได้บ้าง เขาก็ถามเราว่าอยู่กันดีไม่มีเรื่องแบบนี้ไม่ทะเลาะกันเลยหรือ เราก็บอกว่าปัญหาเรื่องเงินเรื่องทองเราไม่มี เราก็จะคุยกันคนไหนทำมากก็ได้มากคนไหนทำน้อยก็ได้บ้างคือป่าแดงที่เป็นประธานกลุ่มจะเป็นคนคุมมันจะได้เท่ากันไม่ได้

ใครทำมากก็ได้มากทำน้อยก็ได้น้อย เราก็จะตกลงกันในเรื่องของกฎระเบียบต่าง ๆ การจ่ายเงินการทำงานก็ทำให้เกิดความเข้าใจกันก่อน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขี้ยวนั้นทางชุมชนได้ทำการศึกษาจากชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาปรับใช้กับชุมชนของตัวเอง คือเมื่อกลุ่มย่อยที่จัดตั้งขึ้นได้ให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ ก็จะนำส่งรายได้ส่วนหนึ่งให้กับกองกลางเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว และที่เหลือก็แบ่งตามส่วนการทำงานของสมาชิกกลุ่ม ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ตรงนี้เราจะดูที่อื่น ๆ เขาคิดอย่างไรเราก็นำมาปรับ เวลานักท่องเที่ยวจ่ายเงิน ก็จะกระจายไปยังกลุ่มต่าง ๆ และแต่ละกลุ่มก็นำไปแจกจ่ายให้สมาชิกกลุ่ม และหัวหน้ากลุ่มก็จะจ่ายเงินกลับมาให้กองกลาง” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขี้ยว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การทำให้คนในชุมชนนั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันหรือมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมจะทำให้คนในชุมชนเกิดความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้นดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“สำหรับคนในชุมชนถ้าเขาได้รับ หรือเขามีผลประโยชน์ร่วมเขาจะรับได้กับการท่องเที่ยว” (สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นจะกระจายไปยังกลุ่มงานต่าง ๆ ที่ให้บริการกับนักท่องเที่ยว ควรมีการตั้งกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิก และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ การจัดตั้งกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยวนั้นควรมีการแต่งตั้งผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ เพื่อที่จะรับผิดชอบภาพรวมในส่วนของบริหารจัดการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยลักษณะของผู้นำกลุ่มสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถ การบริหารจัดการมีทักษะ การแก้ปัญหาที่ดี เป็นคนที่ที่ชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ และศรัทธา เป็นคนที่มีคุณธรรมรวมถึงมีความคิดสร้างสรรค์ต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ผู้นำสำคัญต้องวิสัยทัศน์กว้างไกลสักหน่อย ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชนฟังเสร็จแล้วก็ต้องหักล้างกันด้วยเหตุ และผล อย่าท้ออย่าใช้อารมณ์ ถ้าไม่มั่นใจก็ใช้เวลาคิดไตร่ตรองจะต้องมีใจรักทำให้เป็นจิตสาธารณะ ลักษณะแบบนี้ต้องให้เกียรติให้โอกาส และให้กำลังใจกันเวลาใครทำอะไรผิดพลาดช่วยกันคิดช่วยกันตัดสินใจช่วยกันทำหรือถ้ามีผลประโยชน์ก็ต้องแบ่งกันด้วยความยุติธรรมโปร่งใส” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ผู้นำกลุ่มสร้างสรรค์ ควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการโน้มน้าวให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือรวมถึงมีความสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยว แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น มีองค์ความรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยว และมีความคิดสร้างสรรค์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในช่วงแรก ๆ การจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำเชี่ยว มีคนไม่เห็นด้วย คนอื่น ๆ เขาก็เริ่มท้อ พี่ก็ต้องคอยพูดให้กำลังใจคนในกลุ่ม เช่นสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ สมาชิกไม่ทำตามกฎระเบียบของกลุ่มพี่ก็คอยแก้ปัญหาตรงนี้ อีกอย่างพี่ช่วยให้ความรู้เล่าให้เขาฟังมากกว่า ว่าการจัดการท่องเที่ยวต้องทำอะไรให้กับชุมชนที่เขาต้องการจัดการท่องเที่ยว อพท. เขาขอให้เราไปช่วยเรากียินดีที่จะไป” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด, วันที่ 9 ก.ย. 60)

ผู้นำกลุ่มนั้นต้องเป็นคนที่คนในชุมชนมีความเชื่อมั่น เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ และเล็งเห็นประโยชน์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่ อ.ดร.อัญญา นิลนพคุณ ได้อธิบายว่า

“ด้านผู้นำกลุ่ม ผู้นำต้องมีความเข้มแข็ง ผู้นำส่วนมากเป็นคนต้นคิดที่จะทำอะไรขึ้นมา บทบาทของผู้นำชุมชน ก็จะมีการเรียกประชุม ชี้แจง แต่ผู้นำก็ต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งอยากทำ ชาวบ้านให้การเชื่อถือมันก็จะเริ่มทำเรื่องอื่น ๆ ได้หรือเรื่องท่องเที่ยวก็เหมือนกัน อีกอย่างผู้นำต้องเล่นด้วย ก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จเยอะถ้าผู้นำไม่เล่นด้วยยาก” (อัญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อ 20 ธ.ค. 60)

สรุปว่า ลักษณะของผู้นำกลุ่ม การมีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่น และใฝ่รู้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการมีทักษะในการแก้ปัญหาที่ดี เป็นคนที่คนในชุมชน และหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์ และเห็นประโยชน์ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4. การสนับสนุนจากภายนอก การสนับสนุนจากภายนอก การที่ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในชุมชน หรือชุมชนใกล้เคียงที่ชุมชนมีความสัมพันธ์ด้วย หรือมีความร่วมมือเป็นเครือข่ายกันระหว่างชุมชน ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีความจำเป็นกับชุมชนที่จะจัดการท่องเที่ยว ด้วยการสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็น บางอย่างชุมชนไม่มีความสามารถ หรือเกินกำลังของคนในชุมชน เช่น ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว การตลาด การท่องเที่ยว การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่จัดการท่องเที่ยว การผ่อนปรนกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน รวมถึงงบประมาณสนับสนุนในบางเรื่อง

หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนได้มาจากการศึกษา ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนนั้น มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้ในส่วนที่คนในชุมชนต้องการ และให้การสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ที่ชุมชนขอไป นอกจากนี้หน่วยงานจากภายนอกยังช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และยังช่วยออกค่าใช้จ่ายให้หน่วยงานภาครัฐ หรือกลุ่มที่ทำเรื่องขอความอนุเคราะห์ค่าใช้จ่าย เพื่อเข้าไปศึกษาเรียนรู้ในชุมชนบ้านบางพลับอีกด้วย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“หน่วยงานพัฒนาชุมชนเขามาทำ บรรจุกิจกรรมให้ เช่น สัมโอ ทำเป็นกล่อง ททท. ก็โปรโมทให้ทั่วโลกเลย อย่างตอนนี้ถ้าใครมาที่นี่เป็นกลุ่มเขาก็จะออกค่าอาหารให้ ออกค่าวิทยากรให้ ตอนเราประชุมกันนอกจากพวกเราก็จะมีเจ้าหน้าที่ มีเกษตรอำเภอ สภาการเกษตรบ้าง เข้ามาประชุม แล้วก็วัฒนธรรมจังหวัด เราต้องการอะไรยากู้ก็บอกเขาเลย” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียวจังหวัดตราด พบว่า ด้านหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน นั้น มีหน่วยงานภายนอกเข้ามา ช่วยแนะนำคนในชุมชน ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกจากหน่วยงานภายนอกมาแนะนำให้ความรู้แล้ว ยังช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศอีกด้วย รวมถึงชุมชนที่เป็นเครือข่ายนำสินค้ามาขายในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในช่วงเริ่มต้นมีการท่องเที่ยว และกีฬา มาช่วยเราเขียนผังกันบนกระดานเลย ประมาณว่าให้ทุกคนรู้หน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยว แล้วก็ความรู้ในส่วนของการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ความรู้ในเรื่องของการทำโฮมสเตย์ แล้วก็กีฬา. ช่วยเข้ามาวาง รากฐานให้ชุมชนเราเข้มแข็งพัฒนา ที่บุคคลสอนอย่าให้เราหวังพึ่งคนอื่น” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนนั้นถือได้ว่ามีความจำเป็น โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในพื้นที่ หรือกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน หรือเครือข่ายภายนอก อาจจะเป็นชุมชนอื่น ๆ ซึ่งจะสามารถช่วยในการประชาสัมพันธ์หรือการสนับสนุนในส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังนั้นชุมชนต้องเชื่อมโยงกลับกลุ่มเหล่านี้ ดังที่ ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบพื้นที่นั้นอยู่ หรือหน่วยงานของรัฐภายในชุมชน หรือกลุ่มอื่นที่มีภายในชุมชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เช่นกลุ่มคณะกรรมการชุมชน ถ้าเป็นชุมชนมุสลิมก็จะมีกลุ่มกรรมการมัสยิดและชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ คือเราต้องทำให้เป็นเน็ตเวิร์ค ชุมชนต้องพยายามเชื่อมโยงกับกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้” (สุวิมล พิชญ์ไพบุลย์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ธ.ค. 60)

การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชนควรที่จะได้รับการสนับสนุนเป็นบางเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องที่คนในชุมชนไม่มีความสามารถ หรือความรู้ เพราะการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม จะมุ่งเน้นให้ชุมชนนั้นพึ่งตัวเอง ดังที่ อ.ดร.อภิญญา นิลนพคุณ นักวิชาการด้านการจัดการท่องเที่ยวได้อธิบายว่า

“การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ก็ต้องดูเป็นเรื่อง ๆ สนับสนุนได้บางส่วนเพราะสมัยนี้เขา สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วม และชุมชนพึ่งตนเอง” (อภรรมา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศชุมชนบ้านบางพลับพบว่าการได้มาซึ่งการสนับสนุนจากภายนอกนั้น ชุมชนต้องเริ่มด้วยการส่งผลิตภัณฑ์ของตัวเองเข้าประกวด เมื่อชนะการแข่งขัน ททท.จึงเข้ามาสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่นการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้ ดังผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ด้านสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ส่วนมากก็ด้านการตลาด ก่อนที่ ททท. จะเข้ามาเราได้ส่งผลงานเข้าประกวดประกวดรางวัล Thailand Tourism Awards แข่งกันทั่วประเทศ สำหรับที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวนะ ก็มีหลายสาขามีกรรมการประเมินเราได้รางวัลยอดเยี่ยม 5 สมัย และเขาก็เข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณเช่นซื้อจักรยานให้ ประชาสัมพันธ์ ออมรมให้ความรู้ แล้วก็ช่วยในการให้เงินสนับสนุนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเรียนรู้ในชุมชนของเราเป็นหมู่คณะ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านบางพลับ, เมื่อวันที่ 4 ก.พ. 61)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียว ทาง องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของความรู้หรือแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การทำการตลาดการท่องเที่ยว คนในชุมชน ได้ เจ้าหน้าที่จาก อพท. มาช่วยสอนการทำการตลาดให้ ได้คิด Concept ของผลิตภัณฑ์ โดยการคัดเลือกของดี ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และสะท้อนวิถีชีวิตของท้องถิ่น นำมาสร้างเรื่องเล่า เช่น หอยปากเปิด การทำอบ และอาหารที่เป็นอาหารของท้องถิ่นหน่วยงานของรัฐมีส่วนช่วยชุมชนในการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างมาก เช่น การฝึกอบรมคนในชุมชนในเรื่องของงานบริการ ช่วยประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนค่าใช้จ่ายให้กลุ่มที่ทำเรื่องขอไปเพื่อที่จะมาเรียนรู้ในชุมชน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเรื่องขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว นั้นสำคัญมากชุมชนควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว ดังที่คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ ได้อธิบายว่า

“คือชุมชนเขามีจุดเด่นในเรื่องต่าง ๆ เช่น เเด่นเรื่องออมทรัพย์ และเขาก็ยังมีทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม เขามีสิ่งที่เด่น ๆ อีกเยอะแยะมากมาย แต่เขาขาดทักษะการบริหารจัดการท่องเที่ยวทำให้เขาไม่สามารถทำให้สิ่งที่เขามีอยู่น่าสนใจขึ้นมาได้ตรงนี้แหละต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง” (สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 ม.ค. 61)

สรุปว่า เงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเพณี วัฒนธรรมและสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ แต่สิ่งที่ชุมชนขาดคือองค์ความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงสื่อหรือวิธีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนซึ่งจะใช้งบประมาณสูงดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องหรือเครือข่ายของชุมชน

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชุมชนควรมีการสืบทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ มีการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้น นำมาแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่มหรือในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนควรมีสถานที่หรืออาจเป็นสิ่งของที่บอกเล่าถึงประวัติของชุมชนได้

จากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของชุมชนบ้านนางพลับพบว่าชุมชนบ้านนางพลับมีคนในชุมชนที่มีองค์ความรู้ ตั้งกลุ่มกันอยู่แล้วแต่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายในเครือข่าย หรือครอบครัวแล้วก็นำกลุ่มเล็ก ๆ เหล่านี้มาตกลงทำความเข้าใจร่วมกัน จนเกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้โดยนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม และให้คนภายนอกได้เข้ามาเรียนรู้ ตั้งผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“องค์ความรู้ที่แรกเลยเรารวมกลุ่มก็เอากลุ่มที่มีองค์ความรู้ต่าง ๆ เกิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านนางพลับเฉพาะกลุ่มในชุมชนแคบแคบ ที่นี้มีชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่จังหวัดสมุทรสงคราม เขาได้ข่าวแต่เขาไม่มีผู้นำเขาไม่มีกลุ่ม แต่เขามีองค์ความรู้เหมือนกัน แล้วเขาก็อยากถ่ายทอดแต่ไม่รู้จะทำอย่างไร ที่นี้เราทำสำเร็จแล้วเขาก็อยากร่วมด้วยก็มีหลายกลุ่มนะ เช่น ทรัพยากรชายฝั่ง แพทย์แผนไทย การรวมกลุ่มกันมีเงื่อนไข หนึ่งคือต้องไม่ซ้ำกันเดี๋ยวจะมีคู่แข่ง เดี่ยวจะขัดใจกัน ความรู้จากสมาชิกก็ได้จากตรงนี้พอกกลุ่มมันใหญ่ขึ้นองค์ความรู้ก็เยอะขึ้นแล้วก็แลกเปลี่ยนความรู้กัน ที่นี้การสร้างแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่นั้นเริ่มจากการค้นหา องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่น แล้วทำการเก็บรวบรวมทำการชักชวนเจ้าของภูมิปัญญาให้เข้าร่วมกลุ่ม จัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจ” (สถานที่สัมภาษณ์ บ้านนางพลับ, เมื่อวันที่ 3 ก.ย. 60)

ส่วนชุมชนบ้านน้ำเขียวได้ทำการค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่ในชุมชนหรือองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดองค์ความรู้นั้นมาจากบรรพบุรุษ เมื่อค้นพบก็เชิญเจ้าของภูมิปัญญานั้นมาเข้าร่วมกลุ่ม และนำองค์ความรู้เหล่านั้น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยให้เจ้าของภูมิปัญญาเป็นผู้ให้ความรู้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“พวกเรามีการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการทำอาหาร การทำอบ การทำประมงจากบรรพบุรุษเราก็ทำสืบทอดกันมา เราก็ชักนำเจ้าของภูมิปัญญาเข้ากลุ่ม แล้วก็เวลานักท่องเที่ยวเข้ามาเราก็ให้เขาได้ทดลองทำอาหารของเรา ชิมอาหาร แล้วก็ทำอบ ไปงมหอยปากเปิด โดยมีคนของเราคอยแนะนำ” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด, เมื่อวันที่ 9 ก.ย. 60)

การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดการความรู้ของชุมชนนั้น ไม่ต้องเป็นรูปแบบที่เป็นทางการมากนัก แต่ชุมชนควรมีการจัดการความรู้ ดังที่ ดร.อภิญญา นิลนพคุณ อธิบายว่า

“ชุมชนควรมีการจัดการความรู้บ้างไม่มากก็น้อยถ้าไม่มีเลยมันก็จะลำบากนะต้องมีอยู่ก่อนแล้วบ้างไม่ต้องมากแต่ต้องมี อาจจะมี พิพิธภัณฑสถานเล็ก ๆ หรือจะเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านเช่น ผู้นำบอกว่าภาษาท้องถิ่นใกล้จะสูญอยู่แล้วก็จะจัดเป็นคลาสวันอาทิตย์ให้คนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้กัน หรืออาหารชนิดนี้เริ่มจะหมดแล้วนะเรามารวมกลุ่มกันทำส่วนมากเป็นแบบนี้ในการจัดการความรู้ของชาวบ้าน” (อภิญญา นิลนพคุณ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 60)

สรุปว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน เป็นสิ่งที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว โดยการจัดการเรียนรู้นั้น อาจจะเป็นการจัดการความรู้แบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม นำองค์ความรู้ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน

ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ได้ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 สรุปองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ลำดับที่	องค์ประกอบ	คำอธิบาย
1	การจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อจัดการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารและจัดการท่องเที่ยว - มีการกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน - มีการเลือกหัวหน้ากลุ่มและจัดตั้งคณะกรรมการ - มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ - มีการร่างข้อตกลงร่วมกัน ผ่านการประชุม
2	การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ - มีการพัฒนากระบวนการให้ความรู้ - มีการพิจารณาสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้จากการเรียนรู้ ได้แก่ มีวิธีการเรียนรู้อย่างไร และนักท่องเที่ยวจะได้อะไร นอกจากความรู้ - มีการพิจารณาสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้จากการเรียนรู้ ได้แก่ มีวิธีการเรียนรู้อย่างไร และนักท่องเที่ยวจะได้อะไร นอกจากความรู้

ตารางที่ 21 สรุปล่องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	องค์ประกอบ	คำอธิบาย
2	การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมของการเรียนรู้ - มีการให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว - มีการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว - มีการสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีของชุมชน - มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล
3	การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสร้างจากอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ - มีการสร้างจากอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น - มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน - มีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร - มีการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว
4	การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ - มีการพัฒนาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น - มีการคัดเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น และมีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว - มีการใช้การตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว - มีการให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว - มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน - มีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ - มีการกำหนดให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง

ตารางที่ 21 สรุปองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	องค์ประกอบ	คำอธิบาย
5	การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำองค์ความรู้ของอาหารที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ - มีการนำองค์ความรู้ด้านการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ - มีการนำองค์ความรู้ในด้านการทำอาหารฮาลาล - มีการนำองค์ความรู้การรับประทานอาหารตามแบบฉบับของอิสลามประกอบการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว - มีการนำอัตลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของอิสลาม หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่ - มีการวางแผน และออกแบบวิธีการให้ความรู้ - มีการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว - มีการจัดทำสื่อให้ความรู้ - มีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว
6	การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมร่วมกันในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว - มีการออกแบบลักษณะของกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง - มีการสื่อสารเรื่องราวของอาหารที่มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น - มีการให้ความรู้ในด้านความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น และในด้าน อาหารฮาลาล - มีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมนำมาจัดเป็นกิจกรรมฯ - มีการให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

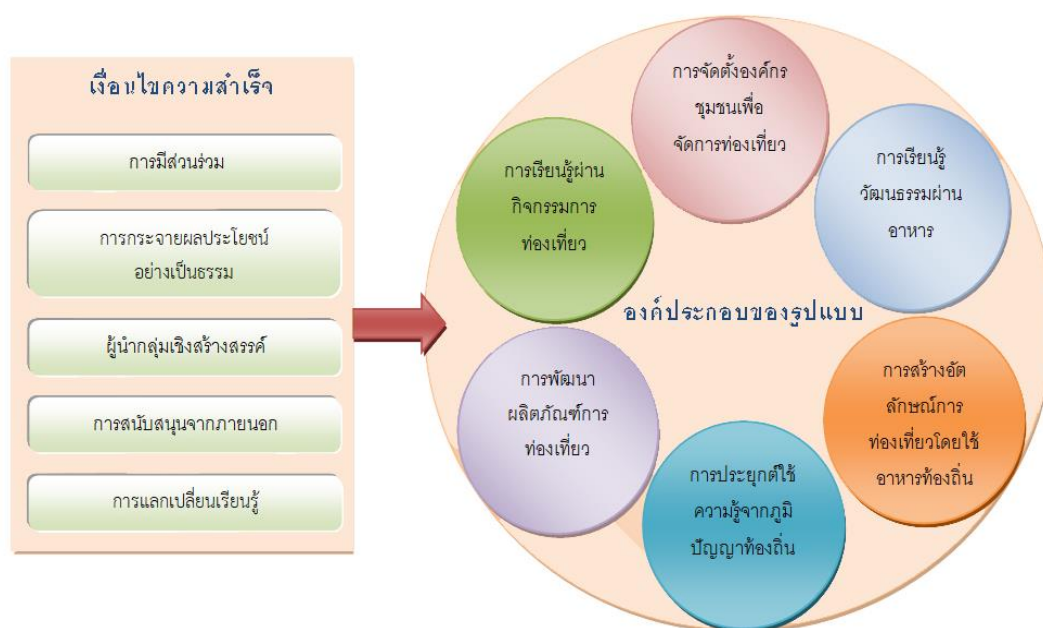
ตารางที่ 21 สรุปลักษณ์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	องค์ประกอบ	คำอธิบาย
1	การมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว - มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม - มีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือปัญหาในการทำงาน - มีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม - มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ - มีการยอมรับประชาติในที่ประชุม - มีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการท่องเที่ยว
2	การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกระจายผลประโยชน์ - มีการกระจายผลประโยชน์ไปตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง - มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับในมติของกลุ่ม
3	ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์ - ผู้นำกลุ่มมีความมุ่งมั่นและใฝ่รู้ - ผู้นำกลุ่มมีการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ - ผู้นำกลุ่มมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี - ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการ - ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดี - ผู้นำกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว - ผู้นำกลุ่มมีคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ - ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

ตารางที่ 21 สรุปลองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	เงื่อนไขความสำเร็จ	คำอธิบาย
4	การสนับสนุนจากภายนอก	- การสนับสนุน ด้านช่องทาง หรือวิธีการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ - การสนับสนุน การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน - การสนับสนุนให้ความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว
5	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	- มีการจัดความรู้แบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม - มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ - มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน

รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ภาพที่ 4 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ส่วนที่ 3 การตรวจสอบร่างรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

จากร่างรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยได้นำไปตรวจสอบโดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อพิจารณา ความเหมาะสม โดยมีเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือ แบบบันทึกข้อเสนอแนะในประเด็น ตามองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อวิพากษ์ ที่ได้จากการตรวจสอบ ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

(n=5)

ข้อ	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
1	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว			
	1.1 มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารและจัดการท่องเที่ยว	5.00	0.44	มากที่สุด
	1.2 มีการกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน	4.80	0.44	มากที่สุด
	1.3 มีการเลือกหัวหน้ากลุ่ม และจัดตั้งคณะกรรมการ	4.80	0.44	มากที่สุด
	1.4 มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ	4.80	0.44	มากที่สุด
	1.5 มีการร่างข้อตกลงร่วมกันผ่านการประชุม	4.80	0.00	มากที่สุด
2	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร			
	2.1 มีการพัฒนากระบวนการให้ความรู้	4.60	0.00	มากที่สุด
	2.2 มีการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้	5.00	0.89	มากที่สุด
	2.3 มีการคำนึงถึงสิ่งทีนักท่องเที่ยวได้จากการเรียนรู้ มีวิธีการเรียนรู้อย่างไร และนักท่องเที่ยวจะได้อะไรนอกจากความรู้	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

(n=5)

ข้อ	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
	2.4 มีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมของการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
	2.5 มีการให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด
	2.6 มีการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด
	2.7 มีการสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีของชุมชน	4.40	0.89	มาก
	2.8 มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล	4.40	0.89	มาก
3	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น			
	3.1 มีการสร้างจากอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่	4.60	0.89	มากที่สุด
	3.2 มีการสร้างจากอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.3 มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ใน	5.00	0.00	มากที่สุด
	3.4 มีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร	4.40	0.89	มาก
	3.5 มีการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด
4	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว			
	4.1 มีการพัฒนาอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่	3.40	1.51	ปานกลาง
	4.2 มีการพัฒนาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.40	1.51	ปานกลาง

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

(n=5)

ข้อ	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
	4.3 มีการคัดเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น และมีเรื่องราว เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
	4.4 มีการใช้หลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
	4.5 มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน	4.20	0.83	มาก
	4.6 มีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์	5.00	0.00	มากที่สุด
	4.7 มีการให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.60	1.67	ปานกลาง
	4.8 มีการกำหนดให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง	4.40	0.89	มาก
5	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น			
	5.1 มีการนำองค์ความรู้ของอาหารที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	4.40	0.89	มาก
	5.2 มีการนำองค์ความรู้ด้านการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่	4.40	0.89	มาก
	5.3 มีการนำองค์ความรู้อาหารที่มีเรื่องราวของอาหารที่สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม หรือประวัติของชุมชน	4.60	0.89	มากที่สุด
	5.4 มีการนำองค์ความรู้ในด้านการทำ อาหารฮาลาล	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อ องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

(n=5)

ข้อ	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
	5.5 มีการนำองค์ความรู้การรับประทานอาหารตามแบบฉบับของอิสลาม	4.80	0.44	มากที่สุด
	5.6 มีการนำอัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของอิสลาม หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่มาประกอบการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
	5.7 มีการวางแผน และออกแบบวิธีการให้ความรู้	4.40	0.89	มากที่สุด
	5.8 มีการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด
	5.9 มีการจัดทำสื่อให้ความรู้	4.40	0.89	มากที่สุด
	5.10 มีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
6	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว			
	6.1 มีการประชุมร่วมกันในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด
	6.2 มีการออกแบบลักษณะของกิจกรรมโดยให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง	4.40	0.89	มากที่สุด
	6.3 มีการสื่อสารเรื่องราวของอาหารที่มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น	4.40	0.89	มากที่สุด
	6.4 มีการให้ความรู้ในด้านความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น และในด้านอาหารฮาลาล	3.80	0.83	มากที่สุด
	6.5 มีการนำวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมมาจัดเป็นกิจกรรม	4.20	0.83	มากที่สุด

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

(n=5)

ข้อ	องค์ประกอบ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
	6.6 มีการให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.20	0.83	มากที่สุด
7	การมีส่วนร่วม			
	7.1 มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด
	7.2 มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม	4.60	0.54	มากที่สุด
	7.3 มีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือปัญหาในการทำงาน	4.20	0.83	มาก
	7.4 มีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม	4.60	0.54	มากที่สุด
	7.5 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	4.20	0.83	มาก
	7.6 มีการยอมรับประชาติในที่ประชุม	4.80	0.44	มากที่สุด
	7.7 มีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนา ตัวเองในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด
8.	การกระจายผลประโยชน์ อย่างเป็นธรรม			
	8.1 มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกระจายผลประโยชน์	4.60	0.89	มากที่สุด
	8.2 มีการกระจายผลประโยชน์ไปตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องๆ	4.00	1.00	มาก
	8.3 มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับในมติของกลุ่ม	4.60	0.54	มากที่สุด
9	ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์			
	9.1 ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์	5.00	0.00	มากที่สุด

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่มีต่อองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทย มุสลิม (ต่อ)

(n=5)

ข้อ	เงื่อนไขความสำเร็จ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
	9.2 ผู้นำกลุ่มมีความมุ่งมั่นและใฝ่รู้	4.80	0.44	มากที่สุด
	9.3 ผู้นำกลุ่มมีการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ	4.80	0.44	มากที่สุด
	9.4 ผู้นำกลุ่มมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี	4.80	0.44	มากที่สุด
	9.5 ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการ	4.80	0.44	มากที่สุด
	9.6 ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดี	4.80	0.44	มากที่สุด
	9.7 ผู้นำกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์การ ท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด
	9.8 ผู้นำกลุ่มมีคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้ การยอมรับ	4.40	0.89	มาก
	9.9 ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
10	การสนับสนุนจากภายนอก			
	10.2 การสนับสนุน ด้านช่องทาง หรือวิธีการ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ	4.60	0.54	มากที่สุด
	10.3 การสนับสนุน ด้านการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกในชุมชน	4.60	0.54	มากที่สุด
11	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้			
	11.1 การจัดความรู้แบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายใน กลุ่ม	4.40	0.89	มาก
	11.2 การสืบทอดองค์ความรู้จาก บรรพบุรุษ	4.80	0.44	มากที่สุด
	11.3 การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษา ประวัติความเป็นมาของชุมชน	4.40	0.89	มาก
	รวม	4.54	0.64	มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

การทดลองใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยทำการเลือกพื้นที่อย่างเจาะจง (Purposive Selection) คือชุมชนมุสลิม สวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 ถ.เจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวตาม รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพของชุมชน จำนวนผู้อาศัยภายในชุมชน สภาพการณ์ปัจจุบัน ข้อมูลของอาหารท้องถิ่น ผลการศึกษามี ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ชุมชนสวนหลวง 1

ชุมชนสวนหลวง 1 มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 15 ไร่ โดยตั้งอยู่ใน ซอยเจริญกรุง 103 ถนนเจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร ห่างจากถนนเจริญกรุง ประมาณ 10 เมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ถนนเจริญกรุง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ชุมชนวัดจันทรีโน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ชุมชนบางอุทิศ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ชุมชนบางคอแหลม

สภาพการครองที่ดิน เป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่ มีพื้นที่เป็นของเอกชนเป็นบางส่วน

สภาพทางกายภาพ ชุมชนสวนหลวง 1 เป็นชุมชนขนาดใหญ่มีความเป็นอยู่ค่อนข้างแออัด ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ มีทางเดินเท้าเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก บ้านส่วนใหญ่มีมิเตอร์ไฟฟ้า และน้ำประปาเป็นของตัวเอง มีเพียงบางส่วนที่ต่อจากบ้านอื่น ๆ

โครงสร้างประชากร มีจำนวน 524 หลังคาเรือน จำนวน 881 ครอบครัวจำนวนประชากร 2,640 คน เป็นชาย 1,425 คน เป็นหญิง 1,215 คน

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท และรองลงมาคือค้าขาย ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือศาสนาพุทธการศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – ปริญญาโท

2. ประวัติความเป็นมาของชุมชนสวนหลวง 1

ความเป็นมาของชุมชนสวนหลวง ในสมัย ร.1 บรรพบุรุษของคนในชุมชนนี้เป็นชาวมุสลิม ที่อพยพมาจาก จ.ปัตตานีส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลเซีย เชื้อสายชวา จึงทำให้ผู้คนที่นี้มีทั้ง ชาวพุทธ ชาวจีนและชาวมุสลิม เมื่อก่อนคนที่นี่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนทำไร่ ทำประมงน้ำจืด

สาเหตุเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ตลาดเจริญกรุง 103 ชุมชนสวนหลวง 1 ตั้งอยู่ที่ซอยเจริญกรุง 103 ถ.เจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ในการเดินทางมาที่ ชุมชนสวนหลวง 1 ถ้ามาจากบางรัก จะผ่านเอเชียทีก ไปไม่ไกล ตลาดจะอยู่ทางซ้ายมือถ้าเดินทางมาจากทางพระรามสามจะถึงก่อนเอเชียทีก ตลาดจะอยู่ขวามือ การประกอบอาชีพของคนในชุมชนนี้ จะประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ และเป็นพนักงานบริษัท เอกชน ด้านประเพณี วัฒนธรรมที่เด่นชัดของชุมชนสวนหลวง 1 ได้แก่ วัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่นการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านอาหารของชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลเซีย ชาว สิ่งน่าสนใจของชุมชนแห่งนี้ในวันจัดการท่องเที่ยว มีอาหารโบราณที่หารับประทานยากมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ยำทวาย ข้าวหมกสามสี ส้มตำมาเลย์ คั่วเครื่องในทอด แกงกะหรี่ปลาโอ เป็นต้น

ด้านการจัดการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 ชุมชนสวนหลวง 1 ช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 คนในชุมชนมีแนวคิดต้องการที่จะรักษาอาหารที่มีการสืบทอดมาแต่โบราณ และการเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง แต่ที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์วิถีการดำเนินชีวิตรวมถึงวัฒนธรรมประเพณี และต้องการที่จะเผยแพร่อัตลักษณ์รวมถึงสืบทอดวัฒนธรรมของตัวเอง รวมถึงอาหารที่นำมาจำหน่ายในตลาด เป็นอาหารฮาลาล (อาหารที่อนุญาตให้มุสลิมรับประทานได้) นอกจากอาหารแล้ว ในด้านอื่น ๆ ยังคงรักษา อัตลักษณ์ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวมุสลิม เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยการแต่งกายตามหลักการของศาสนาอิสลาม

การพัฒนาตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 มีทั้งร้านที่มีอยู่เดิม และสร้างขึ้นใหม่ทางชุมชนจะใช้วิธีการอนุรักษ์ และส่งเสริม กล่าวคือทำการอนุรักษ์ร้านค้าเก่าแก่ที่มีอัตลักษณ์ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นจุดขายของแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาร้านที่มีอัตลักษณ์ขึ้นมาใหม่

ด้านอาหารที่จำหน่ายภายในตลาด ชุมชนจะนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ รวมถึงอาหารบางอย่างมีเรื่องราวความเป็นมา นำมาเป็นจุดขายและประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โรตีสาย รอยะ ซุยี่ ยำทวาย ข้าวยาปักษ์ใต้ ผัดหมี่ทรงเครื่องสูตรโบราณ ขนมจีนชาน้ำ สมองว้าวทอดกระเทียมพริกไทย ข้าวหมกสามสี อาหารเหล่านี้ ถูกปรุงหรือทำจากคนในชุมชน และจำหน่ายโดยคนในชุมชน นอกจากอาหารท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์แล้วยังมีอาหารทั่วไปที่ชุมชนนำมาจำหน่ายในวันที่เปิดตลาด

ส่วนที่ 1 การดำเนินการพัฒนากิจกรรมและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

จากรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยรูปแบบดังกล่าวผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และได้แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว และเพื่อยืนยันถึงการใช้อย่างได้จริงของรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยใช้การพัฒนากิจกรรมชุมชนร่วมกันพัฒนากิจกรรม และ

ทดลองจัดกิจกรรมตามรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีจุดมุ่งหมาย
1. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 2. ทดลองใช้กิจกรรม
ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือประกอบการพัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ
การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีการดำเนินงานตามรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ดังนี้

1. การจัดทำคู่มือการอบรม ผู้วิจัยนำองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ
และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มาสร้างคู่มือการพัฒนากิจกรรม
และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยคนในชุมชนสวนหลวง 1
ซอยเจริญกรุง 103 ถ.เจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร โดยร่างคู่มือประกอบด้วยประเด็น
สำคัญ คือหลักการ และเหตุผล ความจำเป็นของกิจกรรมการท่องเที่ยว จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม
การท่องเที่ยว และการดำเนินงานตามองค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ โดยสามารถ
นำสิ่งที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไปปรับปรุงรูปแบบ
และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมโดยคน
ในชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง 103 ถ.เจริญกรุง เขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร โดยเลือก
อย่างเจาะจง ด้วยเหตุผลที่ ชุมชนแห่งนี้มีอาหารทางวัฒนธรรมมุสลิมที่หลากหลาย เป็นชุมชนเก่าแก่
มีการดำเนินการร่วมกันในลักษณะเป็นกลุ่ม มีความพร้อมในด้านบุคลากร และมีความยินดีในการ
ทดลองใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม แบ่งเป็น
2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร
ไทยมุสลิม

1. ขั้นตอนการดำเนินการก่อนที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการจัดประชุม ร่วมกับคณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
เพื่อนำเสนอรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม รวมถึง
สร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือให้ชุมชนทดลองใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
อาหารไทยมุสลิม และขอคำปรึกษาในการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

ผลจากการประชุมครั้งที่ 1 ขั้นตอนก่อนการดำเนินการ ก่อนที่จะพัฒนากิจกรรม
การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม คณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103

มีความเข้าใจในรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และ คณะกรรมการมีความคิดเห็นตรงกันคือต้องการทดลองใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยคณะกรรมการตลาด มีมติในที่ประชุมว่า ให้จัดการประชุมขึ้น โดยมีคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม กลุ่มกรรมการมัสยิด กลุ่มกรรมการชุมชน และกลุ่มกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 เข้าร่วม โดยกำหนดวาระในการประชุม ดังนี้

- เพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมอบหมายให้ผู้วิจัยบรรยายให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

- เพื่อขอประชาชมติร่วมกันในการ นำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาทดลองใช้

- เพื่อจัดตั้งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

1.2 การประชุมในขั้นตอนการเตรียมการในครั้งที่ 2 ผู้วิจัย และกรรมการตลาด จัดประชุมขึ้นที่ชุมชนสวนหลวง 1 ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 อีหม่าม (ผู้นำชุมชนด้านศาสนา) และกลุ่มกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 โดยมีผู้วิจัยบรรยายให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ผลจากการประชุมในขั้นตอนการเตรียมการในครั้งที่ 2 การประชุมในขั้นตอนการเตรียมการในครั้งที่ 2 ผลของประชุมมีดังนี้

1. ก่อนที่จะมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้น คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนากิจกรรม มีความเข้าใจในรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยแบ่งตามความเข้าใจตามองค์ประกอบของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ดังนี้

- 1.1 องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว คนในชุมชนที่เข้าร่วมเห็นความสำคัญ ของการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว หรือเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ และไม่รวมกลับกลุ่มเดิมที่ดำเนินการบริหารจัดการตลาด และหลังจากการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา คนในชุมชนเห็นด้วยที่จะมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้กับสมาชิกของกลุ่ม มีการแบ่งงานกันไปทำตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน ส่วนการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวคนในชุมชนเห็นด้วยกับการกระจายผลประโยชน์ให้กับผู้ที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

1.2 องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการเผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชนผ่านอาหารท้องถิ่น โดยมีการคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น นำความรู้จากอาหารเหล่านี้มาเรียบเรียง มีการออกแบบ และเรียบเรียงการให้ความรู้ การออกแบบการเรียนรู้ชุมชนได้กำหนดเวลาในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวไม่ให้นานจนเกินไป และมีการกำหนดบุคคลเพื่อถ่ายทอดความรู้โดยเป็นผู้สูงอายุที่เป็นครูภูมิปัญญาประจำชุมชน

1.3 องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น คนในชุมชนมีความเข้าใจต่อการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น การค้นหาประวัติความเป็นมาของชุมชน มีความเข้าใจในส่วนของ การค้นหาอาหารที่สืบทอดการทำจากบรรพบุรุษ รวมถึงประวัติความเป็นมาของอาหาร เพื่อนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

1.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว คนในชุมชนมีความเข้าใจในด้านการค้นหาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม โดยจะนำอาหารเหล่านี้มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

1.5 องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในชุมชนมีความเข้าใจและเห็นด้วย ที่จะนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรื่องราวของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล มาถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้

1.6 องค์ประกอบที่ 6 ด้านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีการตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งงานออกเป็นแต่ละด้าน และกำหนดผู้รับผิดชอบการทำงานในด้านนั้น ๆ รวมถึงมีการประชุมเพื่อเลือกอาหารที่จะนำมา เข้าในฐานะกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเข้าใจข้อกำหนด เช่น ต้องเลือกอาหารที่เป็นเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น โดยความรู้ที่จะถูกถ่ายทอดในฐานะกิจกรรมต้องมีการรวบรวม และเรียบเรียงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร

2. คนในชุมชนมีมติร่วมกันในการนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นำมาพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวตามรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

3. สมาชิกทำการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรับผิดชอบด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีคนในชุมชนเป็นสมาชิกได้แก่ กลุ่มกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 เดิม ให้รับผิดชอบด้านการพัฒนากิจกรรม และจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีการรับสมัครสมาชิกเพิ่ม และมอบหมายงาน ได้แก่ ครูภูมิปัญญา มีหน้าที่ค้นหาองค์ความรู้ของอาหาร และถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝ่ายสถานที่ทำการออกแบบฐานกิจกรรม และฝ่ายองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล

1.3 พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยจัดประชุมเพื่อพัฒนากิจกรรมที่ ณ.ที่ทำการชุมชนสวนหลวง 1 ถนนเจริญกรุง 103 ผู้เข้าประชุมประกอบด้วยผู้วิจัย สมาชิกกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และผู้สังเกตการณ์จากชุมชนอื่น ๆ

ผลจากการประชุมกลุ่มย่อยในขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีดังนี้

1. กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนากิจกรรมให้เป็นไปตามรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยดำเนินการให้ความรู้ และทำความเข้าใจในองค์ประกอบของรูปแบบ กับกลุ่มที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นมาเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

2. การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยกิจกรรมจะเป็นลักษณะให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำอาหาร โดยมีการคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และอาหารที่มีการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษภายในฐานกิจกรรมจะมีการบรรยายให้ความรู้ ในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเป็นมาของอาหาร และความรู้เรื่องอาหารฮาลาล หลังจากนั้นจะเป็นการสาธิตการทำอาหารให้นักท่องเที่ยวได้ชมพร้อมทั้งให้ความรู้ด้านวิธีการทำ ส่วนประกอบ เคล็ดลับ และวิธีการทำอาหารฮาลาล ขั้นตอนต่อไปเป็นการให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารนั้นด้วยตัวเอง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ทำการคัดเลือกอาหาร โดยอาหารที่นำมาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าวยา เป็นหนึ่งในอาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชนแห่งนี้ เป็นอาหารที่มีการพัฒนาสูตรการทำขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้การทำอาหารเดิม โดยผู้พัฒนาสูตรเป็นคนในชุมชน และวัตถุดิบที่นำมาปรุงข้าวยาใช้พืชผักสวนครัวที่ปลูกและหาได้ภายในชุมชน และ โรตีสโรย เป็นหนึ่งในอาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชนแห่งนี้ อีกเช่นกัน เป็นอาหารที่มีการสืบทอดการทำจากรุ่นสู่รุ่นเป็นอาหารที่มีเรื่องราวของอาหารที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน

2.2 เรียบเรียงองค์ความรู้ เมื่อได้อาหารที่จะนำมาเข้าร่วมกิจกรรม ขั้นตอนต่อไปเป็นการเรียบเรียงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โดยกำหนดผู้ให้ความรู้ที่เป็นเจ้าของสูตรการทำอาหาร โดยมีสมาชิกในกลุ่มและเจ้าของสูตรร่วมกันเรียบเรียงความรู้ และซักซ้อมการให้ความรู้ โดยกำหนดหัวข้อของความรู้ที่จะถ่ายทอดในฐานกิจกรรม ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน
2. เรื่องราวความเป็นมาของอาหาร
3. ขั้นตอนการทำอาหาร วัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร และเคล็ดลับของการทำอาหาร

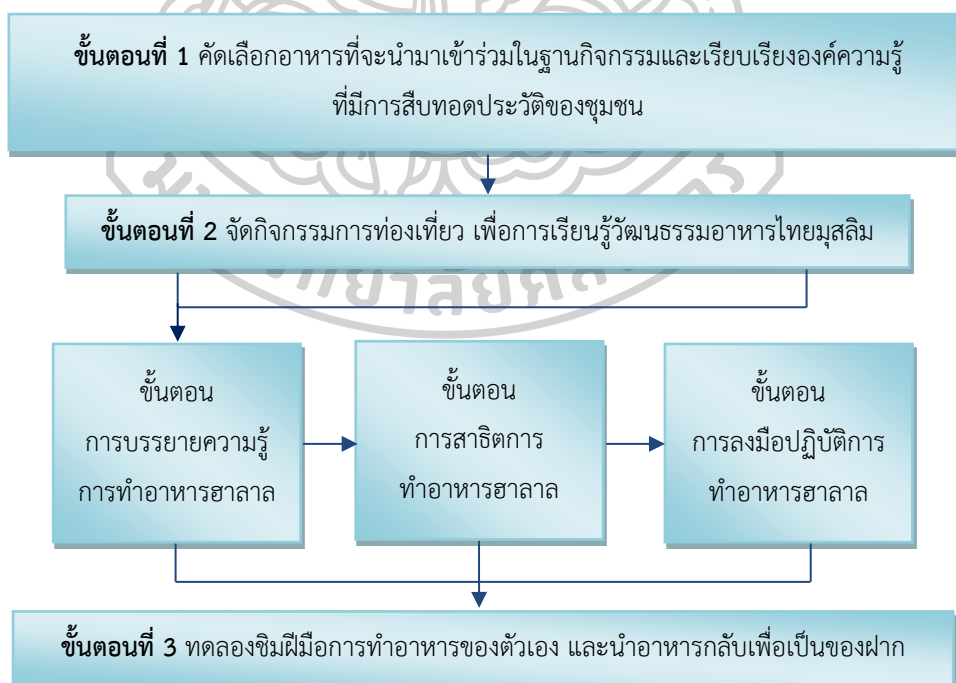
4. วิธีการทำอาหารฮาลาลและองค์ความรู้ในการทำอาหารฮาลาล โดยเริ่มจากวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร วิธีการทำความสะอาด

2.3 ตั้งฐานกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมจำนวน 2 ฐาน ได้แก่ ฐานกิจกรรมที่ 1 ฐานการทำข้าวยา และฐานกิจกรรมที่ 2 ฐานกิจกรรมทำโรตีสาย ภายในแต่ละฐาน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการบรรยายให้ความรู้ ประวัติความเป็นมาของชุมชน เรื่องราวความเป็นมาของอาหาร และความหมายของอาหารฮาลาล

ขั้นตอนที่ 2 สาธิตการทำอาหารให้นักท่องเที่ยวได้ชม ขั้นตอนการทำอาหาร เคล็ดลับในการทำอาหาร และวิธีการทำให้อาหารนั้นเป็นอาหารฮาลาล เริ่มตั้งแต่การการคัดเลือกวัตถุดิบที่ฮาลาล การทำความสะอาดวัตถุดิบที่ฮาลาล และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว ชักถามได้ตลอดเวลา

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองทำอาหาร ในขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมทำอาหารด้วยตัวเอง โดยมีวิทยากรประจำฐานคอยแนะนำตลอดขั้นตอนการทำ เมื่อนักท่องเที่ยวทำอาหารเสร็จ ก็ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองชิมฝีมือการทำอาหารของตัวเอง และนำอาหารนั้น ใส่บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุจากธรรมชาติ (ใบตอง) เป็นของฝากกลับบ้าน)

ภาพที่ 5 สรุปกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ส่วนที่ 2 การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ประชุมสรุปความพร้อมก่อนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

กรมการศาสนา 103 นัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในครั้งสุดท้ายก่อนทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมตามรูปแบบ โดยเชิญผู้วิจัยร่วมสังเกตการณ์ และให้คำปรึกษากับผู้เข้าประชุม สถานที่ประชุมได้แก่ ที่ทำการชุมชนสวนหลวง 1 ถนนเจริญกรุง 103 โดยมีวาระในการประชุมดังนี้

1. สรุปรายการอาหารที่นำมาเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวสรุปสถานที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
2. สรุปองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวในฐานะกิจกรรม
3. สรุปลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
4. สรุปผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ผลการประชุมเพื่อเตรียมความพร้อม มีดังนี้

1. อาหารที่นำมาเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ได้แก่ ข้าวยา เป็นอาหารที่มีการพัฒนาสูตรการทำขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้การทำอาหารเดิมโดยผู้พัฒนาสูตรเป็นคนในชุมชน และ โรตีสโรย เป็นอาหารที่มีการสืบทอดการทำจากรุ่นสู่รุ่นเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน
2. สถานที่จัดกิจกรรมคือ ลานเอนกประสงค์มีสตูดิโอ-อะตึก ภายในชุมชนสวนหลวง 1
3. องค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม คือ
  - 3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
  - 3.2 ความเป็นมาของอาหาร
  - 3.3 ขั้นตอนการทำอาหาร และวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร
  - 3.4 วิธีการทำอาหารฮาลาล
4. ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ
  - 4.1 ตั้งฐานกิจกรรมขึ้นจำนวน 2 ฐาน โดยตั้งชื่อกิจกรรมว่า มากัน มาซิ ฮาลาล ฐานแรกเป็นกิจกรรมการทำข้าวยา ฐานที่สองเป็นกิจกรรมทำโรตีสโรย ในแต่ละฐานจะมีครูภูมิปัญญาคอยบรรยายให้ความรู้
  - 4.2 การเข้าฐานกิจกรรมท่องเที่ยว ในแต่ละฐานจะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการบรรยายให้ความรู้ ขั้นตอนการสาธิตการทำอาหาร และขั้นตอนให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหาร โดยในแต่ละขั้นตอนของฐานกิจกรรม จะมีการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาเวลาที่นักท่องเที่ยวอยู่ในฐานกิจกรรม
  - 4.3 นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองชิมฝีมือการทำอาหารของตัวเอง และนำอาหารนั้นเป็นของฝากกลับบ้าน

5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมการท่องเที่ยวในครั้งนี้ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาซื้ออาหารในตลาดริมคลองสวนหลวง 1 และเจ้าหน้าที่ภาครัฐจากสำนักเขตบางคอแหลมนำโดย ผ.อ. สุวัฒน์ ตันเสถียร ผู้อำนวยการเขตบางคอแหลม จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้

9 : 30 น. ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

9 : 50 น. ท่าน ผ.อ. สุวัฒน์ ตันเสถียร ผู้อำนวยการเขตบางคอแหลม กล่าวเปิด การจัดกิจกรรม มากัน มาชิ ฮาลาล

10 : 00 น.- 12:00 น. ทดลองจัดกิจกรรม มากัน มาชิ ฮาลาล

ผลลัพธ์จากการพัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเมินผลลัพธ์ ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ประเมินผลลัพธ์ สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือนักท่องเที่ยว จำนวน 12 คน โดยใช้ในการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 ประเมินผลลัพธ์ การใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จากชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จำนวน 10 คน โดยใช้ในการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และศาสนาที่นับถือ จำนวน 20 คน ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และศาสนาที่นับถือ

(n=20)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	7	35
หญิง	13	65
2. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	3	15
31- 40 ปี	3	15
41- 50 ปี	3	15
51 ปีขึ้นไป	11	55
4. อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	2	10
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	20
พนักงานบริษัทเอกชน	2	10
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	8	40
รับจ้าง	1	5
ไม่ได้ทำงาน	3	15
5. นับถือศาสนา		
อิสลาม	5	25
พุทธ	15	75

จากตารางที่ 23 พบว่า นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 65 อายุของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คนคิดเป็นร้อยละ 55 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40 อาชีพของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ศาสนาที่นับถือของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 75

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ
การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

(n=20)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็น			
		M	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	กิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมมีน่าสนใจ	4.05	1.05	มาก	6
2	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความสุขเพลิดเพลิน	4.25	0.55	มาก	5
3	ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม	4.25	0.71	มาก	5
4	การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว	4.40	0.68	มาก	4
5	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของพื้นที่	4.55	0.51	มากที่สุด	2
6	การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น	4.50	0.51	มากที่สุด	3
7	ความรู้ในฐานะกิจกรรมทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	4.05	0.88	มาก	6
8	ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม	3.80	0.95	มาก	7
9	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม	4.70	0.47	มากที่สุด	1
10	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจ และต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ	4.55	0.68	มากที่สุด	2

จากตารางที่ 24 พบว่า ผลลัพธ์การพัฒนากิจกรรม และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.31, S.D. = 0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.70, S.D. = 0.47$)

รองลงมา มีสองข้อคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจและต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.55$, $S.D. = 0.68$) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการการแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของพื้นที่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.55$, $S.D. = 0.51$) และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.50$, $S.D. = 0.51$) ตามลำดับ

ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของนักท่องเที่ยว ด้านวิธีการทำให้เกิดการเรียนรู้ในฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.การบรรยายให้ความรู้ 2.การสาธิตการทำอาหาร และ 3.การให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหาร พบว่า

ขั้นตอนการบรรยายความรู้ นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้เมื่อได้รับฟังบรรยายในด้านประวัติความเป็นมาของอาหาร ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ประวัติความเป็นมาของชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ทำให้ได้รับรู้ถึงประวัติประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนครับ เพราะว่าเขาเล่าผ่านอาหารว่าอาหารเขามีที่มาที่ไปอย่างไรตอนก่อนที่เขาจะเข้าสู่อาหารเขาก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนให้เราฟังแล้ว ก็ดีครับได้รับความรู้ครับ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

นอกจากนี้การบรรยายให้ความรู้ยังทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำอาหาร การเตรียมวัตถุดิบ และการเลือกวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหาร เป็นการรับฟังการบรรยายไปพร้อม ๆ กับการได้เห็นวัตถุดิบถูกเตรียมไว้เพื่อการทำอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การบรรยายให้ความรู้ที่ดีครับทำให้รู้ว่าข้าวยามันมีที่มาที่ไปอย่างไรมีส่วนประกอบอะไรพร้อมกับเห็นมีการเตรียมวัตถุดิบก็ทำให้ยิ่งรู้เข้าไปใหญ่เลย คือเราได้ฟังเขาบรรยายพร้อมกับตาเราเห็นภาพว่าวัตถุดิบแบบนี้เป็นแบบนี้ มันทำให้เราเกิดการเรียนรู้ขึ้นครับ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

สรุปว่า ขั้นตอนการบรรยายในฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิมนั้น ทำให้นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้ในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมอาหารของชุมชน โดยเป็นการเล่าเรื่องผ่านอาหารและนักท่องเที่ยวยังได้รับความรู้ในด้านการทำอาหาร วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร

ขั้นตอนการสาธิตการทำอาหาร นักท่องเที่ยวมีการเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นในด้านภูมิปัญญาของการทำอาหารท้องถิ่น เมื่อได้รับชมการสาธิตการทำอาหาร ขั้นตอนในการทำอาหาร ได้มีโอกาสซักถามถึงข้อสงสัยในการทำอาหาร และทำให้รับรู้ถึงความเป็นอัตลักษณ์ของอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ทำให้รู้เทคนิควิธีการทำของเขาว่าข้าวยาของเค้าเนี่ยมันแตกต่างจากที่อื่น ๆ นะเพราะว่ามันใส่อะไรบางอย่างลงไปทำให้ไม่เหมือนกับที่อื่น” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 5 พ.ค. 61)

“การเข้าร่วมมันทำให้เราได้รู้การทำอาหารขั้นตอนการทำใส่วัตถุดิบมีอะไรบ้างปริมาณในการใส่แล้วก็สำคัญมันทำให้เราได้เข้ามาพูดคุยกัน เกิดความรู้จักกันทำให้มีเพื่อนใหม่ ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

นอกจากนี้การเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนการสาธิตการทำอาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของชาวไทยมุสลิม คือ วิธีการทำอาหารฮาลาล ที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ทำให้รู้ถึงประเพณีการกินอยู่ของมุสลิมว่าอาหารฮาลาลเนี่ยต้องเป็นอาหารที่สะอาดนะมีการเตรียมวัตถุดิบ วัตถุดิบน้ำต้องล้างอย่างไรทำให้เรารู้ว่ามันไม่ใช่หมูอย่างเดียวที่มุสลิมทานไม่ได้” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

สรุปว่า ขั้นตอนการสาธิตในฐานะกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นขั้นตอนการทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิธีการประกอบอาหารฮาลาล ที่ถูกต้องทำอย่างไร และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำอาหาร ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่

ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ไปจากเดิม เกิดความสนุกกับการได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ถึงเคล็ดลับของการทำอาหารท้องถิ่นภูมิปัญญาการทำอาหารของคนในท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“สำหรับด้านการสาธิต และลงมือทำ รู้สึกสนุกกับการทำอาหารมันทำให้รู้สึกมาเที่ยวแล้วสนุก แล้วได้ความรู้ด้วยในเรื่องของการทำอาหาร เวลาเราหั่นผักแล้วควรจัดอาหารยังโรมันจะได้ดูเป็นระเบียบแล้วเวลานำมาประกอบอาหารมันทำให้สะดวก ได้รับความรู้ของการได้ใส่วัตถุดิบการเตรียมวัตถุดิบ คนปกติที่เขาไม่เคยทำอาหารเขาจะไม่รู้หรอกว่าควรจัดเรียงของยังไงอันไหนก่อนอันไหนหลัง” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับความรู้ ด้านการทำความสะดวกสะอาดวัตถุดิบที่จะนำมาประกอบอาหารตามหลักการของอาหารฮาลาล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ได้ความรู้การทำความสะดวกเรื่องของการเตรียมผักเตรียมวัตถุดิบที่นำมาปรุงต้องล้างให้สะอาดด้วยวิธีการทำให้น้ำผ่าน 3 น้ำไม่เอาผักลงไปแช่ในในกะละมังเพราะจะทำให้สิ่งสกปรกไม่ไปไหน” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

สรุปว่าขั้นตอนการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารชาวไทยมุสลิม นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ไปจากเดิม เกิดความสนุกในการ

ท่องเที่ยวและได้รับความรู้ในการทำอาหารด้วยการลงมือปฏิบัติเอง ได้รับความรู้ในส่วนของการทำ ความสะอาดวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารตามหลักการของอาหารฮาลาลที่เป็นวัฒนธรรมอาหารที่สำคัญ ของชาวไทยมุสลิม

การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ถึงวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมา รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านอาหาร การพัฒนาสูตรการทำอาหารจากภูมิปัญญาเดิม รวมถึง วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ทำให้ได้รับรู้ถึงประเพณีวัฒนธรรมของบ้านเขาชะ ของพื้นที่ ว่าเขาเป็นอย่างไรเขากิน อย่างไรแล้วเขาทำอาหารอย่างไร ที่มาของพวกเขาว่าเขาอพยพมาจากทางใต้แล้วทางใต้ก็ทำกินอย่าง นี้แล้วเขามาปรับปรุงสูตรเป็นแบบนี้มันทำให้อาหารของเขาไม่เหมือนกับที่ไหน” (สถานที่สัมภาษณ์ ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

ผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านได้กล่าวเพิ่มเติมถึงความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“ด้านภูมิปัญญาารู้เลยเพราะเมื่อก่อนนั้นคิดว่าข้าวย่า นอกทำจากน้ำบูดูที่ทำเป็นน้ำยำ เวลาเข้าร่วมกิจกรรมก็รู้เลยว่าสามารถทำน้ำยำแทนน้ำบูดูจากหัวปลาอินทรีเราไม่จำเป็นต้องไปเอา น้ำบูดูจากภาคใต้มาทำ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 พ.ค. 61)

และผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านกล่าวเพิ่มเติม ว่า

“ได้เรียนรู้เกี่ยวกับทำอาหารมุสลิมอาหารฮาลาล ว่าจริง ๆ แล้วเป็นแบบไหนที่สำคัญได้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกับคนในพื้นที่ ได้รับรู้ถึงความเป็นมาของชุมชนเขา และได้เห็นความสามัคคีของ คนในชุมชนที่ร่วมกันจัดกิจกรรมนี้ขึ้นมา ได้เห็นคนในชุมชนมีความเอื้ออาทรยิ้มแย้มแจ่มใส” (สถานที่ สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมในด้านอาหารฮา ลาลว่าความจริงอาหารฮาลาลที่ชาวไทยมุสลิมรับประทานนั้น เป็นอาหารที่มีความสะอาด โดยได้เรียนรู้ ถึงกระบวนการทำให้ วัตถุดิบที่นำมาปรุงนั้นมีความสะอาดตามหลักการของอาหารฮาลาล ดังที่ผู้ให้ ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“รับรู้ได้เลยว่าอาหารของเขาต้องการความสะอาดเป็นหลักแล้วก็ไม่ใช่เป็นสัตว์ที่นำมา ประกอบอาหารที่เป็นโรคตาย หรือตายเองนำมาประกอบอาหาร ผักที่สะอาดผ่านขบวนการล้างตาม กฎของอาหารฮาลาลคือล้างน้ำผ่าน 3 ครั้งไม่เอาผักไปแช่ไว้ในภาชนะที่น้ำไม่สามารถไหลผ่านได้มัน ทำให้สิ่งสกปรกไม่กระจายหรือไม่ออกไปจากผักนั้น ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

นอกจากกระบวนการทำอาหารฮาลาลแล้ว นักท่องเที่ยวยังเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิมโดยเฉพาะ ในส่วนของอาหารฮาลาลมากขึ้น รวมถึงความเป็นมาของชาวมุสลิมใน ประเทศไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ด้านการทำอาหารมุสลิมได้รับรู้เยอะนะก็คือเขาเน้นเรื่องความสะอาดมากเลยตอนแรกก็คิดว่าเขาไม่ทานหมูอย่างเดียวนะ ซึ่งในเรื่องของความสะอาดมันก็เป็นอะไรที่เราต้องการอยู่แล้วเราก็กินของสะอาด สำหรับอาหารมุสลิมสรุปเราทานได้แล้วดีด้วยเพราะมันสะอาด” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

ผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านได้กล่าวเพิ่มเติมถึงความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมว่า

“ด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมถ้าไม่ได้เข้าร่วมก็ไม่รู้ เพราะว่าตัวเองก็มีเพื่อนเป็นมุสลิมนะ แต่ก็ไม่เคยรู้ประวัติความเป็นมาของชาวมุสลิมที่มีอยู่ในในประเทศไทยเขามาอย่างไรเขามาตั้งแต่ตอนไหน อาหารมุสลิมในด้านอาหารฮาลาล ยิ่งงงเข้าไปใหญ่เลยก่อนเข้ามา รู้แค่อาหารมุสลิมมุสลิมต้องเป็นคนทำเท่านั้นเวลาเข้าร่วมกิจกรรมแล้วมันทำให้รู้ว่า คนอื่น ๆ ก็ทำได้ จะมีข้อแม้ว่าอาหารต้องทำแบบสะอาดมีวิธีการทำที่สะอาด เช่น วิธีการล้างผักการล้างเนื้อสัตว์หรือการเลือกสัตว์ที่นำมาประกอบอาหารต้องตามหลักการของอาหารฮาลาล ถ้าเรารู้ตรงนี้เราเป็นคนพุทธเราก็ทำอาหารฮาลาลได้ การเลือกวัตถุดิบอย่างอื่นก็พยายามเลือกที่มีเครื่องหมายตราฮาลาลที่ขายตามท้องตลาดทั่วไปแค่นี้ก็ทำอาหารฮาลาลได้แล้ว” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 พ.ค. 61)

สรุปว่า ความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในครั้งนี้ของนักท่องเที่ยวคือ ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ท่องเที่ยว ภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร วิธีการทำอาหาร วัฒนธรรมการรับประทานอาหารของชาวมุสลิมโดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องอาหารฮาลาล และกระบวนการทำอาหารฮาลาล

ผลลัพธ์ของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่ได้พบว่า ก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้น คนในชุมชนที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญ ในด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว เพราะการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาจะทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดำเนินการเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ และคนในชุมชนมีความคิดเห็นว่าการให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่นั้น จะทำงานแยกออกมาจากกลุ่มเดิมที่มีหน้าที่พัฒนาตลาดเจริญกรุง 103 แต่จะทำงานควบคู่กันไป ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การจัดตั้งกลุ่มอยากให้สมาชิกเป็นคนในชุมชนมันจะสะดวกในเรื่องของการประสานงาน การพัฒนาการท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวมันต้องเริ่มจากเล็กไปใหญ่มันก็ต้องเริ่มจากคน

ในชุมชนของเรา ก่อน ถ้าเป็นคนนอกเข้ามาเนี่ยมันจะเป็นประเด็นเลยมันจะมีเรื่องของการจัดสรร รายได้ จะทำให้คนในชุมชนเกิดความไม่พอใจได้ คิดว่าน่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวขึ้นมาเพราะว่า กลุ่มเดิมเป็นกลุ่มที่พัฒนาด้านตลาดเราก็จะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาทำงานให้สอดคล้องกับกลุ่มท่องเที่ยว น่าจะรับผิดชอบในเรื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว แล้วก็จะมีการประชุมร่วมกันทั้ง 2 กลุ่มเพื่อที่จะได้รับทราบในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวขึ้นมา ในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ถ้าเราเอาคนของเรามาเนี่ยคิดเรื่องของการท่องเที่ยวด้วยมันจะทำให้งาน เยอะเพราะว่าเขาคิดเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดอยู่เราควรจะต้องตั้งกลุ่มขึ้นมาเองเพื่อรับผิดชอบการ ท่องเที่ยว การจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเนี่ยน่าจะทำให้งานที่ได้ดีกว่าเพราะว่าเราจะได้มาทำให้ท่องเที่ยวอย่าง เดียวอีกกลุ่มหนึ่งก็พัฒนาตลาดไปแต่เราจะประชุมร่วมกันเพื่อที่จะได้รับทราบการทำงานของแต่ละ กลุ่ม” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

ภายหลังจากการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นคนในชุมชนเห็น ด้วยที่จะมีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้กับสมาชิกของกลุ่ม โดยการแบ่งงานกันไปทำตามความถนัด ของสมาชิกแต่ละคน และจะทำให้สมาชิกเกิดความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก กล่าวไว้ว่า

“การกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกในกลุ่มคิดว่าเหมาะสมค่ะ ถ้าเราย้ายหรือแยกคนออกไป ทำงานมันทำให้ความรับผิดชอบมันดีกว่ารวมกันทำ ทำงานได้ดีกว่า และยังเป็นการทำตามงานที่ ตัวเองถนัดด้วย การกำหนดหน้าที่การทำงานก็ให้เหมาะสมกับความสามารถของคนนั้นมันชัดเจนว่า ใครมีหน้าที่ทำอะไรมันทำให้เกิดความสะดวกในการทำงานมาก ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวน หลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวของคนในชุมชนเห็นด้วยกับการกระจายผลประโยชน์ และมีความคิดเห็นเพิ่มเติม ควรที่จะกระจายผลประโยชน์ ให้กับคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อน เนื่องจากเป็นผู้ทำงาน และเป็นการสร้างกำลังใจให้กับ คนทำงาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“คนที่ได้รับผลประโยชน์ตรงนี้ก็ควรจะเป็นคนที่ร่วมในการทำงานกับเราในการ ท่องเที่ยวเราต้องให้คนที่ทำงานก่อน คนอื่นถ้าเขาเห็นว่ามันดีเขาเข้ามาเข้าร่วมกับเราเราก็จะกระจาย ไปเรื่อย ๆ รอบ 2 ต้องให้คนข้างในก่อนเพื่อที่จะสร้างขวัญกำลังใจให้คนทำงานก่อนเราเหนื่อยนะเรา ทำกันมาเราคงต้องเอาคนที่ทำงานอยู่ได้ก่อน” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ผลลัพธ์หลังจากการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ การพัฒนาการท่องเที่ยว มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่สมาชิกกลุ่มเป็นคนในชุมชน และมีการให้ สมาชิกมีส่วนร่วม โดยการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ รวมถึงมีการกระจายรายได้ไปสู่สมาชิก ของกลุ่มที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง

2. **ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร** ผลลัพธ์ที่ได้พบว่า ชุมชนให้ความสำคัญกับการเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับชุมชน และอาหารที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อที่จะนำมาถอดความรู้หรือเรียบเรียงองค์ความรู้ของอาหารออกมา เพื่อที่จะถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราควรที่จะคัดเลือกอาหารของเราว่ามีอาหารอะไรบ้างที่สามารถเอามาเล่าเรื่องได้ให้ดีอาจจะต้องไปขอความรู้จากคนเก่า ๆ แต่เท่าที่รวบรวมได้ ก็มีหลายชนิดนะ แต่ต้องมานั่งเรียบเรียงความรู้กัน” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

โดยเฉพาะความรู้ด้านอาหารฮาลาลชุมชนได้ขอความรู้เรื่องนี้จาก อีหม่ามของชุมชน และทำการเรียบเรียงความรู้ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เรื่องขององค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาลเราไปขอความช่วยเหลือจากทางอีหม่ามให้เขาช่วยมาแนะนำเราก็อีกที แล้วเราก็คิดไว้แล้วเราจะเรียบเรียงเพื่อถ่ายทอดให้เข้าใจง่ายที่สุด” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

การให้ความรู้ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้เลือกผู้สูงอายุที่เป็นครูภูมิปัญญาด้านอาหารเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ชุมชนมีความคิดว่า จะพัฒนาเยาวชนหรือผู้ให้ความรู้ให้มีจำนวนมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในครั้งที่เราเลือกป้าอ่อนเป็นผู้ให้ความรู้ เพราะป้าอ่อนแก็ป็นครูภูมิปัญญาที่ได้รับรางวัลและข้าวยาที่นำมาเข้าฐานกิจกรรมป้าอ่อนก็ป็นเจ้าของสูตร ในคราวต่อไปเราปรึกษากันแล้วเราจะฝึกคนให้ความรู้จะได้มีจำนวนมากขึ้น แล้วยกตอนนี้เราก้เริ่มคิดละเราจะทำโครงการฝึกผู้ให้ความรู้เพิ่มแล้ก็ฝึกเด็ก ๆ ของเราให้เป็นผู้ให้ความรู้เด็ก ๆ เขาจะได้ซึบซับ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

การถ่ายทอดความรู้วัฒนธรรมของอาหาร ได้มีการออกแบบขั้นตอนการถ่ายทอดความรู้โดยใช้เวลาไม่นานมากเพื่อที่จะให้สอดคล้องกับเวลาของนักท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เรื่องของเวลาในการให้ความรู้เราก้ก้ลัวเขาเป็อนะ เราเลยตั้งใจว่าฐานละ 20 นาทีเราจะลดขั้นตอนบางอย่างลงเพื่อให้เวลาพอดีกับที่เรากำหนดไว้” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ผลลัพธ์หลังจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ชุมชนเห็นความสำคัญของการคัดเลือกอาหารที่สามารถเชื่อมโยงกับประวัติของชุมชนวิถีชีวิต และองค์ความรู้ด้านการทำอาหารฮาลาลซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาของอิสลาม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับเรื่องของการเรียบเรียงองค์ความรู้ให้ง่ายต่อการถ่ายทอด และใช้เวลาที่เหมาะสมรวมถึงการพัฒนาผู้ถ่ายทอดความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว

3. การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่ได้ พบว่า ชุมชนมีความคิดเห็น และให้ความสำคัญต่อการค้นหาประวัติความเป็นมาของชุมชนเพื่อนำมาสร้างเรื่องเล่า และถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และมีการค้นหาอาหารที่สืบทอดการทำจากบรรพบุรุษ รวมถึงประวัติความเป็นมาของอาหารเพื่อนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราพอมีประวัติความเป็นมาของชุมชนเราอยู่บ้างมีการรวบรวมไว้แต่ถ้าเราอยากได้แบบละเอียด ความจริงที่ทางเขตเขาเก็บเรื่องราวแต่ละพื้นที่ประวัติความเป็นมาไว้แต่เขาไม่ได้ให้เรา แต่ถ้าเราจะสืบค้นจริงเราไปที่เขต” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

และมีผู้ให้ข้อมูลหลักอีกท่านกล่าวเพิ่มเติม ว่า

“ตอนนี้หลังจากเราได้พัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมเราเริ่มคิดหาอาหารที่จะจัดเป็นกิจกรรม ขึ้นมาใหม่ คิดว่ามันมีอาหารอีกชนิดหนึ่งที่เป็นตำนานชื่อว่าอาหารผกา แต่มันทำยาก แล้วก็ไม่ค่อยมีใครทำแต่ถ้าเกิดว่าเรานำอาหารที่เป็นตำนานแบบนี้มาขายมันจะสร้างความโดดเด่นให้กับชุมชนของเราได้” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

นอกจากอาหารแล้วคนในชุมชนยังมีแนวคิดที่จะนำเอาศิลปะ ประเพณี วัฒนธรรม ด้านอื่น ๆ ของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“กิจกรรมการท่องเที่ยวนอกจากอาหารแล้วอยากให้มีความเกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรม เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะเข้าฐาน ของเรามีศิลปหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาของเรานะก็อยากที่จะเอาเอาเข้ามาประกอบกับกิจกรรมด้านอาหาร หรือนำศิลปะมาจัดแสดงในพื้นที่” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ผลลัพธ์ของการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่นนั้น หลังจากคนในชุมชนได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมา คนในชุมชนมีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับประวัติความเป็นมาของชุมชน และเริ่มทำการค้นหาอาหารที่มีเรื่องราวที่มาที่ไป และวิธีการทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ที่มีอยู่ภายในชุมชน เพื่อนำมาสร้างอัตลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมีความคิดที่จะนำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และศิลปะ การแสดงที่มาจากวัฒนธรรมของท้องถิ่นตัวเองมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านอาหาร

4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่ได้ พบว่า คนในชุมชนมีความเข้าใจด้านการค้นหาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม โดยจะนำอาหารเหล่านั้นมาจำหน่าย และนำมาเข้าฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ เรื่องราวของอาหารผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราควรที่จะเลือกอาหารที่มาจากเราจริง ๆ เพื่อมาเข้าฐานกิจกรรมหรืออาหารที่คนในชุมชนดัดแปลงมาจากสูตรเดิมมันจะทำให้น่าสนใจและไม่เหมือนกับที่อื่น ๆ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

นอกจากนี้คนในชุมชนยังแสดงความคิดเห็นด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพิ่มเติมว่าในส่วนของถุงพลาสติกที่นำมาใส่อาหาร หรือภาชนะควรทำมาจากธรรมชาติ หรือกระดาษที่ผลิตขึ้นให้หนักท่องเที่ยวมาใส่อาหาร ซึ่งจะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ก็อยากจะพัฒนาตรงภาชนะใส่อาหาร และการที่เราใช้ถุงพลาสติกทำให้ภายในตลาดของเรามีขยะเยอะ เราต้องหันมาใช้สิ่งที่มาจากธรรมชาติมากขึ้น ถุงใส่อาหารก็เป็นถุงผ้าที่นักท่องเที่ยวเตรียมมาในการใส่อาหารที่ซื้อจากตลาด ถ้านักท่องเที่ยวใช้ถุงผ้าใส่อาหารแล้วนะนักท่องเที่ยวจะได้รับอะไรเดี๋ยวดังนี้เราต้องมานั่งช่วยกันคิด มันจะตอบโจทย์ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้วย” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว คือคนในชุมชนมีความเข้าใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยเลือกพัฒนาอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาเดิม โดยจะมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หรือภาชนะที่ใส่อาหารที่ทำมาจากธรรมชาติ และคิดที่จะสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่นำถุงผ้ามาใส่อาหารที่ซื้อกลับบ้าน เพื่อที่จะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

5. การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลลัพธ์ที่ได้ พบว่าคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทำการคัดเลือกอาหาร ที่มีวิธีการทำ ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ คือ โรตีสาย และข้าวยาซึ่งข้าวยาเป็นอาหารที่มีการปรับปรุงสูตรเพิ่ม เป็นการพัฒนาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม โดยมีการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกของกลุ่มทำการรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในอาหารเหล่านี้เพื่อเตรียมที่จะบรรยายหรือเล่าให้กับนักท่องเที่ยวฟังตอนเข้าฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ตอนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเราก็ช่วยคิดกันว่า ชุมชนเรามีอาหารไหนบ้างที่ไม่เหมือนใคร มีการสืบทอดการทำมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะชื่อมันต้องบอกเลยว่ามาจากชุมชนมุสลิมเราก็ได้โรตีสายแล้วก็อาหารที่มีการพัฒนาจากภูมิปัญญาเดิมก็ได้เลือกข้าวยาจากป่าอ่อน เพราะป่าแก่ปรับปรุงจากสูตรเดิมโดยเพิ่มผัก สมุนไพรที่ปลูกเองที่บ้านเลือกเอาที่เข้ากันได้ดีแล้วก็น้ำที่ใส่ข้าวยาแกกก็ไม่ใช้น้ำบู ดูตามสูตรดั้งเดิมแกทำน้ำยาขึ้นมาใหม่จากหัวปลาอินทรียทางกลุ่มจะมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกไปรวบรวมความรู้ที่มีอยู่ในอาหารมา” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 วันที่ 10 พ.ค. 61)

นอกจากนี้ด้านการให้ความรู้ ด้านความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับอาหารหรืออาหารฮาลาล ชุมชนได้ร่วมกันออกแบบ ชุดความรู้ของอาหารฮาลาลให้มีความกระชับเข้าใจง่าย และสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับการทำอาหาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เราเลือกอาหารที่จะนำเข้ามาจัดกิจกรรมได้แล้วเราก็รวบรวมความรู้คร่าว ๆ ของอาหาร ก็มีประวัติความเป็นมาของอาหาร วิธีการทำ แล้วก็สอดแทรกประวัติความเป็นมาของชุมชนแบบไม่มากเข้าไปตอนพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ความรู้ด้านอาหารเราก็จะให้ความรู้ได้แต่ขั้นตอนทำ ความสะอาดวัตถุดิบเพราะเราเลือกข้าวยาไม่มีเนื้อสัตว์ ไม้ครั้งต่อไปเราจะเลือกอาหารที่มีเนื้อสัตว์ นักท่องเที่ยวก็จะได้รับความรู้ฮาลาลที่ กล่าวถึงเนื้อสัตว์ ตามแบบการทำอาหารฮาลาล เราจะพูดไม่เยอะแต่พูดที่จำเป็น และเข้าใจง่าย”(สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1 สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ผลลัพธ์ด้านความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนมีความเข้าใจ โดยชุมชนนั้นเลือกอาหารที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนาหรือปรับปรุงมาจากภูมิปัญญาอาหารเดิมเพื่อนำเรื่องราวหรือองค์ความรู้ด้านอาหารนำไปบรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวขณะที่อยู่ในฐานกิจกรรม

6. ด้านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ที่ได้ พบว่า เมื่อเริ่มต้นการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานโดยแบ่งเป็นฝ่ายที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนากิจกรรม เช่น ครูภูมิปัญญา ผู้รวบรวมความรู้ด้านอาหารฮาลาล และประวัติความเป็นมาของอาหาร ด้านสถานที่ รวมถึงช่วยกันระดมความคิดเห็นในการคัดเลือกอาหารที่จะนำมาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยกำหนดเงื่อนไขของอาหารที่จะนำมาเข้าร่วมกิจกรรม ต้องเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยววันนั้นเราก็แบ่งหน้าที่กันเช่น ป้าอ้อย เป็นครูภูมิปัญญา ครูชาฝ่ายสถานที่ พี่ป้อมดูแลเรื่องเครื่องเสียง ยูนุสจะทำฉาก ผนรวบรวมองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดในฐานกิจกรรม ส่วนของสถานที่จะได้ พี่ทวีจัดวางโต๊ะกันจัดวางเก้าอี้ต่าง ๆ ให้เป็นฐานที่เกิดความสะดวกสบายกับนักท่องเที่ยว เราจะมานั่งระดมความคิดเห็นกันว่าในชุมชนของเรามีอาหารอะไรที่เป็นอัตลักษณ์บ้าง เราเลือกมาสมาอย่าง มีโรตีสาย ข้าวยาและส้มตำเมเลย์ สุดท้ายเหลือสองอย่างคือโรตีสาย กับข้าวยา”(สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

ด้านผลลัพธ์ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว คนในชุมชนเห็นด้วยกับรูปแบบกิจกรรม โดยมีการแบ่งกิจกรรมเป็นสามขั้นตอน คือ 1.ขั้นตอนการบรรยายให้ความรู้ 2.ขั้นตอนการสาธิต และ 3.ขั้นตอนการทดลองทำ และชิมฝีมือการทำอาหารของตัวเอง โดยคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นว่า ในแต่ละขั้นตอนเราสามารถให้ความรู้ที่แตกต่างกัน เช่น ตอนบรรยายให้ความรู้ เราจะเล่าที่มาของอาหาร ส่วนประกอบของอาหารมีอะไรบ้าง ขั้นตอนการสาธิตสามารถสอดแทรกองค์ความรู้

ของอาหารฮาลาลในขั้นตอนการทำความสะอาดวัตถุดิบ เช่น การล้างผัก และสมุนไพร และยังแนะนำวิธีการทำอาหารที่เป็นเคล็ดลับ หรือภูมิปัญญาการทำอาหาร ในขั้นตอนสุดท้ายก็ยังสามารถเรียนรู้ เคล็ดลับการทำอาหารจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ และยังสร้างความประทับใจด้วยการนำอาหารที่นักท่องเที่ยวทำขึ้นมาเองให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองชิมอาหารนั้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมเราสามารถแบ่งได้ว่าความรู้ส่วนนี้ ควรบอกนักท่องเที่ยวตอนไหนมันทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ ในขั้นตอนแรกเราก็จะเล่าความเป็นมาของอาหารโดยมันจะเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย แล้วก็วัตถุดิบในการประกอบอาหารมีอะไรบ้างอย่างไร เราปลูกได้เองที่บ้าน เคล็ดลับของการทำอาหาร อย่างในขั้นตอนที่สอง เราก็จะให้ความรู้เรื่องราวอาหารฮาลาล การทำความสะอาดตามหลักการทำของอาหารฮาลาล และเคล็ดลับการจัดเรียงวัตถุดิบใส่อันไหนก่อน อันไหนหลัง พอถึงวิธีการให้นักท่องเที่ยวทดลองทำตรงนี้สนุกมากเพราะเราได้พูดคุยกันทำเสร็จก็ให้เขาทดลองชิมฝีมือของเขาแล้วเขาสนุกมากนะ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีการแบ่งงาน และกำหนดผู้รับผิดชอบการทำงานรวมถึงมีการประชุมเพื่อคัดเลือกอาหารที่จะนำมาเข้าฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีข้อกำหนดในการเลือกอาหาร คือต้องเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการรวบรวม และร่างองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เพื่อที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวผ่านฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว

7. ผลลัพธ์ที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ในครั้งนี้เพิ่มเติมคือ ชุมชนรับรู้ได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญเพราะกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในตลาดมากยิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

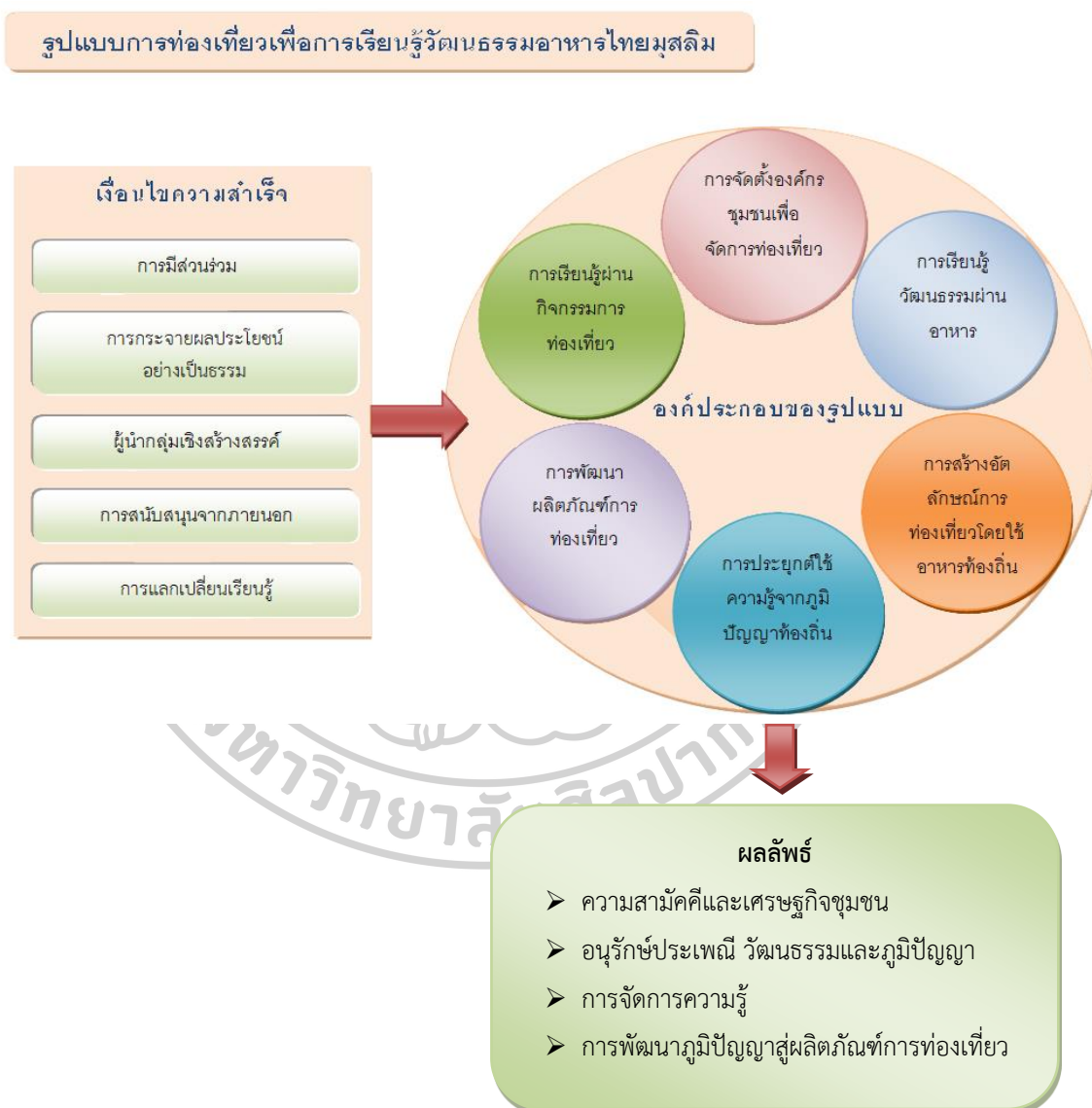
“นักท่องเที่ยวเขาสนใจมากเพราะว่าเรามี Facebook ของเราประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook คนเข้ามาลงทะเบียนเพื่อที่จะเข้าฐานกิจกรรมมาเลยนะแต่เราก็รับได้ 20 คนแล้วก็ยังถามอีกว่ามีลัปดาห์เดียวหรือลัปดาห์อื่นอีกไหมเพราะว่าลัปดาห์ที่จัดตอนนั้นไม่ว่าง” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

ชุมชนเริ่มมีความต้องการที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนี้ขึ้นอีกในตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 โดยมีการปรึกษากันภายในกลุ่มว่าครั้งต่อไปจะนำอาหารอะไรดีมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เชื่อว่าเราต้องมีกิจกรรมแบบนี้ในพื้นที่ตลาดของเราเพราะว่าตอนนี้เราเริ่มคิดละเราควรจะทำอาหารประเภทไหนบ้างอันไหนที่สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมได้ตอนนี้เราเริ่มคิดละ” (สถานที่สัมภาษณ์ชุมชนสวนหลวง 1, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พ.ค. 61)

สรุปว่า ชุมชนเห็นความสำคัญของกิจกรรมการท่องเที่ยว และมีความต้องการที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นใน ตลาดเจริญกรุง 103 ขึ้นในทุก ๆ ครั้งที่มีการจัดตลาด

ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมตามรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ร่วมกับชุมชน สวนหลวง 1 และนำไปทดลองจัดกิจกรรมขึ้น ได้ผลลัพธ์ตามภาพที่ 6

ภาพที่ 6 รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินปรับปรุงรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ผลของการจัดประชุมเพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ตัวแทนจาก องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) คณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 ผู้ประกอบการอาหารฮาลาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยผู้วิจัย แบ่งการรายงานผลเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นผลการนำเสนอรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการนำเสนอการวิพากษ์รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว

การจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจนโดยการท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะส่งผลด้านเศรษฐกิจของชุมชนแล้วการท่องเที่ยวยังมีประโยชน์ด้านอื่น ๆ เช่น เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ เช่นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการรักษามรดกวัฒนธรรม ดังที่ ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการ อพท. 9 กล่าวไว้

“ในส่วนของชุมชน ถ้าชุมชนทั้งหลายที่จะทำเรื่องท่องเที่ยวก็ต้องตอบตัวเองให้ได้ว่าทำไปเพื่ออะไร เพราะว่าคำถามข้อนี้ตอบไม่ได้มันก็เหมือนกลัดกระดุมกระดุมผิดตั้งแต่แรก คือที่ผ่านมาเป็นแบบนี้ครึ่งหลาย ๆ ชุมชนที่ได้จากการท่องเที่ยวเป้าประสงค์คืออยากมีรายได้ อยากเพิ่มรายได้ซึ่งก็ไม่ผิดที่จะมีวิถีคิดแบบนี้แต่ท่านต้องมาวิเคราะห์ว่าสมมุติว่าถ้าจะทำเรื่องท่องเที่ยวอาหารตรงนี้เป็นจุดแข็งพอไหม ถ้าเป็น อพท. จะไม่มุ่งเน้นการมีรายได้เพิ่ม คือว่าเอากระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปพัฒนาไปเป็นเครื่องมือในการดูแลรักษา มรดกวัฒนธรรมของตัวเองให้มันยังคงอยู่และเพื่อประโยชน์กับคนในชุมชน เช่นชุมชนเนี้ยใกล้แหล่งท่องเที่ยว เราพบว่าชุมชนหลาย ๆ ชุมชนซึ่งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว เช่นจังหวัดเชียงใหม่ แต่ชุมชนที่อยู่ล้อมรอบแหล่งท่องเที่ยวหลักหลักได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อยมาก รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ ถึงชุมชนน้อยมากแต่ชุมชนเป็นผู้ดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่นักท่องเที่ยวเข้ามาชม” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

เมื่อมีวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ทำประชาคมกับคนในชุมชน ต้องมีการวางแผนการทำงาน และมีองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพราะการ

ท่องเที่ยวจะส่งผลทั้งด้านบวก และด้านลบ ชุมชนต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาผลกระทบด้านบวกของการท่องเที่ยว และแก้ไขหรือป้องกันผลกระทบด้านลบ ของการท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กัน ดังที่ ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการ อพท.9 กล่าวว่า

“กลับมาที่คำถามว่าท่านจะทำการท่องเที่ยวไปเพื่ออะไรคำตอบได้แล้วท่านต้องกลับไปทำประชาคมอีกครั้ง คือถ้าเป็น อพท. จะเข้าไปพูดคุยก่อนในการสร้างชุมชนต้นแบบที่ อพท. ทำจะใช้เวลา 1 ปี คือคุยกับชุมชนจนตกผลึก Ok แล้วนะตกลงแล้วนะว่าถ้าจะเอา สูตรผมในฐานะพี่เลี้ยงผมก็จะพูดทั้งด้านบวกด้านลบให้พวกท่านจะฟัง ให้ท่านตั้งใจ ถ้าท่านจะเอาจริง เอาจริงได้ เพราะฉะนั้นเวลาท่านจะทำท่องเที่ยวท่านต้องป้องกันด้านลบ และพัฒนาด้านบวกไปพร้อม ๆ กัน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การร่วมกันสร้างข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนมีความสำคัญ เพราะการท่องเที่ยวจะทำให้การดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ท่องเที่ยวเปลี่ยนไป โดยการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ดังนั้นต้องมีการหาข้อตกลงที่คนในชุมชนยอมรับร่วมกัน ดังที่ประธานตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 กล่าวว่า

“ด้านคนในชุมชนเองก็อาจจะรู้สึกที่เราเคยอยู่แบบเรียบง่าย ๆ สงบ ๆ พอมีคนอื่นเข้ามามากตรงนี้ก็น่าจะเป็นในส่วนของกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตกลงกัน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

โดยเฉพาะชุมชนมุสลิมที่จะจัดการท่องเที่ยว ควรที่มีกฎระเบียบข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนมุสลิม ควรมีป้ายที่สื่อกับนักท่องเที่ยวที่เป็นข้อห้ามนำเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะสิ่งที่ผิดหลักการศาสนาอิสลาม ดังที่ คุณอาคม วิธวัชวาทีน กล่าวว่า

“ในเรื่องของป้ายข้อห้ามต่าง ๆ ก็สำคัญนะผมก็เห็นด้วยคือมีป้ายที่ห้ามในสิ่งที่มันผิดกับหลักการของศาสนา ก็คือให้เห็นโดยเด่นชัด” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากข้อกำหนดที่สอดคล้องกับหลักการศาสนาแล้วในการสร้างข้อตกลงขึ้นมาเพื่อใช้ในพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามเมื่อเข้ามาอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว ควรออกกฎระเบียบให้สอดคล้อง หรือคำนึงถึงกฎหรือระเบียบที่ชุมชนเจ้าของพื้นที่ยึดถือปฏิบัติ ดังที่คุณทรงยุทธ อนันตสุขกล่าวว่า

“ควรมีข้อกำหนดในชุมชนใหม่อย่างเช่นผมนั่นเป็นไทยพุทธการที่จะเข้าไปในชุมชนมุสลิม นำแอลกอฮอล์เข้าไปได้ไหม นำหมูไปจะได้อะไร หรือจะอ้อมหมาไปด้วย อันนี้ผมพูดถึงคนที่เป็นศาสนาอื่นด้วยนะ คือผมมีเพื่อนหนึ่งเขาชอบอ้อมหมา เขาชอบอ้อมหมาเข้าไปทานอาหาร ถ้าเกิดว่าจะอ้อมหมาเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยวมุสลิมตรงนี้ อ้อมได้ไหม ตรงนี้ต้องคุยกัน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการจัดการท่องเที่ยว ควรมีการสำรวจ ความสามารถ หรือองค์ความรู้ ของคนในชุมชนว่าคนในชุมชนนั้นมีความสามารถ และองค์ความรู้อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หลังจากนั้นก็ชักชวนให้คนเหล่านั้นเข้ามารวมกลุ่มแล้วร่วมกันเพื่อเตรียมความพร้อม พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังที่คุณปริญญา มูนาวิ กล่าวว่า

“ผมขอพูดในส่วนของผมเป็นนักท่องเที่ยวก่อนแล้วกันคือตัวผมเองก็ได้มีโอกาสท่องเที่ยวไปในหลายพื้นที่โดยเฉพาะชุมชนมุสลิมทางภาคใต้ผมประทับใจตรงที่เขาจัดการท่องเที่ยวของเขา โดยมีผู้นำชุมชนระดับผู้ใหญ่บ้าน เขาลำรวจคนในชุมชน ผลที่ได้คือเขารู้ว่าคนในชุมชนเขามีความสามารถที่แตกต่างกัน อย่างคนเฒ่าคนแก่ในเรื่องของการแกะสลักหรือการทำอาหาร ก็เอามารวบรวมเข้ามาเป็นกลุ่ม หรือคนหนุ่มสาวที่กำลังยังศึกษาอยู่เขาจะตรวจสอบความสามารถว่าคนคนนี้มีความสามารถอะไร ก็จะนำคนเหล่านี้มารวมกลุ่ม และมอบหมายหน้าที่ตามความถนัด” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

เมื่อมีการรวมกลุ่มแล้วควรที่จะค้นหาความต้องการของนักท่องเที่ยวก่อนการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ชุมชน วัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้คืออะไร ดังที่ ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวไว้

“คือผู้ที่จะทำตรงนี้หรือชุมชนต้องคิดก่อนว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เนี่ย นักท่องเที่ยวต้องการอะไรแล้วนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนของเราทำไม” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากการค้นหาความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้ว ด้านสถานที่ท่องเที่ยวนั้นควรมีการประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะจัดสถานที่เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยว ดังที่ ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวไว้

“ในส่วนของสถานที่ชุมชนนั้นต้องมีความพร้อมในการจัดสถานที่ ในเรื่องของการรับนักท่องเที่ยวได้ ในหลาย ๆ ที่ไม่ได้ประมาณว่านักท่องเที่ยวจะเข้ามาปริมาณเท่าไร เวลานักท่องเที่ยวเข้าไปเยอะ ๆ มันทำให้เรารู้สึกว่ามันมันไม่น่าอยู่ ตรงนี้มันทำให้รู้สึกว่าการมาเที่ยวไม่ได้พักผ่อน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านการนำรูปแบบไปใช้งาน ต้องทำให้เป็นลำดับขั้นตอนการทำงาน ชุมชนจะได้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานมองเห็นภาพรวมของการทำงาน และเกิดความเข้าใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น ดังที่คุณทรงยุทธ อนันตสุข กล่าวไว้

“ในส่วนขององค์ประกอบผมว่าครบถ้วนสมบูรณ์แล้วแต่ผมขอเพิ่มเติม ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติแต่ละขั้นตอนต้องเด่นชัด คือถ้าลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติมันเด่นชัดชุมชนเขาจะได้เข้าใจได้ง่าย ง่ายต่อการสตาร์ท 1 2 3 4 ควรเริ่มจากอะไร” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า เมื่อมีแนวคิดและเกิดการรวมกลุ่มที่จัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมขึ้นในชุมชนควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจนหลังจากนั้นเริ่มทำการปรึกษา และให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นของการจัดการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวชุมชนต้องเตรียมความพร้อมถึงผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว ส่วนของการร่วมกันสร้างข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนควรร่างกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่จะใช้ในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีป้ายที่สื่อกับ

นักท่องเที่ยวที่เป็นข้อห้าม ที่มีความแตกต่างจากสถานที่หรือชุมชนอื่น ๆ ที่จัดการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการสำรวจความสามารถหรือองค์ความรู้ ของคนในชุมชนรวมถึง ค้นหาความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรมีการประเมินจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะจัดสถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อความต้องการ

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร

การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารขึ้นในชุมชนนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอีกสิ่งหนึ่งคือการยอมรับ และเห็นด้วยของคนในชุมชน เช่นกรณีที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมาก ๆ ซึ่งทำให้ส่งผลโดยตรงกับการใช้ชีวิตของคนในชุมชน ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวว่า

“คือชุมชนต้องมีความพร้อมด้านยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากชุมชนรับไหวไหม คือเราอยากบอกว่าการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนที่สำคัญที่สุดเลย คนในชุมชนต้องเอาด้วย แล้วคำถามต่อไปก็จะถามว่าแล้วคนชุมชนจะรับได้ไหมที่อยู่แค่อำเภอแบบเจียบสงบแต่กลับต้องมีนักท่องเที่ยวเข้ามา” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากนี้ไม่ใช่แค่คนในชุมชนเท่านั้นที่ต้องเตรียมความพร้อมแต่ยังหมายถึง หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ที่ดูแลชุมชนนั้น ๆ อยู่ เพราะการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่น ขยะ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวว่า

“การท่องเที่ยวมันเกี่ยวพันกันหลายเรื่อง เช่น ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนของท่านเยอะมากขึ้น คำถามแรกก็คือท่านจะให้เขาจอดรถตรงไหน เรื่องของที่จอดรถเกี่ยวข้องกับหน่วยงานไหนบ้างสำนักงานเขต หรือ อบต. พอนักท่องเที่ยวมาปั๊บมีขยะการจัดการขยะเป็นอย่างไร ถ้ามีการจัดการท่องเที่ยวแน่นอนขยะเพิ่มขึ้นเขตทำยังไง อบต. ทำยังไง” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ส่วนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ควรจัดสถานที่ภายในพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีมุมสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ถ่ายรูป หรือบริเวณเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม เรียนรู้ธรรมชาติภายในชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดี และเหมาะสมกับการพักผ่อนหรือการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว ดังที่หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนสำนักงานเขตบางคอแหลมกล่าวว่า

“ควรจัดสถานที่ให้มีรูปแบบของสถานที่เช่นเป็นจุดชมวิว จุดถ่ายรูปสภาพแวดล้อมชุมชนต่าง ๆ จุดที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากสถานที่ท่องเที่ยว” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดการท่องเที่ยวนั้น ในช่วงแรก ๆ ควรจัดการท่องเที่ยวให้มีจำนวนครั้งในการจัดไม่ต้องมากนักเช่นเดือนละหนึ่งถึงสองครั้ง และเมื่อชุมชน หรือบุคลากรการท่องเที่ยวของชุมชนมีความพร้อมมากยิ่งขึ้น ก็ควรขยายเวลาออกหรือเพิ่มควมถี่ในการจัดการท่องเที่ยว โดยอาจจะดูจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังที่หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนสำนักงานเขตบางคอแหลมกล่าวว่า

“จำนวนครั้งในการจัดการท่องเที่ยวแรก ๆ อาจไม่ต้องบ่อย เดือนละครั้งเอาที่ชุมชนพร้อมต่อไปค่อยเพิ่ม เช่นชุมชนสวนหลวง ควรเพิ่มเวลาในการจัดตีใหม่ หรือเป็นช่วงเย็นเพราะว่ามีนักท่องเที่ยวที่มาจากเอเชียที่คเอามาเที่ยวเขาอาจจะได้โดยมาเที่ยวในชุมชน เพราะเราอยู่ใกล้ ๆ กัน ทั้งนี้ทั้งนั้นบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวแม่ค้าหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนต้องมีความพร้อม” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ส่วนการให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรช่วยกันคิดออกแบบขั้นตอนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว และนำองค์ความรู้ของอาหารฮาลาลนำออกมาเผยแพร่ให้ได้มากที่สุด ดังที่ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวว่า

“คืออยากฝากขั้นตอนของการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมที่เราจะเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม คือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรงเรื่องของการเรียนรู้คือชุมชนต้องไปออกแบบ เช่นนัยยะที่มันแฝงอยู่ในอาหารมุสลิมมันมีอะไรมากมายอยู่ตรงนี้ถึงจะต้องดึงออกมาให้ได้” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านเรื่องราวความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์ของชุมชน ชุมชนควรที่จะมีการรวบรวมเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ของชุมชน หรืออาจจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เก่าแก่ในชุมชน แล้วหาวิธีถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ดังที่คุณปิณดา บุณนาท กล่าวว่า

“อยากให้ส่งเสริมด้าน Story ของชุมชน มันเป็นจุดขายที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะว่าในปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนถ้าไม่มีเรื่องราวไม่มีสตอรี่ทำให้คนหรือนักท่องเที่ยวไม่ค่อยสนใจสักเท่าไร” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การนำเรื่องราวของประวัติศาสตร์ของชุมชน มาสร้างแรงจูงใจหรือสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่พื้นที่ท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญ แต่ที่สำคัญควรมีการเรียบเรียงเรื่องราวที่กล่าวมาทำให้มีวิธีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ และพร้อมในการถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว ดังที่คุณทรงยุทธ อนันท์สุข กล่าวว่า

“คือผมต้องเรียนอย่างนี้ก่อนครับว่าผมเป็นไทยพุทธคือการที่เราจะมาเที่ยวในชุมชนมุสลิมเนี่ย อยากมาบริโภคอาหารมุสลิมอยากเห็นเรื่องราวที่มีความสอดคล้องกัน เช่นเรื่องราวของประวัติศาสตร์ ดังที่ผู้หญิงก็พูดเป็นเรื่องราวของสงคราม 9 ทัพคือมีการเรียบเรียงเรื่องราวมาแล้วให้นักท่องเที่ยวฟังมันทำให้หน้าสนใจ” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร และขาดไม่ได้คือ การยอมรับ และเห็นด้วยของคนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพราะการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบในหลายด้าน เช่นปัญหาขยะ สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ นอกจากนี้การจัดการท่องเที่ยว ควรที่จะเริ่มทดลองจัดอาจค่อย ๆ

เพิ่มความถี่ โดยประเมินจากความพร้อมของชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้การจัดการความรู้ของชุมชนถือได้ว่ามีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

ชุมชนมุสลิมที่มีความต้องการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารขึ้นในชุมชนของตัวเอง ควรนำเอาวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของตัวเองมาสร้างความแตกต่างจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวของตัวเอง เช่น วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ด้านภาษา เป็นต้น ดังที่หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางคอแหลมกล่าวว่า

“ผมมองเห็นว่าในชุมชนมุสลิม อยากให้เพิ่มรูปแบบสีสันในส่วนของวัฒนธรรมให้เห็นเด่นชัด ให้มันโดดเด่นกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น อัตลักษณ์ทางด้านรูปแบบการแต่งกาย ลองคิดดูว่ามันมีอะไรที่มันทำให้มันโดดเด่นขึ้นมาทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแล้วรู้สึกว่ามันไม่เคยพบไม่เคยเห็นไม่เคยเจอ แต่ต้องมาท่องเที่ยวที่นี่ที่เดียวถึงจะเจอ” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านการสร้างเรื่องราวให้กับอาหาร ควรเพิ่มเติมโดยการนำผู้สูงอายุที่มีในพื้นที่ และมีความสามารถด้านการทำอาหารมาถ่ายทอดเรื่องราวของอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่คุณไพชอล สวนดี กล่าวว่า

“ในส่วนของเรื่องราวของอาหารผมอยากให้มองไปที่คนแก่ หรือคนสูงอายุที่ยังมีชีวิตอยู่ที่สามารถเล่าเรื่องราวอาหารนั้น ๆ ได้” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ขึ้นในชุมชนมุสลิมนั้น ควรมีการวางแผนการผลิตอาหารที่จะนำมาใช้สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยว หรือใช้สร้างอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวโดยเลือกอาหารที่มีเรื่องราวที่สอดคล้องกับเรื่องเล่าหรือประวัติศาสตร์ของชุมชน ดังที่คุณปิวิภา บุนนาค กล่าวว่า

“ในการผลิตอาหารของชุมชนนั้นควรมีการผลิตอาหารที่เชื่อมโยงกับเรื่องราวของชุมชน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว โดยใช้อาหารท้องถิ่น ควรที่จะนำเอาวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของชุมชนมาสร้างความแตกต่างจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกจากนี้การนำผู้สูงอายุที่มีในพื้นที่ และมีความสามารถด้านการทำอาหารหรือมีองค์ความรู้ด้านอาหารเข้ามามีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยว และการเลือกอาหารที่นำมาจำหน่ายในพื้นที่ท่องเที่ยว ควรเลือกอาหารที่สามารถสร้างจุดเด่นให้กับแหล่งท่องเที่ยว และควรเลือกอาหารที่มีเรื่องราวที่สอดคล้องกับเรื่องเล่าหรือประวัติศาสตร์ของชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

การสร้างความแตกต่างให้กับอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรระดมความคิด และสร้างความแตกต่างของอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังที่คุณไพชอล สวนดี กล่าวว่า

“ธุรกิจฮาลาลทุกวันนี้มันก็มีการแข่งขันทุก ๆ ที่ ก็มีการผลิตอาหารกันเยอะมาก มันก็มีประเด็นว่าจะทำอย่างไรให้ของเรานั้นแตกต่างจากที่อื่น ฉะนั้นถ้าเราจะทำให้ชุมชนของเราพัฒนาสิ่งเหล่านี้อย่างยั่งยืน ชุมชนมันก็เหมือนกับบริษัท บริษัทหนึ่ง เราก็ต้องเข้าใจในเรื่องของหลักเกณฑ์ และวิธีการ ผมก็จะพูดในส่วนของหลักการตลาดในส่วนของ 4p ในตัวแรกก็คือผลิตภัณฑ์มันก็ต้องมีความแตกต่างแตกต่างจากที่อื่น ๆ” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การกำหนดราคาอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรคำนึงถึงต้นทุนโดยรวมของอาหาร และควรคำนึงถึงผู้ขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยว คือให้ผู้ขายมีกำไรในการจำหน่ายอาหาร รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรหาตลาดอื่น ๆ นอกจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ดังที่คุณไฟซอล สวนดี กล่าวว่า

“ในเรื่องของต้นทุนของอาหารการกำหนดราคาของอาหารต้องคำนึงว่าให้ชุมชนนั้นอยู่ได้ ผมเห็นแหล่งท่องเที่ยวในหลาย ๆ ที่ ที่ทำแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ก็คือเขาอยู่ไม่ได้เขาต้องไปทำอาชีพอื่น น่าจะเป็นในเรื่องของต้นทุนการกำหนดราคา การหาตลาดก็ต้องดูแลเขาด้วย” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การใช้สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ควรเลือกสื่อที่มีประสิทธิภาพ และมีต้นทุนต่ำ เช่นสื่อออนไลน์ หรือโซเชียลมีเดีย ดังที่คุณไฟซอล สวนดี กล่าวว่า

“การใช้สื่อที่เป็นแมสมีเดียต้นทุนสูง สื่อที่น่าสนใจคือสื่อ ออนไลน์ อย่างเช่นในประเทศญี่ปุ่นเขาทำเว็บไซต์เพื่อขายอาหารเขาก็เป็นอาหารที่เล็ก ๆ ร้านอาหารเล็ก ๆ เขาก็สามารถประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วโลกเดินทางไปทานอาหารเขาได้ โดยใช้สื่อทางอินเทอร์เน็ตมีการใช้แอปพลิเคชันสมัยใหม่” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากนี้ควรเลือกสื่อที่เหมาะสม หรือสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

“ก็อาจจะก็จะเกี่ยวข้องกับโมเดล คือในส่วนของการใช้สื่อถ้าเราสามารถสื่อได้ดีทำให้คนรู้จักชุมชนเรามากขึ้นมันก็จะทำให้คนเข้ามาเที่ยวของชุมชนเรามากขึ้น” (วันที่ 28 ก.ค. 2561)

ส่วนด้านพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของอาหารนั้น ควรออกแบบให้มีความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวที่ซื้อผลิตภัณฑ์นั้นกลับบ้าน และที่บรรจุภัณฑ์นั้น ควรมีสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าซื้อมาจากสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ดังที่เจ้าพนักงานเทศกิจชำนาญการสำนักงานเขตบางคอแหลม กล่าวว่า

“เรื่องของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่มันจะช่วยให้เกิดความความสะดวกสบายในการนำกลับบ้าน หรือซื้อเป็นของฝาก หรือเป็นแพ็คเกจที่บ่งบอกว่ามาจากชุมชนเพื่อเป็นของฝากกลับบ้านจะได้ช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านการประชาสัมพันธ์พื้นที่ท่องเที่ยว ควรจัดทำแผ่นพับหรือโบรชัวร์ ที่เป็นภาษาต่างประเทศ และมีการสร้างเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชน โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นธุรกิจโรงแรม ธุรกิจทัวร์ท่องเที่ยว ดังที่หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางคอแหลมกล่าวว่า

“การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวก็อยากให้มี เช่น โบรชัวร์ที่เป็นภาษาต่างประเทศที่เป็นภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษามลายู ซึ่งจะใช้ประชาสัมพันธ์ตามโรงแรมต่าง ๆ หรือประสานกับทางโรงแรมหรือกรุ๊ปทัวร์ให้เขาสนใจ และพานักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากนี้การนำอาหารมาเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดระยะเวลา และเมื่อครบกำหนด ควรที่จะมีการสับเปลี่ยนอาหารใหม่ขึ้นมาเป็นจุดขายแทนอาหารเดิม เพื่อที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจอยู่ตลอดเวลา ดังที่คุณทรงยุทธ อนันตสุข กล่าวว่

“ควรมีระยะเวลาในการผลิตอาหารหรือนำเสนออาหาร เมื่อเวลาผ่านไปคววนำอาหารใหม่ ๆ เข้ามาเปลี่ยน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ส่วนการผลิตอาหารเพื่อจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ควรประเมินความเหมาะสมในการผลิตอาหารเพื่อที่จะนำมาขายในแหล่งท่องเที่ยว โดยในการผลิตอาหารควรให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และไม่ผลิตมากเกินไป จนเกินความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังที่หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน สำนักงานเขตบางคอแหลมกล่าวว่า

“ในส่วนของอาหารก็เช่นกันเราต้องเตรียมในปริมาณที่พอกับนักท่องเที่ยวไม่ให้มากเกินไปไม่น้อยไป” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม สิ่งที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวนั้นคือ การสร้างความแตกต่างให้กับอาหารในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการกำหนดราคาของอาหาร ควรคำนึงถึงราคาที่ทำให้ผู้ขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน การใช้สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวควรเลือกสื่อที่มีประสิทธิภาพ มีต้นทุนที่ต่ำ และเข้าถึงนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารควรให้เกิดความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว และที่บรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร ควรมีสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าซื้อมาจากสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ ควรมีการจัดทำแผ่นพับหรือโบรชัวร์ ที่เป็นภาษา ต่างประเทศ และมีการสร้างเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชน โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาหารที่นำมาเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดระยะเวลา และเมื่อครบกำหนด ควรที่จะมีการสับเปลี่ยนอาหารใหม่ ควรประเมินความเหมาะสมในการผลิตอาหารเพื่อที่จะนำมาขายในแหล่งท่องเที่ยว และการผลิตอาหาร ควรให้เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และไม่ผลิตมากเกินไป

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ชุมชนควรมีองค์ความรู้ที่มีอยู่ภายในชุมชน มีการจัดการความรู้ มีจำนวนคนในชุมชนที่มีองค์ความรู้ และทำหน้าที่ให้ความรู้มากพอ คนในชุมชนสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมาได้ รวมถึงชุมชนมีศักยภาพ และความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยว ดังที่ ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท.9 กล่าวว่า

“ในส่วนของบริหารจัดการการท่องเที่ยวมันก็มีหลายลักษณะแบบที่ 1) เป็นศูนย์เรียนรู้ แปลว่าคนที่เขาจะเข้ามาหาเราจะได้เรียนรู้ประสบการณ์บางสิ่งบางอย่าง ที่น่าสนใจ และเอากลับไปต่อยอดพัฒนาในชุมชนของตัวเอง ดังนั้นถ้าท่านจะพัฒนาชุมชนของท่าน ท่านบอกท่านมีองค์ความรู้ด้านอาหารไทยมุสลิม อยู่ระดับหนึ่งพอสมควรละ ต่อไปท่านก็ต้องมีการจัดการความรู้ที่ชัดเจน มีองค์ความรู้ที่จับต้องได้ ต้องสามารถบอกได้ว่าใครก็ตามที่จะมาเรียนรู้การทำอาหารไทยมุสลิม ท่านจะได้เรียนรู้อะไรบ้าง 2) เมื่อท่านมีความรู้ ต้องมีผู้ถ่ายทอดความรู้ วันนั้นต้องตอบตัวเองได้ว่าวันนี้คนที่รู้เรื่องอาหารอาหารไทยมุสลิมในชุมชนของท่านมีกี่คนมีพอไหม คือต้องมีการเตรียมตัวมีการเตรียมบุคลากรมีการเตรียมกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการเตรียมองค์ความรู้ตรงตามรูปแบบเมื่อกี้ มีการเตรียมตัวกันขนาดนี้ชุมชนท่านมีความพร้อมไหม ศักยภาพในการรองรับคนที่กำลังเรียนรู้เรียนรู้ได้จำนวนเท่าไร เราพบว่าในหลายชุมชนที่ไม่ได้เตรียมความพร้อมเหล่านี้เมื่อหน่วยงานราชการจับโครงการทุกอย่างเป็นอนุสาวรีย์หมดเลย” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากองค์ความรู้สำหรับให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ ควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว คือการให้มีการพัฒนาองค์ความรู้นี้อย่างต่อเนื่อง ดังที่ผอ.ฝ่ายปฏิบัติการ อพท.9 กล่าวว่า

“แล้วก็มีผู้ที่มีส่วนร่วมในชุมชน ควรมีการฝึกฝนอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านขององค์ความรู้ของวัฒนธรรมอาหารมุสลิม ควรที่จะยกความเป็นอาหารฮาลาลเต็มรูปแบบ โดยเงื่อนไขของอาหารฮาลาล ต้องเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลามที่ได้กำหนดเรื่องอาหารฮาลาลไว้ ดังที่คุณยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม กล่าวว่า

“ซึ่งการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมก็จะเกี่ยวโยงกับพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานดังนั้นอาหารก็เช่นกันก็มีการเกี่ยวโยงกับคัมภีร์อัลกุรอาน เพราะว่าเป็นส่วนสำคัญของชีวิตมนุษย์หรือเป็นปัจจัย 4 อย่างที่ผมกล่าวก่อนหน้านี้ที่ว่า ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ผู้ทรงเมตตากรุณาปราณีเสมอ มันก็เกี่ยวข้องกัอาหาร ท่านศาสนดากล่าวว่ากิจการงานที่ดีควรเริ่มต้นด้วยคำกล่าวนี้ ถ้าไม่เริ่มต้นคำประโยคนี้อะไรที่ทำก็จะไม่เกิดความเป็นสิริมงคลนั่นคือสิ่งที่บอกเราเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร เช่นทานอาหารด้วยกับมือขวา หรือรับประทานอาหารที่อยู่ข้างหน้าก่อน และอาหารตามหลักการอิสลาม

มีทั้งอาหารฮาลาลเป็นอาหารที่อนุมัติตามหลักการอิสลาม แล้วก็มีอาหาร ฮารอม อาหารที่ไม่อนุญาตให้รับประทาน แล้วก็มีอาหารที่คลุมเครือไม่ชัดเจนว่าอาหารฮารอมหรือฮาลาล ซึ่งถ้าเป็นอิสลามให้ละทิ้งอาหารที่คลุมเครือเหล่านี้ ซึ่งก็จะเกี่ยวโยงกับนักท่องเที่ยวนะเข้ามาท่องเที่ยว ที่ชุมชนนี้ ต้องเป็นอาหารฮาลาล 100 เปอร์เซ็น” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวควรเรียบเรียงองค์ความรู้ของอาหารฮาลาล แนวทางการปฏิบัติของการรับประทานอาหารตามแบบฉบับของอิสลาม ซึ่งตรงนี้เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์สำหรับบุคคลที่นำองค์ความรู้ตรงนี้ไปใช้ และสมควรที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้นี้ให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่คุณยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม กล่าวว่า

“อิสลามได้กำหนดในเรื่องของ คุณภาพของอาหาร และปริมาณอย่างชัดเจน เช่นสิ่งที่นำมาซึ่งสุขภาพที่ดีศาสนาฮัมหมัดได้สอนไว้ว่าให้แบ่งประเภทอาหารเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นอาหาร ส่วนที่ 2 เป็นน้ำ ส่วนที่ 3 เป็นที่ว่าง จนมีคำกล่าวที่ว่าถ้าบุคคลใดสามารถควบคุมตัวเองในการรับประทานอาหารตามลักษณะนี้ได้คุณหมอนจะไม่มีความเสี่ยงได้ถูกตัวเขา ร่างกายจะอยู่ในสภาพที่แข็งแรง ทั้งร่างกาย และจิตใจ คือในเรื่องของอาหารผมอยากจะบอกความมั่นใจเป็นประโยชน์สำหรับคน มั่นใจเรื่องราวอยู่ในนั้นถ้าใครนำไปปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นศาสนาไหนประโยชน์ก็จะตกอยู่กับคนที่นำไปปฏิบัติ คือเรื่องราวของอาหารนั้นผมกำลังจะบอกมาก่อนที่เราจะนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยวเราน่าจะมีการพูดคุยกันในทุกฝ่าย แต่ละชุมชนของชุมชนมุสลิมก็จะมีเกี่ยวกับผู้มีความรู้ด้านศาสนามาพูดคุยเรียบเรียงสิ่งเหล่านี้เพื่อหาวิธีบอกกับนักท่องเที่ยว” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

ส่วนด้านผู้ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยว ควรได้รับการอบรมความรู้ในเรื่องของอาหารฮาลาล ดังที่คุณสุเมธ มะลา กล่าวว่า

“ผมจะเสนอในส่วนของผู้ขายคือการให้ความรู้กับผู้ที่มาซื้อมันยังไม่ชัดเจน คืออยากจะให้คนที่ทำตรงนี้ที่จะขายอาหารหรือจะให้ความรู้ในเรื่องของอาหารฮาลาลควรที่จะศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ด้านอาหารฮาลาลให้ชัดเจน” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ด้านความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีแนวทางที่สำคัญคือ ชุมชนควรมีจำนวนผู้ทำหน้าที่ให้ความรู้มากพอ และชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่กล่าวมา นำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้น นอกจากนี้ที่กล่าวมาควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้ควรที่จะยกความเป็นอาหารฮาลาลเต็มรูปแบบ โดยเงื่อนไขของอาหารฮาลาลนั้นต้องเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม ส่วนของการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาลนั้นควรที่จะมีการเรียบเรียงองค์ความรู้ของอาหารฮาลาล ควรมีการจัดอบรมผู้ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เพิ่มเติม

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวสมควรที่จะมี ผู้มีความรู้ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว คอยแนะนำให้กับคนในชุมชนด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ดังที่คุณณัฐพงศ์ สวนดี กล่าวว่า

“ควรมีผู้รู้ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวคอยแนะนำชุมชนในการจัดกิจกรรมหรือพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นควรคำนึงถึงฤดูกาล หรือเทศกาลของอาหาร ดังที่ คุณณัฐพงศ์ สวนดี กล่าวว่า

“ผมขอเพิ่มนิดนึงในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการจัดกิจกรรมตามฤดูกาล หรือตามเทศกาล” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร แล้วควรที่จะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมการแสดงที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ดังที่คุณปริญญา มุนาวี กล่าวว่า

“ก็ให้ความคิดเห็นว่าเราควรมีในเรื่องของศิลปวัฒนธรรมหรือการแสดง” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงความต่อเนื่อง ควรให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพราะส่งผลต่อความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เคยเข้ามาทดลองจัดกิจกรรมก็สนุกได้ประสบการณ์เพิ่มขึ้น ก็มองว่าความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมสำคัญนะ มันจะทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวหรือเข้ามาเที่ยวอีก” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จะทำให้นักท่องเที่ยวนำสิ่งที่ได้จากการท่องเที่ยวไปบอกต่อคนใกล้ชิดถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวซึ่งจะเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวได้ดีอีกทางหนึ่ง ดังที่คุณปิวิภา บุณนาค กล่าวว่า

“แล้วเรื่องของการจัดกิจกรรมอยากให้ออกมาอย่างต่อเนื่องอย่าให้ขาดช่วงประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปากทำให้คนเข้ามาท่องเที่ยวเยอะขึ้น” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

การประชาสัมพันธ์ในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีข้อความสั้น ๆ แต่มีความหมายครอบคลุม เพื่อการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ดังที่คุณณัฐพงศ์ สวนดี กล่าวว่า

“ก็ควรที่จะนำเสนอเป็น Single Message เราควรที่จะคิดถึงประโยคแทนความหมายของอาหารมุสลิมได้ตรงมากกว่าให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ฟังแล้วรับรู้เลยว่ามันคืออาหารมุสลิม” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

นอกจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นฐานการเรียนรู้แล้ว ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนั้น ควรให้ความรู้ด้านอาหารฮาลาลกับนักท่องเที่ยว โดยคิดและออกแบบวิธีการให้ความรู้ในระหว่างตอนขายอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ดังที่อาคม วิธวีชาวิทิน กล่าวไว้ว่า

“ผมจะเสนอแนะในเรื่องของอาหาร บางทีคนไทยพุทธเนี่ย เขาไม่เข้าใจเรื่องอาหารฮาลาล บางทีเขาเข้าใจว่าไก่ เนื้อ ถามว่าเนื้อฮาลาลของอาหารฮาลาลคืออะไร ไม่ใช่หมูคือมุสลิมทานได้ อาหารฮาลาลในความเป็นจริงคือมันต้องทำให้ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม คือมันก็เยอะ ประมาณว่าที่สัมพันธ์กับอาหารที่มีในแหล่งท่องเที่ยวมุสลิม นั้นควรสื่อให้เห็นถึงความหมายของอาหารฮาลาลที่แท้จริงว่าอาหารฮาลาลควรเป็นอย่างไรจะเป็นการสอนการแนะนำก็ได้” (วันที่ 28 ก.ค. 61)

สรุปว่า กิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำ หรือให้ความรู้กับคนในชุมชนในส่วนของพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ควรมีการจัดตามฤดูกาล นำประเพณีวัฒนธรรมมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และควรจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง รวมถึงควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยประโยคที่กระชับง่าย และสื่อความหมายได้ดี นอกจากนี้กิจกรรม ลักษณะมีการตั้งฐานกิจกรรมแล้ว ร้านอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว ก็ควรสามารถถ่ายทอดความรู้ของวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมได้เช่นกัน

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

แนวทางการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยแยกตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว และพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยแยกตามองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว แนวทางในการปฏิบัติการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ชุมชนควรกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจน ดังนั้น ชุมชนควรทำการศึกษาหาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบจัดตั้งชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม รูปแบบตลาดอาหารมุสลิม และรูปแบบแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบที่กล่าวมาจะมีการจัดการ และวิธีการพัฒนาที่แตกต่างกัน

1.2 ชุมชนควรจัดประชุม และเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่ในชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน เช่น ประเด็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวก และด้านลบ

1.3 ชุมชนควรเตรียมความพร้อม โดยเริ่มจากให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกลุ่มๆ ที่จัดตั้งขึ้น และร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยว เช่น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (Swot Analysis) ของชุมชนของตนเอง นำสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์นำมาปฏิบัติโดยการพัฒนาจุดแข็งเพื่อเสริมสร้างโอกาส และป้องกันจุดอ่อนเพื่อลดผลกระทบจากอุปสรรค ของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

1.4 ชุมชนควรที่จะสร้างข้อตกลงร่วมกันโดยคำนึงถึงความต้องการ และข้อจำกัดของชุมชนเป็นที่ตั้ง รวมถึงการนำแนวการดำเนินชีวิต หรือหลักปฏิบัติของคนในชุมชนมาเป็นฐานในการร่างกฎระเบียบหรือข้อตกลง เช่น การตั้งกฎระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยว และข้อตกลงหรือกฎระเบียบของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นจนได้เป็นมติร่วมกัน

1.5 ชุมชน ควรมีการประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมด้านสถานที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในชุมชน

2. องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร แนวทางปฏิบัติการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารเพื่อจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรสอบถามความคิดเห็น คนในชุมชนก่อนว่ามีความต้องการที่จะจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนหรือไม่ เพราะเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรที่จะให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมกับชุมชนรวมถึงการวางแผนการจัดการผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยวขึ้น เช่นจำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว และการจัดการสถานที่จอดรถ รวมถึงความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3 การเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยว ในช่วงแรก ๆ ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรที่จะกำหนด วันที่จัดการท่องเที่ยวไม่ต้องบ่อยมากนัก เช่น เดือนละหนึ่งครั้งหรือเดือนละ 2 ครั้ง เป็นการทดลองจัดการท่องเที่ยวขึ้นโดยอาจจะค่อย ๆ เพิ่มจำนวนวันที่จัดการท่องเที่ยวโดยประเมินจากความพร้อมของชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.4 การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ชุมชนควรนำความรู้ด้านอาหารฮาลาลออกมาสร้างเป็นจุดขายให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว

2.5 ชุมชนควรมีการจัดการความรู้หรือรวบรวมความรู้ ที่ชุมชนมีอยู่ เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน องค์ความรู้ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ของชุมชนในด้านอื่น ๆ

3. องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น แนวทางปฏิบัติการสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่นเพื่อจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ชุมชนควรมีการสืบค้นวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน หรือรวบรวมผู้ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมนั้น ๆ มาถ่ายทอดให้สมาชิกกลุ่ม แล้วร่วมกันคิดว่าจะนำวัฒนธรรมนั้นมาพัฒนาเป็นอัตลักษณ์การท่องเที่ยวได้อย่างไร

3.2 ชุมชน ควรเชิญชวนผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วม โดยการค้นหาผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารหรือด้านอื่น ๆ ที่อยู่ภายในชุมชน และเชิญชวนให้เข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยอาจจะกำหนดหน้าที่ให้เป็นครูภูมิปัญญาให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว หรือให้ความรู้กับสมาชิกของกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3.3 ชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ควรที่จะมีการค้นหาอาหารหรือคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ที่มีอยู่ในชุมชน ค้นหาผู้ทำอาหารนั้น หรืออาจจะต้องมีการพูดคุยกับเจ้าของภูมิปัญญาให้กลับมาทำอาหารนั้น ๆ ขึ้นมาใหม่ ในกรณีที่เจ้าของภูมิปัญญาเลิกทำอาหารไปแล้ว นำอาหารเหล่านั้น นำมาสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว และควรเลือกอาหารที่มีเรื่องราวที่สอดคล้องกับเรื่องเล่าหรือประวัติศาสตร์ของชุมชน

4. องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว แนวทางปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เพื่อจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชุมชนควรเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายหรือบริการ และสร้างเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว โดยทยอยนำอาหารเหล่านั้นออกมา และทำการสับเปลี่ยนหมุนเวียนโดยกำหนดระยะเวลาในการสับเปลี่ยนอาหารอย่างเหมาะสม

4.2 ชุมชนควรคำนึงถึงราคาที่ทำให้ผู้ขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน โดยคนในชุมชนอาจจะร่วมกันกำหนดราคาของอาหาร โดยการกำหนดราคานั้น ควรคิดจากต้นทุนการผลิตอาหารทั้งหมด รวมกับคุณค่าของอาหาร คุณค่าของอาหารได้แก่หารับประทานยาก เป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีองค์ความรู้ภูมิปัญญา เป็นต้น

4.3 การแสวงหากลุ่มนักท่องเที่ยวจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีแนวทางดังนี้

4.3.1 ชุมชน ควรหาเครือข่ายที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก โรงแรม หรือธุรกิจนำเที่ยว โดยทางชุมชนอาจทำเป็นข้อเสนอ เช่นการทำแพ็คเกจการท่องเที่ยว

เสนอกับกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำนักท่องเที่ยวนำมาท่องเที่ยวในชุมชน โดยชุมชนอาจขอความช่วยเหลือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ให้ช่วยประสานงานกับกลุ่มธุรกิจเหล่านี้

4.3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยวกับชุมชน ในการที่ให้กลุ่มธุรกิจนำนักท่องเที่ยวนำมาเที่ยวในชุมชน

4.4 ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเลือกสื่อที่ใช้ประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวก่อนเป้าหมาย มีต้นทุนที่ต่ำ และชุมชนควรคิดหาวิธีที่ทำให้นักท่องเที่ยวนำมาเที่ยวในชุมชน สื่อที่กล่าวมาได้สะดวก เช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊กของแหล่งท่องเที่ยว การถ่ายทอดสดทางโซเชียลมีเดียเมื่อมีการจัดการท่องเที่ยว หรือจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

4.5 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร มีแนวทางดังนี้

4.5.1 ชุมชนควรคิดและออกแบบบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ทำให้เกิดความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว เช่น การถือ หรือนำผลิตภัณฑ์นั้นกลับบ้าน และที่บรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร ควรมีสิ่งที่ยกบอกได้ว่าซื้อมาจากสถานที่ท่องเที่ยวที่ใด เช่น โลโก้ หรือชื่อของสถานที่ท่องเที่ยว ถ้าชุมชนไม่มีความรู้เรื่องนี้ ควรที่จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้ช่วยจัดอบรมให้ความรู้เรื่องของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในแหล่งท่องเที่ยว

4.5.2 หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรให้การสนับสนุนด้านความรู้ โดยอาจจะช่วยอบรมให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว

4.6 ชุมชนควรจัดทำแผ่นพับ หรือโบรชัวร์ ที่เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งในส่วนนี้ ถ้าทางชุมชนไม่มีบุคลากรที่สามารถทำได้ ชุมชนควรที่จะขอการสนับสนุนไปทางหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้หรือขอการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำ

4.7 ชุมชนควรหาวิธีการประเมินนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนแต่ละครั้ง เพื่อที่กำหนดปริมาณการผลิตอาหารให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว

5. องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางปฏิบัติด้านการประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ชุมชนควรมีการจัดการความรู้ที่เป็นความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนอื่น ๆ ภายในชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนมีจำนวนคนในชุมชนที่มีองค์ความรู้เหล่านั้นมากพอที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว

5.2 ชุมชนควรนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์นำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

5.3 หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน โดยชุมชนเองอาจมีการศึกษาหาความรู้ด้านการท่องเที่ยว หรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดการอบรมกับคนในชุมชนหรือตัวแทนของชุมชน

5.4 ชุมชนควรที่จะยกความเป็นอาหารฮาลาลเต็มรูปแบบให้กับอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเงื่อนไขของอาหารฮาลาลนั้นต้องเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยนำผู้ที่มีความรู้อาหารฮาลาลได้แก่ อิหม่าม ครูสอนศาสนา ที่อาศัยในชุมชน ควรเข้ามาให้ความรู้ในด้านอาหารฮาลาลกับคนในชุมชน

6. องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

แนวทางปฏิบัติด้านการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ชุมชนควรมีการเรียบเรียงองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล และควรนำองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาลออกมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ได้ง่าย และง่ายต่อการให้ความรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารฮาลาลในชุมชน ได้แก่ อิหม่าม ครูสอนศาสนาควรมาเข้าร่วมในการเรียบเรียงองค์ความรู้เหล่านั้น หรือเป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวเอง

6.2 หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความรู้กับชุมชนในส่วนของกิจกรรมการท่องเที่ยว และชุมชนควรหาความรู้ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติม เช่นการเข้าอบรมเมื่อมีหน่วยงานภาครัฐจัดอบรม หรือเชิญเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกับคนในชุมชน

6.3 ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่นกิจกรรมการแสดง โดยนำประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยอาจเลือกจัดกิจกรรมตามเทศกาลของประเพณีนั้น ๆ

6.4 ชุมชนควรที่จะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

6.5 ชุมชนควรคิด และออกแบบข้อความหรือประโยคที่กระชับกระชับจดจำได้ง่าย และสื่อความหมายได้ดี เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว

6.6 นอกจากกิจกรรมอาหารในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะตั้งเป็นฐานกิจกรรม ชุมชนควรพัฒนาร้านอาหารที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว ให้สามารถถ่ายทอดความรู้ของวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญอาหาร อธิบายให้ความรู้ระหว่างทำอาหาร ให้นักท่องเที่ยวหรือให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำอาหาร ถ้านักท่องเที่ยวมีความต้องการ เป็นต้น

ตารางที่ 25 สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนา
การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยว - ควรมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน - ควรมีการสนับสนุนให้คนชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น - ควรมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันโดยพิจารณาจากความต้องการและข้อจำกัดของชุมชน - ควรมีการประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว
การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร	<ul style="list-style-type: none"> - ควรให้หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ให้การสนับสนุน และวางแผนการจัดการผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว - ควรเริ่มต้นจัดการท่องเที่ยว ในช่วงแรก ไม่ บ่อยมากนักเพื่อให้ชุมชนปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องด้านการจัดการ และด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ - ควรนำความรู้ด้านอาหารฮาลาลออกมาเป็นจุดขายของพื้นที่ท่องเที่ยว - ควรมีการจัดการความรู้หรือรวบรวมความรู้ ที่ชุมชนมีอยู่
การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการสืบค้นวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนำมาสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว - ควรมีการรวบรวมผู้ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมอาหารเพื่อถ่ายทอดให้สมาชิกกลุ่ม - ควรเชิญชวนผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ควรเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายหรือบริการ และสร้างเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว - ควรมีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นออกมาจำหน่ายและทำการสับเปลี่ยนหมุนเวียนโดยกำหนดระยะเวลาในการสับเปลี่ยน - ควรมีการนำหลักการตลาดมาใช้ ได้แก่ การเลือกสื่อประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม และการแสวงหากลุ่มนักท่องเที่ยวจากธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตารางที่ 25 สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนา
การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการร่วมกันกำหนดราคาของอาหาร - ควรมีการ ร่วมกันคิดและออกแบบบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ทำให้เกิดความสะอาดต่อนักท่องเที่ยว และ ควรบ่งบอกได้ว่าซื้อมาจากสถานที่ท่องเที่ยวนั้น - ควรมีการสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจากหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว - ควรมีการจัดทำแผ่นพับหรือโบรชัวร์ ที่เป็นภาษาต่างประเทศ - ควรมีการประเมินนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนในแต่ละครั้งเพื่อที่จะกำหนด ปริมาณการผลิตอาหารให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว
การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับความคิดสร้างสรรค์ มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว - ควรมีการทำอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยวให้เป็นอาหารฮาลาลที่สมบูรณ์แบบตามหลักการของศาสนาอิสลามให้กับอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว - ควรมีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาใหม่
การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการนำ องค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาลให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การท่องเที่ยว - ควรมีการให้ความรู้กับชุมชนในด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง - ควรมีการคิด และออกแบบข้อความหรือประโยคที่กระชับจดจำได้ง่าย และสื่อความหมายได้ดี เพื่อใช้ประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว - ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย - ควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ - ควรมีการพัฒนาร้านอาหารที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวให้ สามารถถ่ายทอดความรู้ของวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนา รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวและสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร 2.พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม 3.พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และ 4.ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และสภาพการณ์การท่องเที่ยว ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม จากตัวอย่าง 400 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้จาก ขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาสังเคราะห์ เนื้อหา เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว และด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมจำนวน 7 คน จากนั้น นำข้อมูลจาก ขั้นตอนที่ 1 2 และจากผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนารูปแบบโดยใช้วิธีการสังเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวตามรูปแบบ และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เครื่อง มือที่ใช้ประกอบด้วย คู่มือการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยว 20 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม 10 คน และผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการเป็นคนในชุมชน จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการประเมิน และหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมขึ้นในชุมชนมุสลิม ใช้การจัดประชุมเพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

1. สรุปผลการวิจัย

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลาง และภาคตะวันตก

ตอนที่ 1

1.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุไม่เกิน 30 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีอาชีพเป็นนักเรียนนักศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาท

1.2 ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร พบว่า จำนวนครั้งในการท่องเที่ยวเคยเดินทางมาท่องเที่ยว 2-3 ครั้ง มีผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยวเป็นจำนวน 3 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กับครอบครัว/ญาติพี่น้อง นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้ 3-4 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยวนี้เป็นจำนวนเงิน 200-400 บาท นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้พาหนะในการเดินทางเป็นรถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากเพื่อน การเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้รับความรู้/ประสบการณ์ในด้านวัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอาหาร

1.3 สภาพที่คาดหวังของนักท่องเที่ยวในด้านส่วนประสบการณ์ตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร พบว่า สภาพที่คาดหวังในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อม ลำดับที่ 3 ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ลำดับที่ 4 ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว ลำดับที่ 5 ด้านกระบวนการ ลำดับที่ 6 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว และลำดับที่ 7 ด้านราคา

1.4 ผลสรุปข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ดังนี้ ด้านอาหารนักท่องเที่ยวยังมีข้อเสนอแนะว่าในแหล่งท่องเที่ยวต้องการให้มีอาหารพื้นเมืองที่เป็นอัตลักษณ์ เป็นอาหารที่สะอาด มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และมีราคาไม่แพงมาก หรืออาจมีโปรโมชั่นให้กับนักท่องเที่ยวในกรณีซื้ออาหารเพื่อเป็นของฝากกลับบ้าน ด้านสถานที่ท่องเที่ยวต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวมีห้องน้ำที่สะอาด และเพียงพอ รวมถึงมีการจัดสถานที่ให้สะอาด สวยงาม มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางรวมถึงผ่านพับคู่มือภาษาต่างชาติ ด้านการให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวต้องการให้ คนในชุมชนเป็นผู้แนะนำข้อมูลของพื้นที่ท่องเที่ยว หรือแนะนำรายการอาหารในแหล่งท่องเที่ยวด้วยอภัยาศัยไมตรีที่ดี รวมถึงชุมชนควรมีการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้สึกรักวัฒนธรรม ประเพณีของตัวเอง ส่วนความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอาหาร

นักท่องเที่ยวมีความต้องการกิจกรรมที่มีส่วนร่วมทดลองทำอาหาร สาธิตการทำอาหาร และต้องการให้มีกิจกรรมการเผยแพร่ วิธีการทำอาหาร และแนะนำส่วนประกอบของวัตถุดิบ หรือประวัติความเป็นมาของอาหาร นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้พื้นที่ท่องเที่ยว มีการแบ่งโซนขายอาหาร เช่น โซนอาหารคาว โซนอาหารหวาน โซนของฝาก รวมถึงความสะอาด และอยากให้อนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม หรือความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น

ตอนที่ 2

การศึกษาศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารผู้ให้ข้อมูลหลักคือนักท่องเที่ยวมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอาหารจำนวน 10 คน พบว่า

1. ด้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยวอาหารสามารถเป็นแรงจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีเรื่องราวความเป็นมาของอาหารมีภูมิปัญญาของอาหาร เป็นอาหารโบราณหารับประทานยาก ภาชนะสำหรับใส่อาหารที่ทำขึ้นเองหรือทำจากวัสดุที่ได้จากธรรมชาติ รวมถึงมีรสชาติที่อร่อย มีความสะอาด และราคาไม่แพง

2. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเพราะต้องการประสบการณ์ที่แปลกไปจากเดิม กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้สึกผ่อนคลาย และได้รับความรู้จากการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเจ้าของพื้นที่ โดยกิจกรรมนั้นควรเป็นลักษณะกิจกรรมที่ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนในการทดลองทำอาหารร่วมกันระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสทดลองลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ภาชนะที่ใส่อาหารควรทำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง หรือเป็นภาชนะแบบดั้งเดิมที่ในอดีตคนในชุมชนเคยใช้ภาชนะนี้ใส่อาหารรับประทาน และการแต่งกายของเจ้าของพื้นที่ควรใส่ชุดประจำถิ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

3. ด้านการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้จากสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวด้วยวิธีการเดินเที่ยวชมในแหล่งท่องเที่ยว และจากการสังเกตสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสินค้าที่นำมาขายในพื้นที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดการรับรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ในระดับหนึ่ง ด้านความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมถึงการได้รับการต้อนรับจากเจ้าของพื้นที่ด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดี ซึ่งจะทำให้ได้รับประสบการณ์ที่ดี และแปลกใหม่ไปจากเดิม

4. ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวควรคำนึงถึงความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว และควรมีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้มากขึ้น

2. **ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ และพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม** แบ่งออกเป็น 2 ส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของพื้นที่ท่องเที่ยวต้นแบบ คือ ชุมชนบ้านน้ำเขียว และบ้านบางพลับ ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ชุมชนบ้านบางพลับ

ด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนา และจัดการท่องเที่ยว มีการร่วมกันร่างกฎระเบียบข้อบังคับในแหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างข้อตกลงหรือเตรียมความพร้อมกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวมีลักษณะให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น

ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ชุมชนบ้านบางพลับมีการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนในด้านการทำเกษตร ด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ มีการแบ่งงาน และมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้กับคนในชุมชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่ม มีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว และจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่ ๆ มาแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่กันภายในกลุ่ม และการดำเนินงานทุกอย่างนั้นจะออกมาจากมติของกลุ่ม

ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับมีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย และบริการกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้มีการนำพืชผลทางการเกษตรในชุมชน นำมาพัฒนาเป็นอาหารแปรรูปโดยชุมชนเป็นผู้พัฒนาสูตรการทำอาหารหรือวิธีการแปรรูปอาหารจะเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดกันมา บางอย่างคนในชุมชนจะช่วยกันพัฒนาขึ้นมาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม และด้านการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ จะคำนึงถึงคุณภาพ และมีการรับประกันผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว

ด้านความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับมีความรู้ที่มีการสืบทอดความรู้กันมาจากบรรพบุรุษ รวมถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่คนในชุมชนเก็บรักษา และรวบรวมไว้ และองค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านี้กันภายในกลุ่ม และเผยแพร่ให้กับผู้ที่สนใจ

ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ มีการจัดตั้งฐานการเรียนรู้ขึ้น โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ ในแต่ละฐานการเรียนรู้มีคนในชุมชนเป็นวิทยากรประจำฐาน คอยให้ความรู้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ขึ้นมา โดยขั้นตอนของกิจกรรม คือ การบรรยาย การสาธิต และให้ทดลองทำ นอกจากนี้ชุมชนยังสร้างจิตสำนึกความเป็นผู้ให้ความรู้กับคนในชุมชนอีกด้วย

ด้านการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนบ้านบางพลับได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ความรู้ด้านการทำการเกษตร หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตามที่ชุมชนต้องการ ได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่ชุมชนไม่มีความสามารถทำได้ เช่น บรรจุกัญชีสินค้า รวมถึงสนับสนุนด้านการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ช่วยในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว และช่วยออกค่าใช้จ่ายให้กลุ่มที่ต้องการเข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชน

ชุมชนบ้านน้ำเขียว

ด้านการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว มีการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกของกลุ่มก่อนการจัดการท่องเที่ยวคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว ได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ชุมชนของตัวเองแล้วเริ่มทำตามสิ่งที่วิเคราะห์ได้ การจัดการท่องเที่ยวของบ้านน้ำเขียวมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บ้านน้ำเขียว ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการท่องเที่ยว โดยมีการร่วมกันพัฒนาในด้านสถานที่ รวมถึงคนในชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง นอกจากนี้ยังจัดตั้งกลุ่มย่อยขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน รวมถึงยังมีการกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวไปยังสมาชิกของกลุ่มย่อย มีการจัดประชุม เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา จากการจัดการท่องเที่ยว มีการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกของกลุ่มปฏิบัติตาม นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านอาหาร และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำเขียวได้ทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความโดดเด่นของชุมชนนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเรียบเรียงเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เพื่อให้บริการ และจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้การกำหนดราคาค่าบริการก็คิดจากการที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ ที่สถานที่ท่องเที่ยวจัดบริการให้กับนักท่องเที่ยว

ด้านการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวพร้อมกับคนในชุมชนจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่ ส่วนของการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอาหาร ใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองรับประทานอาหาร และทดลองทำอาหารท้องถิ่น นอกจากกิจกรรมด้านอาหาร ยังมีกิจกรรมที่เป็นการแสดงที่จัดให้นักท่องเที่ยวได้ชมโดยไม่ต้องรอให้ตรงกับช่วงเทศกาล

ด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการท่องเที่ยวการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีให้นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตร่วมกับคนในพื้นที่โดยการเข้าพักในบ้านของคนในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกจากนี้ มีการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมของบ้านน้ำเขียวให้นักท่องเที่ยว

ได้ชม นอกจากนี้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคัดเลือกของดีที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นำมาสร้างหรือเรียบเรียงเรื่องเล่า และพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนในด้านการให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว ช่วยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงการผลิตของที่ระลึกให้กับชุมชนไว้จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และมีเครือข่ายของชุมชนที่นำสินค้ามาจำหน่ายในพื้นที่ที่จัดการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหาร และจัดการท่องเที่ยวขึ้น โดยมีคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการแบ่งงาน กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ ร่างข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการร่วมกันคิดร่วมกันทำ ส่งผลให้ชุมชนมีระบบทางสังคมที่เข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน

2. การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ประกอบด้วย การคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ลักษณะของวิธีการให้ความรู้ควรมีลักษณะ การบรรยาย และมีการสาธิต รวมถึงการบรรยายให้ความรู้ระหว่างสาธิต หลังจากนั้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติจริง มีการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว ผู้ให้ความรู้ควรเป็นคนในชุมชน ควรมีการฝึกเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรที่จะสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีของชุมชน และควรที่จะนำวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสม มาร่วมถ่ายทอดให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล

3. การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น ประกอบด้วยการนำอาหารท้องถิ่นที่มีรสชาติที่เป็นอัตลักษณ์ อาหารท้องถิ่นที่มีการพัฒนาวิธีการทำโดยคนชุมชน อาหารที่มีการสืบทอดวิธีการทำมาจากบรรพบุรุษ อาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุดิบที่ได้ภายในชุมชน และอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน นำมาให้บริการหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาหารบางอย่างควรดัดแปลงรสชาติให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากอาหารแล้ว ประเพณีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของพื้นที่ก็สามารถที่จะนำมาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กับอาหารด้วยเช่นกัน

4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของอาหาร ได้แก่ อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ อาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น การผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน มีการกำหนดมาตรฐาน

ของผลิตภัณฑ์อาหาร มีการกำหนดราคาที่กำหนดโดยกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน โดยกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้า นอกจากนี้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ยังนำหลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการจัดระบบ และการวางแผนการตลาด รวมถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว

5. การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ โดยความรู้ที่ควรจะมีลักษณะเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่ เรื่องเล่าของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ โดยเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับประวัติของชุมชนวิถีของชุมชน องค์ความรู้ในด้านความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร รวมถึงการประกอบอาชีพที่มีองค์ความรู้สืบทอดกันมา มีการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้น รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่ม และผู้ที่สนใจ นอกจากความรู้ด้านอาหาร ประวัติศาสตร์ของชุมชน งานเทศกาลประเพณี สถานที่เก่าแก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ก็สามารถพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน

6. การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การประชุมร่วมกันในการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย ชมการสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง การให้ความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นการสื่อสารหรือการบอกเล่าว่าอาหารนั้น ๆ มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น รวมถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างไร การให้ความรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการให้ความรู้ทั้งสองด้านคือด้านแรกเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น เคล็ดลับการทำอาหาร ส่วนที่สองความรู้เรื่องอาหารฮาลาลโดยให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงประโยชน์ และวิธีการทำอาหารฮาลาล รวมถึงการนำวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชาวมุสลิมมาจัดเป็นกิจกรรม และให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว แสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ได้แก่

1. การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย จัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว แบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบงานเฉพาะด้านภายในกลุ่มย่อยจะมีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม โดยมีการกำหนดระยะเวลาในการนัดหมายเพื่อที่จะประชุมร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือปัญหาในการทำงานเพื่อที่จะได้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มต้องยอมรับประชามติในที่ประชุม รวมถึงสมาชิกควรมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว

2. การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ประกอบด้วย การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการนักท่องเที่ยว มีการตั้งกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของกลุ่ม การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ลักษณะของผู้นำกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่น และใฝ่รู้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดี เป็นคนที่คนในชุมชน และหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์

4. การสนับสนุนจากภายนอก ประกอบด้วย การให้การสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว สื่อหรือวิธีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่ใช้งบประมาณสูง

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม การสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษโดยมีการถ่ายทอดให้คนในชุมชน จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน

3. ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ผลการพัฒนากิจกรรมและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ที่ชุมชนสวนหลวง 1 ซอยเจริญกรุง103 เขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีรายละเอียดดังนี้ กิจกรรมจะเป็นลักษณะให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำอาหาร โดยมีการคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และอาหารที่มีการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ภายในฐานกิจกรรมจะมีการบรรยายให้ความรู้ ในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเป็นมาของอาหาร และความรู้เรื่องอาหารฮาลาล หลังจากนั้นจะเป็นการสาธิตการทำอาหารให้นักท่องเที่ยวได้ชมพร้อมกับให้ความรู้ด้านวิธีการทำ ส่วนประกอบ เคล็ดลับ และวิธีการทำอาหารฮาลาล ขั้นตอนต่อไปเป็นการให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหารนั้นด้วยตัวเอง และนำอาหารนั้นให้นักท่องเที่ยวเป็นของฝากกลับบ้าน

ส่วนที่ 2 ประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ผลลัพธ์การพัฒนากิจกรรม และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรม

อาหารของชาวไทยมุสลิม อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจ และต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของพื้นที่ อยู่ในระดับมากที่สุด และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ประเมินผลลัพธ์ที่นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือนักท่องเที่ยว จำนวน 12 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ด้านวิธีการทำให้เกิดการเรียนรู้ในฐานะกิจกรรมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การบรรยายให้ความรู้สรุปได้ว่า ขั้นตอนการบรรยายในฐานะกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิมนั้น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ด้านประวัติความเป็นมาของชุมชน วัฒนธรรมอาหารของชุมชน โดยเป็นการเล่าเรื่องผ่านอาหาร และนักท่องเที่ยวยังได้รับความรู้ในด้านการทำอาหาร วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร

2. การสาธิตการทำอาหาร สรุปได้ว่า ขั้นตอนการสาธิตในฐานะกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวได้เห็นขั้นตอนการทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิธีการประกอบอาหารฮาลาลที่ถูกต้องทำอย่างไร และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำอาหารระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่

3. การให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหาร สรุปว่า ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ไปจากเดิม เกิดความสนุกในการท่องเที่ยว และได้รับความรู้การทำอาหารเพราะได้การลงมือปฏิบัติเอง ได้รับความรู้ในส่วนของการทำความสะอาดวัตถุดิบที่นำมาปรุงอาหารตามหลักการของอาหารฮาลาลที่เป็นวัฒนธรรมอาหารที่สำคัญของชาวไทยมุสลิม

ส่วนที่ 4 ประเมินผลลัพธ์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ของคนในชุมชนที่เข้าร่วม จำนวน 10 คน โดยใช้การสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการท่องเที่ยว พบว่าคนในชุมชนมีความเข้าใจ และมีความคิดเห็นว่าการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาจะทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และต้องการให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้กับสมาชิก โดยการแบ่งงานกันไปทำตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกเกิดความรับผิดชอบงานในหน้าที่ และควรที่จะกระจายผลประโยชน์ให้กับคนในชุมชนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อน เนื่องจากเป็นผู้ทำงาน และเป็นการสร้างกำลังใจให้กับคนทำงาน

2. ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร คนในชุมชนมีความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการคัดเลือกอาหารที่มีความเชื่อมโยงกับประวัติของชุมชน วิถีชีวิต และการนำองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาลซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาด้านอาหารของอิสลามมาเรียบเรียง และถ่าย ทอดในพื้นที่ท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับเรื่องของการเรียบเรียงองค์ความรู้ให้ง่ายต่อการถ่ายทอด และใช้เวลาที่เหมาะสมในการให้ความรู้ และมีความคิดว่าควรขอความร่วมมือกับผู้ที่มีความรู้ด้านอาหารอิสลามที่อยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียบเรียงองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล

3. การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น หลังจากคนในชุมชนได้พัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมา คนในชุมชนมีความเข้าใจและให้ความสำคัญกับประวัติความเป็นมาของชุมชน และเริ่มทำการค้นหาอาหารที่มีเรื่องราวความเป็นมา และมีวิธีการทำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ที่มีอยู่ภายในชุมชนเพื่อนำมาสร้างอัตลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงมีความคิดที่จะนำศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน และศิลปะการแสดงที่มาจากวัฒนธรรมของท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกับกิจกรรมการในด้านอาหาร

4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว คนในชุมชนมีความเข้าใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว โดยจะเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาเดิม นำมาเข้าฐานกิจกรรม และนำมาเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยว โดยจะมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หรือภาชนะที่ใส่อาหารที่ทำมาจากธรรมชาติ นอกจากนี้ชุมชนมีความคิดที่จะสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่นำถุงผ้ามาใส่อาหารที่ซื้อกลับบ้านเพื่อที่จะเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

5. การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น คนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว มีความเข้าใจ โดยคนในชุมชนจะเลือกอาหารที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาหารที่พัฒนาหรือปรับปรุงมาจากภูมิปัญญาอาหารเดิม เพื่อที่จะนำเรื่องราวหรือองค์ความรู้ด้านอาหารไปบรรยายให้ความรู้กับนักท่องเที่ยวขณะอยู่ในฐานกิจกรรม

6. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อรับผิดชอบด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งงาน และกำหนดผู้รับผิดชอบการทำงาน รวมถึงมีการประชุมเพื่อเลือกอาหารที่จะนำเข้าไปในฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีข้อกำหนดในการเลือกอาหารคือต้องเป็นอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการรวบรวม และร่างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่นประวัติความเป็นมาของอาหาร เคล็ดลับการทำอาหาร การทำอาหารฮาลาล เพื่อที่จะถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวผ่านฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. **ขั้นตอนที่ 4 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม** โดยมีแนวทางที่สำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ แยกตามองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว

ชุมชนควรที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวให้ชัดเจน และก่อนมีการจัดการท่องเที่ยว ควรจัดประชุมขึ้น โดยเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าด้วยกันแสดงความคิดเห็นของการจัดการท่องเที่ยวขึ้น ชุมชนควรเตรียมความพร้อม โดยเริ่มจากให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการเข้าร่วมกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น และร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการเตรียมความพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยว ควรมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยว โดยให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นจนได้เป็นมติร่วมกัน รวมถึงควรมีการประเมินความต้องการของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างคร่าว ๆ เพื่อที่จะได้เตรียมความพร้อมด้านสถานที่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาในชุมชน

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร

ชุมชนควรมีการนำเรื่องราวของประวัติศาสตร์ของชุมชนหรืออาจจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เก่าแก่ในชุมชน แล้วออกแบบหาวิธีการถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว มาสร้างแรงจูงใจหรือสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว แต่ที่สำคัญควรมีการเรียบเรียงเรื่องราวที่กล่าวมาทำให้มีวิธีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ พร้อมถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว ชุมชนควรที่จะมีการจัดการความรู้ของชุมชน และมีการฝึกอบรมบุคลากรในชุมชนให้เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรสอบถามความคิดเห็นคนในชุมชนถึงความต้องการที่จะจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมกับชุมชน และวางแผนรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนจัดการท่องเที่ยว ในช่วงเริ่มต้นชุมชน ควรที่จัดการท่องเที่ยวเดือน ละหนึ่งครั้ง หรือเดือนละ 2 ครั้ง เป็นการทดลองจัดการท่องเที่ยวขึ้น โดยอาจค่อย ๆ เพิ่มจำนวนวันที่จัดการท่องเที่ยวโดยประเมินจากความพร้อมของชุมชนหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

ชุมชนควรมีการสืบค้นวัฒนธรรมอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน หรือรวบรวมผู้ที่มีความรู้ในด้านวัฒนธรรมอาหาร มาถ่ายทอดให้สมาชิกกลุ่มแล้วนำมาพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ควรเชิญชนผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่อยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและการจัดการท่องเที่ยว ควรที่จะมีการค้นหาอาหารหรือคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ และอาหารที่มีเรื่องราวที่สอดคล้องกับเรื่องเล่าหรือประวัติศาสตร์ของชุมชนนำมาสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ชุมชนควรนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขาย และทำการปรับเปลี่ยนเมนูเวียนโดยกำหนดระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอาหารอย่างเหมาะสม ชุมชนควรคำนึงถึงราคาที่ทำ

ให้ผู้ขายอาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับการลงทุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชน ควรเลือกสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และมีต้นทุนที่ต่ำ ชุมชนควรคิด และออกแบบบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ทำให้เกิดความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว และที่บรรจุภัณฑ์ใส่อาหารควรมีสิ่งที่บ่งบอกได้ว่าซื้อมาจากสถานที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ควรให้การสนับสนุนด้านความรู้ โดยอาจจะช่วยอบรมให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ชุมชนควรจัดทำแผ่นพับ ที่เป็นภาษา ต่างประเทศซึ่งในสวนนี้ ถ้าทางชุมชนไม่มีบุคลากรที่สามารถทำได้ ควรที่จะขอสนับสนุนไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มาอบรมให้ความรู้ หรือขอในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำ ควรมีการประเมินนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง เพื่อที่จะกำหนดปริมาณการผลิตอาหารให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนควรมีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อที่จะนำองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยว และควรนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ในด้านองค์ความรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ชุมชนควรที่จะยกความเป็นอาหารฮาลาลเต็มรูปแบบให้กับอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยเงื่อนไขของอาหารฮาลาลนั้นต้องเป็นไปตามหลักการของศาสนาอิสลาม โดยนำผู้ที่มีความรู้อาหารฮาลาลได้แก่ อิหม่าม ครูสอนศาสนาที่อาศัยในชุมชน ควรเข้ามาให้ความรู้ในด้านอาหารฮาลาลกับคนในชุมชน

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

ชุมชนควรมีการเรียบเรียงองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล และควรนำองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาลเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ได้ง่าย หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวควรให้ความรู้กับชุมชนในส่วนของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย และควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ นอกจากการให้ความรู้ในฐานะกิจกรรม ควรให้ร้านอาหารที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว สามารถถ่ายทอดความรู้ของวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ชุมชนควรคิด และออกแบบข้อความหรือประโยคที่กระชับจำได้ง่าย และสื่อความหมายได้ดี สำหรับการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเป็นที่ยึดจำ

2. อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จากผลการพัฒนาทำให้ได้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว

การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหาร และจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย คนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีการแบ่ง และกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกของกลุ่มร่างข้อตกลงร่วมกันผ่านการประชุมโดยสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นร่วมกันแสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับแนวคิดของ Robinson and Wiltshier (2011: 88) ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ โดยมีคนในชุมชนเป็นเจ้าของ และบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อคนในชุมชน โดยผ่านความเห็นชอบร่วมกัน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนการท่องเที่ยว การพัฒนา การสื่อสารระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ในท้องถิ่น และสอดคล้องกับ ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยหรือเงื่อนไขการดำรงอยู่ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำ ได้แก่ การร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการบริหาร การจัดการ การประชาสัมพันธ์ การจัดตั้งกลุ่มนอกจากได้ประโยชน์ด้านการจัดการท่องเที่ยวแล้วยังนำไปสู่การพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ นอกจากนี้การรวมกลุ่มกันให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นจนได้มติของกลุ่ม ยังเป็นการทำให้เกิดกระบวนการทางประชาธิปไตยอย่างแท้จริงขึ้นในชุมชน

จะเห็นได้ว่า ด้านการรวมกลุ่มเป็นแนวทางสำคัญในการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ แสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถการแก้ปัญหา และความสามารถในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร

การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหารประกอบด้วย การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อที่จะให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมผ่านอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นโดยมี มีการคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น การนำเรื่องราวของอาหาร และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในอาหาร พัฒนาออกแบบ และหาวิธีการถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว แต่ที่สำคัญควรมีการเรียบเรียงเรื่องราวที่กล่าวมาทำให้มีวิธีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ มีการออกแบบวิธีการให้ความรู้ และชุมชนควรที่จะมีการจัดการความรู้ของชุมชน มีผู้ให้ความรู้เป็นคนในชุมชน รวมถึงมีการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้ สอดคล้องกับแนวการศึกษาของ พรรณี สวนเพลง

และคณะ (2556) พบว่า การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร ประกอบด้วยกลยุทธ์ คือ ส่งเสริมให้ชุมชนใช้ศักยภาพของชุมชนที่มีพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร พัฒนาบุคลากรโดยให้ความรู้กับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ฌปภัช เจริญผล (2554) แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีกลยุทธ์ 1.สร้างรูปแบบกิจกรรมให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว 2.สร้างศักยภาพและมาตรฐานด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นที่ยอมรับ และ 3.พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมต่อสภาพของชุมชน และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ อรพรรณ บุญพัฒนา (2557) นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะสัมผัสประสบการณ์จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยจะต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่กันไป

จะเห็นได้ว่า การนำองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมถ่ายทอดผ่านอาหารควรมีการค้นหาอาหารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาของชุมชน อาหารที่มีเรื่องราวความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน แล้วนำอาหารนั้นมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวเพื่อถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอาหารที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธาซึ่งอาหารประเภทนี้ จะมีองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ เช่น อาหารฮาลาล อาหารเจ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับอาหาร และแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วย การนำอาหารท้องถิ่นที่มีรสชาติของอาหารที่มีความเป็นอัตลักษณ์ อาหารที่มีการพัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมโดยคนในชุมชนเป็นผู้พัฒนาขึ้น อาหารที่มีการสืบทอดวิธีการทำมาจากบรรพบุรุษ อาหารที่มีส่วนประกอบของวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน และอาหารที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน นำมาให้บริการหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยอาหารบางอย่างควรดัดแปลงรสชาติให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว นอกจากอาหารแล้ว ประเพณี วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของพื้นที่ก็สามารถที่จะนำมาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวไปพร้อม ๆ กับอาหารด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kasper (1986) และ Hall (2003) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว อาหารนอกจากจะเป็นปัจจัยยังชีพที่สำคัญ อาหารยังเป็นสิ่งที่สะท้อนอัตลักษณ์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพสังคมตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า อาหารเป็นสินค้า และบริการที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยวรวมถึงเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมและเศรษฐกิจของท้องถิ่นรวมถึงทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดรับกับการศึกษาของ พรณี สนวนเพลง และคณะ (2556) ที่พบว่า ด้านอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น

วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารสามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดกระบวนการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สามารถสร้างเป็นจุดขาย และโอกาสที่นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมในเรื่องของอาหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) พบว่า การสร้างอัตลักษณ์ และความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขการดำรงอยู่ของแหล่งท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์นั้นจะสร้างจุดเด่นให้กับพื้นที่ท่องเที่ยว และได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยว ที่แปลกใหม่จากที่อื่น ๆ เป็นการสร้างความแตกต่าง และสร้างการจดจำให้กับแหล่งท่องเที่ยว นำมาซึ่งการบอกต่อ และกลับมาท่องเที่ยวใหม่อีกครั้ง และสอดคล้องกับข้อค้นพบของ และ Chang, R. C. Y. et al. (2010) ได้ศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกรายการอาหาร ของนักท่องเที่ยวชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ฮองกง และได้เห็นในการเลือกอาหารมื้อเย็น ที่เป็นอาหารท้องถิ่น โดยเลือกนักท่องเที่ยวที่มีจุดหมายที่ประเทศออสเตรเลียเลือกนักท่องเที่ยวที่เลือกอาหารท้องถิ่นของออสเตรเลียเป็นอาหารมื้อเย็น มีแรงจูงใจและความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการรับประทานอาหารท้องถิ่น เป็นการได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ การเลือกรับประทานอาหารท้องถิ่นนั้นเป็นการได้รับคำแนะนำจากคนอื่น ส่วนพฤติกรรมการรับประทานอาหารมื้อเย็นที่เป็นอาหารท้องถิ่นนั้น เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา ด้วยความตั้งใจที่จะได้รับประทานอาหารท้องถิ่น เพื่อความทรงจำ และเพื่อเป็นสิ่งที่บอกถึงการได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาอัตลักษณ์การท่องเที่ยวควรมุ่งเน้นในด้านของอาหารประจำถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม องค์ความรู้ภูมิปัญญาประจำถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากอัตลักษณ์มีการพัฒนาให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากเท่าใด ก็จะส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวมากเท่านั้น

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นอาหารที่พัฒนาผลิตภัณฑ์มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น หรือการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ มีการกำหนดราคา ที่กำหนดโดยกลุ่ม และสมาชิกของกลุ่ม โดยกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง นอกจากนี้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวยังนำหลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีการจัดระบบ และการวางแผนการตลาด และให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับ พรณี สวนเพลง และคณะ (2558: 52) คือ การจัดการและการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหาร ควรให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร มีการจัดระบบ และการวางแผนการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม และได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจจากทรัพยากร และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น และมี

อัตลักษณ์เฉพาะ ความสำคัญของอัตลักษณ์ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร โดยมีการจัดระบบ และการวางแผนการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้เดินทางเข้ามาเยี่ยมชม และได้รับประสบการณ์ที่ประทับใจจากทรัพยากรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวควรสร้างมาตรฐานการผลิต สินค้าในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการซื้อสินค้า และ เป็นการสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวด้วยอีกทางหนึ่ง เพราะผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวคือประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเข้าไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง และสอดคล้องกับ การศึกษาของ Tsepang Mabasia Shano (2015) การขยายผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีต่อชุมชน เกิดการจ้างงาน รวมถึงการได้สร้างตลาดท้องถิ่น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนจะต้องคำนึงถึง จุดแข็งของชุมชน ด้านที่เกี่ยวข้องกับอาหาร วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน องค์ความรู้ด้านอาหาร ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเอื้อประโยชน์ และสามารถตอบสนองในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวกลายเป็นแรงดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ความรู้ด้านที่เกี่ยวข้องกับอาหาร หรือด้านอื่น ๆ ควรมีลักษณะเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ องค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม เรื่องเล่าของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ โดยเรื่องเล่า นั้นเชื่อมโยงกับประวัติของชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน องค์ความรู้ในด้านความเชื่อความศรัทธา ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร รวมถึงมีการประกอบอาชีพที่มีองค์ความรู้สืบทอดกันมา โดยมีการรวบรวมองค์ความรู้เหล่านั้นแล้วทำการแลกเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นกันภายในกลุ่ม นอกจากความรู้ด้านอาหารแล้ว ประวัติศาสตร์ของชุมชน งานเทศกาลประเพณี สถานที่เก่าแก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ก็สามารถพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน สอดคล้องกับข้อค้นพบของปานแพร เขาวนัประยูร (2555) ที่เสนอว่าสัญญาณทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวภายใต้ถูกสร้างขึ้นจากนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการ โดยสะท้อนผ่านอาหาร เครื่องแต่งกาย ของที่ระลึก สถาปัตยกรรม ความเชื่อเรื่องเล่า ตลอดจนกิจกรรม งานประเพณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดความต้องการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังแสดงถึงระบบความคิด คุณค่าของวัฒนธรรม รวมถึงค่านิยมของพื้นที่

จะเห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือการผสมผสานความรู้ภูมิปัญญา กับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ควรคำนึงถึงความเหมาะสม การผสมผสานกันอย่างเหมาะสม และไม่ทำลายองค์ความรู้เดิมจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมกันเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง การเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ว่าอาหารนั้นมีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น รวมถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นอย่างไร การเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวควรให้ความรู้ทั้งสองด้าน ด้านแรกเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นมาของอาหารท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของอาหาร ในส่วนที่สองการให้ความรู้เรื่องของอาหารฮาลาล ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงประโยชน์หรือข้อดีของอาหารฮาลาล และควรมีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิม มาจัดเป็นกิจกรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมอาหารมุสลิม ควรที่จะให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเข้าร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อแสดงถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติ สอดคล้องกับแนวคิด บุญยस्थ्य อเนกสุข (2559: 198) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การที่ชุมชนมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาเยือน และต้องเป็นการสร้างสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของคนในชุมชนและผู้มาเยือน การสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมนั้น นอกจากจะสร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งจะช่วยให้แก่นักท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน ทำให้เกิดความเข้าใจ ส่งผล ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง และมีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังที่ Hall and Shaples (2003: 9-11) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการท่องเที่ยวในถิ่นซึ่งผลิตอาหาร ชมเทศกาลอาหาร ทดลองชิมอาหาร ตลอดจนพบปะพูดคุยกับผู้ปรุงอาหาร เพื่อสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจัดเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง และนอกจากนี้ Hall and Shaples (2003: 11) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า คำว่า Culinary Tourism มีความหมายว่า มีกิจกรรมร่วมกับกระบวนการผลิตอาหารโดยไม่จำกัดแค่การชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น มีกิจกรรมต่อเนื่อง ได้แก่ ทดลองทำอาหารเพื่อที่จะชิมอาหารท้องถิ่นด้วยฝีมือการทำของตัวเอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ อรวรรณ บุญพัฒน์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะได้ทานอาหารท้องถิ่น สัมผัสวิถีชีวิตของชนเผ่า อีกทั้งในด้านการเรียนรู้ นักท่องเที่ยวยังเกิดความคาดหวังที่จะได้เรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงได้สัมผัสกับงานเทศกาล และกิจกรรมภายในท้องถิ่น และข้อค้นพบของธารณี นวสนธิ (2557) นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากต่อกิจกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นผลลัพธ์ด้านบวกที่เกิดจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และในทางที่เหมาะสม สิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีทัศนคติเชิงบวกย่อมก่อให้เกิดแรงสนับสนุนที่มากกว่า และโอกาสที่ดีกว่าในการพัฒนาและดำเนินการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ดังนั้น สิ่งสำคัญของการเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับขบวนการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น และการร่วมกันลงมือทำ นอกจากนี้ การนำ วิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกจากทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ยังช่วยทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันระหว่างนักท่องเที่ยว และคนในพื้นที่ และการนำมาซึ่งความรัก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วม การที่คนในชุมชนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนของตัวเอง ประกอบด้วย การตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว แบ่งเป็นกลุ่มย่อยเพื่อรับผิดชอบงานเฉพาะด้านภายในกลุ่มย่อยจะมีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม โดยมีการกำหนดระยะเวลาในการนัดหมายเพื่อที่จะประชุมร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือปัญหาในการทำงาน เพื่อที่จะได้ร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงมีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกของกลุ่ม และคุณลักษณะของสมาชิกของกลุ่มต้องยอมรับประจักษ์ในที่ประชุม รวมถึงมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเอง ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2556: 288-290) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ชุมชนยังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น และสอดคล้องกับการศึกษาของ ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) พบว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศของการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้ ได้แก่ การดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาตลาดน้ำ เช่น การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมนี้ก่อให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวหรือปัญหาต่าง ๆ จากการระดมประสบการณ์ ความคิด เป็นการจัดระเบียบชุมชนในการพัฒนา และทำให้เกิดการพัฒนา การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมยังส่งผลให้ แนวทางการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลาย เป็นไปอย่างรอบคอบ เพราะเป็นการระดมความคิดของคนที่อยู่ในชุมชน ซึ่งมีความหลากหลาย

ด้านความรอบรู้ ประสบการณ์ และยังเป็นกำบังป้องกันปัญหา ไม่ให้การดำเนินการใด ๆ ที่มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากหรือน้อยเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายภายในชุมชน

2. การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมประกอบด้วย การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการนักท่องเที่ยว มีการตั้งกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อความเป็นธรรมในการกระจายผลประโยชน์ไปยังสมาชิกของกลุ่ม การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัตรู (2553) กล่าวว่าตัวชี้วัดในการประเมินความสำเร็จของการท่องเที่ยวชุมชนได้แก่ ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนต้องกระจายสู่ชุมชนอย่างยุติธรรม กระจายผลประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทุกคนในชุมชนควรได้รับโอกาสเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะเป็นในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม เช่น รายได้ที่ชุมชนได้รับ การยกระดับมาตรฐานชีวิต การมีการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในชุมชน ในการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนอย่างความเป็นธรรมนั้น จะส่งผลให้เกิดการรวม หรือรวมกลุ่มกันอย่างยั่งยืน ส่งผลิตในด้านเศรษฐกิจชุมชน และการพัฒนา และรักษาสีงแวดล้อมในชุมชน ส่งผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ ส่งผลดีต่อสภาพสังคมโดยรวม และยังสามารถยกระดับมาตรฐานชีวิตของชุมชนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า การกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมจะทำให้คนในชุมชนเกิดแรงจูงใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะส่งผลดีต่อการจัดการท่องเที่ยวแล้วยังส่งผลดีต่อการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย

3. ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยลักษณะของผู้นำกลุ่มที่มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่น และใฝ่รู้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการบริหารจัดการมีทักษะการแก้ปัญหาได้ดี เป็นคนที่คนในชุมชน และหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และมีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ทิพย์สุตา พุฒจรรย์ (2556) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน มีหลักการในการจัดการผู้นำกลุ่ม คือผู้นำกลุ่มมาจากตัวแทนของคนในชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน ผู้นำกลุ่มที่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ ต้องนำพาคนในชุมชนให้ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ และเกิดความยั่งยืนได้นั้น ผู้นำต้องเป็นคนที่ชุมชนให้การยอมรับ มีวิสัยทัศน์ และเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยว และพร้อมจะเสียสละเวลาของตัวเองเข้ามาจัดการดูแลการท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่า ผู้นำยังต้องมีการวางแผนการพัฒนาปรับปรุงให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน และในการเลือกผู้นำที่ดีนั้น ต้องมีความพร้อมทั้งการศึกษา ประสบการณ์ มีคุณธรรม โดยดูได้จากผลงานในอดีต

4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน ประกอบด้วย การจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม การสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษโดยมีการถ่ายทอดให้คนในชุมชน จัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชน สอดคล้องกับ บุญยस्थ्य อเนกสุข (2559: 198) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ เป็นองค์ ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการที่ชุมชนมีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการ การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาเยือน และต้องเป็นการสร้างสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของคนในชุมชนและผู้มาเยือน

จะเห็นได้ว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังทำให้ชุมชนได้ทบทวนองค์ความรู้ของชุมชนว่าชุมชนมีองค์ความรู้ เรื่องไหน และความรู้นั้นสามารถเป็นประโยชน์ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้หรือไม่ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนา ทั้งด้านผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5. การสนับสนุนจากภายนอก การสนับสนุนจากภายนอก ประกอบด้วย การให้การสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว หรือวิธีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ และการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนที่ใช้งบประมาณสูง สอดคล้องกับการศึกษาของชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2555) ที่พบว่า ปัจจัยหรือเงื่อนไขการดำรงอยู่ของการท่องเที่ยวตลาดน้ำ คือการส่งเสริม และสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนชุมชน และสอดคล้องกับ นพพร จันทรนาชู และคณะ (2557) พบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ยังขาดความหลากหลาย รวมถึงขาดความร่วมมือในการวางแผนงานกับหน่วยงานของรัฐ หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และจอร์น โทมัส เอ็มคอนจา (2015) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การประเมินผลความเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวและอาหารในฐานะกลยุทธ์สำหรับการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาประเทศแทนซาเนีย จากการศึกษางานวิจัย สรุปได้ว่า การขาดเงินทุนในการดำเนินงานอาหารท้องถิ่นตามฤดูกาล การขาดทักษะการจัดทำอาหาร ราคาอาหารท้องถิ่นที่ไม่คงที่ อาหารท้องถิ่นที่มีคุณภาพ และความปลอดภัยต่ำ ส่งผลต่อการท่องเที่ยวในประเทศ รวมถึง สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่า สภาพความเป็นจริงของการจัดการท่องเที่ยวในหลาย ๆ แห่ง คือ การที่ภาคเอกชนบางแห่งได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และการเติบโตทางธุรกิจ และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม และประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยว ดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

อันเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนชุมชน และหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการจัดเวทีสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนเข้ารับฟัง วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม และให้คนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่การตั้งชื่อกลุ่มตามความเห็นชอบของผู้เข้าร่วม เลือกสถานที่เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการของกลุ่ม เลือกคณะกรรมการกลุ่ม โดยเฉพาะตำแหน่งหลัก ๆ เช่น หัวหน้ากลุ่มและรองหัวหน้ากลุ่ม เทร่บุญผูก ประชาสัมพันธ์เป็นต้น ร่วมกันร่างกฎกติกาในการทำงานร่วมกัน จัดทำแผนปฏิบัติการในการทำงานของกลุ่ม นอกจากนี้ สมาชิกของกลุ่มควรมีที่อยู่อาศัยที่มีภูมิลาเนาเดียวกันกับที่ตั้งของกลุ่ม และการเข้าร่วมกลุ่มของสมาชิกต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

1.2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรช่วยสนับสนุน ส่งเสริม องค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารที่มีอยู่ในชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้มาประยุกต์ใช้กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่น ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคคลในชุมชนรวมถึง รวบรวมความรู้ในตัวบุคคล ให้เป็นความรู้ของชุมชน และทำการรวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ เผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจ และนำความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

1.3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น การค้นหาอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ที่มีศักยภาพควรเป็นอาหารที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวเพราะจะทำให้เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เด่นชัด ความเป็นมาของอาหารเกี่ยวข้องกับการอพยพหรือการตั้งถิ่นฐานอาหารมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกศรัทธาของคนในพื้นที่ เป็นต้น

1.4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ชุมชนควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารทั้งกระบวนการ ให้ได้ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีมูลค่า และคุณค่าเพิ่ม โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารควรมีหลักในการพิจารณา ดังนี้ 1.วิธีการเพิ่มคุณค่าให้กับอาหารท้องถิ่น 2.การออกแบบบรรจุภัณฑ์ของอาหาร 3.การคัดเลือกอาหารที่มีเรื่องราวที่สามารถสร้างคุณค่าเพิ่มได้ 4.กระบวนการผลิตอาหาร 5.การนำเสนอให้ผู้บริโภครับรู้ถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์อาหาร และ 6.การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการบริการผลิตภัณฑ์อาหารที่ดี เรียบเรียงใหม่

1.5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนควรให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนควรจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วชักชวนให้ผู้มีความรู้เหล่านั้นเข้ากลุ่มแล้วทำการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม ชุมชนควรสร้างความสำนึก และห่วงแหนองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่ตนเองมีอยู่ และชุมชนควรพัฒนาคนในชุมชนในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร

1.6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ควรให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมอบหมายหน้าที่ในการจัดกิจกรรมตามความถนัดของผู้ที่เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิมควรนำผู้มีความรู้ด้านอาหารที่มีอยู่ภายในชุมชนเข้ามาร่วมจัดการความรู้ที่จะถ่ายทอดผ่านฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว และควรเตรียมความรู้ที่จะถ่ายทอดในฐานกิจกรรมให้มีความกระชับและเข้าใจง่ายเหมาะแก่การเรียนรู้ในระยะเวลาไม่มาก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศักยภาพ ความพร้อมและความเป็นไปได้ของ พื้นที่ชุมชน/จังหวัดในประเทศไทย เพื่อให้เห็นโอกาส และช่องทางในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมด้านอาหาร

2.2 ควรมีการศึกษาค้นหากลุ่มเป้าหมาย/หรือการทำตลาดเฉพาะกลุ่มโดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ

2.3 ควรมีการศึกษาด้านการสร้างมาตรฐานให้กับอาหารท้องถิ่นหรืออาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับอาหารท้องถิ่นและอาหารในพื้นที่ท่องเที่ยว

2.4 ควรมีการศึกษาด้านการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และธุรกิจด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เห็นช่องทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม

2.5 ควรมีการศึกษาเรื่องของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมในด้านอื่น ๆ นอกจากอาหารเพื่อเป็นการสร้างความหลากหลายให้กับแหล่งท่องเที่ยว และเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยว

รายการอ้างอิง

- Best, J. and Kahn, J. V. (1998). **Research in education**. 6th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Canoves, Gemma and Raul Suhett de Morais. (2011). “New forms of tourism in Spain: wine, gastronomic and rural tourism.” In **Tourism and Agriculture: New Geographies of Consumption, Production and Rural Restructuring** (pp.205-219). UK: Routledge.
- Chang Ching Yu, Richard, Ph. d. (2007). “An analysis of the Chinese group tourists’ dining-outexperiences while holiday in Australia and its contribution to their visit satisfaction.” Hon Kong Polytechnic University (HONG KONG).
- Cohen, E. and Avieli, N. (2004). “Food in tourism. Attraction and Impediment.” **Annals of Tourism Research** 4 (October): 755–778.
- Davison, Rob. (1995). **Tourism**. 2nd ed. Singapore: Longman Group Limited.
- Duran, G. E. and Heath, E. (2006). “Towards a framework for food tourism as an element of destination marketing.” **Current Issues in Tourism** 9, 3: 206-234.
- Everett, S. and Aitchison, C. (2008). “The role of food tourism in sustaining regional identity: A case study of Cornwall, South West England.” **Journal of Sustainable Tourism** 16, 2: 150-167.
- Hall, C. M. (2003). **Wine, food and tourism marketing**. The Haworth Hospitality Press: New York.
- Hall, C. Michael and Liz Shaples. (2003). “The Consumption of experiences or the experience of consumption? An introduction to the tourism of taste.” In **Food Tourism Around the World: development, management and markets** (pp.1-24). UK: Elsevier.
- Hall, Michael C. and et al. (2003). **Food Tourism Around the World: Development, Management and Market**. UK: Butterworth-Heinemann.
- Haukeland, J. V. et al. (2001). “Nomadic Tourism and Fleeting Place Encounters: Exploring Different Aspects of Sightseeing, Aspects of Sightseeing, Scandinavian.” **Journal of Hospitality and Tourism** 1, 2.

- Kasper, c. (1986). "The impact of catering and cuisine upon tourism." In **36th Aiest Congress: The Impact of Catering and Cuisine Upon Tourism**. Montreux, Switzerland: Aiest Publications.
- Keeves, J. (1997). "Models and Model Building. In Keeves." (Ed.). **Educational Research, Methodology, and Measurement: An International Handbook**. Oxford: Pergamon.
- Keeves, P. John. (1988). "Education research, and methodology, and measurement." **An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Kivela, J. and Crofts, J. C. (2006). "Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination." **Journal of Hospitality and Tourism Research** 30: 354–377.
- Klenosky, D. (2002). "The pull of tourism destinations: a means-investigation." **Journal of Travel Research** 40: 385-395.
- Kolb David A., Irwin M. Rubin and Joyce M. Osland. (1991). **Organization Behavior: An Experiential Approach**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kruse, Kevin. (2014). **Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model**. accessed April 12. Available from http://www.transformativedesigns.com/id_systems.html.
- Mcintosh R.W. and Goleldner Charles R. (1990). **Tourism: Principles, Practices and Philosophies**. New York: John Wiley.
- Mgonja, John Thomas. (2015.) "Evaluating local food –tourism Linkages as A strategy for promoting sustainable tourism and economic development: A case of Tanzania." A dissertation Presented to the Graduate School of Clemson University. The Degree Doctor of Philosophy parks, Recreation, and Tourism Management.
- Miranda Bradshaw, M. (2016). "The Market Potential for Food and Agricul Tourism In Utah." A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of science.
- Quan, S. and Wang N. (2003). "Towards a structural model of the tourist experience an illustration from food experiences in Tourism." **Tourism Management** 25: 297-305.

- Quinlan-Cutler, S and Carmichael. (2010). "The dimensions of tourist experience. In M. Morgan, P. Lugosi and J. R. B. Ritchie (Eds.)." **The Tourism and Leisure Experience, Consumer and Managerial**. Perspectives. 3-26. Bristol: Channel View.
- Raj, Madhu. (1996). **Encyclopedic dictionary of psychology and education. Volume 3 (M-Z)**. New Delhi: ANMOL Publications PVT.
- Ramond, C. (2007). "Creative Tourism New Zealand." **The practical challenges of developing creative tourism**. In G. Richards and J Wilson. (Eds.) *Tourism creativity and development*. p.145-157. London: Routledge.
- Rand, G. E du and Heath, E. (2006). "Current Issues in Tourism: Towards a Framework for Food tourism as an Element of Destination Marketing." Volume 9, issue 3.
- Richards, G. and Wilson, J. (2006). "Developing creativity in tourist experiences: a solution to the serial reproduction of culture?" **Tourism Management** 27: 1408-1413.
- Ritter, N. L. (2010). "Understanding a widely misunderstood statistic: Cronbach's α ." Paper presented at the annual meeting of the Southwest educational research association, New Orleans, February 18. 1-17.
- Robinson, Peter and Peter Wiltshier. (2011). **Community Tourism**. In **Research Themes for Tourism**. UK: CAB International.
- Shuai Quan and Ning Wang. (2003). "Towards a structural model of the tourist experience: an illustration from food experiences in tourism." **Tourism Management** 25: 297-305.
- Sigala, M., and Leslie, D. (Eds.). (2005). **International cultural tourism: management, implications and cases**. USA: Elsevier Science & Technology.
- Smith, R. H., et al. (1980). **Management: Making Organizations perform**. New York: Macmillan.
- Taks, M., Chalip, Green, B. C., Kesenne, S. and Martyn, S. (2009). "Factors affecting repeat visitation and flow-on tourism as sources of event strategy sustainability." **Journal of Sport & Tourism** 14, 2-3: (May – August): 121-142.

- Tosun & Timothy, D. (2003). "Arguments for Community participation in the tourism development process. In developing countries." **Tourism Management** 21: 613 – 633.
- Tsepang Mabasia Shano. (2015). "Developing heritage and cultural tourism in Lesotho: The cave village." A mini dissertation in partial fulfillment of the requirement of the Magister Hereditatis Culturaeque Scientiac: Heritage and Cultural Tourism. University of Pretoria Faculty of Humanities.
- UNESCO. (2006). "Towards sustainable strategies for creative tourism discussion report of the planning meeting for 2008." In **International Conference on Creative Tourism Santa Fe**. 2006, October 25-27. New Mexico, USA.
- Urry, J. (2002). "Tourism & Cosmopolitanism: Towards a Mobile Sociology." **Journal: Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism** 5, 1 (May).
- Voded, K. and Rudez, H. N. (2010). "Potential tourist destination development in the Istrain countryside." **Tourism and Hospitality Management** 16, 1.
- Wiltshier, peter. (2011). "Religious Tourism." In **Research Themes for Tourism** (pp.249-265). UK: MPG Books Group.
- Wu Bing. (2005). "A Study on the Travel Behavior Mode of China's Commercial Tourist China." Master Thesis, Shanxi Normal University.
- กนกกานต์ วีระกุล และคณะ. (2556). **การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัยและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560**. เข้าถึงเมื่อ 7 มิถุนายน 2559. เข้าถึงได้จาก www.monts.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). "ภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว" ฉบับที่ 6 ต.ค. - ธ.ค. 2559.
- จรัส มะลูลีม. (2547). "เอกสารประกอบการบรรยายนักศึกษาหลักสูตรปลัดอำเภอประจำตำบล รุ่นที่ 1." วิทยาลัยการปกครอง กรมการปกครอง. [อัดสำเนา].
- จิราบุช โสภา และคณะ. (2558). **รายงานการวิจัยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารในภูมิภาคอาเซียน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จิราภา ชาลาธราวัฒน์ และคณะ. (2556). **รูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์. (2554). **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์.

- จิราวดี รัตน์ไพฑูรย์ชัย. (2556). **ตลาดท่องเที่ยวมุสลิมโอกาสของไทยภายใต้ AEC**. เข้าถึงเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.itd.or.th/th/ตลาดท่องเที่ยวมุสลิม-โอ/>.
- จุฑารัตน์ เจือจิ้น. (2555). “แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการทรัพยากรวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). **การวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2554). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ. (2555). “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวตลาดน้ำภาคใต้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณภัช เจริญผล. (2554). “การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยองค์กรชุมชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพย์สุตา พุฒจรรย์. (2556). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอน:ทางเลือกที่หลากหลาย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธารณี นวิสนธิ. (2557). “รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและบริการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคณะ. (2556). **การสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร, จิรัฐ ชวนชม และ ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2556). **รายงานการวิจัยการสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- นพพร จันทรนำชู, ธนินท์รัฐ รัตนพงษ์ภักดิ์ และ เดชาพันธ์ รัฐศาสนศาสตร์. (2557). “การพัฒนา ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด ตามแนวทางเศรษฐกิจ สร้างสรรค์เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน.” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 34, 4 (ตุลาคม – ธันวาคม).
- นพพร จันทรนำชู. (2561). **วิธีวิจัยเชิงปริมาณทางสังคมศาสตร์**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ. (2555). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของ ภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นันทนา ปริมาณศิษย์. (2559). **อาหารฮาลาล**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นิตา ชัชกุล. (2554). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุริยสาส์น.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข. (2559). **ยล เยี่ยม เยือน เห้ย! แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเนตรศวร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา และ พรพิทรวดี วงศ์ปั้นทะนัน. (2557). **จิตวิทยาและคุณภาพบริการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: หจก.เฟิร์นข้าหลวง พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ธรรมสาร.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2559). **การจัดการด้านการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: หจก.เฟิร์นข้าหลวงพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ประภัสสร วรธนะภุติ, ฉวรรณ ทินราช, กรกช พบประเสริฐ, ชัชวาล ม่วงพรรณ และ ปวีณา หลวง ผาด. (2559). **ท่องเที่ยวเชิงอาหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โคคูณ แอนด์ โค.
- ประมาณ เทพสงเคราะห์. (2557). **ภูมิสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว : ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ เลือกแหล่งท่องเที่ยวชุมชน 5 จังหวัดภาคใต้**. พิมพ์ครั้งที่ 1. สงขลา: หสม.นีโอ พ้อยท์.
- ปานแพร เซาว์นประยูร. (2555). “**ปาย : การสร้างอัตลักษณ์และการให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ทาง วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว**.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พรรณี สวนเพลง และ พรเทพ ลีทองอิน. (2558). **รายงานการวิจัยยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้อาหารในภูมิภาคอาเซียน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- พรรณี สวนเพลง และคณะ. (2556). **รายงานการวิจัยยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกองทุนสนับสนุนการวิจัยและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- พิมพ์วิโรจน์รุ่งสัจด์. (2553). **การท่องเที่ยวชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พิมพ์วิโรจน์รุ่งสัจด์. (2554). **กระบวนการสื่อสารเรียนรู้จากการท่องเที่ยว อาหาร สำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มตลาดผู้หญิงชาวต่างประเทศของไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มธุรพร ภาคพรต. (2550). **รายงานการวิจัยวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- ราณี อีสัยกุล. (2554). **รายงานการวิจัยการท่องเที่ยวไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการศึกษาความหมายสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรปกรุงเทพ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ราณี อีสัยกุล. (2557). **การจัดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- โรจนศักดิ์ โฉมวิไลลักษณ์ และ ธนธร วชิรขจร. (2558). **รายงานโครงการ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารโดยกลุ่มหาบเร่แผงลอยกับการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เลิศพร ภาธรสกุล. (2555). **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรมหาวิทยาลัย.
- วิภาวี พลรัตน์. (2551). “การพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางน้ำ : กรณีศึกษาเขื่อนรอยเส้นทางประวัติศาสตร์อติตราชธานีกรุงธนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วินัย ดะห์ลัน. (2553). **อาหาร อัตลักษณ์มลายู-ไทย ครัวมุสลิมชายแดนใต้**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรุณศิริ ไจมา และคณะ. (2556). **การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงรายที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศลิษา อีรานนท์ และ ประภาศิต โสภณจรัสกุล. (2559). “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือก-ทางรอดของการท่องเที่ยวไทย.” **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี** 8, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2557). **นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2560. เข้าถึงได้จาก <http://www.odd.go.th/www/files/78292.pdf>.

- สิริอร วิชชาวุธ. (2554). **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรินทร์ สุริยวงศ์. (2553). “รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อ
การเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พัฒนาการท่องเที่ยว สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สุวีร์ณัฐ โสภณศิริ. (2554). **การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- เสนาะ กลิ่นงาม. (2551). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2556). **การ
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. เข้าถึงเมื่อ 31 มีนาคม 2560. เข้าถึงได้จาก
www.dasta.or.th/th/sustain/sustainable-creative-tourism.
- อรพรรณ จันท์อินทร์ และคณะ. (2556). **พฤติกรรมและความต้องการท่องเที่ยวฮาลาล ฝั่งทะเลอัน
ดามันของไทยสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม**. กรุงเทพฯ: สนับสนุนโดยสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรวรรณ บุญพัฒน์. (2557). “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวและ
บริการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อาทิตย์ยาพร อรุณพิพัฒน์พงศ์. (2554). “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มชาติพันธุ์ใน
จังหวัดนครพนม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อิทธิวัตร ศรีสมบัติ และคณะ. (2550). **สายธารลุ่มแม่น้ำมูล : ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่ม
จังหวัดอีสานใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อุทัยรัตน์ ณ นคร และคณะ. (2558). **รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ จังหวัดตราด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคผนวก

คู่มือการใช้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ.2561

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแบบแผนในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีเป้าหมายพัฒนาชุมชนมุสลิมให้มีความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน อันเป็นการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนให้สามารถจัดการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมาได้ ด้วยอาศัยองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น และทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์ อันส่งผลต่อการสร้างรายได้ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้ในพื้นที่ทดลองโดยให้คนในชุมชนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ตามรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และทดลองจัดกิจกรรมขึ้นมาใน ชุมชนเจริญกรุง 103 ซึ่งจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อให้คนในชุมชนได้มีความรู้ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และยังมีส่วนช่วยให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

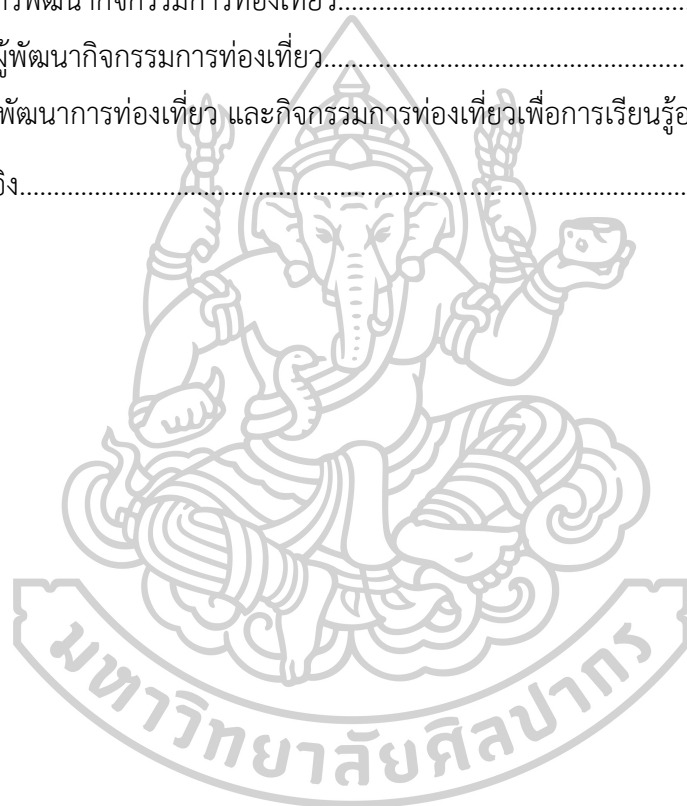
คู่มือการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมนี้ เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการทำดัชนีพจนานุกรม ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่องการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วรวุฒิ วชิรวรกุลชัย

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
หลักการและเหตุผล.....	271
วัตถุประสงค์ของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว.....	272
ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน.....	272
หลักการ.....	272
การดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว.....	273
บทบาทของผู้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว.....	276
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหาร.....	276
รายการอ้างอิง.....	280

การพัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

1. หลักการและเหตุผล

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้วัฒนธรรมทางด้านอาหารมาเป็นจุดขาย แต่เพิ่ม การนำองค์ความรู้ทางด้านอาหารของคนในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม นำวัฒนธรรมประเพณีของคนในท้องถิ่นมาสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experience) ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่ใช้อาหารเป็นจุดขายนั้นควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเนื่องจาก “อาหาร” ของท้องถิ่นซึ่งเป็นภาพรวมอาหารของประเทศนั้น มีศักยภาพสูงที่จะทำให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดอย่างยั่งยืน (Du Rand & Heath, 2006) อาหารมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงการได้ทำความรู้จักอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านการท่องเที่ยว และการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอาหารท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารยังมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีการกระจายรายได้ มีการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญา โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบกับโอกาสจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น และประเทศไทยมีวัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่นเป็นที่ชื่นชอบ และรู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

ดังนั้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารมุสลิมนับได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านอาหาร อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทย ที่แตกต่างออกไป ด้านการนับถือศาสนา ทำให้เกิดความเข้าใจ และนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ รวมถึงเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในอาเซียน หรือมุสลิมทั่วโลก เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกทั้งยังสอดคล้องกับภาครัฐที่ได้นำการท่องเที่ยวมาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสินค้า และบริการที่สะท้อนอัตลักษณ์ของท้องถิ่น และวิถีของชุมชน อีกทั้งยังสนับสนุนการท่องเที่ยวของกลุ่มมุสลิม

2. วัตถุประสงค์ของการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1.1 เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
- 1.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถนำความรู้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนของตัวเอง

3. ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน

ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานที่นำมาเป็นเนื้อหาในการพัฒนากิจกรรมมีดังนี้

- 3.1 สิ่งจูงใจนักท่องเที่ยว ด้านบริการทางการท่องเที่ยว
- 3.2 อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สื่อสารผ่านอาหารท้องถิ่น
- 3.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน
- 3.4 การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

4. หลักการ

คู่มือการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมมีหลักการสำคัญดังนี้

- 4.1 ให้คนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ได้เข้าร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง
- 4.2 ให้ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม เกิดกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ โดยกระบวนการพัฒนากิจกรรม ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น นำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาด้านอาหาร และวัฒนธรรมด้านอาหาร มาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 4.3 บทบาทของผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ และสร้างบรรยากาศการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกันเอง

4.4 การวัดและประเมินผลใช้ความรู้เข้าใจของผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทดลองจัดขึ้น

5. การดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

จากหลักการของคู่มือการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ข้างต้น 4 ประการนั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบและดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

5.1 ขั้นการดำเนินการก่อนที่จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ผู้วิจัยได้ทำการจัดประชุม ร่วมกับคณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103 เพื่อนำเสนอรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความเข้าใจ แรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้คณะกรรมการมองเห็นคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.2 ขั้นเตรียมดำเนินการ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยให้ความรู้ของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมมีฐานความรู้ ฝึกคิด ก่อนที่จะมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

5.3 ขั้นพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นขั้นตอนร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวจากรูปแบบ และวางแผนการทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5.4 ขั้นทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว นำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นไปทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5.5 ขั้นสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5.6 ขั้นสอบถามความเข้าใจของผู้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่	กระบวนการพัฒนา กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
1. นำเสนอ	1.การทำความเข้าใจ การให้ความรู้ต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	1.เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนา กิจกรรมเกิด ความ รู้ความเข้าใจและ ตระหนักถึงความ สำคัญของการพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว	1.ผู้เข้าร่วมประชุมมี ความต้องการที่จะ พัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวขึ้นใน ชุมชนของตนเอง 2. ผู้เข้าร่วมประชุม สามารถนำความรู้ที่ ได้ไปพัฒนากิจกรรม
2. ขั้นเตรียม ดำเนินการ	1.การจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว 2. เรียบเรียงองค์ความรู้ ออกแบบวิธีการให้ความรู้ และกำหนดผู้ให้ความรู้ใน ฐานกิจกรรม 3.คัดเลือกอาหารที่เป็น อัตลักษณ์นำมา พัฒนา กิจกรรมการท่องเที่ยว	1.เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนา กิจกรรม สามารถนำความรู้ ที่ได้จากรูปแบบ และ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร ไทยมุสลิมมาพัฒนาเป็น กิจกรรมการท่องเที่ยว	1.ได้กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม
3. ขั้นทดลอง จัดกิจกรรม การท่องเที่ยว	1.ประชุมสรุปความพร้อม ในการจัดกิจกรรม - ด้านอาหารที่นำมา เข้าร่วม - ด้านสถานที่จัดกิจกรรม - ด้านผู้ถ่ายทอด องค์ความรู้ - ด้านรูปแบบของกิจกรรม	1.เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนา กิจกรรม และ สามารถนำ กิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นมา ทดลองจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยว	1.ผู้เข้าร่วมสามารถ จัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเพื่อการ เรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม

ตารางที่ 1 แผนการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
(ต่อ)

ขั้นตอนที่	กระบวนการพัฒนา กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ
4.สอบถาม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ วัฒนธรรม อาหารไทย มุสลิม	1.พัฒนาแบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์ ความคิด เห็นของผู้เข้า ร่วมกิจกรรม 2.สอบถามความคิด เห็น และสัมภาษณ์ความพึง พอใจของ นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วม กิจกรรมการท่องเที่ยว	เพื่อทราบความคิด เห็นของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรม เพื่อปรับปรุงกิจกรรมในครั้ง ต่อไป	ผลความคิดเห็นของ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม และข้อเสนอแนะ อื่น ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อการ พัฒนาจ ิกรรณการ ท่องเที่ยว
5.สอบถาม ความเข้าใจ ของผู้พัฒนา กิจกรรมการ ท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ วัฒนธรรม อาหารไทย มุสลิม	1.พัฒนาแบบสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม 2.สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม พัฒนากิจกรรม	เพื่อทราบความเข้าใจของ ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรม ที่มี ต่อรูป แบบการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรม อาหารไทยมุสลิม	ความเข้าใจที่มีต่อ รูปแบบของ ผู้เข้าร่วมพัฒนา กิจกรรม และ สามารถประยุกต์ใช้ รูปแบบเพื่อพัฒนา กิจกรรมการ ท่องเที่ยวขึ้นได้ใน ครั้งต่อไป

6. บทบาทของผู้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

การนำรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้
ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมควรมีบทบาทดังนี้

6.1 ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมควรมีความรู้รูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่าง
ถูกต้อง และสามารถพัฒนาคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความสามารถพัฒนากิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมได้

6.2 ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมศึกษาดูงานจากชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลนำมาประกอบกับรูปแบบ และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

6.3 ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมควรเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน วิเคราะห์และสรุปผลร่วมกัน

6.4 ผู้เข้าร่วมพัฒนากิจกรรมทุกคนควรมีส่วนร่วมประเมินผลกิจกรรมการท่องเที่ยว

7. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อาหารไทยมุสลิมตามรูปแบบ

เพื่อนำไปปฏิบัติสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

7.1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว

1. การสร้างการมีส่วนร่วมของการจัดการท่องเที่ยวโดยการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดำเนินการในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว

2. การรับสมัครสมาชิกของกลุ่มโดยสมาชิกของกลุ่มต้องเป็นคนในชุมชน และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วม

3. การแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่ม

4. การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้กับสมาชิกของกลุ่ม

5. การดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรมีการจัดประชุมเพื่อที่จะให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นจนได้เป็นมติของที่ประชุมแล้วนำมาดำเนินการ

7.2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร

เป็นการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน ผ่านอาหารท้องถิ่น โดยมีส่วนที่สำคัญดังนี้

1. ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น

2. องค์ความรู้ที่ใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนั้น คือองค์ความรู้การทำอาหารที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ความรู้ในการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม

7.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจจะทำโดยการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

7.4 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น การค้นหา และเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาจำหน่ายหรือมาให้บริการกับนักท่องเที่ยว สำหรับวิธีการเลือกอาหารที่มีอัตลักษณ์มีดังนี้

1. ควรเลือกอาหารที่มีการสืบทอดวิธีการทำอาหารจากบรรพบุรุษ
2. ควรเลือกอาหารที่มีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ควรเลือกอาหารที่ใช้วัตถุดิบปรุงอาหารหาได้จาก ภายในชุมชน อาจมาจากอาชีพของคนในชุมชน หรือมีอยู่ตามธรรมชาติ
4. อาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิมจากโดยคนในชุมชนเอง
5. นำวัฒนธรรม ประเพณี หรือประวัติความเป็นมาของชุมชนที่เชื่อมโยงกับอาหารนำมาสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยว ด้วยการพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างเรื่องเล่าผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือถ่ายทอดด้วยมีคัลเชอร์

7.5 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้านอาหาร ได้แก่

1. มีการนำอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านรสชาติหรือเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อ
2. มีการนำอาหารที่มีองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา
3. มีการนำอาหารที่มีเรื่องเล่าที่เชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น
4. มีการนำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม และถูกพัฒนาโดยคนในชุมชน
5. มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต เช่น รสชาติของอาหาร ปริมาณของอาหาร และราคา เช่น ราคา = ต้นทุนวัตถุดิบ + (คุณค่า = package, หารับประทานยาก, รสชาติ, การรับประกันสินค้า)
6. ใช้หลักการตลาดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การจัดสถานที่จัดจำหน่าย การส่งเสริมการขาย (การสร้างแบรนด์ การประชาสัมพันธ์ ไปรษณีย์)

7.6 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่ นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มที่ตั้งตั้งขึ้น
2. องค์ความรู้ที่ใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันนั้น คือองค์ความรู้การทำอาหารที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ความรู้ในการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากองค์ความรู้ภูมิปัญญาเดิม

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจจะทำโดยการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่รวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

7.7 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว คือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ขึ้นมาในแหล่งท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. การนำองค์ความรู้ที่มีการรวบรวมไว้ นำมาถ่ายทอดผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชนกับนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม และมีการเล่าเรื่องหรือให้ความรู้แบบผ่อนคลาย หรือเป็นการพูดคุย

3. การคัดเลือกอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ควรเลือกจากอาหารที่มาจากความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น อาหารที่มีความเชื่อมโยงวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนในชุมชน นำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การตั้งฐานกิจกรรมการทำอาหาร มีรายละเอียดดังนี้
- ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน
- คนในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ของอาหาร หัวข้อการให้ความรู้ ได้แก่ ชื่อของอาหาร ส่วนประกอบ วัตถุดิบที่นำมาปรุง ความเป็นมาของอาหาร จุดเด่นของอาหาร ควรใส่องค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล เช่น การทำความสะอาด วัตถุดิบที่ฮาลาล
- คนในชุมชนเป็นผู้สาธิตการทำอาหารให้นักท่องเที่ยวดู มีการพูดคุยประกอบการสาธิต

- ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองทำอาหาร คอยแนะนำนักท่องเที่ยว

7.8 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ข้อเสนอแนะ ควรลดขั้นตอนการทำอาหารเพื่อเป็นการทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมไม่ใช้เวลาามากจนเกินไป

2. ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมคนในชุมชนจะทำการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท่องเที่ยวไปตลอดจนจบกิจกรรม

3. เมื่อทำอาหารเสร็จ ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองชิมอาหารฝีมือตัวเองหรือจะนำอาหารนั้นเป็นของฝากให้กับนักท่องเที่ยวกลับบ้าน

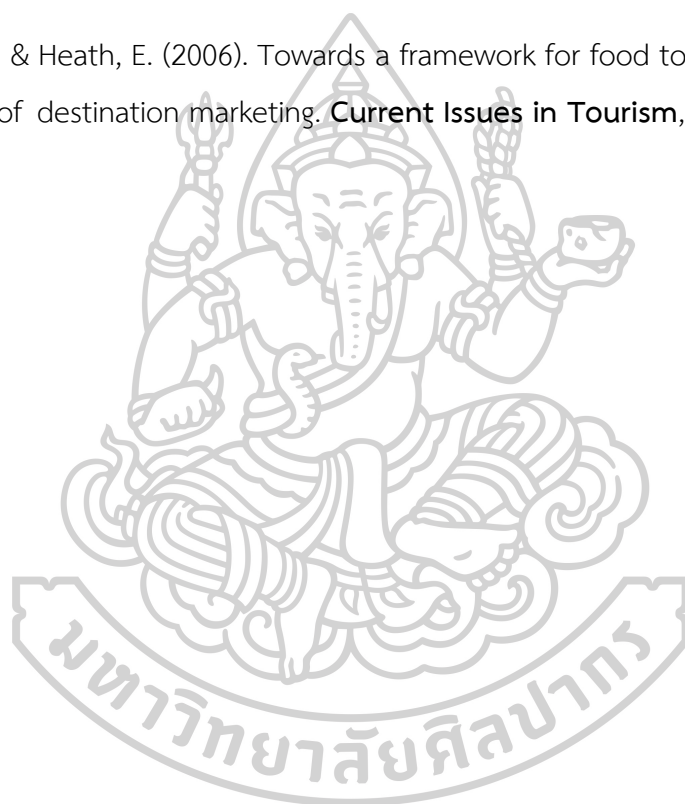
รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564**. เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2560 สืบค้นจาก <http://www.odd.go.th/www/files/78292.pdf>

ภาษาอังกฤษ

Duran, G. E., & Heath, E. (2006). Towards a framework for food tourism as an element of destination marketing. *Current Issues in Tourism*, 9(3), 206-234.

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

.....

1. แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว R₁
2. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร R₁
3. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในแหล่งท่องเที่ยว D₁
4. แบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม D₁
5. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน D₁
6. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม D₁
7. แบบประเมินความพึงพอใจ และแนวการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม R₂
8. แนวทางการสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนาและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ในด้านความเข้าใจในรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม R₂
9. แบบสัมภาษณ์คนในชุมชนที่ร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม R₂
10. แนวทางการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาการนำรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้ในชุมชนมุสลิม D₂

1. แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

งานวิจัย เรื่อง

การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ดังนั้นข้อมูลในการตอบแบบสอบถามจะไม่ส่งผลเสียต่อท่าน

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ตอนที่ 3 ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

3. ผลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม จึงขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพื่อนำผลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไปโดยสมบูรณ์

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

วรวิภา วัชรกุลชัย

ผู้วิจัย

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว
งานวิจัย เรื่อง
การพัฒนา รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
 *****

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

31 - 40 ปี

41 - 50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.

ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

พนักงานบริษัทเอกชน

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

รับจ้าง

ไม่ได้ทำงาน

อื่น ๆ (ระบุ).....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

น้อยกว่า 10,000 บาท

10,001-15,000 บาท

15,001-20,000 บาท

20,001-25,000 บาท

25,001-30,000 บาท

มากกว่า 30,000 บาท

ตอนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อการเรียนวัฒนธรรมอาหาร

1. ท่านเคยมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กี่ครั้ง

☐ ครั้งแรก	☐ 2-3 ครั้ง
☐ 3-4 ครั้ง	☐ 5 ครั้งขึ้นไป
2. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กี่คน

☐ คนเดียว	☐ 2 คน
☐ 3 คน	☐ 3 คนขึ้นไป
3. ส่วนใหญ่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กับใคร

☐ คนเดียว	☐ ครอบครัว/ญาติพี่น้อง
☐ เพื่อน	☐ อื่น ๆ (ระบุ) .....
4. ส่วนใหญ่ท่านใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวนี้กี่ชั่วโมง

☐ 1-2 ชั่วโมง	☐ 3-4 ชั่วโมง
☐ 5-6 ชั่วโมง	☐ มากกว่า 6 ชั่วโมง
5. ท่านใช้จ่ายในสถานที่ท่องเที่ยวนี้ประมาณเท่าใด

☐ น้อยกว่า 200 บาท	☐ 200-400 บาท
☐ 401-600 บาท	☐ มากกว่า 600 บาท
6. ท่านเดินทางโดยใช้พาหนะประเภทใด

☐ รถมอเตอร์ไซด์	☐ รถยนต์ส่วนตัว
☐ รถบัสนำเที่ยว	☐ รถรับจ้าง
7. ท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จากสื่อใด

☐ เพื่อน	☐ ครอบครัว/เครือญาติ
☐ วิทยุ	☐ โทรทัศน์
☐ อินเทอร์เน็ต	☐ แผ่นพับ/ ป้าย
☐ หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว	
8. การเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารท่านต้องการได้รับความรู้/ประสบการณ์ในด้านใด

☐ ภูมิปัญญาของอาหาร	☐ ประวัติความเป็นมาของอาหาร
☐ วัฒนธรรม/วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอาหาร	☐ อื่น ๆ .....

ตอนที่ 3 ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความสำคัญของส่วนประสม

การตลาดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ส่วนประสมการตลาด ในการท่องเที่ยว	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว					
1.ความสวยงาม/ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว					
2.สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวความเป็นมา					
3.กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร ประเพณีท้องถิ่น					
4.กิจกรรมการท่องเที่ยวสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น					
5.อาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น					
6.ร้านจำหน่ายของฝากที่เป็นอาหารท้องถิ่น					
ด้านราคา					
7.ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง					
8.ราคาอาหาร/เครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยว					
9.ราคาของฝาก/หรือของที่ระลึก					
ด้านสถานที่ท่องเที่ยว					
10.ป้ายบอกเส้นทางและระยะทาง					
11. ป้ายบอกเส้นทางและระยะทาง					
12.ป้ายบอกตำแหน่งของสถานที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว					
13.นิทรรศการที่ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว					
14.มีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์หลายรูปแบบ					
ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
15.การโฆษณาการจัดเทศกาล และกิจกรรมการท่องเที่ยว					
16.การโฆษณาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว					
17.การให้ส่วนลดค่าบริการการท่องเที่ยว					
18.การให้ข้อมูล/ความรู้ ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม					

ส่วนประสมการตลาด ในการท่องเที่ยว	ระดับความสำคัญ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
19.การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้					
20.การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					
ด้านบุคลากร					
21.การให้บริการของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว					
22.ความมีอัธยาศัยของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว					
23.การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว					
24.การให้ความรู้ผู้นำเที่ยว					
ด้านกระบวนการ					
25.การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้					
26.การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างทักษะ/ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว					
27.การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติจริง					
28.การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม					
ด้านสภาพแวดล้อม					
29.การจัดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว					
30.การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว					
31.ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว					
32.อัธยาศัยของคนในแหล่งท่องเที่ยว					
33.การจัดร้านอาหาร และเครื่องดื่ม					
34.การจัดร้านของฝากและของที่ระลึก					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

2. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

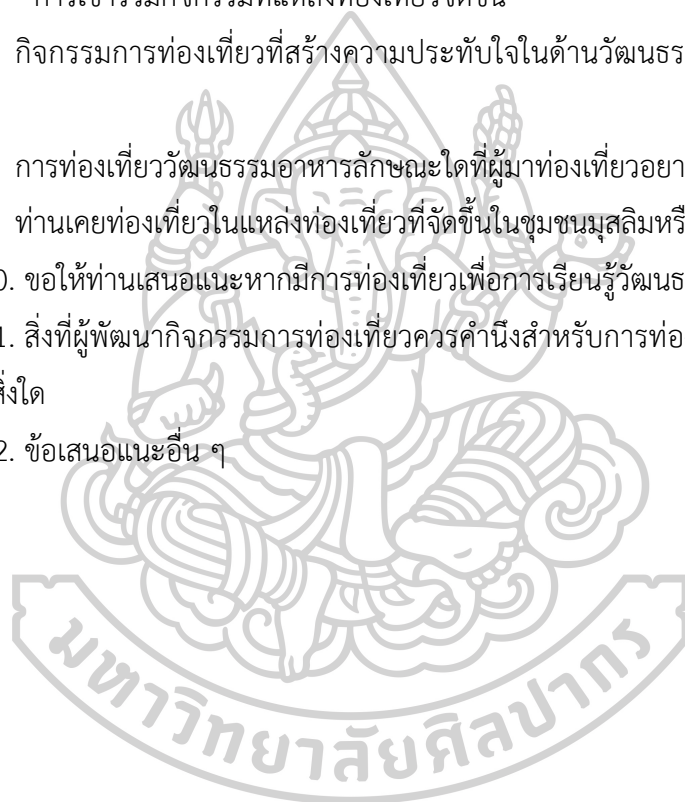
แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก
ศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ชื่อ,สกุล.....
 อายุ.....อาชีพ.....
 ตำแหน่ง.....สถานที่สัมภาษณ์.....
 วันที่สัมภาษณ์.....

แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร เป็นแนวการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ นำเอาแนวคิด การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มาสังเคราะห์เป็นข้อคำถาม มีประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

1. ท่านคิดว่าแรงจูงใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ทำให้ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี่คืออะไร ดังต่อไปนี้
  - อาหารท้องถิ่นเป็นแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี่หรือไม่ เพราะอะไร
  - กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี่หรือไม่ เพราะอะไร
  - ท่านเคยท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เรียนรู้วัฒนธรรมอาหารหรือไม่ หากท่านมีความประทับใจท่านประทับใจในส่วนใด
    - สิ่งที่ท่านได้จากการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์การท่องเที่ยว
  - ท่านรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวนี้ จากที่ไหนและรู้จักด้านใดบ้าง
  - ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบใดที่ทำให้ท่านได้รับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด
    - ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารควรจัดลักษณะใด
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของพื้นที่
  - ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารที่ทำให้ท่านได้เกิดการเรียนรู้กับเจ้าของพื้นที่ ควรเป็นลักษณะใด
4. ท่านคิดว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความเข้าใจในพื้นที่ท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร

5. ท่านคิดว่าประสบการณ์การที่ได้รับจากการท่องเที่ยว/กิจกรรมการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ทำให้ท่านเกิดความรู้ในด้านต่อไปนี้ อย่างไร
  - ด้านวัฒนธรรมอาหาร/อาหารท้องถิ่น
  - ด้านวิถี/การดำเนินชีวิต
6. ท่านคิดว่าในการมาท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่านได้เกิดการเรียนรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวจากวิธีการใดและมากน้อยเพียงไร
  - การเดินเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว
  - การเข้าร่วมกิจกรรมที่แหล่งท่องเที่ยวจัดขึ้น
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจในด้านวัฒนธรรมอาหารควรมีลักษณะอย่างไร
8. การท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารลักษณะใดที่ผู้มาท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก
9. ท่านเคยท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในชุมชนมุสลิมหรือไม่
10. ขอให้ท่านเสนอแนะหากมีการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
11. สิ่งที่คุณพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงสำหรับการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมคือสิ่งใด
12. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในแหล่งท่องเที่ยว

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในแหล่งท่องเที่ยว

สถานที่สัมภาษณ์.....
 ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ,นามสกุล .....อายุ.....ปี
 ประสบการณ์ในการร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว.....ปี, เบอร์โทรศัพท์.....
 Email.....หน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว.....จำนวน.....ปี
 สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2560, เวลา ถึง เวลา.....

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยว
  - 1.1 มีการบริหารจัดการภายในกลุ่มอย่างไร
  - 1.2 มีการกระจายผลประโยชน์อย่างไร
  - 1.3 มีการเชื่อมโยง แต่ละกลุ่มอย่างไร
2. การสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น
  - 2.1 ผู้นำกลุ่มมีบทบาทอย่างไรในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างไร
  - 2.2 คนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างไร
  - 2.3 วิธีการรวบรวมความรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้มีวิธีทำอย่างไร
  - 2.4 การถ่ายทอดองค์ความรู้ มีองค์ความรู้อะไรบ้างที่ถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว
3. หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน (สำหรับหน่วยงานของรัฐ)
  - 3.1 มีแนวคิด/หรือเงื่อนไขในการสนับสนุนชุมชนอย่างไร
  - 3.2 มีการสนับสนุนชุมชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านใดบ้าง
  - 3.3 มีการสนับสนุนด้านองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร
  - 3.4 การสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ นั้นมีแนวคิด/เงื่อนไขอย่างไร
  - 3.5 การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีวิธีการ/เงื่อนไขอย่างไร
4. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว
  - 4.1 การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้คนในชุมชนมีวิธีการอย่างไร
  - 4.2 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นผ่านที่ประชุม
  - 4.3 กระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวให้คนในชุมชน มีวิธีการอย่างไร
  - 4.4 มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

ด้วยวิธีการใด และอย่างไร

5. การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

5.1 การคัดเลือกผลิตภัณฑ์หรืออาหารที่จะมาบริการหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวมีวิธีการคัดเลือกอย่างไร

5.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรืออาหารมีการพัฒนาอย่างไรบ้าง

6. การเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว

6.1 คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดหรือพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

6.2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมา นั้นมีการนำสิ่งใดมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. แบบสอบถาม

ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

**แบบสอบถามเพื่อรับรองรูปแบบและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับรูปแบบและ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

2.2 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

2.3 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่มีต่อการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

โปรดศึกษารูปแบบที่แนบมาพร้อมด้วยกันนี้แล้วพิจารณาข้อความคำถามในแบบสอบถามแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดตามเกณฑ์พิจารณาดังนี้

5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมต่อไป

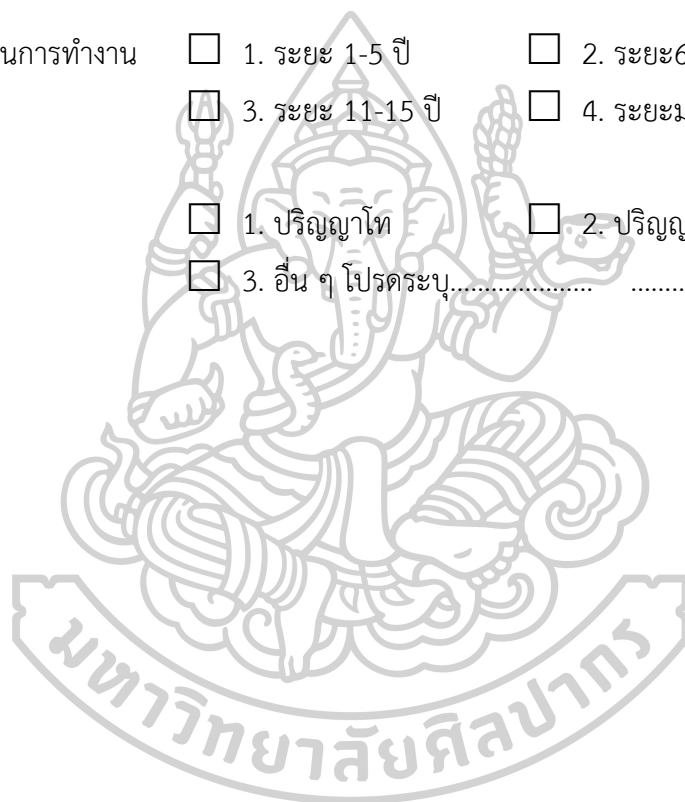
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

วรุฒิ วชิรวรกุลชัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลลงในช่องว่าง และใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. ปัจจุบันท่านอายุ 1. อายุ 21-30 ปี 2. อายุ 31-40 ปี
 3. อายุ 41-50 ปี 4. อายุ 51-60 ปี
3. ระยะเวลาในการทำงาน 1. ระยะ 1-5 ปี 2. ระยะ 6-10 ปี
 3. ระยะ 11-15 ปี 4. ระยะมากกว่า 15 ปี
4. การศึกษา 1. ปริญญาโท 2. ปริญญาเอก
 3. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร
ไทยมุสลิม ประกอบด้วย ดังนี้

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	ระดับความเหมาะสม					ข้อควร ปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
องค์ประกอบของรูปแบบ							
1	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว						
	1.1 มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหารและ จัดการท่องเที่ยว						
	1.2 มีการกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน						
	1.3 มีการเลือกหัวหน้ากลุ่ม และจัดตั้งคณะกรรมการ						
	1.4 มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ						
	1.5 มีการร่างข้อตกลงร่วมกันผ่านการประชุม						
2	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร						
	2.1 มีการพัฒนากระบวนการให้ความรู้						
	2.2 มีการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้						
	2.3 มีการคำนึงถึงสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้จากการเรียนรู้ มีวิธีการ เรียนรู้อย่างไร และนักท่องเที่ยวจะได้อะไรนอกจากความรู้						
	2.4 มีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมของการเรียนรู้						
	2.5 มีการให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นักท่องเที่ยว						
	2.6 มีการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว						
	2.7 มีการสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีของ ชุมชน						
	2.8 มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล						
3	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น						
	3.1 มีการสร้างจากอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่						
	3.2 มีการสร้างจากอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญา ของท้องถิ่น						
	3.3 มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ใน						
	3.4 มีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร						

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	ระดับความเหมาะสม					ข้อควร ปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
	3.5 มีการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้						
4	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว						
	4.1 มีการพัฒนาอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่						
	4.2 มีการพัฒนาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของ ท้องถิ่น						
	4.3 มีการคัดเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น และมีเรื่องราวเชื่อมโยงกับ ประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต นำมา พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว						
	4.4 มีการใช้หลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์กาท่องเที่ยว						
	4.5 มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน						
	4.6 มีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์						
	4.7 มีการให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของ นักท่องเที่ยว						
	4.8 มีการกำหนดให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่าย สินค้าเอง						
5	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น						
	5.1 มีการนำองค์ความรู้ของอาหารที่มีการสืบทอดมาจาก บรรพบุรุษ						
	5.2 มีการนำองค์ความรู้ด้านการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมา ใหม่						
	5.3 มีการนำองค์ความรู้อาหารที่มีเรื่องราวของอาหารที่ สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมหรือประวัติของ ชุมชน						
	5.4 มีการนำองค์ความรู้ในด้านการทำอาหารฮาลาล						
	5.5 มีการนำองค์ความรู้การรับประทานอาหารตามแบบฉบับ ของอิสลาม						
	5.6 มีการนำอัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ อาหารของอิสลาม หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่มาประกอบ การให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว						

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	ระดับความเหมาะสม					ข้อควร ปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
	5.7 มีการวางแผน และออกแบบวิธีการให้ความรู้						
	5.8 มีการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวภายใน แหล่งท่องเที่ยว						
	5.9 มีการจัดทำสื่อให้ความรู้						
	5.10 มีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว						
6	องค์ประกอบของรูปแบบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว						
	6.1 มีการประชุมร่วมกันในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว						
	6.2 มีการออกแบบลักษณะของกิจกรรมโดยให้นักท่องเที่ยว เข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลอง ทำจริง						
	6.3 มีการสื่อสารเรื่องราวของอาหารที่มีความสอดคล้องหรือ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น						
	6.4 มีการให้ความรู้ในด้านความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น และ ในด้านอาหารสุขภาพ						
	6.5 มีการนำวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมมาจัดเป็น กิจกรรม						
	6.6 มีการให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว						
เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ							
7.	การมีส่วนร่วม						
	7.1 มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วม บริหารจัดการท่องเที่ยว						
	7.2 มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม						
	7.3 มีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือปัญหาใน การทำงาน						
	7.4 มีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม						
	7.5 มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ						
	7.6 มีการยอมรับประสามติในที่ประชุม						
	7.7 มีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว						

ข้อ	ประเด็นการรับรองรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม	ระดับความเหมาะสม					ข้อควร ปรับปรุง
		5	4	3	2	1	
8.	การกระจายผลประโยชน์ อย่างเป็นธรรม						
	8.1 มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกระจายผลประโยชน์						
	8.2 มีการกระจายผลประโยชน์ไปตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง						
	8.3 มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับในมติของกลุ่ม						
9.	ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์						
	9.1 ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์						
	9.2 ผู้นำมีความมุ่งมั่นและใฝ่รู้						
	9.3 ผู้นำมีการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ						
	9.4 ผู้นำมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี						
	9.5 ผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการ						
	9.6 ผู้นำมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดี						
	9.7 ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว						
	9.8 ผู้นำมีคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ						
	9.9 ผู้นำมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้						
10	การสนับสนุนจากภายนอก						
	10.1 การสนับสนุนความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว						
	10.2 การสนับสนุน ด้านช่องทาง หรือวิธีการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ						
	10.3 การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน						
11	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้						
	11.1 มีการจัดความรู้แบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม						
	11.2 มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ						
	11.3 มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของชุมชน						

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

5. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถานที่สัมภาษณ์.....
 ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ, นามสกุล .....อายุ.....ปี
 ประสบการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....
 เบอร์โทรศัพท์..... Email.....
 สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2561 เวลา..... ถึงเวลา.....

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยว
  - 1.1 ท่านคิดว่าควรมีการบริหารจัดการกันภายในกลุ่มอย่างไร
  - 1.2 ท่านคิดว่าควรมีการกระจายผลประโยชน์อย่างไร
  - 1.3 ท่านคิดว่าควรมีการเชื่อมโยงแต่ละกลุ่มที่อยู่ภายในชุมชน หรือนอกชุมชนอย่างไร
2. การสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น
  - 2.1 ท่านคิดว่าผู้นำกลุ่มมีบทบาทอย่างไรในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างไร
  - 2.2 ท่านคิดว่าคนในชุมชนหรือสมาชิกกลุ่มมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้อย่างไร
  - 2.3 ท่านคิดว่าวิธีการรวบรวมความรู้ และถ่ายทอดองค์ความรู้มีวิธีทำอย่างไร
  - 2.4 ท่านคิดว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ ควรมีองค์ความรู้อะไรบ้างที่ถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยว
3. หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน
  - 3.1 แนวคิดในการสนับสนุนชุมชนมีการกำหนดกฎเกณฑ์ หรือเงื่อนไขอย่างไร
  - 3.2 มีการสนับสนุนสนับสนุนชุมชนด้านใดบ้าง
  - 3.3 การสนับสนุนองค์ความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และมีวิธีการอย่างไร/มีเงื่อนไขอะไรบ้าง
  - 3.4 การสนับสนุนในด้านการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ นั้นมีเงื่อนไขอย่างไร
  - 3.5 การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวต้องทำอย่างไร หรือมีเงื่อนไขในการสนับสนุนอย่างไร
4. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว
  - 4.1 ท่านคิดว่า การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้คนในชุมชนมีวิธีการอย่างไร
  - 4.2 ท่านคิดว่า ประเด็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นควรเป็นอย่างไร
  - 4.3 ท่านคิดว่า การกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวให้คนในชุมชน มีวิธีการอย่างไร

4.4 ท่านคิดว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีวิธีการอย่างไร

5. การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

5.1 ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์หรืออาหารที่เพื่อนำมาบริการหรือจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ท่านคิดว่ามีวิธีการคัดเลือกอาหารนั้นอย่างไร

5.2 ท่านคิดว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรืออาหารควรมีวิธีการพัฒนาอย่างไรบ้าง

6. การเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว

6.1 ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเหมาะสมหรือไม่หรือไม่ อย่างไร

6.2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นมานั้น ควรมีการนำสิ่งใดบ้างที่นำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

6. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก

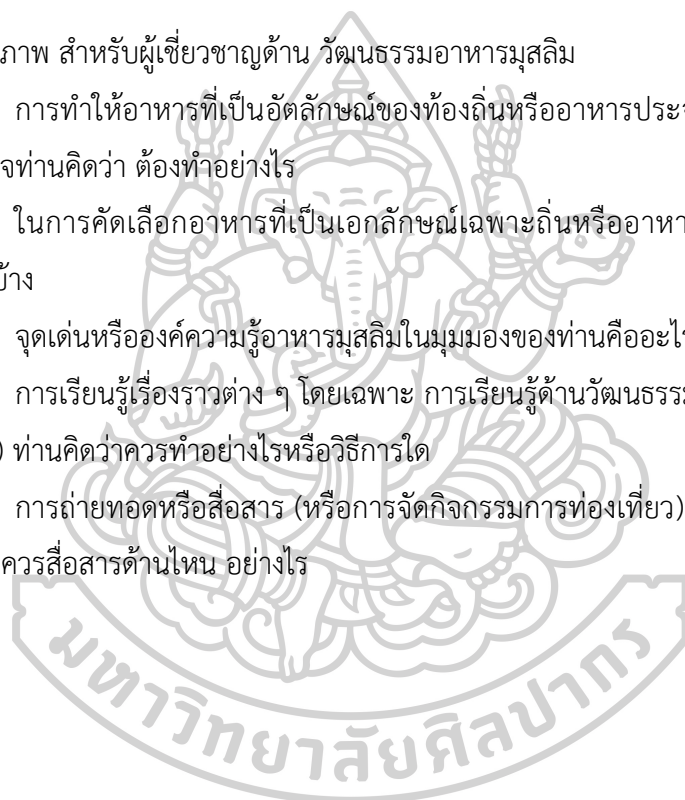
ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิมที่

สถานที่สัมภาษณ์.....
 ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ, นามสกุล .....อายุ.....ปี
 ประสบการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....
 เบอร์โทรศัพท์..... Email.....
 สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2560, เวลา..... ถึง เวลา.....

คำถามเชิงคุณภาพ สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้าน วัฒนธรรมอาหารมุสลิม

1. การทำให้อาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรืออาหารประจำถิ่น หรืออาหารมุสลิม มีความน่าสนใจท่านคิดว่า ต้องทำอะไร
2. ในการคัดเลือกอาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรืออาหารมุสลิม ท่านคิดว่าควรคำนึงถึงอะไรบ้าง
3. จุดเด่นหรือองค์ความรู้อาหารมุสลิมในมุมมองของท่านคืออะไร
4. การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ โดยเฉพาะ การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมผ่านอาหารท้องถิ่นหรือ (อาหารมุสลิม) ท่านคิดว่าควรทำอย่างไรหรือวิธีการใด
5. การถ่ายทอดหรือสื่อสาร (หรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว) วัฒนธรรมอาหารมุสลิม นั้น ท่านคิดว่าควรสื่อสารด้านไหน อย่างไร

7. แบบประเมินความพึงพอใจ และแนวการสัมภาษณ์เชิงลึก
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม
งานวิจัย เรื่อง
การพัฒนาารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

*****

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

ไม่เกิน 30 ปี

31 - 40 ปี

41 - 50 ปี

51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./ปวส.

ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

นักเรียน/นักศึกษา

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

พนักงานบริษัทเอกชน

ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

รับจ้าง

ไม่ได้ทำงาน

อื่น ๆ (โปรดระบุ) .....

5. นับถือศาสนา (โปรดระบุ) .....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทย
มุสลิม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านให้ความสำคัญเพียงคำตอบเดียว

รายการประเมิน	ระดับความพึงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว					
1. กิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมมีน่าสนใจ					
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความสุขเพลิดเพลิน					
3. ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ					
4. การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว					
5. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของพื้นที่					
6. การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น					
7. ความรู้ในฐานกิจกรรมทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว					
8. ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม					
9. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม					
10. กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจและต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ					

แนวทางการสัมภาษณ์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
งานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

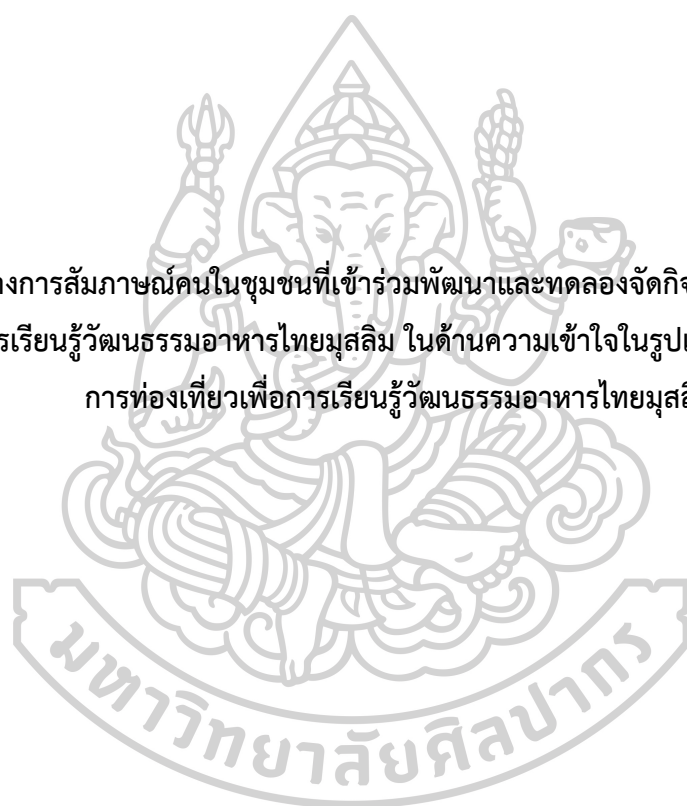
*****

1. การจัดสถานที่ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในครั้งนี้ เหมาะสมหรือไม่ และควรเป็นอย่างไร
2. วิธีการทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านคิดว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
3. ท่านคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมในครั้งนี้ท่านได้อะไรบ้าง อย่างไร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหาร

8. แนวทางการสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนาและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ในด้านความเข้าใจในรูปแบบและกิจกรรม
การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

แนวทางการสัมภาษณ์คนในชุมชนที่เข้าร่วมพัฒนาและทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ในด้านความเข้าใจในรูปแบบฯ
งานวิจัย เรื่อง
การพัฒนาารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

*****

ท่านมีความเข้าใจต่อ องค์ประกอบ ของรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม อย่างไรบ้าง

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อรับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยว ท่านคิด
ว่าประเด็นต่อไปนี้มีเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

1. การจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่ม ขึ้นมาเพื่อบริหารและจัดการท่องเที่ยว
2. มีการแบ่งงานหรือมอบหมายงานให้สมาชิกของกลุ่มรับผิดชอบ
3. การกระจายผลประโยชน์

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร ท่านคิดว่าประเด็นต่อไปนี้มี
เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

1. การคัดเลือกอาหาร
2. องค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล
3. การเรียบเรียงองค์ความรู้

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่นนั้น ท่านคิดว่า
ประเด็นต่อไปนี้มีเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

1. ค้นหาอาหารที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น
2. นำประเพณี วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับอาหารมาสร้างความเป็นอัตลักษณ์

การท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวท่านคิดว่าประเด็นต่อไปนี้มี
เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

1. อาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การ
ท่องเที่ยว
2. นำหลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่
ด้านราคา และด้านส่งเสริมการขาย

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ท่านคิดว่าประเด็นต่อไปนี้มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ในการพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

1. ควรมีลักษณะเป็นความรู้ที่มีการสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ
2. องค์ความรู้ที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม
3. องค์ความรู้ในด้านความเชื่อความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร (อาหารฮาลาล)

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ท่านคิดว่าประเด็นต่อไปนี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

1. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การค้นหาอาหารที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว
3. รูปแบบการจัดกิจกรรมนั้นเป็นแบบให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต เปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง

4. การเรียนรู้ในกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเป็นการสื่อสารว่าอาหารนั้น ๆ มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น และถ่ายทอดความรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารของมุสลิม (อาหารฮาลาล)

5. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว
  - 5.1 ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร
  - 5.2 ความรู้ที่มีการถ่ายทอดผ่านกิจกรรมนั้นเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาอย่างไร
  - 5.3 ท่านถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม (ฮาลาล) อย่างไร
  - 5.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ท่านพัฒนาขึ้นทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมที่ท่านมีวิธีการ

อย่างไร

- 5.5 ท่านได้อะไรจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในครั้งนี้

9. แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกกิจกรรมการท่องเที่ยว
ด้านผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

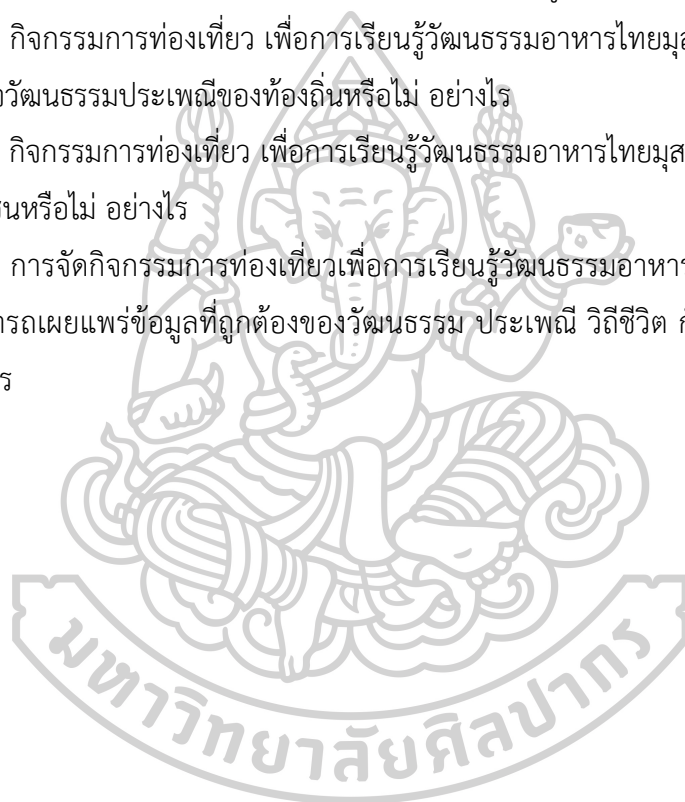
แนวการสัมภาษณ์เชิงลึกกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านผลลัพธ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

งานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

*****

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีส่วนช่วยทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร
2. กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม มีส่วนกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
3. กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ก่อให้เกิดการรวมตัวของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
4. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ทำให้ชุมชนของท่านสามารถเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต กับสาธารณชนภายนอกหรือไม่ อย่างไร

10. แนวทางการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้ในชุมชนมุสลิม

**แนวทางการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาแนวทางการนำรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้ในชุมชนมุสลิม**

ชื่อ.....นามสกุล.....

ข้อคำถาม

องค์ประกอบที่ 1 การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว

- 1.1 องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์อย่างไร
- 1.2 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริง ควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 1.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร

- 2.1 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริงควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 2.2 แนวทางการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริง ควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 2.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 3 การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น

- 3.1 องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร
- 3.2 แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบนี้ เพื่อนำไปใช้จริงควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 3.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 3.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

- 4.1 องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร
- 4.2 แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริงควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 4.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 4.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 5 การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 5.1 องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร
- 5.2 แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริงควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 5.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 5.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว

- 6.1 องค์ประกอบนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์หรือไม่ อย่างไร
- 6.2 แนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบนี้เพื่อนำไปใช้จริงควรมีแนวทางพัฒนาอย่างไร
- 6.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะมีวิธีการปฏิบัติเพื่อนำองค์ประกอบไปใช้จริงอย่างไร
- 6.4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ภาคผนวก ค
ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวด้านนี้ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์
(IOC Index of Item Objective Congruence)

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว
ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์
(IOC do Item Objective Congruence)

เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				แปลผล
		1	2	3	IOC	
ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว						
1	ความสวยงาม/ความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2	สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวความเป็นมา	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
3	กิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร ประเพณีท้องถิ่น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5	อาหารในแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6	ร้านจำหน่ายของฝากที่เป็นอาหารท้องถิ่น	0	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อมูลด้านราคาผลิตภัณฑ์สำหรับการท่องเที่ยว						
7	ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8	ราคาอาหาร/เครื่องดื่มในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9	ราคาของฝาก/หรือของที่ระลึก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10	สถานที่รับประทานอาหารในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
	ป้ายบอกเส้นทางและระยะทาง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				แปลผล
		1	2	3	IOC	
12	ป้ายบอกตำแหน่งของสถานที่ภายในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
13	นิทรรศการที่ให้ความรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14	มีแหล่งเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์หลายรูปแบบ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
15	มีห้องน้ำที่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
16	มีห้องน้ำที่สะอาดและปลอดภัย	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17	มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อมูลด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว						
18	การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19	การโฆษณาการจัดเทศกาลและกิจกรรมการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
20	การโฆษณาอาหารในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
21	การให้ส่วนลดค่าบริการการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
22	การให้ข้อมูล/ความรู้ ที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
23	การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
24	การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อมูลด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว						
25	ความมีอัธยาศัยของเจ้าหน้าที่ของแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
26	การให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
27	ความรู้ความสามารถของผู้นำเที่ยว	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
28	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				แปลผล
		1	2	3	IOC	
ข้อมูลด้านขบวนการ						
29	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างทักษะ/ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
30	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ ปฏิบัติจริง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
31	การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเหมาะสมกับ นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม						
32	การจัดพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
33	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ใน แหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
34	ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
35	อัธยาศัยไมตรีของคนในแหล่งท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
36	การจัดร้านอาหาร และเครื่องดื่ม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
37	การจัดร้านของฝากและของที่ระลึก	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

**ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว
ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์
(IOC do Item Objective Congruence)**

เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

วัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ให้คะแนนเท่ากับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้องสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนนเท่ากับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้อง

ให้คะแนนเท่ากับ -1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์

ลำดับที่	ข้อมูลที่สอดคล้อง	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				IOC	แปลผล
		1	2	3	IOC		
1	กิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมมีน่าสนใจ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	
2	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีความสุขเพลิดเพลิน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	
3	ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมฯ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	
4	การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	
5	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้จักกับเจ้าของพื้นที่	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	
6	การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้จักวัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมหรืออาหารฮาลาลมากขึ้น	0	+1	+1	1	ใช้ได้	
7	ความรู้ในฐานกิจกรรมทำให้ท่านเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้	

ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อมูลที่สอดคล้อง	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ				แปลผล
		1	2	3	IOC	
8	ระยะเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
9	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10	กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้ท่านเกิดความประทับใจและต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อ
รูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

.....

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรง		
		M	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 1				
การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว				
1	มีการจัดตั้งองค์กรชุมชน หรือกลุ่มขึ้นมาเพื่อบริหาร และจัดการท่องเที่ยว	5.00	0.44	มากที่สุด
2	มีการกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มเป็นคนในชุมชน	4.80	0.44	มากที่สุด
3	มีการเลือกหัวหน้ากลุ่ม และจัดตั้งคณะ กรรมการ	4.80	0.44	มากที่สุด
4	มีการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ	4.80	0.44	มากที่สุด
5	มีการร่างข้อตกลงร่วมกันผ่านการประชุม	4.80	0.00	มากที่สุด
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 2				
การเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านอาหาร				
6	มีการพัฒนากระบวนการให้ความรู้	4.60	0.00	มากที่สุด
7	มีการออกแบบวิธีการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการ เรียนรู้	5.00	0.89	มากที่สุด
8	มีการคำนึงถึงสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้จากการเรียนรู้ มี วิธีการเรียนรู้อย่างไร และนักท่องเที่ยวจะได้อะไร นอกจากความรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
9	มีการกำหนดเวลาที่เหมาะสมของการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
10	มีการให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับ นักท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด
11	มีการฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้ในแหล่ง ท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด
12	มีการสร้างบรรยากาศในแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถี ของชุมชน	4.40	0.89	มาก

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรง		
		M	S.D.	แปลผล
13	มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านอาหารฮาลาล	4.40	0.89	มาก
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 3				
การสร้างอัตลักษณ์การท่องเที่ยวโดยใช้อาหารท้องถิ่น				
14	มีการสร้างจากอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่	4.60	0.89	มากที่สุด
15	มีการสร้างจากอาหารที่พัฒนามาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น	5.00	0.00	มากที่สุด
16	มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ใน	5.00	0.00	มากที่สุด
17	มีการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของอาหาร	4.40	0.89	มาก
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 4				
การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว				
18	มีการพัฒนาอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่	3.40	1.51	ปานกลาง
19	มีการพัฒนาอาหารที่มาจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.40	1.51	ปานกลาง
20	มีการคัดเลือกอาหารที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น และมีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
21	มีการใช้หลักการตลาดมาพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
22	มีการผลิตอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน	4.20	0.83	มาก
23	มีการกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์	5.00	0.00	มากที่สุด
24	การให้ความสำคัญกับการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว	3.60	1.67	ปานกลาง
25	มีการกำหนดให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มจะเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง	4.40	0.89	มาก

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรง		
		M	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 5				
การประยุกต์ใช้ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น				
26	มีการนำองค์ความรู้ของอาหารที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ	4.40	0.89	มาก
27	มีการนำองค์ความรู้ด้านการทำอาหารที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่	4.40	0.89	มาก
28	มีการนำองค์ความรู้ของอาหารที่มีเรื่องราวของอาหารที่สามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมหรือประวัติของชุมชน	4.60	0.89	มากที่สุด
29	มีการนำองค์ความรู้ในด้านการทำอาหารฮาลาล	5.00	0.00	มากที่สุด
30	มีองค์ความรู้การรับประทานอาหารตามแบบฉบับของอิสลาม	4.80	0.44	มากที่สุด
31	มีการนำเอาอัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารของอิสลาม หรือสถานที่สำคัญในพื้นที่มาประกอบการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
32	มีการวางแผน และออกแบบวิธีการให้ความรู้	4.40	0.89	มากที่สุด
33	มีการออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด
34	มีการจัดทำสื่อให้ความรู้	4.40	0.89	มากที่สุด
35	มีการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	4.80	0.44	มากที่สุด
องค์ประกอบของรูปแบบที่ 6				
การเรียนรู้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว				
36	มีการประชุมร่วมกันในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

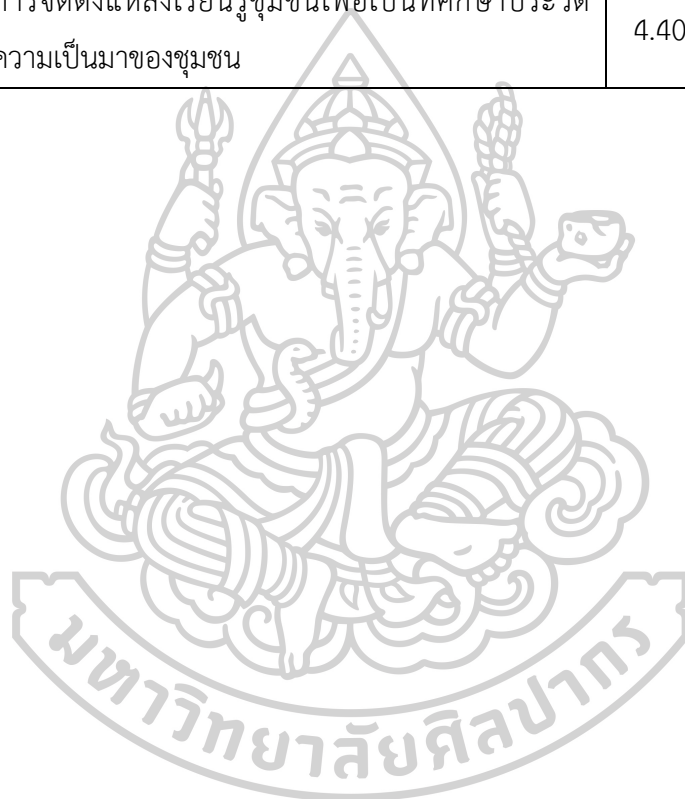
ลำดับที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรง		
		M	S.D.	แปลผล
37	มีการออกแบบลักษณะของกิจกรรมโดยให้นักท่องเที่ยวเข้าฟังการบรรยาย การสาธิต และเปิดโอกาสให้ได้ทดลองทำจริง	4.40	0.89	มากที่สุด
38	มีการสื่อสารเรื่องราวของอาหารที่มีความสอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น	4.40	0.89	มากที่สุด
39	มีการให้ความรู้ในด้านความเป็นมาของอาหารท้องถิ่นและในด้านอาหารฮาลาล	3.80	0.83	มากที่สุด
40	มีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของชาวมุสลิมมาจัดเป็นกิจกรรมฯ	4.20	0.83	มากที่สุด
41	มีการให้คนในชุมชนที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ที่อยู่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.20	0.83	มากที่สุด
ข้อ	เงื่อนไขความสำเร็จ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
การมีส่วนร่วม				
42	มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยว	4.40	0.89	มากที่สุด
43	มีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบให้สมาชิกได้มีส่วนร่วม	4.60	0.54	มากที่สุด
44	มีการประชุมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ หรือปัญหาในการทำงาน	4.20	0.83	มาก
45	มีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม	4.60	0.54	มาก
46	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ	4.20	0.83	มาก
47	มีการยอมรับประชาติในที่ประชุม	4.80	0.44	มากที่สุด
48	มีการเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว	4.60	0.89	มากที่สุด

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ข้อ	เงื่อนไขความสำเร็จ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
การกระจายผลประโยชน์ อย่างเป็นธรรม				
49	มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการกระจายผลประโยชน์	4.60	0.89	มากที่สุด
50	มีการกระจายผลประโยชน์ไปตามกลุ่มงานที่เกี่ยวข้องๆ	4.00	1.00	มาก
51	มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับในมติของกลุ่ม	4.60	0.54	มากที่สุด
ผู้นำกลุ่มเชิงสร้างสรรค์				
52	ผู้นำกลุ่มมีวิสัยทัศน์	5.00	0.00	มากที่สุด
53	ผู้นำกลุ่มมีความมุ่งมั่นและใฝ่รู้	4.80	0.44	มากที่สุด
54	ผู้นำกลุ่มมีการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ	4.80	0.44	มากที่สุด
55	ผู้นำกลุ่มมีพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี	4.80	0.44	มากที่สุด
56	ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการ	4.80	0.44	มากที่สุด
57	ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดี	4.80	0.44	มากที่สุด
58	ผู้นำกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด
60	ผู้นำกลุ่มมีคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกให้การยอมรับ	4.40	0.89	มาก
61	ผู้นำกลุ่มมีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
การสนับสนุนจากภายนอก				
62	การสนับสนุนความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว	4.60	0.54	มากที่สุด
63	การสนับสนุน ด้านช่องทาง หรือวิธีการประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ	4.60	0.54	มากที่สุด
64	การสนับสนุนด้านการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน	4.60	0.54	มากที่สุด

ตารางวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อรูปแบบการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม (ต่อ)

ข้อ	เงื่อนไขความสำเร็จ	ความเหมาะสม		
		M	S.D.	แปลผล
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้				
65	การจัดความรู้แบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม	4.40	0.89	มาก
66	การสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ	4.80	0.44	มากที่สุด
67	การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของชุมชน	4.40	0.89	มาก

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก

แหล่งท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

1. คุณสุรัตนา ภูมิมาโนช	ประธานชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
2. คุณรัชชัญญ์ ถนอมวงษ์	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
3. คุณทิพา รัตติลา	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
4. คุณอนันดา โสมานันท์	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
5. คุณลำเพย ถนอมวงษ์	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
6. คุณวีรวัลย์ นรินทร	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
7. คุณศรัญญา ถนอมวงษ์	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)
8. คุณกัญญิการ์ วีรวิฑู	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว (โฮมสเตย์บ้านน้ำเขียว)

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านบางพลับ ม.4 ต.บางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

1. คุณสมทรง แสงตะวัน	ประธานศูนย์ ชุมชนบ้านบางพลับ
2. ฉวีวรรณ หัตถกรรม	ประธานกลุ่มผลไม้กลับชาติบ้านบางพลับ
3. มาลี กลิ่นมาลี	สมาชิกกลุ่มผลไม้กลับชาติบ้านบางพลับ
4. อาภัสสร เพชรมีศรี	ประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านบางพลับ

เจ้าหน้าที่หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

1. คุณสุธารักษ์ สุนทรวิภาต	ตำแหน่งรักษาการผู้จัดการสำนักงาน พื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้าง และพื้นที่เชื่อมโยงสังกัด อพท.
2. คุณวาสนา สุขเกษม	รองผู้อำนวยการ ททท.จังหวัดสมุทรสงคราม
3. คุณสมเกียรติ อำนวยสุวรรณ	ผู้อำนวยการฝ่ายปฏิบัติการ อพท.9

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว

1. ผศ.ดร.สุวิมล พิชญ์ไพบูลย์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. อ.ดร.อภิญญา นิลนพคุณ	อาจารย์ประจำสาขาการจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. คุณ ทรงสิทธิ์ บุญผล	รองนายกสมาคม ฝ่ายท่องเที่ยวชุมชน สมาคมการค้าการท่องเที่ยวฮาลาลไทย-อาเซียน

ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมอาหารมุสลิม

1. ผศ.ดร.ชญาณิชฐ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์
พราหมณ์เพทย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. อ.ประเสริฐ อยู่เจริญ ประธานฝ่ายกิจกรรมฮาลาล จังหวัดนนทบุรี
3. อ.ยุทธศักดิ์ อ่อนน้อม รองประธานกรรมการอิสลามจังหวัดนนทบุรี

เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตบางคอแหลม กรุงเทพฯ

1. คุณธราพงษ์ คำวอน หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม
2. คุณยศชน ต้นโพธิ์ทอง นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ
3. คุณนฤพล เวชกรบริรักษ์ เจ้าหน้าที่งานเทศกิจชำนาญการ

คณะกรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103

1. คุณจิตรลัดดา แสงน้อยอ่อน ประธานตลาดริมคลอง เจริญกรุง 103
2. คุณพิเชษฐ์ อดุลย์เศรษฐี รองประธานตลาดริมคลอง เจริญกรุง 103
3. คุณฉอ้อน บุชาวงศ์ ภูมิปัญญาชุมชน เจริญกรุง 103
4. คุณยุнос ยะซัน กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
5. คุณนิวัต พิริยานุพงศ์ กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
6. คุณจงจัน ปัมมณี กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
7. คุณสลักจิตร ผดุงคำ กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
8. คุณไพเราะ พุฒิตาล กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
9. คุณจวีร์รัตน์ พัฒนสุรีย์ กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103
10. คุณจิราวัลย์ ชีพชล กรรมการตลาดริมคลองเจริญกรุง 103

ผู้ประกอบการธุรกิจด้านอาหารฮาลาล และผู้ประกอบการธุรกิจการศึกษา

1. คุณทรงยุทธ อนันตสุข
2. คุณปวีณา บุณนาค

นักท่องเที่ยว

1. คุณไพซอล สวนดี
2. คุณณัฐพงศ์ สวนดี
3. คุณอาคม วิธวิชาวาทิน
4. คุณปริญญา มุनावี

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริหารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. รศ.ดร.ทิพย์พาพร มหาสินไพศาล ผอ.สำนักวิจัยและพัฒนา ผอ.สำนักงานส่งเสริมวิชาการ และ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ สถาบันปัญญาภิวัฒน์
3. ผศ.ดร.ศศิพร ต่ายคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
4. รศ.น.ท.ดร.สุมิตร สุวรรณ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ ชุมชน ภาควิชาการพัฒนาศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
5. ผศ.ดร.เอกรัตน์ บางท่าไม้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. รศ.ดร.กุลธิดา ธรรมวิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
7. รศ.ดร.คณิต เขียววิชัย รองศาสตราจารย์ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. รศ.ดร.พรพรหม ชมงาม รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
9. อ.ดร.อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ อาจารย์สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก ฉ

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (งศ) / 3611

วันที่ 22 พฤษภาคม 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

ด้วย นายวรวุฒิ วชิรวรกุลชัย รหัสประจำตัว 57260907 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การพัฒนารูปแบบและ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ภาพการลงพื้นที่

ภาพการลงพื้นที่ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพการลงพื้นที่ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ชุมชน บ้านน้ำเขียว จังหวัดตราด

ภาพการลงพื้นที่พัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1 กรุงเทพฯ

ภาพการลงพื้นที่พัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1 กรุงเทพฯ

ภาพการลงพื้นที่พัฒนากิจกรรม และทดลองจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1 กรุงเทพฯ

ภาพโรตีสาย และข้าวยา อาหารที่นำมาร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิม

ภาพการนำเสนอรูปแบบและข้อเสนอแนะแนวทางในการนำรูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว
เพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมอาหารไทยมุสลิมไปใช้ในชุมชนมุสลิม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายวรวุฒิ วชิรวรกุลชัย
วัน เดือน ปี เกิด	23 สิงหาคม 2517
สถานที่เกิด	จังหวัดนนทบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2548 สำเร็จการศึกษา บริหารธุรกิจบัณฑิต (บท.บ) สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พ.ศ. 2554 สำเร็จการศึกษา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (บท.ม) สาขาการตลาด จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2561 จบการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	29/1 หมู่ 7 ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

